

પ્રસ્તાવના

મો સર્વદેવ પ્રજ્ઞીત હોય તિહાન મુખ્યત્વે આર વિદ્યાગર્ભા
 વહેવારો છે ૧ કથાનુચિત, ૨ ચલિતાનુચિત, ૩ અરણ્ય
 કરણાનુચિત, ૪ મર્મ કથાનુચિત. જેમાં ૧૬ કથો, ૧૪ તત્ત્વો
 વચેરેનુ વચ્ચન કરવામાં આપ્યું હોય તે કથાનુચિત, ૨ જેમાં
 ચલિતનો વિષય મુખ્ય હોય તે ચલિતાનુચિત, ૩ જેમાં મુખ્ય સાધુ
 વચેરેના આચાર તથા દિશાઓનુ વચ્ચન મુખ્યપણે હોય તે અરણ્ય
 કરણાનુચિત તથા ૪ જેમાં ધાર્મિક કથાઓ આપવામાં આવેલી
 હોય તે કથાનુચિત કહેવાય છે. આ આર અનુચિત ચલિતી આ
 મ ય નીચ પ્રકારમાં જોડશે ચલિતાનુચિતનો. ચલ્લાય છે. અરણ્ય કે
 આ મ વર્ગમાં ચલિતનો વિષય મળે છે અને આ મ વર્ગમાં ચલિતનો
 વિષય મળે. હોવાથી આ મ વર્ગને અભ્યાસ કરવાર માટે સરવાળા,
 અવગણકી, મુદ્દાકાર, કાચાકાર વચેરે દિશાથી યાન હોયુ નરરી
 છે તે ન આ મ વર્ગને અભ્યાસ સારી રીતે થઈ શકે.

આ મ વર્ગમાં કુલ ૭ વિદ્યાગર્ભા પાડેલા છે તે ફરક વિદ્યાગર્ભા
 નીચે પ્રમાણે જાણવોના સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે

૧ જન્મદ્વીપનો અધિકાર—આ અધિકાર સૌથી મોટો છે
 તેમાં કુલ ૧૬૪ ગાથાઓ આપેલી છે તેની અદર જન્મદ્વીપમાં
 આવેલા ૭ જેમાં સાત વર્ષનાર પવંતો, નરીનો, કોયે કુટિ

પ્રકાશકનું નિવેદન

પૂર્વ જાણ થી જનસેવાસંસ્થાએ રચેલ આ બીજી સુધેર સમાજ ક્ષેત્ર જાહેરમાં ચર્ચા મને અતિ જ્ઞાનકારક છે એ કે સુધેર સમાજ ક્ષેત્ર બીજાઓ તરફથી સ્પષ્ટિને નહીં પામ્યામાં આવેલ છે. જ્યાં તે સેવા માટે બીજાઓ મળેલ તરફથી જવાબેલ સુધેર સમાજ જાન્યેય જાહેરમાં સુધેર સમાજ ક્ષેત્રથી થી જોઈ પણ પ્રકારે સમાજ તરફથી જવાબેલ વિવેચન મુકા સુધેર સમાજ ક્ષેત્ર કુશળતા તથા કન્યોના જથ્થા સંદર્ભે સુધેર, તથા બીજા મુક્તિપ્રદ જોઈ મોહનમાથા તરફથી જવાબેલ થી સુધેર સમાજ ક્ષેત્ર જોઈ જુદા-જુદા ક્ષેત્રે જવાબેલ થી જ્યાં જ્યાં નિસ્વત્ત સુધેરથી હાજર નમતમાં જમાવણ મારે અનુદય નહીં મળી જારી જાવવાથી આ ક્ષેત્ર અસ્તર મમમદાસ મનમુખરામ પટેલ તેમજ કરાઈ જાહેરમાં ચર્ચા હું હવે પામુ છું.

આ ક્ષેત્રમાં જુદા કારણ, જાણી કન્યોના જથ્થા ત્યાર જાણી જાણેલ અને તે જાણી વિવેચન જાણવામાં આવેલ છે. વિવેચનમાં સુધેરથી અને જારી જાન્યેય સમાજેલ ઝોઈ છે. ૭૫ મને તેમ જુદા જાણેલ ન જાણ તે રીતે વિવેચન કરેલ સુધેરથી જાણેલને કારણે જાણેલ નહિ. આ જાણેલથી જાણેલ સમાજ છે ત્યાં વિવેચનની જારી નહિ જાણેલથી જાણેલ જાણેલમાં જાણેલ જાણેલ જાણેલમાં જાણેલ છે. તથા જાણેલ કારણે જાણેલ નહિ જાણેલ વિવેચન ન જાણેલમાં જાણેલ છે.

વિવેચનમાં ક્ષેત્રમાં જાણેલથી જાણેલ તેમ જાણેલ, જાણેલ તથા જાણેલ વિવેચન જાણેલમાં જાણેલ છે. જાણેલ જાણેલ જાણેલ જાણેલ તેમ જાણેલમાં જાણેલ.

જેન બી. પ્રકાશક:-

માસ્તર રતીશાહ જાણેલ રાજી

(આ ક્ષેત્રમાં જાણેલ કારણે પ્રકાશકને સ્વાધીન છે)

અપા વગેરે જાણી સમજ છે તેઓએ રચેલ સુખદાયક સમાસ,
પ્રાકૃત શબ્દો જદા સી મોખાસ અસ્તિ, સી યુષ્મદ્ધાન ક્રમા
રીઠ, યુર યુષ્ પદ્ધતિસિક્ષા દિનશુદ્ધિ વગેરે ગ્રંથોની જન્ય
શાસ વગેરેથી જણાય છે કે તેઓ વિશેષતઃ પદ્ધતિ સમાસો થયા છે

આ સુખ દેવ સમાસ જન્યાસનો પ્રથમ છે ધારે તેના જન્યાસ
કરનારને કરજતા થાય તે ધારે શાશ્વ, શાશ્વના સમ્બન્ધ તથા વિશે
જન દ્વારા સમ્બન્ધી આપવામાં આવેલ છે. તે ઉપરાંત પ્રલિપ્તના
ઉપયોગો થતા તથા ઉપયોગી વિશે આપવામાં આવ્યા છે તે તેના
જન્યાસ કરનારને ઉપયોગી જણાશે.

જાતે જણાવ્યું છે આ પ્રથમ જનતા સુધી શુદ્ધિ વરદ
આસ જ્ઞાન રાખવામાં આવ્યું છે તે જ્ઞાન દર્શિ દેવશી, પ્રેક્ષ દેવશી
કે જગત્ત જન્ય દેવશી મર્દ જગત્ત જે જ્ઞાન દેવ તે જ્ઞાને શિક્ષા
કૃત્ત આપી વિરમુ છુ

લી માસ્તર મ માસદાસ બનેસુખરામ શાહ

જી જન્યાસની સ્થિતિ જી

૧૧૨ મા જેન ઉપર જાણેલ છે આશના પત્રમાં જ્યાં જ્યાં
જન્યાસ છે ત્યાં કોઈકોઈ સારોપય થઈવું

નવલી, નાનક, નજીક, નિત્યો, નવરીઓ વગેરે જાનલે બધા-
નવામાં જાણી છે

૨ સવલ સહુડનો અધિકાર—જા નિશ્ચયમાં ૩
માથાએ જાવવામાં જાણેલી છે તેમાં બધલ સહુડની મેઝીય ૨૫
જાગર પાલન કાઢા કિના, કિનાતરિ નેવપર તથા જાનુને
બપર રેથા, તેમજ પવલે સુ દીપ, મદ દીપ, સૌમ દીપ,
જા તર દીપ વગેરેનું વજન મુકે છે.

૩ પાતળી જાડનો અધિકાર—જા નિશ્ચયમાં ૧૫ માથાએ
છે તેમાં જાણેલા કંપુડર પવલે, પાતળી ૧૬, તથા કેવે,
જલે તથા મે વગેરેનું વજન મર્યા ન જાડીપથી જાડી નિશ્ચય
તથા સવાલતા મર્યા મર્યા જાનલમાં છે તે બધાનું છે

૪ મધ્યમધિનો અધિકાર—જા સોથી નતો નિશ્ચય છે.
તેમાં કાઠા ને ન જાથાએ છે મર્યા તે જીવુ વજન બધલ સહુડ
નેનું છે

૫ પુખ્તપર્વ દીપનો અધિકાર—જા નિશ્ચયમાં ૧૫
માથાએ છે તેનું પાતળી જાડ નેનું વજન નિશ્ચયતા સાથે મુકે છે.

૬ જાડી દીપ જાડાડનો અધિકાર—જા નિશ્ચયમાં પંચ
માથાએ છે માનુષોતર પવલ, નવીપર દીપ, કુખ દીપ તથા
૨૫ દીપનાં નિન ચેત્રોનું તથા મિર કુખધિકારોનું વજન જા
નિશ્ચયમાં મુકે છે

એ પ્રજાએ કુલ ૨૧૩ માથાએ જા મર્યા છે

જા મથના રજનાર પૂજન જાનલ થી રત્નપેશર સ્થિતિ
૨૭ છે તેઓથીનું જન્ય રજાન મુકે તેમજા પાતા પિતાનું નામ
પુત્ર તેઓ કરે સ્વયે ગાલ પર્મ પામ્યા વગેરે પ્રતિષ્ઠાસવળી કાઢે
તથી, પરંતુ તેઓએ સ્વયેક મ-મો કિરણી તેમજો સમય, પુત્ર પત્ર

ગાથાક્રમ	વિષય	પૃષ્ઠક્રમ
૩૩	શરતાપે તથા કૈરવતાર્થનું પ્રમાણ	૩૮-૩૯
૩૪	દ્રોણનું પ્રમાણ (૧૩)	૩૯-૪૦
૩૫	દ્રોણનાં નામ	૪૧
૩૬	દ્રોણી દેવીઓનાં નામ (૧૩)	૪૨-૪૩
૩૭	દ્રોણી કમલોનું પ્રમાણ (૧૩)	૪૩-૪૪
૩૮	કમલોનાં વર્ણાદિક કહે છે	૪૪-૪૫
૩૯	કમલોની કલ્પિત મનુ તથા દેવીનું સ્વરૂપ (૧૩)	૪૫-૪૬
૪૦	શક્તિનાં હારનું પ્રમાણ	૪૬-૪૭
૪૧-૪૫	શૂન્ય કમલ તથા તેનાં વલ્લભો જળાને છે (૧૩)	૪૭-૫૦
૪૬-૪૭	દ્રોણનાં હારોની સંખ્યા તથા તેમનું પ્રમાણ જળાને છે	૫૦-૫૩
૪૮-૫૦	તે દ્રોણાધિપતિ નીલગતી નદીઓના નામ તથા શક્તિ વગેરે જળ રહે છે (૧૩)	૫૪-૫૭
૫૧	નદીઓની કુળીઓનું પ્રમાણ. (૧૩)	૫૭-૫૮
૫૨-૫૪	પ્રજાત કુડોનું પ્રમાણ તથા તેમની વચ્ચે જાણેલા હાથોનું પ્રમાણ (૧૩)	૫૮-૬૨
૫૫-૫૭	જાણ નદીઓની શક્તિ તથા તેમને વિસ્તાર જન ઉદ્ધાર	૬૩-૬૫
૫૮-૫૯	હિમવત વગેરે પાંચ દેવોની નદીઓની શક્તિ વગેરે (૧૩ ૩)	૬૬-૭૧
૬૦-૬૩	પાંચ દેવોની નદીઓનાં નામ તથા પશ્ચિ- મારની નદીઓની સંખ્યા	૭૨-૭૪
૬૪	જળાધીપતિ સર્વ નદીઓની સંખ્યા (૧૩)	૭૪-૭૫
૬૫-૬૬	કુલકિરિની તથા જળાધીપતિના કુટુંબી સંખ્યા જળાને છે (૧૩ ૩)	૭૬-૮૦

અનુક્રમણિકા

આવૃત્તિ	વિષય	પૃ. સંક.
૧	મ. વ. મા. મ. ર. વિશે	૧-૨
૨	તિર્થ ચોક્કસ રહેવા હીન તથા અધુરોત્તમ	
	જાણ્યા	૨-૩
૩-૫	કેવાર અધોપમ્ન સ્વપ્ન	૩-૭
૬-૭	પ્રેક્ષાકે હીચોત્તમ નામ	૭-૮
૮-૯	હીચે તથા સ્વા નામે પ્રેક્ષા કે તે અધુરોત્તમ	૮-૯
૧૦-૧૧	અધુરોત્તમ નામ તથા કેવા અધુરોત્તમ સ્વા	૧૦-૧૧
૧૨	હીન તથા અધુરોત્તમ વિસ્તાર	૧૨-૧૪
૧૩-૧૮	અધુરોત્તમ સ્વપ્ન	૧૪-૨૬
૧૯	અધુરોત્તમ વૈદિકાની મને અધુરોત્તમ અધુરોત્તમ	
	સ્વપ્ન	૨૬-૨૭
૨૦	અધુરોત્તમ અધિકારી દેવોત્તમ અધુરોત્તમ	
	સ્વપ્ન	૨૭-૨૮
૨૧	અધુરોત્તમ કુલ કિરિ તથા કોત્તમ સ્વપ્ન	૨૮
૨૨	કુલકિરિત્તમ નામે	૨૮-૨૯
૨૩	કોત્તમ નામે	૨૯-૩૦
૨૪	કોત્તમ કોત્તમી વચ્ચે આરેલ પદોત્તમ	
	અધુરોત્તમ	૩૦-૩૧
૨૫	ક કુલકિરિત્તમી કોત્તમી અધુરોત્તમ	૩૧-૩૨
૨૬	કુલકિરિત્તમી પદોત્તમ અધુરોત્તમ રીત	૩૨-૩૩
૨૭-૨૮	કુલકિરિત્તમી વિસ્તાર અધુરોત્તમ (૧૩)	૩૩-૩૪
૨૯	કોત્તમી વિસ્તાર અધુરોત્તમ રીત	૩૪-૩૫
૩૦-૩૧	કોત્તમી વિસ્તાર અધુરોત્તમ	૩૫-૩૬
૩૨	કોત્તમ તથા અધુરોત્તમ કુલ વિસ્તાર (૧૩)	૩૬-૩૮

પ્રાચીન	વિષય	પૃષ્ઠાં
૬૧-૬૭	દસ પ્રકારનાં કન્યકાણેનું સ્વરૂપ	૧૧૭-૧૧૪
૬૮-૬૯	સપ્ત આશાચાં તિર્થંચોનાં આયુષ્યનું પ્રમાણ.	૧૧૪-૧૧૬
૧	પદ્મેશ તથા હેમશ વીર્યંકરની કીર્તિ તથા નિર્ધોણ ક્યારે થાય તે કહે છે-	૧૧૭-૧૧૮
૧ ૧-૧ ૩	કેશ તથા પાંચમી આરાતુ સ્વરૂપ	૧૧૮-૧૧૯
૧ ૪	નિધનું સ્વરૂપ	૧૧૯-૧૨૦
૧ ૫-૧ ૬	ક્રમ આરાતુનું સ્વરૂપ	૧૨-૧૨૨
૧૦૭	ક્રમગતનું સ્વરૂપ	૧૨૨-૧૨૩
૧૦૮	આર કુરુચિક ક્ષેત્રમાં ક્યા ક્યા આરાતુ સમાનપણે હેમ તે બધાને છે	૧૨૩-૧૨૪
૧ ૬-૧૧	જલ વૈદ્યકનું સ્વરૂપ કહે છે-	૧૨૪-૧૨૫
૧૧૧	મેઘ વૈદ્યનું સ્વરૂપ	૧૨૫-૧૨૬
૧૧૨	મેઘના ગણ ક્રમ	૧૨૬-૧૨૭
૧૧૩	મેઘની ચુલિકાનું સ્વરૂપ	૧૨૮
૧૧૪	પદ્મવનનું સ્વરૂપ	૧૨૯
૧૧૫-૧૧૬	પદ્મવનમાં આવેલાં બિલ ભુક્તો તથા પ્રાણીઓનું પ્રમાણ. (૫૩)	૧૩-૧૩૩
૧૧૭	પદ્મવનમાં આવેલી આર કિશાનિનું સ્વરૂપ	૧૩૩-૧૩૪
૧૧૮-૧૧૯	કિશાનો કપર રહેલાં સિંહાસનોનું પ્રમાણ	૧૩૪-૧૩૬
૧૨-૧૨૧	સોમનસ વનનું સ્વરૂપ	૧૩૭-૧૩૮
૧૨૨-૧૨૩	નંદનનનું સ્વરૂપ	૧૩૮-૧૪૨
૧૨૪-૧૨૫	સપ્તકાલનનું સ્વરૂપ (૫૩)	૧૪૨-૧૪૫
૧૨૬-૧૨૭	મનુષ્યવનિગિનું વર્ણન	૧૪૬-૧૪૭
૧૨૮	અપિલોગવાસી ક્ષિપ્રધારીઓનાં સ્થાન	૧૪૮

અક્ષર	વિષય	પૃષ્ઠા
૧૭ ૧૮	શિલ્પ હોય તથા તેના ઉપર જાનેશા જિન બુદ્ધોનું પ્રમાણ (૧૪)	૮૧-૮૩
૧૬	હોય ઉપરનાં આશ્વાત્તું પ્રમાણ	૮૪
૭૦	સદ્ગતિ હોયનાં ૧૩	૮૪-૮૫
૭૧-૭૩	વૈદ્યક્ય પરંતનાં હોયની સંખ્યા તથા પ્રમાણ વગેરે	૮૫-૮૮
૭૪	જ્યોતનાં હોયનું સ્થાપ	૮૮-૮૯
૭૫	જાતક હોયનું સ્થાપ	૮૯-૯૦
૭૬	જાતુકીયનાં હોયની ૩૫ સંખ્યા (૧૪)	૯૦-૯૧
૭૭	જાતુકીયનાં જિનભુવને આં પ્રાં છે	૯૧-૯૨
૭૮	જિનભુવને વિષયક જણાવે છે	૯૨-૯૩
૭૯-૮૩	દીર્ઘ વૈદ્યક્યેનું સ્થાપ	૯૩-૯૮
૮૪	તે ગુણોની નીચેનાં નાચારિ	૯૮-૯૯
૮૫	ગુણોની નીચે સિ મલ્લોની સંખ્યા ૬૬-૧ ૧	
૮૬-૮૭	એ વૈદ્યક્યની ગુણોનાં નામ તથા તે આં સુધી ઉપાધી રહે છે તે જણાવે છે	૧ ૧-૧ ૩
૮૮	જ્યોતના નચરિનું સ્થાપ	૧ ૩-૧ ૪
૮૯	જાતકાદિક તીર્થોનું સ્થાપ	૧ ૪ ૧ ૬
૯૦	કૌલત દિશ્વરનાં કાલકાળનું સ્થાપ	૧ ૬-૧ ૭
૯૧	ક જાતકનાં નામ	૧ ૭-૧ ૮
૯૨	જાતકોપજનું મતપાન	૧ ૮-૧ ૯
૯૩	પ્રથમ વજ્ર જાતનું પ્રમાણ તથા તેમાં મુદ્રાનું જાતુપ તથા ઉપાધિ	૧ ૯
૯૪	પ્રથમ વજ્ર જાતનાં જાતકાનું પ્રમાણ	૧ ૯-૧ ૧૧
૯૫	પ્રથમ વજ્ર જાતનાં જાતક પાતક (૧૪)	૧ ૧૧-૧ ૧૩

બાજીક	વિષય	પૃષ્ઠાક
૧૭૨	મદ તથા સુતનુ જાગૃતીપત્ર તથા જરણ સમુદાનુ જાતી કહે છે	૧૮૧-૧૮૭
૧૭૩	ને મદ તથા ને સુતનુ પરસ્પર જાતી	૧૮૭-૧૮૮
૧૭૪	જહની મદથી મુદ્દવર્તિ	૧૮૮-૧૮૯
૧૭૫	સુતની મદથી મુદ્દવર્તિ.	૧૮૯-૧૯૦
૧૭૬	સુતની મદથી જરણ જાત જાતનુ જાતી	૧૮૯-૧૯૦
૧૭૭	કરેક મદથી દિવસની દાનિનુ પ્રમાણ	૧૯૦-૧૯૧
૧૭૮-૧૭૯	જાણ મદથી દેશ સુતની જિજ્ઞાસાને જાતનુ જાતી તથા એક જાતના પરિવાર	૧૯૧-૧૯૨
૧૮૦	મદાદિની સખા જાણવાનુ કરણ (૧૩)	૧૯૨-૧૯૩
૧૮૧	જણ સમુદાદિમાં મદ સુતની સખા	૧૯૩-૧૯૪
૧૮૨ ૧૮૩	મનુષ્ય સુતમાં સુતોજિની જાતખાતા (૧૩)	૧૯૪-૨ ૨
૧૮૪	મનુષ્ય સુતની જાતખાતા મદ સુતની જાત થતા	૨ ૨-૨ ૩
૧૮૫	જાગૃતીપત્રી પરિધિ	૨ ૩
૧૮૬	જાગૃતીપત્ર ગણિતપદ	૨ ૩-૨ ૪
૧૮૭	પરિધિ ૧૩૨ જાણ ગણિતના નામ	૨ ૪ ૨ ૫
૧૮૮	પરિધિ તથા ગણિતપત્રી રીત(૧૩૨ સાથે)	૨ ૫ ૨૧૮
૧૮૯	જાણ જાણે જાણનુ કરણ (૧૩૨ સાથે)	૨૧૮-૨૨૪
૧૯૦	મનુષ્ય તથા જાણનુ કરણ (૧૩૨ સાથે)	૨૨૪-૨૨૬
૧૯૧	કેવળ જાણનુ પ્રત્યક્ષ કરણનુ કરણ (૧૩૨ સાથે)	૨૨૬-૨૨૮
૧૯૨	મનુષ્ય ૧૩૨નુ પ્રત્યક્ષ કરણ (૧૩૨ સાથે)	૨૨૮-૨૩૧
૧૯૩	પ્રત્યક્ષ ગણિત જાણવાની ગણનુ છે તે જાણને છે	૨૩૧-૨૩૮
૧૯૪	જાણગણિત (૧૩૨ સાથે)	૨૩૮-૨૪

આવૃત્તિ	વિષય	પૃષ્ઠાંશ
૧૨૬	મળાતમિરિનું પ્રમાણ	૧૪૮-૧૪૯
૧૩	પ્રયોગો વિસ્તાર	૧૪૦-૧૪૧
૧૩૧	પ્રયોગનાં જાણીતાં	૧૪૧-૧૪૨
૧૩૨-૧૩૩	પ્રયોગનાં ક્ષેત્રો સ્વરૂપ	૧૪૨-૧૪૩
૧૩૪	પ્રયોગોનાં ક્ષેત્રો સુધીનાં જાણીતાં	૧૪૩-૧૪૪
૧૩૫	પ્રયોગોનાં સ્વરૂપ	૧૪૪-૧૪૫
૧૩૬-૧૩૭	જાણીતાં જાણીતાં	૧૪૫-૧૪૬
૧૪૧	વિશ્વવિદ્યાનું સ્વરૂપ	૧૪૬-૧૪૭
૧૪૭	વિશ્વવિદ્યાની પદ્ધતિ (૧૩ થી)	૧૪૭-૧૪૮
૧૪૮	વિશ્વવિદ્યાની પદ્ધતિ	૧૪૮
૧૪૯	વિશ્વવિદ્યાની પદ્ધતિ	૧૪૮-૧૪૯
૧૫ -૧૫૧	૧૧ વર્ષનાં નામ	૧૪૯-૧૫૦
૧૫૨-૧૫૩	૧૨ વર્ષનાં નામ	૧૫૦-૧૫૧
૧૫૪-૧૫૫	૧૩ વર્ષનાં નામ	૧૫૧-૧૫૨
૧૫૬	વિશ્વવિદ્યાની પદ્ધતિ	૧૫૨-૧૫૩
૧૫૭-૧૫૮	વિશ્વવિદ્યાની પદ્ધતિ	૧૫૩-૧૫૪
૧૫૯	વિશ્વવિદ્યાની પદ્ધતિ	૧૫૪
૧૬૦-૧૬૧	વિશ્વવિદ્યાની પદ્ધતિ	૧૫૪-૧૫૫
૧૬૧-૧૬૨	વિશ્વવિદ્યાની પદ્ધતિ	૧૫૫-૧૫૬
૧૬૩	વિશ્વવિદ્યાની પદ્ધતિ	૧૫૬-૧૫૭
૧૬૪	વિશ્વવિદ્યાની પદ્ધતિ	૧૫૭-૧૫૮
૧૬૫-૧૬૬	વિશ્વવિદ્યાની પદ્ધતિ	૧૫૮-૧૫૯
૧૬૭	વિશ્વવિદ્યાની પદ્ધતિ	૧૫૯-૧૬૦
૧૬૮	વિશ્વવિદ્યાની પદ્ધતિ	૧૬૦-૧૬૧
૧૬૯	વિશ્વવિદ્યાની પદ્ધતિ	૧૬૧-૧૬૨
૧૭૦	વિશ્વવિદ્યાની પદ્ધતિ	૧૬૨-૧૬૩
૧૭૧	વિશ્વવિદ્યાની પદ્ધતિ	૧૬૩-૧૬૪

આધારક	વિષય	પૃષ્ઠક
૨૩૩	ચણકાદેવ પર્વત જોરની લગ્નપાઠ	૨૬૩-૨૬૪
૨૩૪	ધાતકી ખડના કંચાલિનુ પ્રમાણ	૨૬૪-૨૬૫
૨૩૫-૨૩૬	ધાતકી ખડના મુર્ચક (૧૩ સાથે)	૨૬૫-૨૬૬
૨૩૭	ધાતકી ખડની વિજયનો વિસ્તાર (૧૩ સાથે)	૨૬૬-૨ ૧
૨૩૮	ધાતકી ખડની વિજયોની નવરીઓ તથા રૂબો	૩ ૧-૩ ૨
૨૩૯	ધાતકી ખડની નવુ પરિધિઓ (૧૩ સાથે)	૩ ૩-૩ ૭
૨૪	ધાતકી ખડનો અધિકાર સમાપ્ત કાચોદધિનુ સ્વરૂપ	૩ ૭
૨૪૧	કાચોદધિનુ દીપોનુ સ્વરૂપ કાચોદધિનો અધિકાર સમાપ્ત	૩ ૬-૩૧
૨૪૨	પુષ્કરવસ્ત્રીયમા અવેશ માનુષ્યોત્તરનુ સ્વરૂપ	૩૧૧-૩૧૨
૨૪૩	પુષ્કરવસ્ત્ર દીપર્ષન ક્ષેત્ર અને વર્ણોના રચનાદિ	૩૧૩-૩૧૪
૨૪૪-૨૪૫	ગાથ તથા અભ્યુત્થાન મળતીનુ સ્વરૂપ	૩૧૪-૩૧૬
૨૪૬	પુષ્કરવસ્ત્રની નદીઓ તથા વૃક્ષોલિનુ પ્રમાણ (૧૩ સાથે)	૩૧૭ ૩૧૮
૨૪૭-૨૪૮	પુષ્કરવસ્ત્રની મુર્ચક સી (૧૩ સાથે)	૩૧૮-૩૨૧
૨૪૯-૨૫૧	પુષ્કરવસ્ત્રના ચક્રાનિર્દેશના વિજયના વિષય (૧૩ સાથે)	૩૨૨-૩૨૫
૨૫૨	પુષ્કરવસ્ત્રના રૂબોના નામદિ	૩૨૫-૩૨૬
૨૫૩-૨૫૪	મનુષ્ય ક્ષેત્રના સર્વ વૃક્ષોની સખ્યા	૩૨૬-૩૨૭
૨૫૫	પુષ્કરવસ્ત્રની નવુ પરિધિઓ (૧૩ સાથે)	૩૨૮-૩૩૨

અધ્યાય

વિષય

પૃષ્ઠા

છાન્દોગી સંપ્રદાયના નામ સાથે ૨૪૧-૨૪

અબ્દીપાધિકાર સમ્પાદ

૧૬૫ કવચ સમુદ્ધો સરસ્વત તથા અબ્દી ૨૪૧-૨૪૨

૧૬૬ કવચ સમુદ્ધો અબ્દીનું પ્રમાણ ૨૪૨-૨૪૩

૧૬૭ કવચ સમુદ્ધો વિષ્ણુ સ્વરૂપ ૨૪૩-૨૪૪

૧૬૮-૨૭૩ કવચ સમુદ્ધો સ્વરૂપ કવચે ૨૪૪-૨૪૫

૨૪-૨૭૩ વેદાદિ દેવોની સમ્પાદ તથા વેદાદિ ૨૪૫-૨૪૬

નિવાસ પદ્ધતિ તથા અધિકારિ વર્ગ ૨૪૬-૨૪૭

૨૮-૨૯ વેદાદિ પદ્ધતિની ઉચ્ચતા તથા ૨૪૭-૨૪૮

પદ્ધતિ વર્ગે (વચ સાથે)

૨૧૧-૨૧૮ કવચ સમુદ્ધોના નામ વર્ગે ૨૪૮-૨૪૯

૨૧૯ કવચ સમુદ્ધોના કવચોનું કરીર પ્રમાણ ૨૪૯-૨૫૦

૨૨-૨૨૩ કોટમદીપતિ તથા કવચ સમુદ્ધોની અધિકાર ૨૫૦-૨૫૧

૨૨૪ કોટમદીપતિના પ્રમાણ પ્રમાણ ૨૫૧-૨૫૨

કવચ સમુદ્ધો અધિકાર સમ્પાદ

૨૨૫ કવચ સમુદ્ધો પદ્ધતિ પદ્ધતિ સ્વરૂપ ૨૫૨-૨૫૩

૨૨૬ કવચ સમુદ્ધો કવચોનું તથા કવચોની ૨૫૩-૨૫૪

સમ્પાદ અધિકારે છે

૨૫૪-૨૫૫

૨૨૭ કવચ સમુદ્ધો અબ્દીપાધિકાર સમ્પાદ ૨૫૫-૨૫૬

અધિકારે છે

૨૨૮-૨૨૯ અબ્દીપાધિકાર મે મેનું સ્વરૂપ ૨૫૬-૨૫૭

૨૩ અબ્દીપાધિકાર કરતી નામ પ્રમાણ ૨૫૭-૨૫૮

પદ્ધતિ છે તે અધિકારે છે (વચ સાથે) ૨૫૮-૨૫૯

૨૩૧ કવચ સમુદ્ધો અધિકાર વનનું પ્રમાણ ૨૫૯-૨૬૦

૨૩૨ કવચ સમુદ્ધો અધિકાર અબ્દીપાધિકાર ૨૬૦-૨૬૧

(વચ સાથે)

પરિશિષ્ટ-૨

હાલની પૃથ્વીના સમાવેશ હિંત સમાસના આધારે
કયા હિંતમાં આવે?

(પરિશિષ્ટ ૧ માટે પાન ૩૪૮ થી ૩૫૨ જુઓ)

હાલ એશિયા કુશિય અમેરિકા વગેરે પાંચ ના પ્રમાણ પૃથ્વી નક્કી કરે છે તે ખંડોના સમાવેશ આ નળદીપના દક્ષિણ ભાગમાં આવેલ ભરત ક્ષેત્રના દક્ષિણ ભરતાર્ધમાં આવેલ વિસ્તાર કરતાં નજીક છે. દક્ષિણ ભરતાર્ધની પૂર પશ્ચિમ લગભગ લગભગ ૧૪૪૭૧ ચોરસ પ્રમાણ અને ઉપર દક્ષિણની પહોળાઈ લગભગ ૨૩૮ ચોરસ પ્રમાણ કહેલી છે ચોરસના નજીક પ્રકાર વળાંક છે ૧ ઉત્તરેષ્ઠાનુકૂળ આવેલી, ૨ આ મધ્યમના આવેલી અને ૩ પ્રમાણ મુજબ આવેલી. તેમાં કોનેલુ પ્રમાણ પ્રમાણમુજબ આવેલી મલવાનું કહેલું છે આ પ્રમાણમુજબ ઉત્તરેષ્ઠાનુકૂળ આવેલી કહેવા લાગે અને અગ્રીમણ પહોળા વળાંકો છે એ મલવારી પ્રમાણ દક્ષિણ ભરતાર્ધની પહોળાઈ ૨૩૮ ચોરસ કહેલી છે તેને મારણે વડે કુલુર્પ (૨૩૮ ૪ નજીક) પંચાણ હજાર નજીક ચોરસ પ્રમાણ આવે છે તથા લગભગ ૧૪૪૭૧ ને ૪ થી કુલુર્પ (૧૪૪૭૧ ૪ = ૫૭૮૮૪) લગભગ લગભગ હજાર ને મારણે ચોરસ આવે છે આટલી દક્ષિણ ભરતાર્ધની લગભગ પહોળાઈ નક્કી.

હવે હાલની પૃથ્વી પૂરવી પશ્ચિમ દિશામાં ૭૫૨૬ માઈલની અને ઉપર દક્ષિણ ૭૫ માઈલ પ્રમાણ ન છે મારણેના એક ચોરસ આવે મારે ઉપરની લગભગ માઈલ ચોરસ કરીએ તે એક ભાગ પ્રમાણ આવે આ મલવારી ઉપરથી આવેને આવે આવી નથી કે હાલની ને પૃથ્વી પ્રકાર છે તે દક્ષિણ ભરતાર્ધ કરતાં

આધાર	વિષય	પૃષ્ઠાંક
૨૫૬	મનુષ્યલેખની જગત ને ૭ જાતુઓ નથી તે જાણાવે છે	૩૧૨-૩૧૩
	પુષ્પવસ્ત્રો પાશવો અધિકાર સમાપ્ત	
૨૫૭	ખડકાર ખર્ચે ઉપર રહેવા જિન ચેત્તો	૩૧૪
૨૫૮	નદીપરદોષ, કુશલદોષના જિનજાતો	૩૧૫-૩૧૭
૨૫૯	૩૫૭ જાતની રીતેજાત	૩૧૭-૩૧૯
૨૬૦	૩૫૮ જાત ઉપર જાણેલા કિંકુમારી જાતો નિવસે,	૩૧૯-૩૨૧
૨૬૧-૨૬૩	અવશેષ ઉપરદાર તથા જાતજાત નામ વિશે,	૩૨૧-૩૨૩
	જાતી દોષના કાચના પદ્ધતિના જાત જાતો અધિકાર સમાપ્ત	૩૨૪-૩૨૭

જગતે ત્યાંથી જાણવામાં, ક-વાકાળા તથા નેત્રિ-જગત માણવા
કેમ થયનાં હશે જાતની જાત પુસ્તકો કાચમેથી લેવા જણિ.
તથા ખડકારે જણિને જાણમે વિશેષે જાત કનિહનથી કિંમતને
જાણમે જાતે જાણે જા જાણે :—

માણસ સ્ત્રીજાત જાણવામાં ૨૫૬
૭. કૈલીવાળની જાત-જાણવામાં

॥ श्री लक्ष्मीनारायणाय नमः ॥

श्रीरत्नसेखरमूरि-विरचित

श्री लघु क्षेत्र समास प्रकरण सार्थ

ममसाधन्य विज्ञेयः—

वीर न्यसेहरपय-पधृष्टिष्य पशुभिञ्जिषु सु(स)गुर् न
महुत्ति ससरषुर्ह, भित्तिविआराधुमु छामि १

वीर श्रीमहावीर स्वाभान
न्य न्य न्य न्य
सेहर-मुष्ट सभान
पय ११ स्थान
पधृष्टिष्य-पधृष्टि
पशुभिञ्जिषु-नमस्कार करीने
सुगुर्-सुगुर्ने
न-नने

महुत्ति-पशुभिञ्जिषु हावाधी
ससरषुर्ह-पोताना समस्त भाटे
भित्ति-भित्ति
विआरा-विआरा
न्य-न्यने, सेहने
छामि-वीर छ समस्त छ
(छामि महु छ)

अर्थ — (छामि न्यने, नने विआरा हावाधी
त्रय हावाधी मुष्ट ११. भावा स्थानमा रहेला श्रीमहावीर
स्वाभाने नने न्यसेखरमूरिनी पाटे रहेला श्री न्यसेनसुरि
नामना पोताना सुगुर्ने नमस्कार करीने छु (न्यसेनसुरि
न्यसेनसुरि) महु छुद्धिवाणी हावाधी पोताना समस्त
भाटे क्षेत्रविआरा हावाधी वीर छु न्यसेनसुरि
भावा हावा महु छु १

કર્ણી નથી કે આથી જ વિચાર કરતાં જા આખી પૃથ્વીનો સમા-
રેક દક્ષિણ અક્ષાંશમાં થઇ જાય એમ નજીકના વિદ્યાર્થીને નથી.

અમેરિકાને મહાનિરોધ મહેતવ ૩ ।

કેવલ સમાજના આધારે જ્યારે આપણા કારણોનેથી વિચર
કેવલ ત્યારે મહાનિરોધ ધનમાં સારી કેવલ છે અને જ્યારે અમેરિકામાં
વિચર કેવલ છે ત્યારે અહીં રામો કેવલ છે જા કલ્પ કરારથી કે-
લાક મોટા મીનો વિચાર કરી વિચાર લાગ્યા અમેરિકાને મહાનિરોધ
અનુભવી જુદા કરે છે. જાતુ વિચાર કરતાં નજીક છે મહાનિરોધ
ને સ્વરૂપ કહ્યું છે તેની કાચે અમેરિકાનું જાતુ જાતુ કરારથી
નથી. પ્રથમ તે કરાર લાગ્યા મહાનિરોધ જા દક્ષિણ અક્ષાંશનું પ્રમાણ
જા મોટું મોટું છે કે તેમાં લાગ્યા પૃથ્વીનો સમાવેશ થઈ જાય છે.
કેવલ અમેરિકાને સમાવેશ જાતુ દક્ષિણ અક્ષાંશમાં થાય છે તેથી
અમેરિકા એ મહાનિરોધ નથી. જોતુ કારણોને કરતાં મહાનિરોધનું
પ્રમાણ એકાંતક મોટું કયું છે તેનો જાતુ અમેરિકા કાચે મેલ
થાયો નથી. જોતુ મહાનિરોધ ધનમાં કમેલ થાયો જોતુ જોતુ ત્યાં
લીધું કરે. વિચાર કેવલ, કારણ લાગ્યા જાતુ. મહાનિરોધ રૂપ થાય
કેવલ તેમનું પ્રમાણ જાતુ અમેરિકામાં નથી. જોતુ અમેરિકાને મોટું જાતુ
રૂપ મહાનિરોધ મહેતવ જા નાંક.

(જા જાને વિચારોથી જી કુદિ કરતુ કેવલ મોટાનમક લા
કથી પ્રમાણ થાયો થી કયું કેવલ સમાવેશ થાયો કેવલ જોતુ એ નામક
મહેતવ કારણોને આધારે થાયો છે)

॥ ॐ श्री शंकरभार्याभ्यामाय नमः ॥

भीरवसत्त्वमुरि-पिरपि

श्री लघु क्षेत्र सभास प्रकरण सार्थ

भगवत्पद विमरे —

वीर नयसेहरपय-पद्मिष्ठ पद्मभिजिष्ठ मु(स)गुर् अ
मदुत्ति ससरषुद्धा, भित्तविद्याराजमु छाभि १

वीर भीमदावीर स्वाभीने
नय नय १ नयना
सेहर-मुयद सभास
नय ५१ स्थान
पद्मिष्ठ-सेहर
पद्मभिजिष्ठ-नमरभर करीने
मुगुर्-मुयदने
अ-अने

मदुत्ति-मदुत्तिवाद्यो होयधी
ससरषुद्धा-पावना स्थान भाटे
भित्त-क्षेत्रना
विद्या-विद्याना
अ-अने सेहने,
छाभि-वीर छ सभास छ
(छाभि ५१ छ)

सार्थ — (छाभि नय, अने विद्या होय ३५)
नय होयना मुयद नय भास स्थानमा सेहरा भीमदावीर
स्वाभीने अने नयसेहरपयनी पाटे सेहरा भी नयसेनसूरि
नामना पोताना मुयदने नमरभर करीने छ (नयसेन
सूरि) मद् मुत्तिवाद्यो होयधी पोताना सभास
भाटे क्षेत्रविद्याना सेहने वीर छ अने शास्त्रमाधी
मद् मद् अक्षर ४१ छ १

વિવેચન — જમની સરખાવમાં વિઠની સરખાવ માટે શ્રી મહાવીરજીને નમસ્કાર કરવા રૂપ મંગલાર્ચન બધુ જાદી કોત્રવિચારના દેશને કહેવા રૂપ (૧) અધિધેશ (વિષય-બાળવ) છે કોત્ર રવરૂપનું રૂપન મેળવવું તે (૨) પ્રયોજન છે કોત્રવિચાર બાળજાની ઉપજાવણા સમ્યક હોવો (૩) અધિકારી (બધુવાને યોગ્ય) છે અને વાચ્ય વાચક બધવા ઉપાય ઉપેય રૂપ (૪) સજાધ બધુવો આ કાર-નુભવ વતુદશ કહેવાય છે જાદી જય વાચક છે અને તેમથી મેલવવાનું કોત્રવિચારનું રૂપન તે વાચક છે આ જય ઉપાય છે અને તેમથી કોત્રવિચારનું રૂપન મેળવવું ત ઉપેય છે ૧

વિઠસોઠમાં સ્થેલા દીપ અને સમુદ્રોની સખ્યા બધુવાને છે

તિરિ-એમ-રજસુ-ખિત, અસખ દીવોદહીઉ તે સગ્ગે,
ઉદાર પસિઅ પલુવીસ કોઠીકોઠી-સમય-તુસ્તા ૨

તિરિ-નિર્ધ	ઉદારપસિઅ-પૂરન ઉદાર
એમરજસુ આ પાલપપાલ	પસ્યાપમન
અસખ-નસ પાપ	મેરીમેરી-પ્રપપાદી
કોઠીકો-સમુદ્રો	તુસ્તા-તુમ, ૭૮૪

અર્થ:—એક સજ પ્રમાણુ તિર્ધ કોત્રને વિષે અસખ દીપો અને સમુદ્રો છે તે સગે પળીસ કોઠીકોઠી (મૂલમ) ઉદાર પસ્યોપમના સમય બેદશ છે ૨

વિવેચન.—ચોક્ક રજસોઠના મધ્યમાં વિઠ દેશ

આવેલા છે તે ૧૮૦૦ ચોજન ઉપા અને એક સદ્ય લાંબા પહોળા છે અસખ્યાતા ઠેઠાઠેલી ચોજનનો એક સદ્ય ઘાથ છે આ સદ્ય પ્રમાણુ ક્ષેત્રમા અસખ્યાતા દીપો અને અસખ્યાતા સમુદ્રો આવેલા છે તે દીપ સમુદ્રોની (બન્નેની સેચી મળીને) કુલ સખ્યા ૨૫ ઠેઠાઠેલી સૂક્ષ્મ ઉદાર પશ્ચોપમના સમય લેટલી છે પશ્ચોપમ ત્રણ પ્રકારના છે—૧ ઉદા પશ્ચોપમ, ૨ અદા પશ્ચોપમ, ૩ ક્ષેત્ર પશ્ચોપમ આ ત્રણેના સૂક્ષ્મ અને બાહર ભેમ ભે ભેદ છે તેમાં સૂક્ષ્મનુ સ્વરૂપ જણાવવાને બાહર પશ્ચોપમ કહેલ છેવાથી તે ઉપયોગી નથી જ્યાં દીપ સમુદ્રની સખ્યા જાણવા માટે સૂક્ષ્મ ઉદાર પશ્ચોપમનુ સ્વરૂપ આજગ જણાવે છે કુવાને પશ્ચ (પાલો) કહેલ છે તે પશ્ચની ઉપમા વઢે બને છે માટે પશ્ચોપમ કહેવાય છે ૨

ઉદાર પશ્ચોપમનુ સ્વરૂપ ત્રણ ગાંધામા જણાવે છે—

કુરૂ મમ દિણાવિઅગુવ, રામેસમવાર વિહિઅ અડખડે,
આવસસય સહસ્તા સમણુઉર્ધ્વીમ લાખાણુ ૪

કુરૂ-નેરુરુ ઉત્તરુખ્યા
સમદિણુ જ્ઞાત દિશના
અવિ-વૈદાના
અ રુલ રામે-અમિત પ્રમાણુ
વાળના
સમવાર-આન વા
વિહિવ-કેશ

અડખડે-આ ૫૪
બાજનસય—એસો બાવન
સહસ્તા-૬૪૧
સમણુઉર્ધ્વ-સવાળુ
વીસલકખ-વીસ લાખ
અણુ-રોમખ ૬, વાશામ

તે-તે [વાલામ]
 મુખ-પૂર્વ, ગાદ
 પસેવિ-પદાર્થ-કુશર્થ ખલ
 કુ-પાદપૂર્વ અભય
 સન્નિવૃત્ત-સખ્યાતા

ધેવ-નિજ, વૃત્તિ-કેવલ ઈ
 સંવેદિ-સર્વે પલ
 ક્રિક્રિદ-એક એકના
 અસ-એ-અસ ખ્યાતા
 ખડ-ખડા પદ્ધતિ-અર્થે કરા

અર્થ:—તે સ્પૃહ વાલામો (વાળના કંકજ) બાર કેમ
 પ્રમાણ પત્થને વિષે [ભલો સતા પલ] સર્વ મળીને સખ્યાતા
 જ થાય છે તેથી તે એક એક વાલામના અસખ્યાતા સૂક્ષ્મ
 ખડે-કંકજ દેખવા. ૪

વિવેચના:—આમથી વાલામા જણાવેલા પ્રમાણના
 પેટાના વાલામો સ્પૃહ (મોટા) હોવાથી તે યોજન પ્રમાણ
 કુશર્થા ઠાણીને ભરીએ તો પલ સખ્યાતા જ થાય છે તે
 આવી રીતે-એક ઉત્સેધાશુભ વાળના ૨૦૬૭૧૫૦ ખડેસ્થા,
 તે એક ઉત્સેધાશુભ સમાર્થ રહે છે તો એક કુશર્થા કેટલા
 માપ તે બલકુવાને તેને ૨૪ થી શુભવા દારણ કે ૨૪ આન
 જોતા એક હાથ થાય છે જે સખ્યા આવે તેને બારે શુભ-
 વાથી ખનુભમા સમાતા વાલામોની સખ્યા આવે જે સખ્યા
 આવે તેને બે હાથે શુભવાથી એક બાઉમાં સમાવી વાલા-
 મની સખ્યા આવે. પછી જે સખ્યા આવે તેને બારે શુભ
 વાથી એક યોજનમા સમાતા વાલામની સખ્યા આવે. એ
 પ્રમાણે કુશર્થાથી ૨૦૬૭૧૫૫X૨૪X૨૪X૨૦ ૦X૪=૧૬૧૦૬૧
 ૨૭૩૬૦ ૦ વાલામો આવે. આદલા વાલામ એક સુધિ
 યોજનમા સમાય (અર્થે એકથી લગાઈને સુધિ બલકુવી)
 હવે એક યોજન લાંબો પહોળો અને ઊંડો છે માટે ઉપર

આવેલી સુચિ યોજનની સંખ્યાને તેજ સંખ્યાએ સુલુવાથી સમજાવુરમ (લાખા અને પહોળા) એક યોજનમાં સમાવ્યા વાલાજ સંખ્યા આવે.

(૧૬૧૦૬૧૨૭૩૬ X૧૬૧ ૬૧૨૭૩૬૦ ૮=૧૫૬-
 ૪૭૩૮૫૩૬૫૪ ૫૬૬૬ ૦ X૧૬૧ ૬૧૨૭૩૬ ૦ =
 ૪૧૭૮ ૪૭૬૩૧૫૮૮૧૫૮૪૭૭૮૪૫૪ ૨૫૬ ૦ ૦
 આ સંખ્યા યોજનના યોજન પ્રમાણુ દ્વારા સમાવ છે
 જોકે વાલાજ સંખ્યાને દ્વેષે યોજન છે યોજનના કસ્ટા
 એવમા એાપી સંખ્યા સમાવ છે તે કાવવાને ઉપર આવેલી
 સંખ્યાને ૧૬થી સુધીને ૨૪ વડે ભાગવા એામળીએ સુલુવાથી
 ૭૪૩૮૨૬૦૫ ૧૬૧૭૫ ૧૨૭૬ ૬૩૪૦૮૬૪ ૦ ૦ ૦
 આવે તેને ૨૪ વડે ભાગવાથી ૩૩ ૭૬૨૧૦૪ ૨૪૬૫૬૨૫૪
 ૨૧૬૬૬ ૬૭૫૩૬ આટલી સંખ્યા પ્રમાણુ
 વાલાજ તે દ્વારા સમાવ તેમાંથી એક એક સમયે એક
 એક વાલાજને કાઢીએ ત્યારે સંખ્યાવા સમાવમા તે દ્વેષે કાઢી
 કામ તેટલા પ્રમાણુને એક બાજુ ઉઘાર પસોપમ કામ
 એક આવલીમા પણ અસંખ્યાવા સમાવ કામ છે તેનાથી
 પણ આ બાજુ ઉઘાર પસોપમ નાનુ છે તે કાંઈ ઉપયોગમાં
 આવતુ નથી.

કવં સુક્ષ્મ ઉઘાર પસોપમ કરવાને માટે ઉપર જણા-
 વલ સંખ્યાના વાલાજીના દરેક ખંડના અસંખ્યાવા અસંખ્યાવા
 સુક્ષ્મ ખંડ કાવવા, ત્યાર પછી શુ કવનું તે આવેલી ગાથામાં
 જણાવે ॥ ૪

મુકુમાણ-ધિવિચ્છ-ઉરસે-હ ગુલ થઉકાસ પલ્લિ વસુવદ્દે;
પર્વસમય મણુગમહનિ દિગ્ધામિ ઉદાર પલિઉત્તિ. ૫

મુકુમાણ સૂક્ષ્મ રામખાત્રી
ધિવિચ્છ-જરેલા

ઉરસે-હ ગુલ-ઉરસેખાત્રી
માપથી

વસુવદ્દે મનરૂપ (ખન જને
જોવાકર)

અણુમદ-મહત્ત

નિધિમિ-ખાલી થયે જતે

ઉદાર પલિઉ-મુક્ત ૭૫૭

પત્નોપમ

તિ-ઈતિ, એ પ્રમાણે

અર્થ:—કલ્પનાએ કરીને જ સૂક્ષ્મ અણુઓ (અસ ખજ
નાળામાં) વડે ઠાંસી ઠાંસીને બરેલો ઉરસેખ અણુલના માને
કરેલો જે આજ કોશનો વૃત્ત પાત્ર, તેમાંથી પ્રતિસમયે એક
એક અણુ (વાળામ) અણુ કલ્પાથી નીકળે કાળે તે સર્વથા
ખાલી થઈ જાય તેટલા કાળનો તે સૂક્ષ્મ ઉદાર પત્નોપમ
માથ છે આ પત્નોપમમા સજ્જાવા કોડાકોડી વર્ષો માથ ૭ ૫

હવે ત્રણ માથામાં દ્વીપિના નામ ગણાવે છે —

પદ્મો જ ભૂ બીચો, ધાપઈ ખડો અ પુક્રખરો તઈઓ;
વારિસિવરો થઉત્યો ખીરવરો પચ્ચમો દીવો ૬
ધયવરદીવો છટ્ટો, ઇકખુરસો સત્તમો અ અદ્દમઓ;
સુદીસયો અ અદ્દલો, સુવમો ઇન્ધ્યાઈ સખિનન ૭

અર્થ:—પહેલો જમુદ્વીપ છે બીજો ધાવદીપ ૬ છે
ત્રીજો પુક્રસ્વર દીપ છે ચોથો વારિસિવર દીપ છે પચ્ચમો

શીત્લર દ્વીપ છે છઠ્ઠી પૂતલર દ્વીપ છે સાતમી ઈંદુરશ દ્વીપ
છે આઠમી નરીશર દ્વીપ છે અને નવમી અરૂણ દ્વીપ વિજેર
અમુખ્ય દ્વીપ છે ૬-૭

વિવેચન — જાદિ જોકે દ્વીપ પછી તરત બીજે દ્વીપ નથી,
પરંતુ દરેક દ્વીપને ફરતા સમુદ્ર છે અને સમુદ્રને ફરતો દ્વીપ
છે ફરતો હોવા સ્વચ્છ મૂલ્ય સમુદ્રને ફરતો દ્વીપ નથી ૬-૭
દ્વીપ હવા હવા નામે ફરતા છે તે બે બાજુના વચ્ચેના છે

સુપસત્ય—વત્સુલુમા, તિપડોઆરા તઢાફ્લાહિયા,
હિાણામે વિ અસ ખા, બવ ય સુરાવભાસ તિ. ૮

અર્થ — દ્વીપો તથા સમુદ્રો સારી પ્રસસ્ત વસ્તુના
નામવાળા છે તથા અરૂણ વિજેર દ્વીપો ત્રિમલવવાર નામ
વાળા તથા મુલવભાસ મુખી જોકે જોકે નામવાળા વસ્તુ અસ અ
દ્વીપ સમુદ્રો છે ૮

વિવેચન — ઉપરની બાજુના ફરેલા નવમા અરૂણ
દ્વીપના આગળ આવેલા દ્વીપો ઉપર વસ્તુના નામવાળા છે
જેમકે બાલમ્બુ, વજ્ર, ગ્રહ કમળ, તિલક, પદ્મ, નિધિ, રત્ન,
તદી, વિજય ઈંદ્ર, મહા, નક્ષત્ર વિજેરના નામે છે વળી
અરૂણ દ્વીપનો ત્રિમલવવાર નામવાળા છે જેમકે અરૂણદ્વીપ,
અરૂણવરદ્વીપ તથા અરૂણરાવભાસદ્વીપ, કુટલદ્વીપ, કુટલ
વરદ્વીપ, કુટલરાવભાસદ્વીપ, અરૂણોપપાતદ્વીપ, અરૂણોપપાત
વરદ્વીપ અરૂણપપાતરાવભાસદ્વીપ જે પ્રમાણે, ય જ, રત્નક,
મુલન કુચ, કીચ જાદિ દ્વીપોને વિરે ત્રિમલવવાર ફરેલા
દરેક દ્વીપની પછી તે નામનો સમુદ્ર બહુપો

૦ એ પ્રમાણે જસ જ્યાતા દ્વીપ બધા પછી મુરવરાજ
 જામ નામે દ્વીપ આવે, ત્યાર પછી બીજો જ બુદ્ધીપ આવે,
 ત્યારપછી બીજો ધાતકીપ ૬ જેમ ફરીથી જસ જ્યાતા દ્વીપ
 જમ ત્યારે બીજો મુરવરાજ જાસ દ્વીપ આવે ત્યાર પછી ત્રીજો
 જ બુદ્ધીપ આવે એ પ્રમાણે એક એક નામવાળા જસ જ્યાતા
 દ્વીપો બહુવા એટલે જસ જ્યાતા જ બુદ્ધીપો છે જસ જ્યાતા
 ધાતકી પ ૬ છે તેમા છેલ્લી જસ જ્યાતમી વાર મુરવરાજ જાસ
 દ્વીપ આવે, ત્યાર પછી એકએક નામવાળા પાંચ દ્વીપો છે તે
 જણાવે છે ૮

તત્તો દેવે નામે, જકુળે બૂચે સય સુરમણે અ;
 એચે પચ વિ દીવા, ઈજેમણામા મુણેઅબ્બા ૯

તત્તો-ત્યારપછી

દેવે-દેવદ્વીપ

નામે-નામદ્વીપ

જકુળે-જકુલદ્વીપ

બૂચે-બુદ્ધીપ

સય સુરમણે-સય સુરમણદ્વીપ

એચે-એ

પચવિ-પાંચ પલ

દીવા-દ્વીપ

ઈજેમણામા-એક એક નામે

મુણેઅબ્બા-તથા

અર્થ:-ત્યાર પછી દેવદ્વીપ નામદ્વીપ, જકુલદ્વીપ, બુદ્ધી
 દ્વીપ અને સય સુરમણદ્વીપ આ પાંચ દ્વીપો એક એક
 નામવાળા બહુવા. ૯

વિવેચન — આ ગાથામાં એક એક નામવાળા પાંચ
 દ્વીપો જણાવ્યા, તે પ્રમાણે પાંચ સમુદ્રો પણ એક એક
 નામવાળા બહુવા. તે સિવાયના આગળ કહેવાયા સર્વે
 સમુદ્રો પણ જસ જ્યાતા જસ જ્યાતા બહુવા. ૯

હવે સમુદ્રોના નામો કહે છે:—

પદમે સવણે બીચે કાસોઝહિ સેસઝેસુ સંવેસુ;
દીવસમ નામયા જા, સય સૂરમણોહી ચરમે. ૧૦

પદમે-૧દેશે	દીવસમ-દીવ સમાન
સવણે-સવણસમુદ્ર	નામયા-નામવાળા
બીચે-બીચે	જા-જાત, મુખી
કાસોઝહિ-કાસોઝહિ	સય સૂરમણોહી-સ્વયંસૂર
સેસઝેસુ-ગાદીના	મલુ સમુદ્ર
સંવેસુ-સર્વને વિષ	ચરમે-પેશ્વે

અર્થ -પહેલાં જ વૃદ્ધીપને ફરતો હવણ સમુદ્ર છે બીજા દીવ ફરતો કાસોઝહી સમુદ્ર છે બાકીના સર્વ દીપોની ફરતે દીવ સમાન નામવાળા સમુદ્રો છે જાતે છેલ્લો સ્વયંસૂરમણ નામે સમુદ્ર છે ૧

વિવેચન.—ફક્ત પ્રથમના જ દીપને ફરતે જે સમુદ્ર કહ્યા તે જ ને સમુદ્ર દીપથી જુદા નામવાળા છે બાકીના બધા સમુદ્રોના નામ દીવ પ્રમાણે જ બજાવ્યાં ૧

સમુદ્રના પાણીના સ્વાદ બજાવે છે—

બીચો તકચો ચરમી, ઉદ્ધમરસા પદમ ચઉત્ય પ ચમમ
છડું વિ સનામરસા, ઈદુખુરસા સેસઝહિનિહિણે. ૧

બીઓ-ગીએ	સનામરસા-પોતાના નામ
તમ્મી-ગીએ	સરખા રસવાળા
ચરમી-ઉત્તર	ધકખુરસા-ગૃહના સરખા
ઉત્તરસા-પાણી સરખા	રસવાળા
સ્વાદવાળા	
પાંચમા-પાંચમે	સુસન્ધાની
છઠ્ઠી વિ છઠો પથ	જલનિહિલિ-સમુદ્રો

અર્થ — બીએ, ગીએ અને ઉત્તરો સમુદ્ર જળના રસવાળા એટલે શુદ્ધ જળવાળા છે પહેલો, બીઓ, પાંચમા અને છઠ્ઠો આ ચારે સમુદ્રો પોતપોતાના નામ સરખા રસવાળા છે બાકીના સર્વે સમુદ્રો શેલડીના રસ જેવા રસવાળા-પાણીવાળા છે ૧૧

વિવેચન — બીએ કાળેદહિ સમુદ્ર ગીએ પુષ્કરવર સમુદ્ર અને ઉત્તરો સ્વયંભૂમણ સમુદ્ર એમ ત્રણ સમુદ્રોના પાણીને સ્વાદ મીઠા પાણી જેવો છે તથા પહેલા લવણ સમુદ્રનું પાણી ગાદુ છે બીઓ નારેલીવર સમુદ્રનું પાણી

વાદળી એટલે હાદ જેવા સ્વાદવાળું છે પાંચમા ક્ષીરવરનું પાણી ધીર એટલે દૂધ જેવા સ્વાદવાળું છે અને છઠ્ઠો કૃતવરનું પાણી ઘીના જેવા સ્વાદવાળું છે એટલે આ ચાર સમુદ્રના નામ પ્રમાણે પાણીના સ્વાદ છે બાકીના બધા (અસંખ્યાતા) સમુદ્રોનાં પાણીનો સ્વાદ શેલડીના રસ સમાન સ્વાદવાળો બાધુવો. ૧૨.

દ્રીપ અને સમુદ્રના વિસ્તારનું પ્રમાણ કહે છે:—

૪ બૃહીવ પ્રમાણ — ગુણિજેમણ સદૃખવટ વિદૃખભો
 રવણાધ્યા સેસા, વક્ષ્યાસા કુગુણ કુગુણ ૫ ૧૨

૪ બૃહીવ — જૂહીવ
 પ્રમાણ ગુણિ રસમણનુસાર
 માપથી
 જોખણ — નોખાં, લોક — માપ
 વટ — ઝોજ

વિદૃખ ભો — રસેખાધ્યા
 સવણાધ્યા — સવણમુદ ગિરે
 સેસા — જાળીયા (૧૫ — સમુદ્ર)
 વક્ષ્યાસા — વક્ષર સરખા
 કુગુણ કુગુણ — જમણાં જમણાં

અર્થ — પહેલો જ બૃહીવ પ્રમાણનું કહે કરીને દાખ
 યોજનાના વિ કલવાળો બોળ છે અને બીજોના સવણ સમુદ્ર
 વજેરે વક્ષરના આકાશવગ્ન — ઝોજ અને જમણા જમણા
 વિસ્તારવાગ્ન છે ૧૨

વિવેચન — પહેલો જ બૃહીવ એક દાખ યોજનાના
 વિસ્તારવાળો છે તમા જાળીયા આકાશ બોજાકારે છે અદિ
 કહેલા દાખ યોજના પ્રમાણનુસાર માપથી જાણ્યું તે
 નમાણામુદ ઉંચેપાનુસથી જાણ્યો તુલ્યો લખ્યા અને બી
 તુલ્યો પહેલો દાખ છે જાણતા એક કચર તુલ્યો લખ્યા
 પણ પહેલો જ જ બૃહીવન કરતો આવેલો સવણ સમુદ્ર
 તનાથી જમણા વિસ્તારવાળો છે એટલે બે દાખ યોજના
 પ્રમાણનો ૮ અને વક્ષર જેટલો મુલ્યાના સરખો બોળ છે
 તથી તે સવણ સમુદ્ર ૫૫ બાજુની બહારની તરફથી પશ્ચિમ
 બાજુની બહારની તરફ મુખી પાસ દાખ યોજના પ્રમાણ

અણવે! એ પ્રમાણે જીજા દ્વીપો અને સમુદ્રીયા પદ્મ સમજવું. કારણ કે તે જાથાળે પલ્લવાકારે યોજ છે અને એક એકથી જમણા જમણા વિસ્તારવાળા છે તેમાના કેટલાક દ્વીપ સમુદ્રોની વિસ્તાર આ પ્રમાણે —

દ્વીપનું નામ.	ચોજન પ્રમાણ.
૧ જબૂ દ્વીપ—	૧૦ ૦૦૦
૨ ખાતકી મહ—	૪ ૦૦૦૦
૩ પુષ્કરવર દ્વીપ—	૧૬ ૦ ૦૦
૪ વારણીવર દ્વીપ—	૬૪૦૦ ૦૦
૫ હીસ્વર દ્વીપ—	૨૫૬૦૦ ૦
૬ વૃવવર દ્વીપ—	૧૦૨૪ ૦ ૦
૭ ઇંદુસ્વ દ્વીપ—	૪૦૬૫૦૦૦૦૦
૮ નદીવર દ્વીપ—	૧૬૮૮૪૦૦૦૦૦
૯ અરણ્ય દ્વીપ—	૬૪૫૩૫૦૦૦૦૦૦
૧૦ અરણ્યવર દ્વીપ—	૨૬૨૧૪૪ ૦૦૦૦
૧૧ અરણ્યવરવલ્લસદ્વીપ—	૧૦૪૮૫૭૫૦ ૦

સમુદ્રનું નામ.	ચોજન પ્રમાણ.
૧ હવણ સમુદ્ર—	૨૦ ૦
૨ કાલોદક—	૮૦૦૦
૩ પુષ્કરવર સમુદ્ર—	૩૨૦ ૦
૪ વારણીવ સમુદ્ર—	૧૨૮૦૦ ૦
૫ હીસ્વર સમુદ્ર—	૫૧૨ ૦૦ ૦

૬ પત્રવત્ર સમુદ્ધ	૨ ૪૮ ૦૦૦૦
૭ ઇંદ્રિય સમુદ્ધ—	૮૧૬૨ •
૮ નદીવત્ર સમુદ્ધ—	૩૨૭૧૮ ૦૦
૯ અરણ્ય સમુદ્ધ—	૧૩૧૦૭૨૦
૧ અરણ્યવત્ર સમુદ્ધ—	૪૨૪૧૮૮૦ ૦૦
૧૧ અરણ્યવત્રવત્ર સમુદ્ધ—	૨ ૬૭૧૫૨૦૦

હવે છ આશયદે અજ્ઞાપિતી અજ્ઞાતીનું સ્વરૂપ
કહે છે —

વયરામદ્ધિ સિન્ધુસિન્ધુ—દીવોદ્ધિમજ્જગણિન્નમૂલ્લાદિ;
અદ્ધુઅધ્ધાદિ ભારત—અઉ મૂલ્લે ઉવરિ રુદ્ધાદિ ૧૩
વિત્યરદ્ધુગવિસેમો, ઉસેદ્ધવિભત્તજ્યો, અમ્મો હોર્ધ;
ઝમ્મ ચૂપામિરિક્કડા—પુદ્ધસવિક્ષણભક્કરણાદિ ૧૪
ગાઉદ્ધુગુઅધ્ધાધ્ધ તથ—દુભામરુદ્ધાધ્ધ પઠિમવેધ્ધએ;
દેસુદ્ધુદ્ધુઅધ્ધવર—વણ્ણાધ્ધ પમિદ્ધિઅસિરાદિ ૧૫
વેધ્ધસમેધ્ધ મહયા, અવદ્ધજકડ્ધએધ્ધ સપરિત્તાદિ;
અદ્ધુઅધ્ધઅધ્ધિભત્ત—પરિદ્ધિદ્ધા તરાદિ અ ૧૬
અદ્ધુઅધ્ધઅધ્ધિસુવિત્યર—દુપાસસક્કોસકુદ્ધદારાદિ;
પુન્નાજમદ્ધિદ્ધઅ—દેવદ્ધારવિજ્ઞયાધ્ધનામાદિ ૧૭
ધ્ધા ગુમધ્ધિમયદેદ્ધતિ—કવાડપરિધાધ્ધદારસોદ્ધાદિ;
ઝદ્ધાદિ તે સન્ને, દીવોદ્ધિધ્ધો પરિદ્ધિખત્તા ૧૮

આથ ૧૩

વચરામકીદિ - વાચ
 વિગ્ધવિગ્ધ - વિવેચના
 દીવેતદિ - દીવ સમુદોની
 મજાએ-મજા, જાદર
 મલિન-મલે
 મૂલ્યાદિ - મૂલ્યગી

અનુચારી - આઠ ચોક્કસ ૪ થી
 આરસ-આર
 અર્ધ-આર
 મૂલે-મૂલ્ય
 ઉપરિ-ઉપર
 રૂઠાક-રિત્તારવાળી

આથ ૧૪

વિચારદુઃખ-એ વિસ્તારના
 વિશેષો-વિશેષ, જાણના
 રૂઠેરૂ-રૂઠાર્થ વડે
 વિજાત-જાતવાળી
 ખાઓ-ધન હાનિ
 અઓ-અ, થી
 હેઠ-આવે

ધન-એ પ્રમાણે
 જૂઠા-મેરની ચૂંચિ
 ગિરિ-મેર પરત
 રૂઠા-રૂઠ વડે ના
 તુલ્ય-સમાન
 વિરખલ-વિરખલ
 રૂઠેરૂ-રૂઠ, ૧૦

આથ ૧૫

ગાઈદુન-એ ગાઈ
 ઉચ્ચાક-ઉચ્ચારણી
 વચ્ચુલામ-વેચા જાણે જાત
 રૂઠા-વિસ્તારવાળી
 પદ્મમરે-એ-પદ્મરેજાવડે

રૂઠુ-રૂઠ, રૂઠેરૂ એથી
 દુઃખ-એ રોગ
 વચ્ચુલામ-ઉપર વન વડે
 પદ્મમરે-એ-પદ્મમરે
 સિરસાદિ-મસ્તક (રોગ) વાળી

આથ ૧૬

વેદમિલ-વેદિ સમાન
 મદદ-મદદ
 મજા-એ (મજા) ના
 રૂઠેરૂ-રૂઠ વડે, વચ્ચ વડે
 સંવર્તિત્તાદિ - સંવર્તિત્તા

અનુચારી - આઠ ચોક્કસ ૪ થી
 અર્ધ-આર વડે અર્ધ
 અર્ધ-અર્ધ, વેદાને
 રૂઠા-રૂઠ વડે અર્ધ

શબ્દ ૧૭

અ. અ. - આઠ ચોળા ઉંચો
 મઠેસુવિત્તર - આર ચોળા
 વિસ્તારવાળી
 દુપાસ - બે નાસુમે
 સહોદ - બે મેલ પ્રમાણ
 કુ - નાસવાન સહિત

દાસદિ - દારવાળી
 પુખ્વાઈ - પૂર્વારિ [આ] સ્થાઈ
 મહાદિવ - મોટી તરિકાતી
 રેવદાર - રેવેનાં ઘડ
 વિદ્યવાઈ - વિદ્ય વાદિ
 નામદિ - નામવાળી

શબ્દ ૧૮

લાલા - વિવિધ પ્રકારના
 અવિભવ - અલ્પિ રાગોના
 રેલસિ - રંગો.
 હવાઃ હવાઃ
 પરિશાપ - મોક્ષ વગેરે

કારમોહદિ - કારનો દુઃખાવળી
 ભગદિ - ભગ્ની ૧૩
 તે કમ્બે - તે કપડા
 રીવિતદિશ્વ - રીવ અને કમુગી
 પરિક્રિષ્ણતા - પીડાએવા

અર્થઃ—વજ્રમથ, પાતપોવાના કોપ અને સમુદમાં
 તલેલા મૂઢવાળી, આઠ ચોળા લેવી, મૂઢમાં આર ચોળા
 અને ઉપર આર ચોળા વિસ્તારવાળી. ૧૩

બે વિસ્તારને વિશ્લેષ (ખાજવાઈ) કરી રોપને
 ઉચાર્મ વડે લાગવાથી કુચ (વૃદ્ધિ) અને ચપ (કાનિ)નું
 પ્રમાણ જાવ છે બે પ્રમાણે મેરૂ પવતની વૃદ્ધિ,
 મેરૂ પવત અને દુરોમા સમાન વિષ્ણુકરણ (ખોળાઈ
 અણવાની રીત) વાળી ૧૪

બે જાઉં ઉંચી, અને તેના આઠમા લાગ જેટલી પહેાળી
 ૧૬૧૨ વેદિકાવાળી, તથા દેશીન બે ચોળા પ્રમાણ ઉત્તમ

૫૧ વડે યોજિત મસ્તકવાળી. ૧૫

પરિક્ષા સમાપ્ત થોટા બોળ અને વહાય વડે વં ટાંમેસી, તથા અદાર ચોજન હોન પરિધિને ચાર વડે લાગવાથી આવતા પ્રમાણુ જેટલા દારના અવરવાળી. ૧૬

આઠ ચોજન ઉચા ચાર ચોજન પહોળા અને બે જાણુ એક એક કોસ પ્રમાણુ બાવસાળવાળા, ચૂવડિંદિ ચાર દિશાએ થોટી સદિવાળા વિજવાદિ ચાર રેવોના નામવાળા ચાર દારવાળી. ૧૭

જુદા જુદા પ્રકારના મણિઓના ઉંજણ, કમાળ, તથા લોગળ વડે ધરની ચોભાવળો જમતીઓથી તે સવે દ્વીપ અને સમુદ્રો વીંટાએલા છે. ૧૮

વિવેચન—તે સવ દ્વીપ અને સમુદ્રો જમતી વડે વીંટાએલા છે તે જમતી કેવી છે તેનું વર્ણન કરે છે—જેમ નગરને ફરતો યોળાકાર કોટ કોણ છે તેમ દ્વીપ અને સમુદ્રને ફરતી યોળાકાર કોટના આકારની જમતીઓ બણુવી તે જમતી વજ્રમય છે તથા તે જમતીનો મૂળ વિસ્તાર પોતપોતાના દ્વીપ અને સમુદ્રના વિસ્તારના પ્રમાણુની અદર ગણેલો છે, જેટલો જળુદ્વીપની જમતી જળુદ્વીપના અવના ૧૨ ચોજનમાં યોળાકારે આવેલી છે તથા તે જમતીની ઉચાઈ આઠ ચોજન છે તેમનો મૂળમય ચાર ચોજન વિસ્તાર છે, અને ઉપર ચાર ચોજન વિસ્તાર છે અથવા તેટલી અડધ છે તે જમતીઓનો વજ્રમય વિસ્તાર બણુવાની રીત આ પ્રમાણે—

મૂળ્ય વિસ્તારમાંથી ઉપસ્થ વિસ્તારને વિશેષ
 કર્યો એટલે યાદી સખ્યામાંથી નાની સખ્યા બહુ કરવી
 જે બાકી રહે તેને ઉપચારની સખ્યા વડે ભાગવા ભાગમાં
 જે આવે તેટલું પ્રમાણ ઉપર ચક્રવા વિસ્તારમાંથી
 (અઘાતમાંથી) થટ્ટુ બહુ અને ઉપસ્થ નીચે ઉતરતા તેટલું
 પ્રમાણ વિસ્તારમાં થતું બહુ જેમકે જમતીની અઘાત મૂળમાં
 બાર યોજન છે અને ઉપસ્થ અઘાત બાર યોજન છે
 તેથી બારમાંથી બાર બહુ કરતા બાકી નથી રહે છે તેને
 ઉપચારના બાકી યોજન વડે ભાગતાં એક આવે છે. તેથી ઉપર
 ચક્રવાં એક એક યોજને એક એક યોજન અઘાતમાંથી થશે
 છે અને ઉપસ્થ નીચે ઉતરતા એક એક યોજને એક એક
 યોજન અઘાતમાં થાય છે તેનો સત્ર જા પ્રમાણે:—

ઉપચારના યોજન	ઉપર ચક્રવા અઘાતના યોજન	ઉપસ્થ ઉતર- વાના યોજન	નીચે ઉતરતા અઘાતના યોજન
૮	૪	મધ્યમે	૪
૭	૫	૧	૫
૬	૬	૨	૬
૫	૭	૩	૭
૪	૮	૪	૮
૩	૯	૫	૯
૨	૧૦	૬	૧૦
૧	૧૧	૭	૧૧
તંત્રીએ	૧૨	૮	૧૨

અથ ભાગાકાર ન થઈ શકે ત્યાં જાણ્ય બહુતા તેણ

અરો કરવા કે જે પ્રકારે ભાગ્યકાર થઈ શકે જયતીને
 વિન્ધાવ લાવવાની જે રીત કહી તેજ રીતથી મેરૂ પર્વતની
 શ્રુતિ, મેરૂ પર્વત અને પર્વતોના કુળની બાધાઈ લાવવાની
 રીત બાધુવો જેમકે મેરૂ પર્વતની શ્રુતિને [મેરૂ પર્વતના સૌથી
 ઉપરના વનના મધ્યમાં આ શ્રુતિ આપેલી છે] વિન્ધાવ
 (બંધપણ) મૂળમાં (તળીમે) બાર યોજન છે અને ઉપરનો
 વિન્ધાવ બાર યોજન છે, તે બાર માંથી બાર બાદ કરવાથી એવ
 બાક યોજન રહે છે. હવે શ્રુતિમાંની બાધાઈ બાળીશ યોજન
 છે. તે બાકને બાળીશ કરી શકાય તેમ નથી તેથી
 ભાગ્યના બાકને (બાકને) પાંચે થુલુવાં બાળીશ થાય છે.
 એટલે ભાગ્ય જન ભાગ્યકનો બાક સરખો થવામાં એક
 પવમાસ (યોજનનો પાંચમા ભાગ) બાક છે તેથી
 મૂળથી ઉપર જઈવા યોજને યોજને એક પવમાસ (યોજ
 નને પાંચમા ભાગ) બાકમાં જઈવા જાય છે અને ઉપરથી
 નીચે ઉતરવા યોજને યોજને એક પવમાસ શ્રુતિ પડે
 છે (જેવવા પાંચ યોજને એક યોજન વધે જાય પડે છે)
 હવે ગિરિના ઉદાહરણમાં મેરૂ પર્વતનું દેશન્ટ
 સમજાવે છે - મેરૂ પર્વતના મૂળમાં વિન્ધાવ ૬૪ હજાર ને
 નેવું યોજન અને એક યોજનના અઘારીયા ૬૪ ભાગ
 (૧૦૦૬૦) છે તથા ઉપરનો વિન્ધાવ એક હજાર
 (૧) યોજન છે તે મૂળ વિન્ધાવમાંથી બાદ કરતાં
 ૬૪ હજાર ને નેવું યોજન અને એક યોજનના અઘારીયા
 ૬૪ ભાગ (૬૬૦) બાક રહે છે મેરૂપર્વતની બાધાઈ
 એક હજાર (૧૦૦૦૦) યોજનની છે તેના વડે ૬૬૦
 આ બાકને બાળી શકાય નહીં, તેથી ભાગ્ય પાંચ (૬૬૦)

તા જાગ્યારીયા જાગ કરવા, ત્યારે નવાણું કંઠાર નવ સો ને
 નેત્રું (૬૬૬૬૦) જાગ તેમાં દયા જાગ નાખવાથી જો
 લાખ (૧૦૦) જાગ યથા લાખને લાખે જાગતાં
 જાગ્યારીયો જો જાગ જાવ છે તેથી મિત્ર પવત ઉપર
 મૂળથી ચક્રતાં દરેક યોજને જાગ્યારીયો જો જો જાગ
 નિકામમાં થતો જાય છે અને ઉપરથી નીચે ઉતરતા જો
 જો જાગ વધતો જાય છે જમવા ૧૧ યોજને ૧ યોજ
 ત્ની વધવટ થાય છે આવી રીતે વધુતાં મૂળથી ઉપર ચક્રતાં
 કુલ જાગ્યારીયા લાખ જાગ જોડતો ૬૦૬૦૬, યોજન થો
 છે અને ઉપરથી નીચે ઉતરતાં તેટલા યોજન થાય છે

જો પ્રમાણે નીચેથી જો કંઠાર યોજન ઉપર ચક્રતાં
 સમજૂતાળ પૂરવીનું તલ જાગે છે ત્યાં મિત્ર પવત જરામર દયા
 કંઠાર યોજન ખોળો ૧૬ છે કારણ કે ૧ યોજન
 ચક્રતા ત્યારે વિસ્તારમાંથી ૧૫ જોડતો ૬૦૬૦૬ ચક્રતા ત્યારે
 ૧૦ ના ત્યાંથી ૬૬૦ યોજન ઉપર ચક્રતા નવ કંઠાર
 યોજન થો છે અને જો કંઠાર યોજન સ્થે છે તે જ
 પ્રમાણે નવાણું કંઠાર યોજન ઉતરતાં નવ કંઠાર યોજન
 ખોળાઈમાં થાય છે જોડતો ભૂમિ પર જાયતાં દયા કંઠાર
 થાય ૮ તંતુ જગ જાગળ જાપિતું છે

(જમવા જોડતા યોજન ઉપર થયેલો જમવા ઉતરીને
 તેટલી સમજાને જાગ્યારી જાગવા જાગમા જાગે તેટલા
 યોજન અને યોજ સ્થે તેટલા જાગ્યારીયા જાગ જાગ્યારીયા
 ચક્રતા થો ઉતરતા થાય જેમકે જાગ્યારી યોજન થયેલો
 કે ઉતરીને તે જાગ્યારીને જાગ્યારી જાગતા જાગમા જો

આવે છે અને શેષ શૂંચ રહે છે. આટે એક યોજન વિસ્તારમાં ઘટે બચવા વધે. પચીસ યોજન બાકીએ કે ઉતરીએ તો પચીસને અઘારે ભાજતાં ભાજમા બે આવે અને શેષ ત્રણ રહે, તેથી બે યોજન અને અઘારીયા ત્રણ ભાજ ઘટે બચવા વધે. ૧૦૦ યોજન બાકીએ કે ઉતરીએ તો નવ યોજન અને એક ભાજ ઘટે બચવા વધે વિગેરે.)

મેઢ પવંતના વિસ્તારમાં વૃદ્ધિ હાનિનો અવ.—

અઢવાના યોજન.	વિસ્તારમાંથી ઘટવાના યોજન	બાકી રહેવાના યોજન.
૧૧	૧	૬૬૬૬
૧૧૦૦	૧૦૦	૬૬૦૦
૨૨૦૦	૨૦૦	૬૮૦૦
૩૩ •	૩૦૦	૬૭૦૦
૪૪૦૦	૪ •	૬૬૦૦
૫૫૦૦	૫ •	૬૫ •
૬૬૦૦	૬ •	૬૪૦૦
૭૭ •	૭૦૦	૬૩૦૦
૮૮૦૦	૮૦૦	૬૨૦૦
૯૯૦૦	૯૦૦	૬૧૦૦
૧૧૦૦૦	૧૦૦૦	૬૦૦૦
૨૨૦૦૦	૨૦ •	૮૦ •
૩૩ •	૩૦ •	૭૦૦૦
૪૪ •૦	૪ •	૬૦૦
૫૫ •	૫ •	૫૦૦૦

૧૧૦૦૦	૧૦૦૦	૪ ૦૦
૭૭૦ ૦	૭૦ ૦	૩ ૦૦
૮૮ ૦ ૦	૮૦૦૦	૧૦ ૦
૬૬ ૦ ૦	૬ ૦૦	૧૦ ટાંચ ઉપર

નીચે ઉતરવાના ચોજન	બધવાના ચોજન	ધવાના ચોજન
૧૧	૧	૧ ૦૧
૧૧૦	૧૦૦	૧૧૦૦
૧૧૦ ૦	૧૦ ૦	૨૦૦૦
૨૨૦	૨૦ ૦	૩ ૦૦
૩૩૦૦૦	૩ ૦	૪૦ ૦
૪૪૦૦	૪ ૦	૧ ૦
૫૫	૫ ૦	૬ ૦૦
૬૬ ૦	૬ ૦	૭૦૦૦
૭૭૦૦	૭૦ ૦	૮ ૦
૮૮ ૦ ૦	૮ ૦	૬૦
૬૬૦	૬ ૦	જમીન ઉપર ૧ ૦

એ જ પ્રમાણે જમણિરિ, કાચનિરિ વિગેરે જર્ન
તેમાં યમજનુ કુટાલિકમાં જનુ એ જ પ્રમાણે કરવું એમ
વલણુટ મૂલમાં એક દબાર ચોજન વિસ્તારવાએ ૬
ઉપરનો વિસ્તાર પાંચ સેા ચોજન છે તે જાદ કરતાં પાંચ
સેા ટેવ સહે છે તેની ઉચાઇ એક દબાર ચોજનની છે
પાંચ સેાને દબારે સામી સમય નહી તેથી સામ્ય સ્થિતિ
(૫૦૦) ને મેંને મુખ્યત્વે એક દબાર સાથે દબારને

દબરે જાગતાં જાગતાં એક એટલે ૩ (અર્ધજાગ) જાગે છે તેટલું એક ચોજન થઈતા થઈ જાને એક ચોજન ઉતરતાં વૃદ્ધિ પામે, એટલે કે મહતાં એક એક ચોજને અર્ધ અર્ધ ચોજનનો વિસ્તાર થઈ જાને એક એક ચોજન ઉતરતાં અર્ધ ચોજન વિસ્તાર થઈ છે ૧૪

જગી તે જગતીઓ જે કોણ ઉંચી, જાને તેના જાકમ જાગ એટલા એટલે ૫૦૦ ધનુષ્ય પ્રમાણ વિસ્તારવાળી તથા ૬૫૬ જોણ જે ચોજન પ્રમાણ ઉત્તમ વનવાળી પદ્મવર વેદિકા વડે ચોક્ષિત ચિસ્વાળી છે એટલે કે જગતીની ઉપર મધ્ય જાગમાં જે ચાઉં ઉંચી જાને પાચસો ધનુષ પહેળી પદ્મવરવેદિકા છે જાને તે વેદિકાની જાને જાણુએ (૫૬૬) જે ચોજનમાં જગી સો ધનુષ જોણ એટલા પ્રમાણવાળું પહેળું વન છે (એટલે કે જાને જાણુના વનનું મળીને એક હર પ્રમાણ ચાર ચોજનમાં પાંચ સો ધનુષ જોણ થાય છે, કેમકે વચ્ચેનો વેદિકા પાંચ સો ધનુષ પહેળી છે તેથી તેટલું પ્રમાણ જોણ હોય છે) તથા વનનો વેશવો જગતીના જનુસારે જાણવો ૧૫

વેદિકાને તુલ્ય મોટા ચોજનના વડે કરીને ચોતરફથી ચીંટાવેલી છે તથા જે કીપ જાગવા સમુદની એટલી પરિધિ સમ તેમાંથી જહાર ચોજન જોણ કરી ચારે જાગતા એટલું પ્રમાણ જાવ તેટલું જગતીમાં જાવેલા વિજયાદિક કારણનું જ તર છે જહાર ચોજન જોણ ઠરવાનું ઠરણ

એ ઉ કે એક એક દ્વાર ચાર ચોજન પ્રમાણ પડાવું
 હોવાથી ચાર દ્વારના સીંગ ચોજન તથા એક એક દ્વારને
 બે બે બારસાખ હોવાથી ચાર દ્વારની આઠ બારસાખ છે
 અને દરેક બારસાખ એક એક જાડની હોવાથી બે ચોજન
 થાય તે મજીને કુલ ૧૮ ચોજન થાય છે જેમકે—જ બુદીપની
 પસિધિ ત્રણ લાખ, એકા હજાર બસો ને સનાવીસ
 (૩૧૨૨૭) ચોજન, ત્રણ (૩) હેક્ટર, બેકસો અમુરીસ
 (૧૨૮) ધનુષ, આવીતેર (૧૩૧) અણુલ છે તેમાંથી
 અઘર ચોજન બાક કરી ચારે ભાગીએ ત્યારે એત્રણાએ રી
 હજાર અને બાવન (૪૦૫૨) ચોજન, એક (૧) હેક્ટર,
 પદર સે ન અગ્રીસ (૧૫૩૨) ધનુષ, ત્રણ (૩) અણુલ અને
 ત્રણ (૩) વન અણુલ દરેક દ્વારનું અવર છે એટલે કે એક
 દ્વારથી બીજા દ્વાર અણુલ દૂર છે તે જા પ્રમાણે.—

જ બુદીપની પસિધિ

ચોજન

૩૧૨૨૭

બાક કર્યા ૧૮

૪)૩૧૨૨ મ(૪૦ ૫૨

૧૮

૩૬

૨

૧

૦૦૯

૮

૧ ચોજન

૧૫૯૪ ૧ ચોજનને

૪ ધનુષ

૪ બાઉ

૩ બાઉ ભેગવે

૪)૪૧ બાઉ

૪

૧૫૯૪ ૩ તેના ધનુષ

૧

૧૦૦૦

૧૧૮

સેતખા

૧૧૨૮

ધનુષ

૪)૧૧૨૮(૧૫૪૨

$$\begin{array}{r} ૪ \\ ૧૧ \\ ૨૦ \\ ૧૬ \\ ૧૨ \\ ૦૦૮ \\ ૮ \\ ૦ \end{array}$$

અશુભ

૪)૧૩૫(૩

$$\begin{array}{r} ૧૨ \\ ૧૫ \\ ૮ \text{ જવ ઠગા} \\ ૪)૧૨(૩ \text{ જવ} \\ ૧૨ \\ ૦૦ \end{array}$$

આ દિશામ પ્રમાણે ૭૬ ૫૨ યોજન, ૧ કોશ, ૧૫૪૨ ધનુષ, ૩ અશુભ, ૩ જવ (આઠ મળેના એક અશુભ એ દશા ધનુષનો એક કોશ, એ પ્રમાણે ગણવું)

લવણસમુદ્રની પશ્ચિમ ૧૫૮૧૧૪૬ યોજનની છે તેમાથી અઢાર યોજન બાક કરતાં ૧૫૮૧૧૨૧ સ્થે, તેને ચારે ભાગવા ૩૯૫૨૮૦ યોજન ને એક કોશ એટલું એક કારથી બીજા કારનું અતર ગણવું

ધાતકીઅંતની પશ્ચિમ ૪૧૧ ૬૬૧ યોજનની છે તેમાથી અઢાર યોજન બાક કરતા ૪૧૧ ૬૪૩ સ્થે, તેને ચારે ભાગવા ૧૦૨૯૧૬૫ યોજન ને મણ કોશ એટલું એક કારથી બીજા કારનું અતર ગણવું

મહોદધિની પશ્ચિમ ૬૧૭૦૬ ૫ યોજન છે, તેમાથી અઢાર બાક કરતાં બાકી ૬૧૭૦૫૮૭ સ્થે, તેને ચારે ભાગવા ૨૨૬૨૬૪૬ યોજન ને ૩ કોશ, એટલું એક કારથી બીજા કારનું અતર ગણવું ૧૬

જાડ યોગન હોવા, આર યો ન વિસ્તારવાળા (પહેળા)
તથા જન્મે જાણુ જોડ જોડ કોરા પ્રમાણુ જાણવાની જીવવાળા
આર દ્વારેવાળી તથા પૂર્વાદિકે કિયાના જાણુકેમે મુદ્દિકે
દેવતાઓના નામે દ્વારેના વિજવાદિકે નામોવાળી જોડશે કે
તે જાણીએના આર દ્વાર છે તેનાં નામ પૂર્વાદિકે કિયાના
કેમે વિજય, વૈજયત, જયત અને જયજયિત છે તથા
તેના અધિકતા દેવોના નામ પણ તે જ છે ૧૭

વિવિધ પ્રકારના સ્તંભવ ઉમર જાણુકે અને યોગ્ય
વિશેષે વડે દ્વારેના યોગ્યવાળી જાણીએએ કરીને તે સવ
દ્વીપ અને સમુદ્રો વીંટાયેલા છે જુના પ્રકારની જાણી દરેક
દ્વીપ અને સમુદ્રને રસ્તી જાણીકે જાણી જાણેલી છે. ૧૮

હવે વેદિકાની જન્મે જાણુકે રહેલા જાણી રમજીવતા
કહે છે—

વર તિષ્ઠુ તોરણ કય છે—તવાવિ પાસાય-સેલ સિલવડે;
વેઠવણે વરમ કવ-નિહસણેસુ રમતિ મુરા. ૧૯

વરતિષ્ઠુ—કેવળ જાણી વડ
તોરણ—તોરણ
કય—કય
જરા—જરા
વાવિ—વાવિએ
પાસાય પ્રકાર
સેલ—જરતા, કિમ જરતા

સિલવડે—મોડી કિલવાળા
વેઠવણે—વેઠવાના જાણી
વરમ કવ—કેવળ કવ
નિહ—વાર
આસણેસુ—જાણીને ઉપર
રમતિ—રમે છે કિમ મે છે
મુરા—રમે

અર્થ:—એક શબ્દ, રૂપ, રસ મધે અને સ્પર્શ
 વડે પાંચે ઉદ્ધિએને સુદા કસનારા નઠ બલિની વન
 સ્થિતિ વિગેરે જઠાસ્ત્ર દ્વારે શોભા મારે બાધિયા તોસ્થો,
 ખચ છત્ર, ચાવ, કીલ કરવાના પ્રસાદો કી પર્વતો અને
 શિલાપદ જેઠલે ઘાટી શિલાઓ જેને વિષે છે એવા
 વેદિમાની અને બાલુના વનમાં મનોહર શાક વિગેરેના
 મડપોને વિષે જઠલી વિગેરેના મુઠોને વિષે અને શિંકાસ
 નાને વિષે રેવા કીલ કરે છે ૧૬

હવે અધિમારી રેવા અને રેવીઓનું ઉત્પત્તિસ્થાન
 ક્યા છે તે કહે છે —

ઈહ અહિમારો જોસિ, મુરાણુ રેવીણુ તાણુમુખ્યતી;
 બિઅદીવોદહિણામે, અસ જમમે સણુપરીસુ ૨૦

મુદુ-અહીં અહીં દોષના

અહિમારો-અધિમા

જોસિ-જે

મુરાણુ-ને ના

રેવીણુ-રેવીઓનો

તાણુ-તેઓની

ઉત્પત્તિ-ઉત્પત્તિ

કિઅ-સેતપોતાના

દિવિદહિ-દીપ અને સમુદ્રના

નામે-નામથી

અસ જમમે-અસ ખરાના

સમપરીસુ-સેતની નચીઓમાં

અર્થ — આ મનુષ્ય ક્ષેત્રને વિષે જેઠલે જળદીપ,
 હવણુસમુદ્ર, પાતલિજાડ, કાલોદહિ સમુદ્ર અને પુષ્કરાર્ધરૂપ
 પીસ્તાબીશ કાળ યોજનના વિસ્તારવાળા યોજ અહીં દીપ
 અને જો સમુદ્રરૂપ ક્ષેત્રને વિષે જે રેવોનો તથા રેવીઓનો
 અધિમાર જેઠલે સ્થાગીત્વાદિ બ્યાપાર છે તેઓનું ઉત્પત્તિસ્થાન
 અહીંથી અસ ખ્યાતમા અને પાતાનો અધિમાર અહીં જે દ્રોષ

કે સમુદ્રમાં દેવ તે નામવાળા જ દીવ અને સમુદ્રને વિશે
પાતપાતાની નમરીઓમાં છે ૨૦

હવે જળદીપમાં જાવેલા કુલગિરિ અને ફેરોના
વિચારને કહે છે—

જળદીવો છલિ કુલ-ગિરીલિ સત્તલિ તહેવ વાસેલિ;
પુખ્વાવરદીહેલિ, પરિછિન્નો તે હમે કમસે. ૨૧

છલિ-જ

કુલગિરીલિ-કુલગિરિ વડે

મત્તાલ-સાત

તહેવ તેમ જ

વાસેલિ-વસેલે વડે છે

પુખ્વાવર-પૂર્વ પશ્ચિમ

દીહેલિ-ગંગા

પરિછિન્નો-ખેંચાએલે

તે-તે (ફેરો અને પર્વત)

હમે-અ

કમસે-અનુક્રમે

સારું — જળદીપ પૂર્વપશ્ચિમ લાંબા છ કુલગિરિવડે
વધા સાત વસેલેલે એટલે ફેરોવડે વહેંચાએલે છે તે
કુલગિરિ વધા ફેરો અનુક્રમે આ પ્રમાણે છે તેમનાં નામ
અનુક્રમે કહે છે ૨૧

પ્રથમ કુલગિરિના નામે કહે છે—

હિમવંસિહરી મહાહિમવ-રૂપિ સિસરોઅ સ્ત્રીસવતોઅ
આહિરઓ, હુહુ ગિરિસો, ઉમઓ વિ સવેકુઆ સન્ને ૨૨

હિમવ-હિમવત પર્વત

સિહરી સિમળી પર્વત

મહાહિમવ-મહાહિમવત પર્વત

રૂપિ-રૂપી (સહી) પર્વત

વિસરો-વિસપ પર્વત

સ્ત્રીસવતો-સ્ત્રીસવત પર્વત

આહિરઓ-આહિરનો અસુધી

હુહુગિરિસો-હે હે પર્વત

ઉમઓવિ-અને આસુને પર્વ

સવેકુઆ-નેહિ સ્થિત

સન્ને-સર્વ

અર્થ — કિમવત અને સિખરી, મહાકિમવત અને રૂઠમી તથા નિષધ અને નીલવત એમ બાહેશથી બંને પર્વતો છે તે સર્વે પવતની બંને બાજુ વેદિકા હોય છે ૨૨

નિવેચન.—દક્ષિણ તરફ કિમવાન પર્વત અને ઉત્તર દિશાએ સિખરી પવત છે દક્ષિણમાં મહાકિમવાન અને ઉત્તરમાં રૂપી (રૂઠમી) પર્વત છે તથા દક્ષિણમાં નિષધ અને ઉત્તરમાં નીલવાન પર્વત છે આ પ્રમાણે બહાશથી બંને પર્વતો સરળ છે તેથી તે પવતો યુગ્મી કહેવાય છે તે સર્વ એટલે છેને પર્વતો બંને બાજુએ વેદિકા સંકિત છે તે વેદિકાઓ જમતીની ઉપર સ્થેલી વેદિકા કોથી છે આ કુલત્રિવિ પર્વતો ને વપધર પવત પણ કહે છે કાશ્યુ કે આ પર્વતો વર્ષ એટલે છેને ખાશ્યુ કહે છે એટલે જુદા પાડે છે—એટલે બે ક્ષેત્રની વચ્ચે વર્ષધર પર્વત આવેલા છે ૨૨

હવે ક્ષેત્રોના નામ કહે છે—

કારકેરવય તિ દુગ, દુગં ચ કૈમવયરણ્યવયરુવ ;	
હરિવાસરમ્મયદુગ, મન્નિઝ વિદેકુ તિ સમ વાસા. ૨૩	
જન્દુ-જગદ્ધેવ	હરિવાસ-હરિત્ ક્ષેત્ર
એશવ-આવત ક્ષેત્ર	શમ્ભવ રમ્ભક ક્ષેત્ર
તિદુગ-એ બે ક્ષેત્રો	મન્નિઝ-મન્ન જાગમા
કૈમવય-દેવકત ક્ષેત્ર	વિદેકુતિ-મદાન્તિદ નામે ક્ષેત્ર
સમવય-એ (૬) રિપવત ક્ષેત્ર	સમવાસા-સાત ક્ષેત્રો
રુવ ૫ (બાજુ દિક)	

અર્થ — કારત અને એશવ એ બે ક્ષેત્રો, કિમવત અને એશવવત ૫૫ બે ક્ષેત્રો, હરિવય અને રમ્ભક એ બે ક્ષેત્રો તથા મન્નમા મદાન્તિદ નામે ક્ષેત્ર છે એ પ્રમાણે સાત ક્ષેત્રો છે ૨૩

વિવેચન—શીથી દક્ષિણમાં લવણ સમુદ્ર અને
 દ્વિમવત પર્વતની વચ્ચે ભવત ક્ષેત્ર છે અને તેના બ
 જેટલું ઉત્તરમાં લવણ સમુદ્ર અને શિખરી પર્વત વચ્ચે
 એકવત ક્ષેત્ર છે એ બંને સરખા પ્રમાણવાળા હોવાથી
 કાંઈ કાંઈ છે તથા દ્વિમવત અને એકવત નામના
 બીજા બે ક્ષેત્રો છે તેમાં દ્વિમવત પર્વત અને મહાદ્વિમવત
 પર્વતની વચ્ચે દ્વિમવત ક્ષેત્ર છે તથા શિખરી અને રૂપી
 પર્વતની વચ્ચે એકવત ક્ષેત્ર છે એ બે સરખા હોવાથી
 બીજા બે ક્ષેત્રો તથા ત્રીજા ક્ષેત્રમાં દક્ષિણ અને
 દક્ષિણ ક્ષેત્ર આવેલા છે તેમાં મહાદ્વિમવત અને ત્રિમ
 પર્વતની વચ્ચે દક્ષિણ ક્ષેત્ર આવેલું છે અને રૂપી અને
 નીલવત પર્વતની વચ્ચે દક્ષિણ ક્ષેત્ર આવેલું છે તથા નીલવત
 અને નીલવત પર્વતની વચ્ચે મહાદ્વિમવત ક્ષેત્ર આવેલું છે
 એ પ્રમાણે ૪ મુકોરમાં કુલ ૭ ક્ષેત્રો આવેલા છે ૨૭
 સર્વક્ષેત્રનો કોઈક નિત્યાર પચ્છ/૬ મોજાને ૬ કળ છે.

કવે કવત ક્ષેત્રની વચ્ચે આવેલા પર્વતો કહે છે —

દો.દીકા ચઉ વફા, વેળૂા ખિતકકમલક્રમિ;	
મને વિદેદમર ઝે	પ્રમાણમિતો કુવગિરીયુ ૨૪
દો-મે	મિત-મે પર્વત
દીકા ૧૪ વળા	વિદેદમર-મે-મહાતિલન્ય મપ્પમ
ચઉ ૨૫	પ્રમાણ પ્રમાણ
વફા ૩૦	કતો-૬૧
વળા ૧૨૮	કુવગિરીયુ ૧૪૬૬૦૦
ખિતકક ૧૦૦	૧૫૫૧૧૧૧૧
મપ્પમ ૫૫૫	

અર્થ — બે કાના વૈતાલ્ય અને ચાર બેળ વૈતાલ્ય
પર્વત છ કોત્રોના મધ્યમાં છે તથા મહાવિદેહ કોત્રના મધ્યમાં
મિદ્ પર્વત છે આ રીતે સાત કોત્રોમાં રહેલા, સાત પર્વતો
મધ્ય કહે કુલગિરિનું પ્રમાણ કહે છે ૨૪

વિવેચન.—જસ્ટ અને બૈશ્વત બે બે કોત્રની મધ્યમાં
બે કાના વૈતાલ્ય આવેલા છે તેથી તે બે કોત્રના બન્ને
વિભાગ થાય છે તથા બાકીના હેમવત કોત્ર અને અરણ્ય
વત કોત્રની વચ્ચે તથા કલિંગ અને રમ્યક કોત્રની વચ્ચે
બરોબર મધ્ય ભાગમાં બેળ વૈતાલ્ય પર્વતો આવેલા છે
બેળ વૈતાલ્ય હોવાથી આ કોત્રોમાં બે વિભાગ થતા નથી
તથા મહાવિદેહ કોત્રની વચ્ચે મિદ્ પર્વત આવેલો છે. કહે
૦૭ કુલગિરિઓનું પ્રમાણ આગળની ભાષામાં કહે છે ૨૪

કુમહોઽચ્ચિસયકિન્ધા, કલુમમયા કલુમરાયયા કમસોઽ
તવલિન્ગસુવેરુસિન્ધા, બહિમજ્જાપ્પનગ દો દો ૨૫

કુમહોઽચ્ચિ—સો ભેળા કા	કુમહોઽચ્ચિ
કલુમમયા—કુમહોઽચ્ચિ	। સુવેરુસિન્ધા—કલુમ વૈતાલ્ય
કલુમરાયયા	। મહાવિદેહ તથા—મધ્યના તથા
તવલિન્ગસુ—તપનીય (રાવા)	અર્થ

અર્થ :—જહાનના, મધ્યના અને અરણ્યવતના બન્ને
કુલ પર્વતો અનુક્રમે એક સી, જસો અને ચારસો યોજન
ઉંચા છે તેમજ સુવર્ણમથ, સુવણ અને રાખમથ, રહત
સુવર્ણ અને ચારા વૈતાલ્યમથ છે ૨૫

વિવેચન.—મહાશ્વત્તિ કિમવત ને શિખરી જે ને
 ૧૧ તો એક સો ચોક્કસ ઉચ્ચ અને મુવર્ણમય છે મધ્યના
 એ પર્વતો નસો ચોક્કસ ઉચ્ચ છે તેમના પહેલો મહાકિ
 મવત મુવર્ણમય અને બીજો રૂક્મી રૂપામય છે તથા
 અભ્યંતાના જે પર્વતો ચાલસો ચોક્કસ ઉચ્ચ છે, તેમના
 પહેલો નિપથ પર્વત રૂક્મ મુવર્ણમય અને બીજો નીલવત
 રેણુ રત્નમય છે ૨૫

હવે તે કુશસ્તિરિઓની પહેલાઈ (અક્ષાઈ) અલુપા
 માં કરણ બતાવે છે —

દુમચ્ચદુતીસ અ કા, લકષ્મગુણા કમેણુ નહિમસયક્ષાઈઅપ
 મૂલોવરિ સમરુવ વિત્યાર બિંતિ સુઅલ્પતિએ ૨૬

દુતીસ—નવીસ
 અ કા—અકા

સમરુવ—અરુણ ૨૨૨૧ (પ્રચલ)
 વાચે

લકષ્મગુણા—લાખ ગુણા
 નહિમસય—એટલો નેવું

વિત્યાર—વિસ્તાર

અલુપા—અલેપા

બિંતિ કહે છે

મૂલોવરિ મૂલમાં અને ઉપર

સુઅલ્પતિએ—તથા કુચકમાં

અર્થ :—જે, જાક અને બચીશના અકને (જાક-
 વાને) લાખ ગુણા કરી અનુક્રમે એક સો ને નેવું એ જાગવા
 તેમ કરવાથી પચ તના તથા દુમલનો (છબે પચતોનો) નીચે
 અને ઉપર એક જણે વિસ્તાર આવે છે એમ કહે છે ૨૬

વિવેચન :—કિમવત અને શિખરી જે ને ૧૧ પચતોનો
 બેનો જાક ૬ તેન લાખ ગુણા કરીને ૧૬૦ વડે જાગવાથી
 તે જે પચતોનો વિસ્તાર આવે છે એ પ્રથમ કુનલ અલુપુ

તથા મહાદિમવત અને કૃષી એ બે પર્વતોનો બાકનો બાક છે તેને લાખે કુલ્લી ૧૬૦ વડે જાગવાથી બીજા મુગલનો અને નિવસ અને નીલવત એ બે પર્વતોનો જત્રીસનો બાક તેને લાખે કુલ્લી ૧૬૦ વડે જાગવાથી ત્રીજા મુગલનો વિસ્તાર આવે છે આ છ એ પર્વતોનો મૂલમા તથા ઉપર સરખે વિસ્તાર બધુવે

અહીં જાગવાનો જાક જે ૧૬૦ કહ્યો તેનું મરણ આ પ્રમાણે—જરવ અને જૈરવત ક્ષેત્ર થરી મહારિદેહ કુધી ક્ષેત્રો ને પર્વતો જમણા જમણા વિસ્તારવાળા હોવાથી તેના જાગવાના જાક આ પ્રમાણે થાય છે—૧-૨-૪-૮-૧૬-૩૨-૬૪-૩૨-૧૧-૮-૪-૨-૧ આ સુધી બાકનો સરવાળો કરવાથી ૧૬૦ થાય છે ત્યાર પછી બાકના અને જાગવની સુખ્યા માંથી એક એક મૂન્ય કાઢી નાખીએ ત્યારે જાગવનો જાક ૧૬ થાય છે એમ સ્વત્ર બધુવું એમકે બાક ગિરિના બે બાકને લાખે કુલ્લીવાથી બે લાખ થવા તેમાંથી એક મૂન્ય કાઢી નાખતા વીશ હજાર રજા ૧૬ માથી મૂન્ય કાઢી નાખીએ એટલે ૧૬ રજા પછી વીશ હજારને બિગળીયે જાગતાં જાગમા ૧૦૫૨ આવે ઉપર ૧૬ કળા ૫૫ એમ સર્વત્ર બધુવું ૨૧

કુલગિરિના વિસ્તારનું પ્રમાણ બે બાયામાં લખાવે છે—
જાતણુદિઓ સહમે, બાર કલા બાદિરાણુ વિત્યારો,
મન્નિઝમગાણુ દસુતાર-બાયાસસયા હસ કલા ય ૨૭
અખિજતરાણુ કુકલા સોતસહસ્તસયા સબાયાસ
મઉચતમહસ્ત હો મય દસુતારા દસ કલા સગ્વે ૧૮

બાવલકિંમી-નાવન અધિક	મહિમમાણ મધના પર્વતોના
કલા-૧૪૧ નેજનનો એકલોમનો ભાગ	૬મુતર ૬૪ અધિક
બાહિસણ-નહાના (૫૨ લોનો)	બાવાસમુધા-મેલાલીસ સો
અન્નિલ વશણ અરના [પર્વતોનો]	ચરેચત-ચુમ્માલીસ
સમ્યાસા-મેલાલીસ અધિક	રાસવ-૫૨૦

અર્થ — બહારના જે જિલ્લો વિસ્તાર એક લાખર ને બાવન ચોજન (૧ ૫૨) તથા બાર કળા છે તથા મધના જે જિલ્લો મેલાલીસ સો ૬૪ (૪૨૧) ચોજન અને ૬૪ કળા છે ૨૭ તથા અન્નવરના જે જિલ્લો વિસ્તાર એક લાખર બાકસો મેલાલીસ (૧૬૮૪૨) ચોજન અને છે કળા છે સર્વના વિસ્તાર ચુમાલીસ લાખર બસો ને ૬૪ (૪૪૨૧) ચોજન અને ૬૪ કળા છે ૨૮

વિવેચન — દિમવત અને સિખરી જે છે બહારના પાવના બાવલી આશર્યા કરેલી રીતે ૧ ૫૨ લેજન અને ૧૨ કલા વિસ્તાર આવે છે મહાદિમવત અને ૬૬મી નામના મધના જે જિલ્લો ૨૧ લેજન અને ૧ કલા વિસ્તાર આવે છે તથા અરના નિવધ અને નીલરત નામના જે જિલ્લો ૧૬૮૪૨ લેજન અને છે કલાના વિસ્તાર આવે છે આ ઉપર કુલજિલ્લા વિસ્તારના સ પાળે કરીએ તો ૪૪૨૧ લેજન અને ૧ કલા આવે છે (૧૬ કલાનો લેજન બળવો) અબુલીપના લાખ લેજનના વિસ્તારમાથી પાવતોર્મ બાટલી બૂમિ શાહી છે ૨૭-૮

કુલમિશિના વિસ્તારનો અર્થ —

કુલમિશિના નામ	પરિતો બાંક	અનુસૂચી ના સે બાંક	સામ્યાના બાંક	આરેમા વિસ્તાર લેખન-ક્રમ
કિમત ૧૨૦	૨	૨ ૦	૧૬	૧ ૧૨-૧૨
કિમતી ૧૨૦	૨	૨	૧૬	૧ ૧-૧૨
મહાકિમત ૧૨૦	૮	૮	૧૬	૨૨૧-૧
૨૩૦ ૧ ૧	૮	૮	૧૬	૮ ૧ ૧
નિમ ૧૨૦	૩૨	૩૨	૧૬	૧૬૮ ૨-૨
નીલ ૧૨૦ ૧૨૦	૩૨	૩૨	૧૬	૧૬૮ ૨

કુલ લેખન ૪૪૨૧ ૧

૬૦ લેખનો વિસ્તાર બધવા માટે ૪૧૫ કહે છે —

કિમતિસોતસદા, પુત્રુતવિહોર્ષ ખિત્તુઅસતિગે;
વિત્તાર ખિતિ તદા, અકિસદિઝિ વિદેહસ્ત ૨૬

પુત્રુતવિહોર્ષ ૫ ૨૬૦ મિશિ
૧૬ | અકિસદિઝિ-માર્ગનો અર્થ
ખિત્તુઅસતિગે-લેખન તથા | વિદેહસ્ત-અસતિલેખ

અર્થ — અક આર અને યોગના અકને (પ્રારવને)
પૂર્વે કહેલી વિધિ પ્રમાણે (જાણે છુટ્ટી એક સે ને નેવુ
એ) જાનવાથી તથા કિત્તુઅસતિગે વિસ્તાર પાંચે કહે છે
તથા મહાકિમત કિત્તુઅસતિગે અક બધવો ૨૬

વિદેહસ્ત — અસતિગે અને અસતિગે કિત્તુ અર્થ
કિત્તુઅસતિગે અર્થ બધવો તેને જાણ છુટ્ટી કરીને ૧૬૦
૧૬ જાનવાથી પ્રથમ કિત્તુઅસતિગે વિસ્તાર આવે છે તથા

દિમવત સેત્ર અને હરિવર્ષ સેત્ર એ બે સેત્રનો ચાર આક છે તેને લાખ મુજબ કરીને ૧૬૦ વડે ભાગવાથી બીજા સેત્ર મુજબનો વિસ્તાર આવે છે તથા હરિવર્ષ સેત્ર અને ૧૨મ્મક સેત્રનો સોલનો આક છે તેને લાખે મુજબી ૧૬ વડે ભાગવાથી ત્રીજા મુજબનો વિસ્તાર આવે છે તથા મહાનિરેદ સેત્રનો ૧૪ નો આક છે તેને લાખે મુજબી ૧૬ વડે ભાગવાથી મહાનિરેદનો વિસ્તાર આવે છે ૨૬

સેત્રના વિસ્તારનું પ્રમાણ બે નામવાડે કહે છે—

પચ સુધા છન્વીસા, છન્વ્ય કસા ખિતપદમલુઅસમ્મિ
બીએ ઇમવીસસયા, પશુતરા પચ ય કસા ય ૩૦
ચુલસીસય ઈમવીસા, ઇક કસા તમઅગે વિદેહિ પુલેપ
નિતીસસદસ છસય ચુલમીઆ તહા કસા ચઉરો ૩૧

ખિતપદમલુઅસમ્મિ કન્ધ	તર્કવધે-બીજ
પચમ મુસાધા	
ચુલસીસય-અગમી સો	છસય-૦સો

અર્થ —પહેલા સેત્ર મુજબના પ્રયેકનો વિસ્તાર પચ સો ડવીસા (૫૬) યોજન અને છ કન્ધ છે બીજા ૨ સેત્રના પ્રયેકનો વિસ્તાર આઠવીસ સો પાચ (૨૧૫) યોજન અને પાચ કન્ધ છે ૩૦ તથા ત્રીજા બે સેત્રનો ૧૪ કન્ધના વિસ્તાર ચાલસીસો ને બેકવીસા (૮૨૧) યોજન અને આઠ કન્ધ છે તથા ચત્તી મહાનિરેદ સેત્રનો વિસ્તાર ૧ત્રીંગા હવર છન્ વા યો (૪૩૮૮૪) યોજન અને ૨૬ કન્ધ છે ૩૧

વિવેચન — અસ્તકોત્ર તથા ઐશ્વર્યકોત્રને દરેકનો એ દરેકનો
એકનો અક છે તેને લાગે છુટ્ટી ૧૬ વડે જામવાથી ૫૨૬
એકન ૬ કલાનો પ્રથમ કોત્ર મુજબનો વિસ્તાર આવે છે
તથા દિમવતકોત્ર અને ઐશ્વર્યવત કોત્રનો દરેકનો આરનો
આંક છે, તેને પણ લાગે છુટ્ટી ૧૬ વડે જામવાથી ૨૧૦૫
એકન ૫ કલાનો ત્રીજા કોત્ર મુજબનો વિસ્તાર આવે છે
તથા હરિવર્દ અને રમ્બક કોત્રનો ચોથો આંક છે તેને
પણ લાગે છુટ્ટી ૧૬૦ વડે જામવાથી ૮૪૨૧ એકન ૧
કલાનો ત્રીજા મુજબનો વિસ્તાર આવે છે તથા મહાવિદેહ
કોત્રનો ૬૪ નો આંક છે તેને લાગે છુટ્ટી ૧૬૦ વડે જામ
વાથી ૩૩૬૮૪ એકન ૪ કલા પ્રમાણ મહાવિદેહનો
વિસ્તાર આવે છે ૪૦-૪૧

હવે સર્વ કોત્ર તથા પચતોના કુલ વિસ્તારની સંખ્યા
હવે છે:—

પશુપતસહ્ય સમ સય, ગુણકુર્તિઆ સુવ કલા સયસવાસા;
ગિરિખિત્તકસમાસે, એજણસહ્ય હવર્ધ પુરુષ ૩૦

પશુપત-પચતન

સમસય-સાતસો

ગુણકુર્તિઆ-નેખાસી

સયસવાસા-સાત સેને

ગિરિખિત્ત અક-પરતિ અને
સેનેના આંકનો

સમાસે-સત્વાત્રા કર્તા

પુરુષ-સપ્ત

અર્થ — સર્વ કોત્રોનો વિસ્તાર પચતન હવર, સાત
સો ને નેખાસી (૫૫૩૮૬) એકન અને નવ કલા આવે છે
તથા હવે ગિરિના અને સાત કોત્રના આંકને લેવા કરીએ

(૪૪૨૧-૧૦ કલમ-૧૫૩૮૬-૬ કલમ-૧૦૦ • ભોજન)
ત્યારે સંપૂર્ણ બેઠક લાખ ભોજન લાખ છે. ૩૨

દેવના વિસ્તારનો અવ. —

કેન્દ્ર નામ	કેન્દ્ર નંબર	લાખ મુજબથી અવરોધી અર્થે	લાખવાનો અર્થે	અવરોધી વિસ્તાર ભોજન-૩૫
૧ ને ક્ષેત્ર	૧	૧	૧૬	૫૨૬ ૧
કેન્દ્ર ૧ ક્ષેત્ર	૧	૧	૧૬	૫૨૬-૧
દિવસ ૧ ક્ષેત્ર	૪	૪	૧૬	૨૧ ૫ ૫
અવરોધ ૧ ક્ષેત્ર	૪	૪	૧૬	૨૧ ૫ ૫
૬ ને ક્ષેત્ર	૧	૧૧	૧૬	૮૪૨૧-૧
૧૧ ક્ષેત્ર	૧૧	૧૧	૧૬	૮૪૨૧ ૧
૧૪ ક્ષેત્ર ૪	૧૪	૧૪	૧૬	૩૩૧૮૪ ૪

કેન્દ્ર ૩૫ ભોજન-૧૫૩૮૬-૬
૧૧૮૫ ૩૫ ભોજન-૪૪૨૧ -૧

૧૪ ક્ષેત્ર ૧ —

હવે જાણે અને વિસ્તાર દેવના અથવા જાણુ પ્રમાણ
જુ છે —

પૃથ્વીસતુધ્ધ બાહિર-ખિત દક્ષિણ અગ્નિ દુસય અદતીસા;
નિષ્કિય ય કયા ય એસે, ખ ક્યઉકુસેસ વિકુખધેા ૩૩

૫૫૫૫ ૫૫૫૫
સુદ ૫૫ ૬/૫
દક્ષિણ અગ્નિ અથવા

અદતીસા-બાહિર
અદતીસા-અગ્નિ અથવા
વિકુખધેા ૫૫૫૫

અર્થ — જાણ ક્ષેત્રના પ્રમાણમાથી પચાત્ત રેણ
બાદ હરીએ પછી તેનું અર્ધ કરીએ ત્યારે બંને અર્ધો
(૧૩૮) ચોજન અને ત્રણ કળા રહે છે. આનો અર્થ એ
હરેકનો વિસ્તાર બહુવો. ૩૩

વિવેચન — સપ્તક્ષેત્ર અને ચૈત્રવર્ત હર કે - જ
ગ્ના ક્ષેત્ર છે તે હરેકનો પરદ ચોજન અને ૬ કળા
વિસ્તાર છે. તે વિસ્તારમાથી તેમની અર્ધ - અર્ધ રેણ
પર વળી પડેલા ધના પચાસ ચોજન બાદ રેણ રેણ
૪૭૬ ચોજન અને ૬ કળા બાકી રહે છે -
હરીએ ત્યારે ૧૩૮ ચોજન અને ૩ કળા રહે છે -
બંનેનો હરેકનો વિસ્તાર બહુવો છે - જાણ કરી
સપ્તાર્ધ અને ઉત્તર સપ્તાર્ધ અને ચૈત્રવર્ત
ચૈત્રવર્ત અને ઉત્તર ચૈત્રવર્ત એ -
બંનેનો વિસ્તાર બહુવો. ૩૪

હવે રહેલ પ્રમાણ જોડે -

નિરિઉવરિ મવેઈદદ, નિરિઉવરિ	૧૨
દીક્ષતઅર્ધરુદ્ધ, મુવે	૧૩
નિરિઉવરિ-પરત દ્વિત	૧૪
સર્વર્ધ-પદ્મા અદિત	૧૫
દ્વિત-દ્વિત સર્વર્ધ	૧૬
દ્વિત-દ્વિત સર્વર્ધ	૧૭
અર્ધ -	૧૮
દ્વિત ૩	૧૯
દ્વિત ૪	૨૦

વિસ્તામવાળા (પહેલા) હોય છે તથા ત્રણ ચોજન ઉંડા હોય છે ૩૪

નિવેશન — જગૃહીપમા દિમવત પર્વત વચ્ચે જે ૬ મુશ્કિરિ પથનો કહી ગયા તે દરેક પથની ઉપર વેદિક સ્થિત એક એક દ્રવ્ય આવેલો છે દ્રવ્ય એટલે મીઠું સુગંધ જે દ્રવ્ય જે પથ ઉપર તેથી આવેલ છે તે પથની ઉંડાઈથી ૧૦ ગુણ લાગ્યા છે અને દરેક દ્રવ્યનાં ગર્ભ માત્ર એટલા વિસ્તામવાળા છે. ઉંડાઈમાં તે ૬-૮ દ્રવ્ય ૧ ચોજનની ઉંડાઈવાળા છે એમજ દિમવત પર્વત ઉપર પથ નામે દ્રવ્ય આવેલ છે દિમવત પથ ૧ ચોજન ઉંડા છે તેનું દર ૬ ગુણ કરવાથી ૧ ચોજનની પથ દ્રવ્યની દરખાઈ આવે છે અને તેનું ગર્ભ ક્ષીએ એટલે ૫ ચોજનનો પદોગાઈ આવે છે તથા દરેક દ્રવ્યની ઉંડાઈનો સરખો છે અને તે ૧ ચોજન પ્રમાણ બાવુની એ પ્રમાણે બીજા દ્રવ્યનું પ્રમાણ નામે આપેલ મંત્રથી બાવુ ૩૪ કહેવાની દરખાઈ પદોગાઈનો મંત્ર:—

ક્રમ નંબર	ક્રમ નંબર	ક્રમ નંબર	ક્રમ નંબર	ક્રમ નંબર
ક્રમ નંબર	ક્રમ નંબર	ક્રમ નંબર	ક્રમ નંબર	ક્રમ નંબર
૧ દિમવત	૧	૧	૧	૧
મુશ્કિરિ	૧	૧	૧	૧
૩ મહા દિમવત	૨	૨	૧	૧
૪ કામો	૨	૨	૧	૧
૫ નિવસ	૪	૪	૨	૧
૬ નિવસ	૪	૪	૨	૧

તે દ્રોણો નામ કહે છે —

ભદ્રિ પદ્મિયુ ડરીઆ, મજ્જે તે ચેવ ક્ષુતિ મહપુન્વા;
તેગચ્છકેસરીઆ, અઘિસતરિઆ કમેણેસુ ૩૫

ભદ્રિ-મહાર

તેમિચ્છિ-તેચ્છી ૬૬

પદ્મિ-૧૫ ૬૬

કેસરિઆ-૩૧ ૬૬

પુડરીઆ પુડરીક ૬૬

અઘિસતરિઆ-અઘરના

મજ્જે-મખના

કમેણે-જાહેમે

મહપુન્વ-મહાશબ્દપૂર્વક

એસુ-એ દ્રોણ

અર્થ:—ભાદ્રાના એ પવત ઉપર અનુક્રમે પદ્મ અને પુડરીક નામના દ્રુક છે તથા મખના એ પર્વત ઉપર તે જ દ્રુક। મહાશબ્દપૂર્વકે તથા અશ્વતરના એ પવત ઉપર વિચિત્રી અને કેસરી નામના દ્રુક છે ૩૫

વિવેચન —કિમવત અને મિજરી એ એ જાહેરના પર્વત છે તેમાં કિમવત ઉપર પદ્મ દ્રુક છે અને મિજરી પવત ઉપર પુડરીક દ્રુક છે આ એ દ્રુકની લગાઈ કબર ચોળનની છે અને પહેળાઈ ૫૦૦ ચોળનની છે મહાકિમવત પવત અને ડેકમી પવત એ એ મખના પર્વત છે તેમાં મહાકિમવત ઉપર મહાપદ્મ દ્રુક છે અને ડેકમિ પર્વત ઉપર મહાપુન્રીક દ્રુક છે આ એ દ્રુક ૨૦ ચોળન લાંબા છે અને તેમી આમાં એન્દો ૧ ૦૦ ચોળન પહેળા છે તથા અશ્વના નિષધ અને નીલવત નામના એ પવતો ઉપર અનુક્રમે તેમિચ્છી અને કેસરી નામના દ્રુક છે તે બન્ને ૪ ૦૦ ચોળન લાંબા અને ૭ ૦ ચોળન પહેળા છે ૩૫

સિરિસમ્મી દિરિબુદા ધીકિતા નામિઆઉ દેવીએ
ભવજુવમ્મો પતિએ-વમાઉ વરકમસણિસયાઉ ૩૬

ધિરિ મીડા

સમ્મી-મ્મમ્મ ૨૦

દિરિ દી ૨૦

જુદી-જુદિ ૬૦

ધી ધી ૨૦

નિદી-નિદિ ૨૦

ભવજુવમ્મો ભવનપતિ નિદામ્મી

પતિએ-વમાઉ-પત્તેય ન

આગુખ્યવાળી

વરકમસ-સિવમ કમસ હિરા

વિસેવાએ-સ્થાનવાલી વસનારી

અર્થ —તે દેવેના અ કમ સી, લક્ષ્મી, સ્ત્રી જુદિ
ધી અને દિવિ નામવાળી દેવીએ વસે છે તે સર્વે ભવન
પતિનિદામ્મ કમસ અવેલી, એક પત્તેયમના આગુખ્યવાળી
અને અ ક કમસ દેવ વસવાળી એટલે એક કમસમા વસનારી
દેવ છે ૩૬

વિવેચના—કેવર કહેલા ૭ દેવેને વિર દેવીએ
સે છે તેમના નામ આ પ્રમાણે—પદ દેવમા સીદેવી,
પુ રીક દેવમા લક્ષ્મીદેવી મહાપદ દેવમા દિદેવી, મહા
પુદસક દેવમા જુદિદેવી, તેમજિ દેવમા પદિદેવી તમા
કમસી દેવમા દિવિ નામ દેવીનો વાચ છે તે ૬ જે
દેવીએ ભુવનપતિ નિદામ્મી છે તેમજ આગુખ્ય પત્તેયમનુ
દેવ છે અને દેવમા આવેલા ઉત્તમ કમસો કેવર આવેલા
ભવનમા વસનારી છે ૩૬

કયા દ્રવ્યમાં કઈ દેવી વસે છે તે જણાવનારો ચત્ર—

ઝિરિનામ.	દ્રવ્યનામ	તેમાં વસનારી દેવીના નામ
હિમવત	પદ્મ	શ્રીદેવી
શિખરી	પુલ્કરીક	લક્ષ્મીદેવી
મહાહિમવત	મહાપદ્મ	હરિવી
રૂઢી	મહાપુરીક	ભુદિદેવી
નિરંધ	તિર્નિચિ	ધીદેવી
નીલવત	કેશરી	સ્રિદેવી

તે દ્રવ્યમાં રહેલા કમળોનું પ્રમાણ કહે છે—

જલુવરિ કાસદુગુચ્ચ, વદનિત્યરપણસપસવિત્યાર
ભાદસ્તે વિત્યરદ, કમલ દેવીણુ ચતિદ્ધ ૩૭

જલુવરિ-પણી ૩૫૨

કાસદુગ-એ શાક

ઉચ્ચ-૧૩

પણસપસ-પાવસોમા ભાગ ૭૮૬

ભાદસ્તે-ભાદ

વિત્યરદ નિત્યારથી જપ પ્રમાણ

દેવીણુ દેવોનો

ચતિદ્ધ-ચત, મુખ્ય

અર્થ—શ્રી વિગેરે સર્વ દેવીઓનું મૂળ-મુખ્ય નિવાસરૂપ કમળ જળની ઉપર એ કેશ ઉચ્ચ છે તથા દ્રવ્ય વિસ્તારથી પાવસોમા ભાગે વિન્તારવાળું છે તથા વદાક્રમાં વિન્તારથી જર્મ છે ૩૭

વિવેચન—પૂર્વે કહેલ શ્રીદેવી વગેરે ૭ દેવીઓનું મૂળ કમળ પાણી ઉપર એ કેશ ઉચ્ચ છે તથા જે દ્રવ્ય તે કમળ આવેલું છે તે દ્રવ્ય પાવસોમા ભાગે તેનો વિન્તાર છે જેમકે શ્રીદેવીનું કમળ પદ્મદ્રવ્યમાં આવેલું છે તે પદ્મદ્રવ્યની

વિસ્તાર પાછો યોજનનો ૬ માટે ૫૦ ને ૫૦૦ વ' જાગ્યા ૧ યોજન જ્યે તેટલો તે કમગનો વિસ્તાર ૬ તથા વિસ્તારથી બર્ધ જ્યે તે કમગનો બર્ધ ૬ તેથી થી દેવીના કમગનો બર્ધ બર્ધ યોજન પ્રમાણ બર્ધની બે પ્રમાણે બીજા રહેના કમગનો વિસ્તાર ૧૦૦૦ નીચેના યત્રથી બર્ધ ૩૭

મુજ કમગના વિસ્તાર તથા બર્ધની યત્ર—

દેવીનું નામ	જગ ઉપર માઉ	૩૬ વિસ્તાર યોજન	કમગનો વિસ્તાર યોજન	કમગની બર્ધ યોજન
ધારેવી	૨	૫૦	૧	૦.૧
લક્ષ્મીદેવી	૨	૫	૧	૫
દ્રોણી	૦	૧	૨	૧
લુહિરેવી	૨	૧	૨	૧
ધારેવી	૨	૨	૪	૨
દ્રોણી	૨	૨	૪	૨

દપ ત કમગના જાણીકા રહે ૬—

મુજ ક દે નામ, ત વયગરિદેવસિયગર;

૧ મુખપમગ જાણિ-જાણિદિઅદસ રત્તકેસરિઅ ૩૮

મુજ ૧ ના ૧

૧ જુજ ૧ જુજ (જુજ)

૬૦ કા ૧

૧ જુજ ૧ જુજ (૧ જુજ)

૧ જુજ ૧ જુજ રિ

૧ જુજ ૧ જુજ

૧ જુજ ૧ જુજ

૧ જુજ ૧ જુજ ૧ જુજ

૧ જુજ ૧ જુજ

૧ જુજ ૧ જુજ ૧ જુજ

૧ જુજ ૧ જુજ

૧ જુજ ૧ જુજ ૧ જુજ

અર્થ — તે કમળ મૂળને વિષે, કહને વિષે અને નાળને વિષે અનુક્રમે વજ્રમય, અગ્નિરત્નમય અને વૈદ્ય રત્નમય છે એટલે કે કમળનું મૂળ વજ્રમય છે કહ અગ્નિ રત્નમય છે અને નાળ વૈદ્ય રત્નમય છે તથા મધનાં પત્ર રક્તમુખમય છે અને જહારનાં પત્ર તપાવેલા પીળા મુખમય છે તથા રક્તવર્ણવાળા કેસરા છે આ કમળ પૃથ્વીકાયમય છે વનસ્પતિજાયમય તથા એમ સુમન્યુ કહ

હવે તે કમળની માથે સેલી ક્ષિત્તિ તથા દેવીનાં ભવનનું સ્વરૂપ કહે છે—

કમલસપાયપિદુલ્લ-અયકલુગમયકલિગોવરિ ભવલુ ;
અદ્ભુતકોસપિકુઠી-હયઉઠસયયાત્રમણુદ્ભવ્ય કહ

પાય-૧૧ માથે ભાગ

પિદુલ પદોગ્રામ

કલુગમય-મુખના

કલિગોવરિ-કલિના ઉપર

વિદુ-પદોગ્રા

અદ્ભુતકોસ-ચોક્કો

આસ-આવીસ

મણુદ્ભવ્ય-પદ્મની કમળ

અર્થ :—કમળના વિસ્તારથી અધી પહેળી અને પા કમળની ઉપર મુખમય કલિગોવરિ ઉપર કહરેબોતુ ભવન કોલ છે તે ભવન અર્ધ કોસ પહેળી એક કોસ લાંબુ અને ચોરસો ને આગીશ પનુપ ઉમુ કોલ છે કહ

(વિવેચન.—કમળ ઉપર કલિના આવેલી છે અને તે કલિના ઉપર દેવીનું ભવન આવેલું છે તેનું પ્રમાણ જણાવે છે —મૂળ કમળના એટલે વિસ્તાર છે તેનાથી અમ પ્રમાણ જેટલી પદોગ્રા અને આસ ભાગ એટલી ઉંચી તે કલિના

છે. જેમકે પચ્છદહની પહેળાઈ એક યોજનની છે તે તેની
કર્ણિકા ૫ યોજન પહેળી છે અને પા જાગે એટલે ૧
યોજન પ્રમાણુ ઉપી છે એ પ્રમાણુ બીજા કમળોની કક્ષિ
કતુ સ્વરૂપ નીચે આપેલા ચત્રમાંથી બહુતુ તથા તે
કર્ણિકા ઉપર જવન આવેલું છે અને તે જથા જવનેતુ
પ્રમાણુ સરણુ છે એટલે ૦૫ કોસ પહેળું ૧ કોસ લાણુ
અને ૧૪૪૦ ધનુષ ઉંચુ છે ૩૬

કર્ણિકાના તથા રેવીના જવનના પ્રમાણુનો યત્રા:—

ક્ર.ક	ક્રમાણ કર્ણિકા	કર્ણિકા વિસ્તાર	કર્ણિકા કુચો	જવન પહેળું	જવન લાણુ	જવન ઉંચું
	વિસ્તાર	વિસ્તાર	યોજન	કોસ	કોસ	ધનુષ
૧૫૬૬	૧	૫	૧	૫	૧	૧૪૪
પુલ્કરીક્ર.ક	૧	૫	૧	બા	૧	૧૪૪
મહાપચ્છદહ		૧	૦૫	બા	૧	૧૪૪
મહાપુલ્કરીક્ર.ક	૨	૧	બા	૫	૧	૧૪૪
ત્રિભિષ્ક્ર.ક	૪	૨	૧	બા	૧	૧૪૪
કેશરીક્ર.ક	૪	૨	૧	૫	૧	૧૪૪

હવે હાથ પ્રમાણુ કહે છે

પ્રવિષ્ઠમહિસિ વિષુ ધનુષણ—

સય ઉચ્ચ દાઈગજસય પિહુ પવેસ ;

હાતિમ ઈહ ભવણે મળજે દદદેવિસયશિચ્ચ ૪૦

વિષુ-વિના

મહાપચ્છદહ-મહાગ્રી ધનુષ

વિહુ-વિહુ

પવેસ-પવેસ

હાતિમ-મળ દાર

મળજે-મળમા

૧ સયવિચ્ચ-સયવિચ્ચ, દબા.

અર્થ:—પશ્ચિમ દિશા વિના જાહેલી ત્રણ દિશાઓમાં
ખસ સો ધનુષ ઉંચા અને અડી સો ધનુષ પુરુષપ્રવેશવાળા
એટલે પહેળા ને પ્રવેશવાળા ત્રણ દ્વાર (દરવાજા) આ
સવનને વિશે છે તે સવનના મધ્યમાં કદદેવીઓની શમ્યા છે ૪૦

વિવેચન — આ સવનોને વિષ ત્રણ ત્રણ દ્વાર છે
અને તે દ્વાર પશ્ચિમ દિશા સિવાયની બાકીની ૨૯ ઉત્તર
અને દક્ષિણ એ ત્રણ દિશાઓમાં આવેલા છે તે દ્વારે ૧૦૦
ધનુષ અથવા ૦૧ માઉ ઉંચા છે અને ૨૫૦ ધનુષ પહેળા છે
તથા તે સવનના મધ્યમાં કદદેવીની શમ્યા દોર છે ૪

હવે મૂળ કમળના પરિવા તાં કમળો કહે છે —

ત મૂલકમલદ્રુપ-માણકમણાણ અદ્વિઅમચ્છેણુ;
પરિકિખત તપ્સાવચ્છે-સુ જૂમણાધણિ દેવીણુ ૮૧
ત-તે (કમળો) પરિકિખત શીટાએણુ
મૂળકમલ-મૂળ કમળથી તપ્સાવચ્છેણુ-તપા કરતમાં
અદ્વમનાજ-અથ પ્રમાણવાળા જૂમણાધણિ જામૂણુ પત્રેરે
આદિવચ્છેણુ-એટલે આ દેવીણુ-તેજીઓના

અર્થ:—તે મૂળ કમળ તંત્રથી અર્ધ પ્રમાણવાળા
કમળોના એક છે ને આક વ? પરિવરેણુ છે એટલે કે તે
મૂળ કમળની દરતા તેનાથી અર્ધ પ્રમાણવાળા ૧ ૮ કમળો
છે અને તેના ઉપર રહેલા સવનોને વિશે કદદેવીઓના
જામૂણુ વિનેરે વસ્તુ સહેલી દોર છે ૪૧

મૂળપઉમાડિ પુલ્વિ, મહયગ્નિયાણુ મઉવદ અઉ પઉમા;
અવરાધ મત પઉમા, અણિઆદિવધાણુ સતપદ ૪૨

છે જેમકે ૧૫૬૬ની પહેલાઈ એક ચોજનની છે તે તેની
 ક્ષિત્તિકા ॥ ચોજન પહેળી છે અને પા ભાગે એરશે ।
 ચોજન પ્રમાણ હતી છે એ પ્રમાણે પીંચ સમયોની ક્ષિ
 ક્ષિત્તિકા નીચે આપેલા ચન્દ્રમાંચી બાણુ તથા તે
 ક્ષિત્તિકા ઉપર જાણ આવેલું છે અને તે બધા જાણેનું
 પ્રમાણ સરળ છે એરશે ૫ ઠેકા પહેળું ૧ ઠેકા બાણુ
 અને ૧૪૪ ચતુષ્કોણ છે ૩૬

ક્ષિત્તિકાના તથા દેવીના જાણના પ્રમાણનો સ્વરૂપ—

ક્રમ	ક્રમ	ક્ષિત્તિકા	ક્ષિત્તિકા	ક્ષિત્તિકા	જાણ	જાણ	જાણ
	ચિન્તાર	ચિન્તાર	કોઈ	પહેળું	કોણ	કોણ	કોણ
	ચોજન	ચોજન	ચોજન	કોણ	કોણ	કોણ	કોણ
૧૫૬૬	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧૪૪
પુર્ણિમા	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧૪૪
મહાપ્રભાત		૧	૧	૧	૧	૧	૧૪૪
મહાપ્રભાત	૩	૧	૧	૧	૧	૧	૧૪૪
વિગ્રહ	૪	૨	૧	૧	૧	૧	૧૪૪
કેશરી	૪	૨	૧	૧	૧	૧	૧૪૪

કેરે કાણુ પ્રમાણ છે છે

પશ્ચિમમહિસિ વિષ્ણુ મળુપણ—

સય ઉચ્ચ દાઈજાસય પિદુ પવેસ ;

દા નિમ નદિ બચામે મજાએ દદદેવિમયલિમગ ૪૦

વિષ્ણુ નિમ

મજાએ સય-મજાએ પનુ

પિદુ-૪૦

પવેસ-૪૦

દાઈજાસય-૪૦

મજાએ-૪૦

સયલિમગ-૪૦

અર્થ:-એ પ્રમાણે કમળોનો બીજો વલમ બહુવેલ
ત્રીજા વલમને વિષ બારે ડિગ્રીઓમાં આખરફાટ દેવીઓના
આર વાર હબાર કમળો છે તેથી સર્વ મળીને સોળ હબાર
કમળો આખરફાટ દેવીઓના છે ૪૪

કમળ-એ	તપ્ત-ત્રીજા વલમમાં
બીજા-બીજો	સોસસ સહસ-સોળ રાત્રી
પરિકૂખવો-પરિવેષ, વલમ	આવર-ખાજુ-આત્મ સ્થિતિ

અભિચોમાઠ તિવસ્યે, દુતીસયત્પાલસહજાઈ;
હમકોડિ વીસ સહજા, સદૃષ્ટ વીસ સય સંવે ૪૫

અભિચોમાઠ-અભિચોગિક	હમકોડિ-એક કોડ
તિવસ્યે-ત્રણ વલમમાં	વીસસહજા-સ લાખ
દુતીસ-નવ સ	સદૃષ્ટ-સર્વ (પચાસ હબાર)
સત-પાલીસ	વીસ સય એક મા વીસ
આવાસ સહજાઈ-આવાસીય	

અર્થ:-અભિચોગિક વિષે દેવોના કમળો ત્રણ
વલમમાં (ચિત્ત, પાત્રમા ને છૂટા વલમમાં) આવેલા છે તેમાં
અનુક્રમે જત્રીયા લાખ, બાવીસ લાખ અને અઠવાળોશ
લાખ કમળો છે આ અને ઉપરના સર્વ મળીને એક કોડ
વીસ લાખ, અથવા લાખ સહિત એટલે પચાસ હબાર, એક
સો ને વીસ ૧૬૦૫૦૧૨૦ કમળો હોય છે ૪૫

સ્થાપના

૧ મૂળ કમળ	૧
૨ આખરફાટ કમળ	(પહેલા વલમમાં) ૧૦૮

મહાચરિયાણુ મહાચરિયા દેવી
જોના
ચરિત્ર-ચરિત્ર
પદ્મ-પદ્મ

અવશ્ય-અવશ્ય
અવિચલિત-અવિચલિત
સત્ય-સત્ય

અર્થ — બીજા વચનમાં મૂળ કમળથી પૂર્વ દિશામાં
ચાર મહાચરિયાના ચાર કમળો છે પશ્ચિમ દિશામાં સાત
અનીલાધિપતિના સાત કમળો છે ૪૨

વાયવ્યાધ્યુતિમુસુરિ-સામણ્યુતિ ૧૫ ચત્તિસદસ પતિમહા
અદસભારસદસા, અજોઆધ્યુતિપરિસાધુ ૪૩

વાયવ્યાધ્યુતિ વાયવ્યાધિ દિશા સામણ્યુતિ-સામણ્ય દેવતા
નિમુત્ત દિશામાં [જોના] અજોઆધ્યુ-અનિ અનિ દિશા-
સુરિ-દેવતા તિપરિસાધુ-અવરંદના [જોના]

અર્થ — વાયવ્ય તિરેરે એટલે વાયવ્ય, ઉત્તર અને
ઈશાન એ ત્રણ દિશાન વિષે દેવી જળથી આશ્ચર્ય દેવતા
કુલ ચાર કમળ કમળો છે અનિ અનિ એટલે અનિ,
દક્ષિણ અને નૈઋત્ય એ ત્રણ દિશામાં બાહ્ય, મધ્ય અને
અંતર એ ત્રણ પદ્મના અનુક્રમે બાહ્ય કમળ, મધ્ય
કમળ અને અંતર કમળો છે ૪૩

હિમવીઅપિ કખેવો, તઈએ ચત્તિસુવિહિસાસુદેવીણુ;
ચે ચત્તિ પતિમસદ્મા, સોત્તસસદ્માડ્યરદ્માણુ ૪૪

હિમ-હિમ
વિષ્ણુ-વિષ્ણુ
ચરિત્ર-ચરિત્ર

તઈએ તો ત વચનમાં
સોત્તસસદ્મા-સાત ૬ ૧૨
આવરંદના-અવરંદના

પ્રમાણવાળા છે તે ત્રણે દ્વારો તોરણ સહિત તથા દ્વારમાઘી નીકળતી નદીવાળાં છે ૪૬

વિવેચના.—કિમવત પર્વત ઉપર પચ્ચદ્દ અને ઝિખરી જવત ઉપર પુંદરીક દેવ આવેલ છે તે જ ને દહેને ત્રણ ત્રણ દ્વારો છે એક પૂર્વ દિશા તરફ, બીજું પશ્ચિમ દિશા તરફ અને ત્રીજું મેરુ સન્ન્યુષ છે આ દરેક દ્વારમાઘી એક એક નદી નીકળે છે એટલે ત્રણ ત્રણ નદીઓ છે તે દ્વારો પાત પાવાની દિશા તરફ દેવના પ્રમાણથી એસીમા ભાગ પ્રમાણ છે આ જ ને દહે પૂર્વ પશ્ચિમ તરફ ૪૦૦ યોજન પહોળા છે તેને એસીએ ભાગવાથી ૬૦ યોજન આવે તેથી તે વચ્ચેનાં જ ને દ્વારો ૬૦ યોજન પહોળા અણવા ત્રીજું દ્વાર મેરુ તરફ આવેલું છે તે દિશામા દેવ ૧૦૦૦ યોજન લાંબુ છે તેને એસીએ ભાગવાં ૧૨૦૦ યોજન આવે તેટલું ત્રીજું દ્વાર પહોળું છે દહે દ્વાર તોરણ સહિત છે ૪૬

બાહિના આર દેવનાં દ્વારો કહે ॥ —

ભમુતરકારદુમ, સેસેમુ કહેમુ તાણ મેરુમુકા;
સહિસિ દહામિઅભાગા, તયદમાણા ય બાહિનિયા. ૪૭

ભમુતર-કારક અને કારક સિત
સમુદ્ર-ને ને દાર
સેસેમુ-જાગ્રત
દહેમુ-દહેને રિને
તાણ-નેભા
મેરુદ મેરુ સન્ન્યુષ

સહિસિદહા-પોવાની સિત માં
દદના
અસિપભાગા એસીમા ભાગે
તયદમાણા-નેવાથી નર્મ
પ્રમાણના
બાહિનિયા-પદાર્થ

૩ મહેત્તરજના કમળ	(ત્રીજી વલયમાં)	૪
૪ જાનીકરિપતિના કમળ	"	૭
૫ સામાનિકના કમળ	"	૪૦૦
૬ આજીવ તર પર્વદાના કમળ	"	૮
૭ મધ્ય પર્વદાના કમળ	"	૧૦
૮ આજીવ પર્વદાના કમળ	"	૧૨
૯ આ પ્રવૃત્તિના કમળ	(ત્રીજી વલયમાં)	૧૬
૧૦ શિક્ષા વલયમાં આભિયોગિકના કમળ		૩૨૦૦ ૦૦
૧૧ પાંચમાં વલયમાં આભિયોગિકના કમળ		૪
૧૨ છઠ્ઠા વલયમાં આભિયોગિકના કમળ		૪૮ ૦

કુલ કમળ-૧૨ ૫૦૧૨

હવે તે કહેના કારણ કહે છે—

પુન્નાવરમેરુમુહ, દુમ્ભ દારતિમ પિ સદ્ધિસિ દહમાણુધ
અસિદ્ધિમામપમાણુ સતોરણુ વિગ્ગયણુધમ્મ ૪૬

પુન્નાવર-૧૨ જાને પશ્ચિમ
મેરુમુહ-મેરુ સન્મુલ
દુમ્ભ-મે (સરોવર) થા
દારતિમપિ જ્યે કારણ તણ
સદ્ધિસિ ચેતપીત્તનો દિશાના

દહમાણુધ-૬ના પ્રમાણથી
અસિદ્ધિમામ-એકીમા જાગે
સતોરણુ-તેજાનુ કારિત
વિગ્ગય-વીગ્ગયી
નર્મમ્મ-નર્મમાણુ

અર્થ — જો કહેને વિષે પૂર્વ દિશામાં પશ્ચિમ દિશામાં
તથા મેરુ પર્વતની સન્મુલ એમ ત્રણ કારણ છે તે ત્રણ
કારણ પણ પોતાની દિશાના કહેના પ્રમાણથી એકીમા જાગના

૧૯૫૫ ઢાણેની પસંદગણનો ધત્રા—

ક્રમ નામ	ક્રમ પત્ર ત ઉપર લખાલેલ યોજના	કલની કલની કલની	કલની કલની કલની	કલની કલની કલની	કલની કલની કલની	કલની કલની કલની	કલની કલની કલની
૧ પસંદ	કિમ્મત	૧	૦	૫	૩	૧૧	૧૨૫૫
૨ પસંદ	કિમ્મત	૧	૦	૫	૩	૧૧	૧૨૫૫
૩ પસંદ	મહાકિમ્મત	૨	૦	૧	૨	૧૧	૨૫
૪ પસંદ	કિમ્મત	૨	૦	૧	૨	૧૧	૨૫
૫ પસંદ	કિમ્મત	૪	૦	૨	૨	૧૧	૨૫
૬ પસંદ	કિમ્મત	૪	૦	૨	૨	૧૧	૨૫

અર્થ—બાહ્યાના રહેને વિષે દક્ષિણ અને ઉત્તર
દિશાએ જોમ ભે જોય છે તેમાં ચેડુ વચ્ચેના મુખવાળું દાર
રૂઠના બે સીમા લાગે એટલું અને બાહેસ્ટુ (બીજી વચ્ચે)
તેનાથી અર્ધ પ્રમાણવાળું છે ૪૭

વિવેચન.—બાહ્યાના ચાર રહેના ના પ્રમાણ—મહા
દ્વિમવત ઉપર ૧ મહાપદ નામે, ફકતી પર્વત ઉપર ૨
મહાપુસ્ત્રિક નામે, નિવેશ પર્વત ઉપર ૩ વિજિષ્ણી નામે
અને નીલવત પર્વત ઉપર ૪ કેસરી નામે રૂઠ બાહેસ્ટ
છે આ ચારે રહેને જોઈ દક્ષિણમાં અને બીજી ઉત્તરમાં
જોમ ભે જોય છે તેમાંનું જે દાર ચેડુ સ મુખ છે તે
રૂઠના વિસ્તારના બે સીમા લાગે એટલું છે અને બીજી
વચ્ચેનું દાર તેનાથી અર્ધ પ્રમાણવાળું છે આથી મહાપદ
રૂઠનું અને મહાપુસ્ત્રિક રૂઠનું ચેડુ વચ્ચેનું દાર ૨૫
ચોક્કસ પડેછે છે અને બીજી વચ્ચેનું દાર ૧૨૫ ચોક્કસ
પડેછે છે વિજિષ્ણી રૂઠનું અને કેસરી રૂઠનું ચેડુ વચ્ચે
નું દાર ૫ ચોક્કસ પડેછે અને બીજી વચ્ચેનું ૨૫ ચોક્કસ
પડેછે છે (આ માટે નીચે આપેલ ચતુષ્કોણ) ૪૮

૦૧૮-અર્ધને

વિજય-પોતાના નામવાળા
અક્ષવત્કુદ્માએ-આવર્તન દૃષ્ટી
અદિમુદ્-તરણ શેત તરણ
વશ્ય-વશ છે
કિવશ્ય-વડે છે
મયરસુદ-અસ્ત્રા સુખની
ઉવમ-ઉપમા, અર્ધી
વશ્ય-મય-અર્ધમય
વિવિધવર્ત-અર્ધિમ વડે

તેથીસેદિ-તેથી

સાદિઅ-સાધિક

તિક્કસાદિ-અર્ધ કલા

સિદ્ધસાએ-સિખર ઉપરથી

વશ્યતરણે-અર્ધવા તળીયાવાળા

વિશ્વાશકુટે-નિષાત કુદમા

સુતાવલિસમ-મોતીના કાર

સચાન

પચાદેશ-મયકવડે

અર્ધ — તે ચારે નદીએ પાસેથી ચોળન બર્ધને
નિજક્ષવર્તન દૃષ્ટી બાક સન્નુજ વળે છે પછી પાંચસે
તેવીસ ચોળન અને સાધિક ત્રણ કલા સુધી ચિખર (પર્વત)
ઉપર ચાલીને મમસ્ત્રા સુખ સરળી વજ્રમય લુપ્તી વડે વજ્રમય
તળીયાવાળા પોતાના નિષાત કુદમા મોતીના કાર સરળા
પ્રવાહ વડે પડે છે ૪૬-૫૦

વિવેચન — આ ચાર નદીએ ક્રમવા દાક્ષી પશ્ચિમ
ચિખર ઉપર દાક્ષી સન્નુજ એટલે પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશા
તરફ પાંચસે ચોળન બર્ધને પછી પોતાના નામવાળા આવર્તન
દૃષ્ટી એટલે અઆવર્તન દૃષ્ટ, સિઆવર્તન દૃષ્ટ રક્ષાવર્તન દૃષ્ટ
અને રક્ષવત્યાવર્તન દૃષ્ટી બાક એટલે અસ્ત્ર અને જોસ્વત
દેવની સન્નુજ વળે છે એમ પણ ક્રમવા પૂર્વ દાક્ષી
નીકળેલી અગા નદી દા ચોળનના વિસ્તારે દિશાવત પર્વત
ઉપર પૂર્વ દિશા તરફ પ ચોળન બાકે છે ત્યાં નિજક્ષ
વર્તનકુટ આવેલ છે એટલે અઆવર્તન દૃષ્ટ આગળ આવેલી તે
નદી બાહેર તરફ એટલે અદિમુદ્ આવેલ અસ્ત્ર સેત્ર તરફ વળે
છે એ પ્રમાણે બીજા ત્રણ નદીઓમાં પણ સમજવું તે વખતે

તે દ્વારેમાંથી નીકળતી નદીઓના નામ કહે છે -

ગામા સિંધુ રતા, રતાવધ બાહિર ષ્ઠ્યિઉક્ક;
ભદ્ધિહ્મપુન્વાવરદા-રવિત્યર વહધ ગિરિસિહરે ૪૮

ગામા-ગા નદી
સિંધુ-સિંધુ નદી
રતા-રતા નદી
રતાવધ રક્તવતી નદી
વહધ રવિહ્મ-ચાર નદી

ભદ્ધિહ્મ-મહારાષ્ટ્ર દેશ
દારવિત્યર-દારા વિસ્તાર પ્રદેશ
વહધ-વહે છે
ગિરિસિહરે-ગર વળા ઉપર

અર્થ—સપ્તદીપમાં ગામા નદી અને સિંધુ નદી છે, તથા એસપ્તદીપમાં રક્તા અને રક્તવતી નદીઓ છે. ગામા નદીએ બાહ્ય કહેવાય છે તે ચારે નદીઓ બાહ્ય પ્રકૃતિ એટલે પદ અને પુરવીક એ બે પ્રકૃતિ પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશ એટલા વિસ્તારવાળી એટલે સવા હ એવા વિસ્તારવાળી નીકળે છે પછી દિશવત અને સિંધુની એ બે પર્વત ઉપર પધ તે તે કિંચા વચ્ચે તેટલા જ વિસ્તારે વહે છે ૪૮

બે બાજુમાં તે ચાર નદીઓની જાતિ કહે છે—

પચ સય ગતુ સિમગા-વતાયકુડાઉ ભદ્ધિમુહ વસધ;
પધુસયતેવીસેહિ, સાદિમ્યતિકલાદિ સિહરાયો ૪૯
સિવડધ મમરમુહોવમ-વચરામયનિન્નિમ્યાધવચરતસો
સિમગે સિવાયકુડે, મુતાવસિસમપવાહવુ. ૫

આશ્રવાળી પશનાળવટે કરીને વજ્રમય તળીયાવાળા પોતાના
જોડે તે નદીના નામવાળા નિષાત કુઠમાં ઓલીના ઢાસ્ની
જેવા પ્રવાહે કરીને પડે છે ૧ ગજાનિષાત કુઠ, ૨ સિંધુ
નિષાત કુઠ, ૩ રક્તાનિષાત કુઠ અને ૪ રક્તવતી નિષાત
કુઠ એ નામના અનુક્રમે ચાર નદીઓના ચાર નિષાત કુઠ
અલગ ૪૬-૫૦

હરે તે હુમીઓનું પ્રમાણ કહે છે —

દહહારવિત્યગાઓ, વિત્યનપણાસભાગજકૃતઓ;
જકૃતાઓ ચરિગુણ-દીઠાઓ સર્વગિરિઓ. ૫૧

જકૃતઓ-નદી

જકૃતાઓ-આશ્ર્યા

સર્વગિરિઓ-સર્વ હુમીઓ

દીઠાઓ-લાંબી

અર્થ—સર્વે હુમીઓ દહના ઢાસ્ના વિસ્તાર જેટલા
વિસ્તારવાળો વિસ્તારના પચાસમે ભાગે બહી તથા અઠપણથી
ચાર શુદ્ધી લાંબી કોય છે ૫૧

વિવેચન — આ નદીઓની હુમીઓ તે તે નદીના
દહના દ્વાર જેટલા વિસ્તારવાળો છે જેમકે ગંગા નદી
પણ દહમાંથી નીકળે છે તેણે દ્વાર ૬૧ યોજન પહોંચે છે
તે મના નદીની હુમી પણ ૬૧ યોજન પહોંચી છે વિસ્તાર
ના પચાસમા ભાગ જેટલી તે હુમીઓની બહાઈ અલગથી
૬૧ ને પચાસે જાગવા માટે તેના માત્ર કર્ષા ત્યારે ૨૫ ગાઉ
આબ્યા તેને પચાસે જાગવાથી ૫ ગાઉની બહાઈ આવે
અને બહાઈને ચાર શુદ્ધી કરવાથી એ ગાઉની બહાઈ અલગથી
આ પ્રમાણે જગા નદીની હુમીનું પ્રમાણ અલગ પીછા
નદીઓની હુમીનું પ્રમાણ પણ આ રીતે આવે છે. તે
નીચેના બે ૪ ઉપરથી સમજવું ૫૧

પવતના મધ્ય ભાગથી જાદાર આવતાં તે નદીઓ પર્વતના
 શિખર ઉપર પાંચ સો ત્રેવીસ ચોક્કસ અને કાંઈક અધિક ત્રણ
 કળા જટકું ચડે છે આ પ્રમાણથી ચીતે આવે તે કહે છે—કિમ
 વત અને શિખરી પર્વતનો વિસ્તાર એક હજાર જાવન ચોક્કસ
 અને બાર કળા છે તેમાંથી નદીનો વિસ્તાર સગ ૭ ચોક્કસ
 બાક કવીએ ત્યારે બાક એક હજાર છે તાલીસ ચોક્કસ અને સગ
 સાત કળા રહે તેનું અર્થ કવીએ ત્યારે પાંચ સો ત્રેવીસ ચોક્કસ
 અને સાદીત્રણ કળાથી કાંઈક અધિક એ/૬ પ્રમાણ આવે છે
 પર્વતનો વિસ્તાર ચોક્કસ ૧૦૫૨-૧૨ કળા તેમાંથી
 નદીનો વિસ્તાર ચોક્કસ ૬-૪૫૫ કળા બાક
 કલ્યા

બાકી ચોક્કસ ૧૦૪૬-૫૫ કળા રહે તેનું
 અર્થ કલ્યા માટે ૫ વડે ભાગવાથી

૨) ૧ ૪૬-૫૫ (૫૨૩ ચોક્કસ

$$\begin{array}{r}
 1 \\
 \hline
 4 \\
 4 \\
 \hline
 1 \\
 1 \\
 \hline
 10 \text{ (૩૫ કળા અધિક)} \\
 7 \\
 \hline
 1
 \end{array}$$

ઉપર પ્રમાણે ૫૨૩ ચોક્કસ કળા કળા જોગ થીને છે
 આવેલ મત ના મુજબની ઉપમાવાળી એટલે મતના મુજબ
 જેવા બાક સ્વાગી સ્વચ્છ લખીવડે કરીને એટલે લખીના

આમણવાળી પશ્ચાત્તવટે કરીને વજ્રમય તળીયાવાળા પાતાના
એટલે તે નદીના નામવાળા નિપાત કુઠમાં ઘોલીના હાસની
એવા પ્રવાહે કરીને પડે છે ૧ જ આનિપાત કુઠ, ૨ સિંધુ
નિપાત કુઠ, ૩ રક્તાનિપાત કુઠ અને ૪ રક્તવતી નિપાત
કુઠ એ નામના અનુક્રમે ચાર નદીઓના ચાર નિપાત કુઠ
બાંધવા ૪૬-૫૦

હવે તે લાંબીઓનું પ્રમાણ કહે છે—

દહદારવિત્યરાઓ, વિત્યરપણામબામજકાઓ;
જકૂતાઓ ચકિગુણુ-દીહાઓ સંવળિગ્ગ્ગાઓ, ૫૧
જકૂઓ-ભડી | જકૂતાઓ-ભાખી
સંવળિગ્ગ્ગાઓ-સર્વ લાંબીઓ | દીહાઓ-લાંબી

અર્થ—સર્વે લાંબીઓ દ્રુતના દ્રાણના વિસ્તાર નેટલા
વિસ્તારવાળો વિસ્તારના પચાસમે ભાગે ભડી તથા બહુપણાથી
ચાર કુણી લાંબી હોય છે ૫૧

વિવેચન—આ નદીઓની લાંબીઓ તે તે નદીના
દ્રુતના દ્વાર નેટલા વિસ્તારવાળો છે જેમકે જ્યાં નદી
૪૨ દ્રુતમાંથી નીકળે છે તેનું દ્વાર ૬૧ યોજન પહોંતું છે
તે જ ના નદીનો લાંબી પણ ૬૧ યોજન પહોંતો છે વિસ્તાર
ના પચાસમા ભાગ જેટલી તે લાંબીઓની બહાર્થ બાંધવી
૬૧ ને ૪૫૫૦ ભાગવા માટે તેના માફ કર્યા ત્યારે ૨૫ ગાઉ
આન્યા તેને ૪૫૫૦ ભાગવાથી ૫ માફની બહાર્થ આવે.
અને બહાર્થને ચાર કુણા કરવાથી એ ગાઉની બહાર્થ બાંધવી.
આ પ્રમાણે જ્યાં નદીનો લાંબીનું પ્રમાણ બાંધવું બીજી
નદીઓની લાંબીનું પ્રમાણ પણ આ રીતે જ આવે છે તે
નીચેના ચત્ર ઉપરથી સમજવું ૫૧

નદીની સ્થળીકોના પ્રમાણનો ચત્ર —

નદીનું નામ	જ્યાં ઘેરવેલી	કલનાં હા ની વિસ્તાર	સ્થળીકો વિસ્તાર	સ્થળી નામ	સ્થળીની સંખ્યા
૧ નંદ	કારત	૧૧ ચો. મી.	૧૧ ચો.મી.	૧૧ ચો.મી.	૧૧ ચો.મી.
૨ મિત્ર	કારત	૧૧ ચો.મી.	૧૧ ચો.મી.	૧૧ ચો.મી.	૧૧ ચો.મી.
૩ રત્ન	કારત	૧૧ ચો. મી.	૧૧ ચો.મી.	૧૧ ચો.મી.	૧૧ ચો.મી.
૪ રત્નવતી	કારત	૧૧ ચો.મી.	૧૧ ચો.મી.	૧૧ ચો.મી.	૧૧ ચો.મી.
૫ રાધિકા	દેમવત	૧૨૦૦ ચો.	૧૨૦૦ ચો.	૧૨૦૦ ચો.	૧૨૦૦ ચો.
૬ રાધિકા	દેમવત	૧૨૦૦ ચો.	૧૨૦૦ ચો.	૧૨૦૦ ચો.	૧૨૦૦ ચો.
૭ રાધિકા	કિરણવત	૧૨૦૦ ચો.	૧૨૦૦ ચો.	૧૨૦૦ ચો.	૧૨૦૦ ચો.
૮ સુવર્ણા	કિરણવત	૧૨૦૦ ચો.	૧૨૦૦ ચો.	૧૨૦૦ ચો.	૧૨૦૦ ચો.
૯ હરિદ્રા	હરિદ્રા	૨૫ ચો.	૨૫ ચો.	૨૫ ચો.	૨૫ ચો.
૧૦ હરિદ્રા	હરિદ્રા	૨૫ ચો.	૨૫ ચો.	૨૫ ચો.	૨૫ ચો.
૧૧ નરકા	રત્ન	૨૫ ચો.	૨૫ ચો.	૨૫ ચો.	૨૫ ચો.
૧૨ નરીકા	રત્ન	૨૫ ચો.	૨૫ ચો.	૨૫ ચો.	૨૫ ચો.
૧૩ મીતા	મદ્યુરિક	૫ ચો.	૫ ચો.	૫ ચો.	૫ ચો.
૧૪ મીટા	મદ્યુરિક	૫ ચો.	૫ ચો.	૫ ચો.	૫ ચો.

હવે કુડને વિષે જોઈલા દીપતુ પ્રમાણુ ઠહે છે—

કુડ તો અડબેઅણુ-પિહુસો જસઉવરિ કોસકુગમુઅ્યો
વેઈભુઅ્યો। છુમદેવી-દીવો હઠદેવિસમભવણો ૫૦

કુડ તો—કુડની જગર

અડબેઅણુ—આઠ ચોક્કન

પિહુસો—પહેલા

વેઈભુતો—વેરિયા સહિન

છુમદેવી—નદીની દેવીને

સમભવણુ—સવનચાલો

અર્થ—કુડના મધ્યમાં આઠ ચોક્કન પહેળિયા અને
જગની ઉપર એ કોમ હથો તથા વેરિયા મુકત નદીદેવીના
દીપ એટલે મગારેવી દીપ વિચેર છે તેને વિષે દ્રઢદેવીના
સવન સરખા સવન છે પર

વિવેચના—આ મગા નદીના નિષાત કુડની વચ્ચે
મગા દીપ આવેલો છે તે આઠ ચોક્કન પહેળિયા છે પાછી
ઉપર એ આઠ હથો છે તથા વેરિયાવાળો છે આ દીપને
વિષ સવન આવેલ છે તે સવનતુ પ્રમાણુ દ્રઢની દેવીના
સવન એટલું છે એટલે બા આઠ પહેળુ ૧ ગાઈ હાંતુ અને
૧૪૪ ધનુષ્ય હાંતુ છે આ પ્રમાણે બીજા કુડાની વચ્ચે પણ
દીપ આવેલા છે તેમનું પ્રમાણુ જાણે ૫૩ ઉપરથી અણુનું પર

હવે પ્રપાત કુડનું સ્વરૂપ જો છે—

એઅણુસદ્ધિપિહુતા, સવાયછપ્પિહુવવેઈતિહુવારા;
એએ હમુડ કુડા, એવ અણુ વિ છુવર તે ૫૮

સદ્ધિ—સદ

પિહુતા—પહેળાઈ

સવાયછ—અથા ૭

હવારા ૬

એએ—એ કુડ

હમુડ—હથ ચોક્કન હથ

એવ—એ પ્રમાણે

અન્નેવિ—બીજા પણ

છુવર તે—પર હ તે કુડ

અર્થ:—સાદ ચોક્કસ પહેળા, તથા સવાજ ચોક્કસ પહેળા વેદિકાના ત્રણ દારવાળા આ કુલે દયા ચોક્કસ ઉંડ છે એ જ પ્રમાણે બીજા ત્રણ કુલે છે. પરંતુ તેમાં વિશેષ છે તે (જામળની ગાથામાં) કહે છે ૫૩

વિવેચન —અગા, સિંધુ રાજા અને રાજવતી જે ચાર નદીઓના ચાર પ્રપાત કુલ ૬ ચોક્કસ પહેળા છે આ કુલેને દસી વેદિકા છે અને તે વેદિકાને વિશે ત્રણ ત્રણ ઘણે છે તે દારે ૬૧ ચોક્કસ પહેળા છે દરેક કુલની ઉંડ ૧૦ ચોક્કસની છે આ પ્રમાણે બીજા પ્રપાત કુલે છે તેમની વિશેષતા જામળ જણાવે છે ૫૪

એસિ વિસ્તારિતમ પદુચ્ચ સમદુગુણ્યઅઉગુલ્લુગુણ્ય
અઉસદ્વિસોલ્યઅઉદા, કુડા સબ્બે વિ ક્ષિણ્ય ૫૪

એસિ—એકા

વિસ્તારિતમ—અણ વિસ્તારને

સબ્બેવિ—સર્વે ત્રણ

પદુચ્ચ—જામળને

| કુલ—બધી (જામળીપદ)

સુમ—સ આ

કુલ—નેતુ

અર્થ —આ (પૂર્વ કહેલા) કુલેના ત્રણ પ્રકારના વિસ્તારને જામળને ચોક્કસ, ચોક્કસ, ચાર અને એ કુલે જનુ કહે સરખા જામળા ચાર કુલ અને આ કુલ છે આ જ જામળીપદા જન મળીને નેતુ કુલ છે ૫૪

વિવેચન:—મહાવિદેહની જતીશ વિજયેમાં દરેક વિજયમાં જે જે નદીઓ દોવાથી ૬૪ નદીઓના કુલ કુલ છે તે કુલેના વિસ્તાર અજાના પ્રપાત કુલ સરખા છે

એટલે કે તે ઘોસક કુટો સાક યોજન પહોળા છે તેમાં આરેક
 દીપે આક યોજન પહોળા છે અને વેદિકના દ્વારે સવાક
 યોજન પહોળા ■ દેમવત દ્વિત્રની બે નદીઓ અને
 ઝૈરવવત દ્વિત્રની બે નદીઓ અને બાર જતર નદીઓના
 મળીને જે સોળ કુટો છે તેમનો વિસ્તાર તેથી જમણો છે
 એટલે સાક યોજનને જમણા કરવાથી એક સો ને ચોક્ક યોજન
 છે તેમના દ્વીપનો વિસ્તાર આઠને જમણા કરવાથી સોળ
 યોજન છે અને વેદિકના દ્વારનો વિસ્તાર સવા છને જમણા
 કરવાથી સાકનાર યોજન છે તથા હરિવર્ષ દ્વિત્રની બે નદી
 અને રમ્બક દ્વિત્રની બે નદીના ચાર પ્રપાત કુટો છે, તેમનો
 વિસ્તાર બાર અણે છે તેથી સાકને બાર અણ કરતા બસે
 ને ચાવીશ યોજન કુટો વિસ્તાર છે દ્વીપનો વિસ્તાર
 આઠને ચાર અણ કરવાથી બત્રીશ યોજન છે અને વેદિકના
 દ્વારનો વિસ્તાર સવા છને ચાર અણ કરવાથી પચીશ યોજન
 છે મહાવિદહમાં બે નદીઓ છે તેના બે પ્રપાત કુટો
 વિસ્તાર આઠઅણે દોઢાથી સાકને આઠે છુલ્લતા ચારસો ને
 બેશી યોજન છે, દ્વીપનો વિસ્તાર આઠને આઠ છુલ્લ કરવાથી
 ઘોસક યોજન છે અને વેદિકના દ્વારનો વિસ્તાર સવા છને
 આઠ છુલ્લ કરવાથી પચાસ યોજન છે જે પ્રમાણે બધા
 મળીને અઢી કુલ ૬૦ કુટો છે પરંતુ તેમાંના બત્રીસ વિજ
 વતી ૧૪ નદીઓના ૧૪ કુટો તથા ૧૨ જતર નદીઓના
 ૧૨ કુટો મળી ૭૬ કુટો પ્રપાત કુટો નથી. કશ્વ કે તે
 કુટોમાં નદીઓ પડતી નથી પરંતુ તે કુટોમાંથી જ તે
 નદીઓ નીકળે છે માટે બાકી રહેલા ૧૮ કુટો જ પ્રપાત
 કુટો બાકીના ૫૪

હવે બે બાથમા એ ચાર બાથ નદીઓની ગતિ કહે ॥ —

એચ ચ છુદ્ધિઉક્ક, કુડાઓ બહિદુવારપરિવૃદ્ધ;
સમસહસ્રછુદ્ધિસમેચ, વેચ્છૂંઝિરિપિભિ હેધ પપ
તતો બાહિરખિત-દમજઝઓ, વસર્ પુવ્વચ્ચવરમુદ્ધ;
છુદ્ધિસત્તસહસસહિય, જગદ્ધતસેષુ ઉદ્ધિમેધ પપ

છુદ્ધ ચઉક્ક — ચાર નદીઓ
બહિદુવાર — ત્રણ દ્વારમાંથી
પરિવૃદ્ધ વહેતી

તતો — ત્યાર પછી
ખિત-દ-સેચર્થ

મજ્જઝઓ — મધ્યમાં જઈને

ચવરમુદ્ધ — પશ્ચિમ સ-મુખ

સમેચ — સહિત

વેચ્છૂંઝિરિપિ — વેત્તાલ પર્વતને

ભિ હેધ — ભેટ છે

સહિચ — સહિત

જગદ્ધતસેષુ — જગતી નીચે જઈને

ઉદ્ધિ — સમુદ્રમાં

ઝિર્ધિનવ છે

અર્થ — જાને આ ચાર નદીઓ નિષ્પાત કુડના બાથ દ્વારથી નીકળ્યાને સાત કલ્હર નદીઓના પરીવાર સાથે વેત્તાલ પર્વતને પશ્ચિમે છે ત્યાર પછી બાથ ક્ષેત્રના અર્ધના મધ્યભાગથી પૂર્વે જાને પશ્ચિમ દિશા તરફ વળે છે. ત્યાર પછી તેઓ બીજા સાત કલ્હર નદીઓના પરિવાર સાથે જગતીના તળીયાને સીંચીને સમુદ્રમાં જાય છે. પપ-પપ

વિવેચન — જાને આ જગા સિંધુ, રક્ત્ત જાને રક્તવતી પોતપોતાના નિષ્પાત કુડના બાથ દ્વારથી જોડે જગા અને સિંધુ દ્વિષ્ણુ દ્વારથી અને રક્ત્ત અને રક્તવતી પોતાના નિષ્પાત કુડના ઉત્તર દ્વારથી

નદીએ છે. જ્યાં અને સિંધુ જાસ્ત ક્ષેત્રમાં દક્ષિણ તરફ અને
 રક્તા અને રક્તવતી ઐશ્વત ક્ષેત્રમાં ઉત્તર તરફ આગમ
 થાય છે તેમને રક્તામાં વૈતાલ્ય પથ ત મુખીમાં સાત કબ્જર
 નદીઓ મળે છે એમ સાત કબ્જર નદીઓના જસ્તિવાસ્થાની
 જાણે તે વૈતાલ્ય પર્વતને પશુ કોટ છે ત્યાર પછી આદ્ય-
 ક્ષેત્રના કોટકો જાસ્ત અને ઐશ્વત ક્ષેત્રના અથવા મધ્યના
 ગ્રામી પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશાની સમુદાય થાય છે કોટકો કે
 જાસ્તક્ષેત્રમાં જ્યાં નદી પૂર્વ દિશાએ સમુદાય તરફ જાય છે અને
 સિંધુ નદી પશ્ચિમ દિશાએ સમુદાય તરફ જાય છે તથા ઐશ્વત
 ક્ષેત્રમાં રક્તા નદી પૂર્વ દિશાએ અને રક્તવતી પશ્ચિમ દિશાએ
 સમુદાય તરફ જાય છે આ નદીઓ વૈતાલ્ય પથ તને કોટીને
 બહાર નીકળ્યા પછી પશુ બીજા સાત કબ્જર નદીઓ તેમને
 મળે છે એમ મળી એક કબ્જર નદીઓના જસ્તિવાસ્થાની
 તે જ્યાં નદીઓ જમતીના વળને કોટીને લગતુ સમુદાય
 જાય છે—સમુદાયને મળે છે ૫૫-૫૬

તે નદીઓનો વિસ્તાર તથા ઉદ્ભવ કહે છે—

ધુરિ કુડુવારસમા, પળજતે દસગુણા ય પિહુસતોઃ -
 સળ્વત્તય મહણ્ણ્યો, વિત્તરપણ્ણસમાગુડા ૫૭

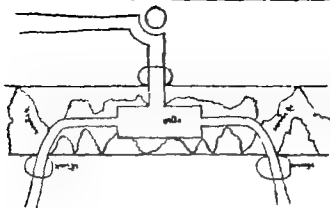
ધુરિ-આરભમાં, ટાંચાના

પળજતે-પળજતે જતે

સળ્વત્તય-સર્વત્ર, જ્યાં સ્થળે

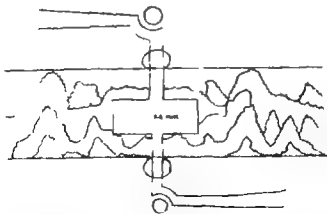
મહણ્ણ્યો-મોટી નદીઓ

અર્થ — મહા નદીઓ સળ્ણાતમાં કુદ્યા કાર જેટલી
 મોટાની અને જાતે દસ છુટ્ટી પહેળી હોય છે તથા સળ્ણે
 સળ્ણે વિસ્તારના પચાસમા જાય જેટલી ઉંચી હોય છે ૫૭

હિમવન તથા શિખરી પર્વત ઉપર આવેલા પાણીનું તથા
પૃથ્વીપટ્ટના મધ્ય કારખાણી નીચળતી નદીઓ.

૫ ૧૪ ચા. ૪૮

મધ્યહિમવન વચ્ચે પર્વતો ઉપર આવેલા મધ્યપ્રમ આદિ
પટ્ટના બે કારખાણી નીચળતી નદીઓ. ૫ ૧૪ ચા. ૪૯ ૫૬

નીચે ૩૩ જળા અને સિંધુ ભસ્ત્ર ક્ષેત્રમાં દક્ષિણ તરફ અને
 રક્તવા અને રક્તવતી ઐશ્વત્ર ક્ષેત્રમાં ઉત્તર તરફ જાગળ
 વડે છે તેમને રક્તવામાં વૈવાહ્ય પર્વત સુધીમાં સાત હજાર
 નદીઓ મળે છે જેમ સાત હજાર નદીઓના પ્રસ્થાપનાથી
 યદને તે વૈવાહ્ય પર્વતને પણ સેરે છે ત્યાર પછી આદ્ય-
 ક્ષેત્રના કોટલે ભસ્ત્ર અને ઐશ્વત્ર ક્ષેત્રના અર્ધના અધિક
 ગથી પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશાની સમુદ્ર વડે છે કોટલે કે
 ભસ્ત્રક્ષેત્રમાં જળા નદી પૂર્વ દિશાએ સમુદ્ર તરફ જાય છે અને
 સિંધુ નદી પશ્ચિમ દિશાએ સમુદ્ર તરફ જાય છે. તથા ઐશ્વત્ર
 ક્ષેત્રમાં રક્તવા નદી પૂર્વ દિશાએ અને રક્તવતી પશ્ચિમ દિશાએ
 સમુદ્ર તરફ જાય છે આ નદીઓ વૈવાહ્ય પર્વતને સેરીને
 જહાર નીકળ્યા પછી પણ બીજા સાત હજાર નદીઓ તેમને
 મળે છે સર્વ મળી ચોરસ હજાર નદીઓના પ્રસ્થાપનાથી
 તે જહાર નદીઓ જગતીના વડને સેરીને સર્વ સમુદ્રમાં
 જાય છે—સમુદ્રને મળે છે ૪૫-૪૬

તે નદીઓનો વિસ્તાર તથા ઉદય દેહે છે—

પુરિ કુ ડંડુવારસમા, પળજતે દસગુણા ચ પિકુસત્તે; -
 સન્વત્ય મદલુપ્તઓ, વિત્યરપણ્ણાસમાશુ ડા ૫૭

પુરિ પ્રાજ્ઞામાં, ઠરણામાં
 પળજતે ૫ ને જતે

| સન્વત્ય-સાત જા રહે
 મદલુપ્તિ-મોટી નદીઓ

અર્થ —મહા નદીઓ યજ્ઞાવમા પ્રાજ્ઞા કાર જેટલી
 પટ્ટાની અને જાત દસ ગુણી પટ્ટાની દેખ છે તથા સર્વે
 સ્થળે વિસ્તારના પથાસમા જાત જેટલી ઉંડી દેખ છે ૫૭

વિવેચન:—જગા સીંધુ નગેરે મોટી નદીઓ પ્રથમ નીકળતાં તે બે કુદમાંથી નીકળે છે તે કુદના દ્વાર બેટલા વિસ્તારવાળી હોય છે અને છેડે (જ્યાં સમુદ્રને મળે ત્યાં) વિસ્તારમા હજી જુલો થાય છે એમકે બસત અને કૈસ્વતની જગા સિન્ધુ રહ્યા અને રહતવતી બે ચાર નદીઓને કુદના દ્વાર થાસે સવા છ ચોકતનો વિસ્તાર છે, તે છેમડે સમુદ્રને મળે ત્યારે હજી જુલો વિસ્તાર સવાથી સવા અને હજી જુલવાં સાધીનાસક ચોકતનો વિસ્તાર થાય છે, તે જ રીતે બત્રીસ વિજયેની ચોસક નદીઓનો પણ આદસો જ આદિ અને જતનો વિસ્તાર બધુચો, તથા દેમસત અને કૈસ્વતવત સીંચની ચાર નદીઓ અને મહાવિરેહ ક્ષેત્રમાં આવેલી બાર જતરનથી મળી કુલ સોળ નદીઓનો આદિ વિસ્તાર સાઠ બાર ચોકત અને છેડે હજી જુલો કરવાથી એક સો ને પચીસ ચોકત થાય છે તથા હસ્તિર્વ અને રમ્મક ક્ષેત્રમાં ચાર નદીઓ છે, તેનો વિસ્તાર આદિમાં પચીસ ચોકત છે તેને હજી જુલો કરતાં બસો પચાસ ચોકતનો જતે વિસ્તાર છે મહાવિરેહ ક્ષેત્રની બે નદીઓનો આદિ વિસ્તાર પચાસ ચોકત છે, તેને હજી જુલવાં છેડે પાંચસો ચોકતનો વિસ્તાર થાય છે સર્વે મોટી નદીઓ સર્વજ વિસ્તારથી પચાસમે આવે ઉઠી હોય છે એમ બધા વિમેરેસ વિસ્તાર આદિમા સવાજ ચોકત છે તેને પચાસે બાગતાં ત્યાં અર્ધે કોશ ઉઠાઈ બધવી તથા છેડે સાધી બાસક ચોકતનો વિસ્તાર છે ત્યાં તેને પચાસે બાગતાં સવા ચોકત ઉઠાઈ બધવી એ જ પ્રમાણે સર્વ નદીઓ વિશે બધું જ

પછી (હેત્રમાં વહેલી) પોતપોતાની છબીની પહેા
વાળા પચીસમા ભાગ જેટલે છેટે મધ્ય ત્રિરિને મૂકીને
દક્ષિણ દિશાના મુખવાળી પૂર્વ સમુદ્રમાં અને ઉત્તર તરફના
મુખવાળી પશ્ચિમ સમુદ્રમાં ભવ છે. ૫૬

વિવેચન — હિમવત, ઐસ્વર્યવત, હરિવર્ષ રમ્યક
અને મહાવિરોહ એ પાંચ હેત્રની ઘાટી નદીઓ પોત
પોતાના ફાંસી દિશામાં, ત્રિરિના વિસ્તારમાંથી ફાંસે
વિસ્તાર બાદ કરી, બાકી રહેલા વિસ્તારને જામ કરીએ,
તેટલા યોજન ત્રિરિના ચિખર ઉપર બાકીને પોતપોતાની
છબી ને પોતપોતાના પ્રવાહ ફાંસે વિરે પડે છે. જેમકે
હિમવત હેત્રમાં ઘડિલા નદી છે તે હિમવત પર્વતના
દક્ષિણમાં નીકળે છે હિમવત પર્વતનો વિસ્તાર ૧૦૫૨
એવન ૬ કલા છે તેમાંથી પચાસકનો વિસ્તાર ૫૦ યોજન
છે, તે બાદ કરતાં બાકી ૫૫૨ યોજન અને ૧૨ કળા રહે.
તેનું જામ કરવાથી ૧૭૬ યોજન અને ૬ કળા ૫૫૨
ઉપર રહે છે એ પ્રમાણે બીજી નદીઓમાં નોંધે આપેલા
અંકમાંથી જાણવું ૫૮

જાડિયા દિગવત વચેરે પાંચ કોમની નદીઓની
મતિ મે અખ્યાત કહે છે —

પશુખિતમહણુધ્યો, સહારદિસિ કહવિસુદગિરિઅહ ।
મતુષ સનિબ્ધીદિ, વિઅવિઅકુડેસુ સિવડતિ. ૫૮
વિઅનિનિઅપિદુસતા, પશુવીસસેસુ મુતુ મઅઅમિ
અમમુહા પુન્નુહદિ, ઈઅરા અવરોઅહિમુવિતિ ૫૯

પશુખિત-પાંચ કોમની
સહારદિસિ-પોતાના કામની
મિત્રામાં
કહવિસુદ કહેને વિસ્તાર જાણ
મરિ
ગિરિઅહ-ગિરિના અર્ધ કામ
સુધી
મતુષ-મરિને
સનિબ્ધીદિ-પોતાની દરિયા
૫૮
વિઅવિઅ-પોત પોતાના
નામવાળા

સિવડતિ-૫૮ છે
વિઅનિનિઅ-પોતાની કા-
મિત્રની
પશુવીસસેસુ-૫વીકામ કહે
મુતુ-પણીને, કોલીને
મઅઅમિ-વખત પર્વતને
અમમુહા-અધિક વસ્તુના મુખર્થ
પુન્નુહદિ ૫૯ અમુર્થ
ઈઅરા-ઈર, કલ તરત
મુખવાળી
અવરોઅહિ સમિત મમુર્થ
કવિતિ-અને છે જાણ છે

અર્થ — પાંચ કોમની ઘણી નદીઓ પોતાના કહેવ
કામની દિશામાં પર્વતના વિસ્તારમાંથી કહેવ વિસ્તાર જાણ
મરિને (માફી રહે તેવું) અર્ધ મરીએ તેટલું પર્વત ઉપર
ચાલીને પોતાની છામી કારા પોતપોતાના નિયાત કુટખં
૫૮ છે ૫૮

પાંચ કોચની નહીંઓની પવંત ઉપર અતિનો અન્ન—

કેન્દ્ર નામ	નરિત નામ	ચિરિતો વિસ્તાર લોકન-કયા	કલનો વિતાર	આદ નતા નાની રહેલા લોકન-કયા	અર્થો રતા નાની રહેલા લોકન-કયા
૧ કિમન ત	શક્તિપતિ	૧ ૫૨-૧૨	૫	૫૫૨-૧૨	૨૭૧-૧
૨ કીરલ્લત	શક્તિ	૫૨૧-૦-૧	૧	૩૨૧-૦-૧	૧૧ ૫-૫
૩ કલિનર્	સુવર્ણકા	૧ ૫૨-૧૨	૫	૫૫૨-૧૨	૨૭૧-૧
	રેખા	૫૨૧-૦-૧	૨	૩૨૧-૦-૧	૧૧ ૫-૫
	કારિપતિ	૫૨૧-૦-૧	૧	૩૨૧-૦-૧	૧૧ ૫-૫
	કારિપતિ	૧૧૮૫૨-૦-૨	૨	૧૪૮૫૨-૦-૨	૫૪૨૧-૦-૧
૪ રન્ધ	નરપતિ	૫૨૧-૦-૧	૧	૩૨૧-૦-૧	૧૧ ૫-૫
	નારીપતિ	૧૧૮૫૨-૦-૨	૨	૧૪૮૫૨-૦-૨	૫૪૨૧-૦-૧
૫ મહાવિષ્ણુ	સીતા	૧૧૮૫૨-૦-૨	૨	૧૪૮૫૨-૦-૨	૫૪૨૧-૦-૧
	સીતા	૧૧૮૫૨-૦-૨	૨	૧૪૮૫૨-૦-૨	૫૪૨૧-૦-૧

પાંચ શ્રેણીની નદીઓના વૃત્ત પર્વતથી કેટલી એટ રહીને હિરાપ બાદશે તે અણુવનાર મંત્ર:-

કેન્દ્ર નામ	નદી નામ	અબ્દિ રિતાર	પર્યોએ આસ્ત્ય આરેઈ પ્રમાણ	મો કુલ પર્વત
૧ હિમવંત	રોહિત્ય	૧૨૫	૧૧ ગીલન	૧૧૫ રીતાર
૨ મૌલવંત	રોહિત્ય	૧૨૫	૧૧	૧૧
૩ હરિત	રુપા	૧૨૫	૧૧	૧૧
	સુવર્ણમ્બા	૧૨૫	૧૧	
	હરિમ્બા	૨૪	૧	૧૧
	હરિચલિકા	૨૪	૧	૧૧
૪ રમ્બા	નગમ્બા	૨૪	૧	૧૧
	નારીમ્બા	૨૪	૧	૧૧
૫ મહાવિંદ	શીતા	૫	૨	૧૧૫
	શીસેલ	૫	૨	૧૧

વિવેચના—આ પાંચ ફેરની નદીઓ પાતપોવાની
 છાતી વડે પ્રપાત કુદમા પડે છે અને તે કુદમા જહાજના
 દ્વારથી ફેરમાં વહેતી વહેતી તે ફેરના મધ્યમાં આવેલા
 બેળા પર્વત નાછક આવે છે તે વખતે પાતપોવાની
 છાતીના વિસ્તારના જળીકામાં જાણ પ્રમાણ મધ્યકિરિ
 એટલે વૃત્ત વૈવાહ્ય તથા મેરૂ પર્વત ઉપર સ્થે ત્યારે
 દક્ષિણ તરફના મુખનાળી અવન્ય દક્ષિણ દિશા તરફ વહેતી
 નદી આ દિશા તરફ જળીને વહેતી વહેતી હવણ સમુદ્રમાં
 જાય છે અને ઉત્તર દિશા તરફ વહેતી નદી પશ્ચિમ દિશા
 તરફ જળીને વહેતી વહેતી પશ્ચિમ તરફ હવણ સમુદ્રને
 મળે છે એમકે દ્વિમવત ફેરનો શેદિવા નહો દ્વિમવત
 જવત ઉપરથી વહેતી પોવાના પ્રપાત કુદમા પડે, ત્યાંજે
 જહાજના દ્વારથી નીકળીને ઉત્તર તરફ વહેતી વહેતી બેળા
 વતાહ્ય નાછક આવે છે શેદિવા નદીની છાતીને વિસ્તાર
 છાંદા જાર ચોખ્ખાને છે તેને ખજીસે જાગવાથી ॥ ચોખ્ખા
 અવન્ય બે ગાઉ આવે માટે વૃત્ત વૈવાહ્ય બે ગાઉ છેડે
 સ્થે તે વખતે શેદિવા નદી પશ્ચિમ દિશા તરફ જળીને
 વહેતી વહેતી હવણ સમુદ્રને મળે છે. બે પ્રમાણે બીજી
 નદીઓ ફેરની મધ્યમાં આવેલા બેળા પર્વત ઉપરથી
 છે રહે ત્યારે મુખનો દિશા જહાજ છે તે નીચેના વચ્ચે
 અવન્ય ૫૬

પાંચ સ્ત્રેનની નમીઓ વૃત્ત પર્વંતથી કેટલી છેટે રહીને દિશા બદલે તે અસુવનાર મત્તા-

સ્ત્રેન નામ	નદીન નામ	અંશો વિસ્તાર	પશ્ચિમે જ્ઞાતતા બારેઈ પ્રમાણ	મો ૧૫ પર્વંત
૧ પ્રમથત	શાહત્ય	૧૨૦	૫૦૦૦	૫૦૦૦
૨ બોરસ્તત	શાહત્ય	૧૨૦	૫૦૦૦	૫૦૦૦
૩ હમિતર્	મુલર્વુ મ્વા	૧૨૦	૫૦૦૦	૫૦૦૦
૪ રમ્મક	હમિતર્	૨૫	૫૦૦૦	૫૦૦૦
૫ મહર્વનો	હમિતર્	૨૫	૫૦૦૦	૫૦૦૦
	નમ્મત્વા	૨૫	૫૦૦૦	૫૦૦૦
	નારીખતા	૨૫	૫૦૦૦	૫૦૦૦
	સીતા	૫	૫૦૦૦	૫૦૦૦
	સીતા	૫	૫૦૦૦	૫૦૦૦

પાંચ ફોજનો નદીઓના નામ તથા તેમની પરિવાર
નામોનો સંખ્યા ત્રણ ગણ્યામાં કહે ॥ —

દેખવડ રોહિત્તસા, રોહિત્તા ગ મદ્દુમુલ્યપરિવાર
એરવલ્લવએ મુવલ્લ-રૂપાફૂલાઓ તાલુ સમા ૬

દેખવડ દેખરત દેખાઈ	મિસ્ત્રફખને—નરવલત દેખાઈ
રોહિત્તસા-રોહિતાંકા	મુવલ્લ-મુવલ્લ દેખા નદી
રોહિત્તસા રોહિત્ત	રૂપાફૂલાઓ-રૂપાફૂલા નદી
દુમ્મલુપરિવાર-નમલુ પરિવાર	તાલુસમા-તેમના સારખી
વાણી	

અર્થ—દેખવડ ફોજની રોહિતાંકા અને રોહિત્ત
એ બે નદીઓ બન્ના નદીથી જમણા પરિવારવાળી બે,
તેમના પરિવાર થોડા કબજા નદીઓનો છે, તેને જમણા
કસવાથી જમણીસ કબજા નદીઓનો પરિવાર આ હરે
નદીઓનો છે એરવલ્લવત ફોજમાં મુવલ્લ ફૂલા અને રૂપાફૂલા
નામની બે નદીઓ તેમના જેવી જોડે રોહિતાંકા અને
રોહિત્ત નદીના જોડવા ન પરિવારવાળી છે જમણા હરે
જમણીસ કબજા નદીઓના પરિવારવાળી છે ૬૦

હરિવાસે હરિકતા, હરિસલિસા ગ મથુમુલ્યમુખ્યા
એસિ સમા રન્મથએ, સુરકતા સુરિકતા ચ ૬૧

હરિવાસ-હરિવં દેખા	એસિમથા-એમના સારખી
હરિકતા-હરિકતા નદી	રન્મથને-રન્મથ દેખાઈ
હરિસલિસા હરિસલિસા નદી	સુરકતા-નરકતા નદી
મદ્દુમુલ્યમુખ્યા-ચાર મુલ્લી	સુરિકતા-નારીકતા નદી
નારોએ વાળી	

અર્થ:—હરિવર્ષ ક્ષેત્રમાં હરિમાંતા અને હરિશ્ચંદિલા નામની બે નદીઓ જળાનદીથી બાર શુષ્કી નદીઓના પરિવાર-વાળી છે એટલે યોદ્ધા હજારને આરે શુષ્કતા છાપન હજાર નદીઓના પરિવારવાળી છે આ બે નદીઓના બેથી જ રમ્યક ક્ષેત્રને વિશે નરકમાંતા અને નારીમાંતા નામની બે નદીઓ છે એટલે તે બે પણ છાપન હજાર નદીઓના પરિવારવાળી છે ૬૧

સીઓઆ સીઆઓ, મહાવિદેહમ્મ તામુ પતેય ;
 શિવકમ્ પશુકમ્ કુતી—સસહસ અડતીસ લુહસલિસ ૬૨

સીઓઆ-શીતેશ

સીઆઓ-શીતા નદી

તામુ-તે બેમાં

પતેય-દેશમાં

શિવકમ્-૫૦ છે

પશુકમ્-પાંચ લાખ

કુતીસસહસ-નગરીય હજાર

અડતીસ-આડતીસ

લુહસલિસ નદિઓનું શાણી

અર્થ —મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં શીતેશ અને શીતા નામની નદીઓ છે તે પ્રત્યેકને વિષ પાંચ લાખ મગ્રીય હજાર અને આડતીય નદીઓનું શાણી પડે છે એટલે તે દરેક નદીને પરિવાર ૫૦૨૦૦૮ નદીઓનો છે ૬૨

શીતેશ અને શીતા નદીઓનો ઉપરની બાથમાં જે પરિવાર કહ્યો તે સમજાવે છે—

કુરુલુહ ચુલસીસહસા, છાએવતરલુહઉ પમ્વિજય ;
 હો હો મહાલુહઓ, ચઉહસહસા ઉ પતેય ૬૩

અર્થ —કુરુક્ષેત્રમાં બોરાથી હજાર નદીઓ છે છ જ ન તર નદીઓ છે અને દરેક વિજયમાં બે બે મોટી નદીઓ

૭૧ નળી તે રેલ મહાનદીઓને બોદ બોદ હલ્લર નદીઓને
પરિવાર છે ૧૩

મહાવિદેહની કુલ નદીઓ.

દેવકુર મહાવા કંતરકુર સીતની નદીઓ	૮૪૦૦
એક જામુના મહાવિદેહની અતરનદીઓ	૧
એક વિકાસની મેઘી નદીઓ	૩
૩૨ નદીઓની બોદ બોદ હલ્લર પરિવારની	
નદીઓ મહાવા તેની કુલ નદીઓ	૪૪૮૦
શીતલાની કુલ નદીઓ	૪૩૨૦૩
શીતાની કુલ નદીઓ	૪૩૨૦૩
મહાવિદેહની કુલ નદીઓ	૧૦૬૪૦૭

જમુનાની સર્વ નદીઓની સંખ્યા કહે છે—

અડસચરિ મહાવૃક્ષો, બારસ અતરવૃક્ષો સેસાઓ
પરિઅરવૃક્ષ મહિદસ, લક્ષ્યા છાપવૃક્ષ સહસ્રા ય ૬

અડસચરિ—અડોલે	સેસાઓ—અડોલે
મહાવૃક્ષો—મેઘી નદીઓ	પરિઅરવૃક્ષ—પરિવારની ન
અતરવૃક્ષો—અતર નદીઓ	

અર્થ—અડોલે મહાનદીઓ છે, બાર અતર નદી
છે બાકીની પરિવારની નદીઓ બોદ લાખ અને ૪૪
હલ્લર છે. ૬૪

કુલ નદીઓની સ્ત્રાવ્યતાનો યત્ર:—

સ્રોતનું નામ.	મહાનદી	વસિવાર નદી
સસ્ત	મ.ગા. ૧	૧૪૦૦
	ચિંપુ ૧	૧૪૦ ૦
ભૈરવ	રહેતા ૧	૧૪૦૦૦
	રહેતવલી ૧	૧૪૦૦૦
કેમવત	શાહિતાળા ૧	૨૮૦૦૦
	શાહિતા ૧	૨૮૦ ૦
ભૈરવવત	મુવણુ દેરા ૧	૨૮૦૦
	રૂખમુલા ૧	૨/૦૦૦
કરિવર્ધ	કરિમતા ૧	૫૬૦ ૦
	કરિમલિલા ૧	૫૬૦૦
રમ્મક	નરકાંતા ૧	૫૬૦૦૦
	નારીકાંતા ૧	૫૬૦૦૦
મહાવિરેક	શીતેષા ૧	૫૪૨૦૦૦
	શીતા ૧	૫૪૨૦૦૦
જાત્રીસાવિલસ	૬૪	
જાતર નદી	૧૨	૧૪૫૬૦૦૦
	૬૦	

હવે કુસગિરિ વિગેરેના હટ એટલે શિખરીની સખા
 ને ગાથામાં કહે છે—

એમારડણવહૂડા, કુસગિરિલુઅસતિમે વિ પતેઅ,
 ઇંઈ છપ્પણ ચઉ ચઉ, વડખારેસુ તિ ચઉસદ્દી. ૧૫

એમારડણવહૂડા

અડ-અડ

હૂડા-હૂડા, શિખર

કુસગિરિ-સર્વથ પવનના

લુઅસતિમે-અ કુસગિરિ

છપ્પ-એ પ્રમાણે

વડખારેસુ વડખાર પર્વતને
 તિ

ચઉસદ્દી-અસદ

અર્થ —કુસગિરિના ત્રણ કુમર એટલે ૭ કુસગિરિ
 પર્વતમાના હરેક ગિરિ ઉપર અનુક્રમે અગ્નાર ગાંઠ અને
 નવ હટ છે એટલે કુસગિરિ અને શિખરી પર્વત પર
 અગ્નાર અગ્નાર હટ છે, મહાદિમવાન અને હકીમી પર્વત
 પર ગાંઠ ગાંઠ હટ છે તથા નિપથ અને નીલવત ગિરિ
 ઉપર નવ નવ હટ છે. આ પ્રમાણે ૭ કુસગિરિના કુલ
 ૭ પત્ર હોય છે તથા એજ વડખાર પવતોમાંના હરેક
 પવત ઉપર ચાર ચાર હટ છે આ પ્રમાણે કુલ એકાદ
 હટ છે (જ્યાં મળીને આ ગાથામાં ૧૨ હટ થયા.)

એજ વળાસ પર્વત ઉપર ચાર ચાર હોય છે, તેમાંના
 નામ સર્વને વિશે સરળા જ છે તેમાં છે બાબુએ પાવ-
 પોતાની વિજયના નામના જ બને હોય છે ૨. ત્રીજે પાવ-
 પોતાના વળાસના નામનો ૩ અને ચોથો મહાનદીની કિનારે
 રહેલો સિદ્ધહટ ૪ આ પ્રમાણે એજ વડખાર પર્વતના
 મર્ધન ૮૪ હટ હોય છે ૧૫

६ कुसुमभिरिता ५६ दूतनां नाम्ना पूर्वं दिशान्ता कथं चोपेया --

विभक्त्यन्ता	विभक्ति	प्रकारिका- न्या १८ ८	प्रश्न न्या १८ ८	नियम न्या १८ ८	नीत्यत पर्यन्ता
१ सिद्ध १८	१ सिद्ध १८	१ सिद्ध १८	१ सिद्ध १८	१ सिद्ध १८	१ सिद्ध १८
२ द्विषत् १८	२ द्विषत् १८	२ द्विषत् १८	२ द्विषत् १८	२ द्विषत् १८	२ द्विषत् १८
३ कर्त्त १८	३ कर्त्त १८	३ कर्त्त १८	३ कर्त्त १८	३ कर्त्त १८	३ कर्त्त १८
४ प्रकाश १८	४ प्रकाश १८	४ प्रकाश १८	४ प्रकाश १८	४ प्रकाश १८	४ प्रकाश १८
५ अवावर्त्त १८	५ अवावर्त्त १८	५ अवावर्त्त १८	५ अवावर्त्त १८	५ अवावर्त्त १८	५ अवावर्त्त १८
६ शोभ १८	६ शोभ १८	६ शोभ १८	६ शोभ १८	६ शोभ १८	६ शोभ १८
७ अक्षित १८	७ अक्षित १८	७ अक्षित १८	७ अक्षित १८	७ अक्षित १८	७ अक्षित १८
८ सिद्धवर्त्त १८	८ सिद्धवर्त्त १८	८ सिद्धवर्त्त १८	८ सिद्धवर्त्त १८	८ सिद्धवर्त्त १८	८ सिद्धवर्त्त १८
९ सुख १८	९ सुख १८	९ सुख १८	९ सुख १८	९ सुख १८	९ सुख १८
१० द्वेष १८	१० द्वेष १८	१० द्वेष १८	१० द्वेष १८	१० द्वेष १८	१० द्वेष १८
११ वेद्य १८	११ वेद्य १८	११ वेद्य १८	११ वेद्य १८	११ वेद्य १८	११ वेद्य १८

સોમસુસમધેમાઘિ, સમ સમ વિન્નુપ્પભિમાસ
 વંતિ પુસેપ્પ
 અહું સયલ તીસ, અડ પુઠિવિ અહું કરિદ્દા ૧૧

સોમસુસ-સોમસ પર્વત	માલવણિ-માલવત પાવરે
મધેમાઘિ-મધેમાઘ પર્વત	તિ
ઉપર	અહું-આઠ આઠ
સુગ સુમ-સુવ સુવ	સુયલ-સુલ
વિન્નુપ્પભિ-વિદુરખ પર્વ	પુઠિવિ-નદન વનમાં
તે તિ	કરિદ્દા-કરિ (કમ્પી) ॥

અર્થ:—સોમસ તથા મધેમાઘ નામના મહાદેવ
 ગિરિ ઉપર આવેલા હતા, વિદુરખ તથા માલવણ નામના
 મહાદેવ ગિરિ ઉપર આઠ આઠ હતા, જે પ્રમાણે આ બારે
 મહાદેવ ગિરિના અથા મળીને બીસ હતા, તથા નદન
 વનમાં આઠ હતા તે સહજાક વનમાં કરિદ્દા એટલે
 કાચીના આઠઅણા આઠ હતા જે પ્રમાણે આ બારમાં
 ૩૦+૧૧ મળી કુલ ૪૧ હતા અથવા પાછળની બાજુ ૧૫ માં
 આવેલા ૧૨ ચેતવણી કુલ હતા ૧૧૬ અથવા ૧૧

(વિવેચન.—માલવણ મહાદેવ ઉપર નવમી કરિ
 સહ નામે હતા, તથા વિદુરખ મહાદેવ ઉપર નવમી કરિ
 હતા તથા નદન વનમાં ઈસાન પુણ્યામાં મહાદેવ જે પ્રમાણે
 એક એક હતા વધારે છે પરંતુ આ તથા હતા એક એક
 કાચર ઉપર કોચાચી તેમની અગ્રની સહજાક હતામાં કરેલી
 કોચાચી જાડી આઠ આઠ હતા છે ૧૬

ਧਾਰ ਅਭਵਤ ਪਵੰਤਨਾ ੩੦ ਫੁਟੋਨਾ ਨਾਯੋ —

ਸ਼ਾਬਨਯਤਰਿ ੬੨ ੭	ਅੰਧਯਾਨਾਤਰਿ ੬੩ ੭	ਵਿਕੁਲਯਤਰਿ ੬੪ ੮	ਅਧਨਾਨਾਤਰਿ ੬੫ ੮
<p>ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ਮਹਿ ੭ ਪਿਯੋਧਿ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੧ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੨ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੩ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੪ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੫ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੬ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੭ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ</p>	<p>ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ਮਹਿ ੭ ਪਿਯੋਧਿ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੧ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੨ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੩ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੪ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੫ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੬ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੭ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ</p>	<p>ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ਮਹਿ ੭ ਪਿਯੋਧਿ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੧ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੨ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੩ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੪ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੫ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੬ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੭ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ</p>	<p>ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ਮਹਿ ੭ ਪਿਯੋਧਿ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੧ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੨ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੩ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੪ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੫ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੬ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ ੭ ਸ਼ਿਵਿਯਾਥੀ</p>

આ પર્વતો ઉપર સિદ્ધ હૂને વિશે આવેલા જિન
ભુવનો ક્યાં છે તે જણાવે છે—

ઈઅ પવુસયઉચ્ચ છાસદ્ધિસઉ(ય)દ્ધા તેસુ દીહરમિરીણ ;
પુન્વસુધ મેરુદિસિ, અ તસિલ્લદ્ધેસુ જિણસવણા ૬૭

હઅ-એ (આચળ આવેલા)

પવુસય ઉચ્ચ-પાંચસો ચોક્કસ

હઅ

છાસદ્ધિસઉ-એ સો જાણ

તેસુ-તે દેશમાં

દીહરમિરીણ-દીપ ત્રિચોના

(લાંબા પર્વતોના)

અ ત-અ તે ગદેલા

સિદ્ધદ્ધેસુ-સિદ્ધદેશ ઉપર

જિણસવણા-જિનજાવનો

અર્થ:—આ પ્રમાણે ૧૬૬ દેશો પાંચ સો ચોક્કસ
હઅ છે તેમાંના દીર્ઘ-લાંબા પર્વતોની ભેટલે ૭ કુલચિરિની,
સોત્ર વક્ષસ્થાર અને ચાર બજાડત પર્વતોની અનુક્રમે પૂર્વ
દિશાએ, નદીની દિશાએ અને મિઠ્ઠી દિશાએ ૪૫૮૫
રહેલા સિદ્ધદેશોને વિશે જિનજાવનો છે ૬૭

નિવેચન.—એ પ્રમાણે ૭ કુલચિરિની ૫૬ દેશો, ૧૬
વક્ષસ્થાર પર્વતના ૬૪ દેશો, ચાર બજાડત પર્વતના ૩૦
દેશો, નદીવનના ૮ દેશો તથા ૮ મરિદેશો મળીને કુલ
(૫૬+૬૪+૩૦+૮+૮=૧૬૬) એક સો છાસક દેશો પાંચ
સો ચોક્કસ હઅ ॥ તેમાંના દીર્ઘ પર્વતો ભેટલે ૬ કુલ
ચિરિ ૧૬ વક્ષસ્થાર અને ૪ બજાડત પર્વતોના દરેકના
એક એક દેશ ઉપર જિનજાવન આવેલાં છે તે દેશોને
સિદ્ધદેશ જાણ્યા જિનદેશ કહે છે તે ક્રમે ઠેકાણે આવેલાં
છે તે જણાવે છે ૬ વર્ષપર પર્વતો ઉપર પૂર્વ દિશાએ
આવેલા છેતલા દેશો ઉપર, ૧૬ વક્ષસ્થાર પર્વત ઉપર નદીની
દિશાએ છેતલા દેશો ઉપર અને ચાર બજાડત પર્વત ઉપર
મોટા પર્વતનો દિશા તરફ આવેલા છેતલા દેશો ઉપર જિન
જાવન ॥ કુલ ૨૬ દેશો ઉપર જિન જાવન છે ૬૭

તે જિનજીવનોનું પ્રમાણ કહે છે —

તે સિરિમિહાઓ દોસય-ગુણપ્રમાણ તદેવ તિહુવરઃ
ધુવર અહવીસાદિઅ-સયગુણહારપ્રમાણમિહ ૧૮

કે-તે (જિનજીવનો)

સિરિમિહાઓ-મરિવીના મૂકવી

દોસયમુલ-જાણે કયા

તદેવ-તેમજ

તિહુવરઃ-જલ્દ ધરવાળા

ધુવર-એટલું વિશેષ

અહવીસાદિઅ-અહવીષ જલ્દ

સયમુલ-સેમુલ

દારપ્રમાણ-દારનું પ્રમાણ

અર્થ — તે જિનજીવનો મરિવીના મૂકના પ્રમાણથી
જાણે કયા પ્રમાણવાળા છે. તથા દારવાળા છે. જરૂર જાણી
દારનું પ્રમાણ જોઈ સો અહવીષ જલ્દ અધિક બધવું ૧૮

વિવેચન — તે ખંચસો ચોજન જંબા સિદ્ધાંત ઉપર
જોઈ જિનજીવનો મરિવીના મૂકના (જીવનના) પ્રમાણથી
જાણે કયા પ્રમાણવાળા છે. મરિવીનું મૂક જોઈ દોસ યાંત્રુ,
અથ કેટ પહોળું અને ચોક્કસ ચાળીય (૧૪૪૦) ધનુષ
ઉંચુ છે. તેને જાણે છાંયીને ત્યારે જાણે કેટ જોડે
પચાસ ચોજન હાલુ સો કેટ જોડે પચીસ ચોજન
પહોળું અને છાંયીસ ચોજન ઉંચુ હરેક જિનજીવન છે. તથા
તે જ પ્રમાણે જોડે મરિવીના મૂકની જ પ્રમાણે જા
જિનજીવનોનું તથા દારો છે. તેમાં વિશેષતા જા પ્રમાણે છે-
જાણી દારનું પ્રમાણ જોઈ સો અહવીષ જલ્દ ઠી જોડે
મરિવીના મૂકના દારનું જે પ્રમાણ પૂરે કંઈ છે તેનાથી
જોઈના ન અહવીષ જલ્દ જિનજીવનના દારનું પ્રમાણ છે.
મરિવીના મૂકનું દાર પાચસો ધનુષ ઉંચુ જાણે ધનુષ
પહોળું અને જાણે ધનુષના પ્રવેશજાતું છે, તેને જોઈને
અહવીષ જલ્દ જિનજીવનના દારનું પ્રમાણ જાણે ચોજન ઉંચુ
અ ચોજન પહોળું અને પ્રવેશમાં ચાર ચોજન ટાંચ છે ૧૮

સિદ્ધદૂરને વિષે આવેલા જિનભવનના પ્રમાણનું યત્રા—

મંડિરીના સ્થળ પ્રમાણ	અક્ષવાતો ભા.ક.	અક્ષવાં બાવેલું જિનભવનનું પ્રમાણ
વાંજી— ૧ સદ	૨	ચોક્કસ ૫
પદોગુ— ૫ ગાઠ	૨	ચોક્કસ ૨૫
ભેત્રે— ૧૪૪ ખંડ	૨	ચોક્કસ ૩૬

તે જિનભવનના દારના પ્રમાણનું યત્રા—

મંડિરીના સ્થળ દારનું પ્રમાણ	અક્ષવાતો ભા.ક.	અક્ષવાં બાવેલું જિનભવનના દારનું પ્રમાણ
ભેત્રે— ૫ ખંડ	૧૨૮	ચોક્કસ ૮
પદોગુ— ૨૫ ખંડ	૧૨૮	ચોક્કસ ૪
પ્રવેશ— ૨૫ ખંડ	૧૨૮	ચોક્કસ ૪

હવે બાકીના પાંચ સો ચોક્કસ હંથા હોય ઉપર સ્ત્રેક
પ્રાસાદનું પ્રમાણ કહે છે—

પણવીસ કોસસય, સમચ્ચરિસવિત્તયા કુગુલ્લુમ્બા;
પાસાયા કૂડેસુ, પલ્લસયઉચ્ચેસુ સેસેસુ ૧૬

પણવીસ - પચીસ

કોસ-ચાક

સમચ્ચરિસ-સમચ્ચરિસ

વિત્તયા-વિસ્તારવાળા

કુગુલ્લુમ્બા-નમકું હંથા

પાસાયા-તેવ પ્રાસાદ

કૂડેસુ-હો ઉપર

સેસેસુ-બાકીના

અર્થ:—પાંચસો ચોક્કસ હંથા બાકીના ટિંકાદેને
વિશે પ્રાસાદો બાવેલા છે તે પ્રાસાદો સમચ્ચરિસ (સમ-
ચોરસ) આકારવાળા છે એમ્મે પચીસ કોસ હંથા, એકસે પચીસ કોસ પહોળા અને નમકા એટલે બહીસે
કોસ હંથા છે ૧૬

વિવેચન—પાંચસો ચોક્કસ હંથા બાવેલા ૧૧૧
હોવાથી ૨૬ હોય ઉપર ચિત્રકુવન બાવેલા છે, તેથી બાકી
સ્ત્રેક ૧૪ હોય ઉપર પ્રાસાદો બાવેલા છે તે પ્રાસાદો
સરખા લાળા ચઢાળા કોળાથી સમચોરસ આકારવાળા છે.
તેમની લંબાઈ પહોળાઈ સગાસે કોઠાની છે તથા ઉચાઈ
તથા નમકી એટલે બહીસે કોઠાની છે ૧૬

હવે સહચાર હોય કહે છે—

બલ્લહરિસ્સહકરિકૂડા, જુ હલ્લવણિ માત્રવંતિ વિન્નસુપ્પે
ધસાણુતરદાદિણ-ઈસાસુ સહસુમ્ય હલ્લગમયા ૩૦

જામ નામના

હરિસહ-હરિસહ હૃદ

હરિહૃદ-હરિ હૃદ

જા હરિસહ-નામના વનમાં

સહસ્રમુખ-હરિસહ ચોખ્ખા હૃદ

હરિમુખ-હરિસહ, હરિસહ

અર્થ — જાહરૂદ, હરિસહ હૃદ અને હરિહૃદ નામના
ત્રણ હૃદ અનુક્રમે નામના વનમાં ઈશાન સુષામાં, માનવવત
ગિરિ ઉપર ઉત્તર દિશામાં અને વિષ્ણુમલ ગિરિ ઉપર
દક્ષિણ દિશામાં આવેલા છે તે હરિસહ ચોખ્ખા હૃદ છે
તેથી સહસ્રાંક નામે કહેવાય છે તથા તે ત્રણે હૃદો
મુખમુખ છે ૭૦

વિવેચન.—એક હરિસહ ચોખ્ખા હૃદ કોવાથી સહસ્રાંક
હૃદ કહેવાય છે જાણ ત્રણ હૃદો છે—૧ જાહરૂદ, ૨ હરિસહ
હૃદ, ૩ હરિહૃદ તેમાં જાહરૂદ નામના વનમાં ઈશાન
સુષામાં આવેલો છે હરિસહ હૃદ માનવવત નામના
માનવવત પર્વત ઉપર ઉત્તર દિશામાં આવેલો છે તથા હરિહૃદ
વિષ્ણુમલ નામના માનવવત પર્વતની ઉપર દક્ષિણ દિશામાં
આવેલો છે ૭૦

હરે વૈવસ્વત પર્વત પર આવેલા હૃદો કહે છે—

વેઅર્દેસુ વિ સુવ સુવ, હૃડા પશુવીસકોસકિઆ તે;
સંવે તિસય છદુતાર, એસુ વિ પુન્વ તિ નિષ્કૃડા ૭૧

વિઅર્દેસુવિ-વૈવસ્વત ઉપર પશુ

ઉપર-હૃદ

તિસય ત્રણે

છદુતાર-૭ અર્ધ

એસુવિ-એસોમા પશુ

પુન્વતિ-પૂર્વ દિશાના અર્ધ

નિષ્કૃડા-નિષ્કૃડા સિદ્ધાંત

અર્થ—તેવાદય ખતો ઉપર પણ નવ નવ હોય છે. સસ્ત અને મૈત્રવત ફેરના એ અને જત્રીયા વિજયના જત્રીયા મળીને કુલ જાત્રીયા રીતે તેવાદયો છે તે રીત ઉપર નવ નવ હોય છે તેથી જાત્રીયાને નવે છુલ્લુવા કુલ ત્રણ થો ને છ (૩૦૬) હોય જાય છે તે સ્વરૂપે પચીસ કે સ હંચા છે તેમને વિરે પણ પૂર્વ દિશાને છે સિદ્ધાંત છે જા

તે સિદ્ધાંત પર જોવા ચતુર્નુ પ્રમાણ મ્હે છે—
તાણુવરિ એકદિશા, દહદેવીભવણુતુલસપરિભાણુપ
સેમેસુ અ પાસાયા, અદેમોસ પિદુચ્ચતે, જરે

તાણુવરિ—તેમના ઉપર
એકદિશા—એક ધરા દિશો
દહદેવી—મહા દેવીના [સાથ]
તુલસ પરિભાણુ—સરખા પ્રમાણ

અદેમોસ—અર્થ ૧૧૮ અને
એકદિશ
પિદુચ્ચતે—પહેલાર્ધ અને ૬
અર્થ

અર્થ—તે સિદ્ધાંતોની ઉપર ચૈત્તરુદો છે તે ૬૬ દેવીના સવન સરખા પ્રમાણવાળા છે. જાણીતો હોય જન પ્રાસાદ છે તે પ્રમાણ અર્ધો મેચ લાંબા, અર્ધો મેચ પહેલ અને એક મેચ લંબા છે જરે

વિવેચન—તે તેવાદયના સિદ્ધાંતોની ઉપર ચૈત્તરુદો છે તે દહદેવીના સવનની તુલ્ય પ્રમાણવાળા છે દહદેવીનું એકદે મીડેવીનું ચૂક એક મેચ લાંબુ અથ મેચ પહેલ અને બોદ સો જાણીયા ૧૪૪૦ પનુન લંબુ છે તેટલા જ પ્રમાણવાળા જા જિનચૈત્યો પણ છે તથા એમ મીડેવીન

મૂલનાં દ્વાર પાંચ સો મનુષ્ય ઈલાં, જાડી સો મનુષ્ય પહેલાં
 અને જાડી સો મનુષ્ય પ્રવેશવાળાં છે, તેમ જાડીનાં દ્વારે
 પણ તેટલા જ પ્રમાણવાળાં છે જાડીનાં વૈદ્યકમનાં હોય
 ઉપર પ્રસારો એટલે કોઈપણ છે તે અર્થ મેં મેં જાણ્યો,
 અર્થ મેં મેં પહેલાં અને એક મેં મેં જાણ્યો છે જરૂર

હવે તે હોયને વિસ્તાર વિગેરે કહે છે —

મિરિહરિહુડા ઉચ્ચ—સાચાઉ સમઅધ્યયુત્તુવરિહુ દાઃ
 રમયુમયા યુવરિ વિચ્છ—નુંમલિહમા તિતિ હયુમરુવા ૭૩

મિરિહરિહુડા—મિરિહુ અને

મરિહુ

ઉચ્ચાત્તુડા—ઉચ્ચાત્તુડા

સમ—સમ

અદ્ય—અદ્ય

મુલુવરિ—સામા અને ઉપર

૧૫—વિસ્તારવાળા

રમયુમયા—રમયુ

યુવરિ—એટલું વિશેષ

મલિહમાતિતિ નાના નાના

અર્થ —મિરિહુડા તથા મરિહુડા ઈલાંઈ એટલા મૂલમાં
 વિસ્તારવાળા છે અને ઉપર તેથી અર્થ વિસ્તારવાળા છે
 જાડી હોય સ્તમ્ભ છે પરંતુ વૈદ્યકમ પર્વતના વચલા ત્રણ
 ત્રણ હોય મુલમાં છે એટલી નિયમવા છે ૭૩

વિવેચના—જાડી મુખી જણાવતા હોયમાંથી મિરિહુ
 હુડા અને મરિહુડા એટલા ઈલાં છે તેટલા મૂલમાં વિસ્તાર
 વાળા છે અને તેથી અર્થ વિસ્તાર મિજાસ ઉપર છે જેમકે
 જાડી, હરિસહકરુડા અને હરિહુડા જે ત્રણ સહકારુક હુડા એક
 હજાર યોજન ઈલાં છે તેથી હજાર યોજન મૂલમાં વિસ્તાર

રવાળા છે અને પાંચ સો ચોક્કસ ચિત્રર ઉપર વિસ્તારવાળા છે તથા ૭ કુલચિત્રિના પાંચ હૂંડ, સોળા વાહસાસના ૧૪ હૂંડ, ચાર ચર્ચાઈત વપતના ૩ હૂંડ, નંદનવતના ૮ હૂંડ તથા ૮ કશ્ચિટ મળીને ૧૬૬ હૂંડ ૫૦૦ ચોક્કસ હંચા છે તેથી ૫ ચોક્કસ મૂળમાં વિસ્તારવાળા અને ૨૫ ચોક્કસ ચિત્રર ઉપર વિસ્તારવાળા છે તથા આગળ કહેવાયે ભરતને એક ચપલહૂંડ, એકવતને એક ચપલહૂંડ અને બગીચ વિલખતા બગીચ ચપલહૂંડ મગી કુલ ૩૪ ચપલહૂંડો પચીસ ચોક્કસ હંચાં છે તેથી તેઓ પચીસ ચોક્કસ મૂળમાં વિસ્તારવાળા છે અને સાદાબાર ચોક્કસ ચિત્રર ઉપર વિસ્તારવાળા છે આ હોયને નીચેથી ઉપર ચડતા ચડતું કથે વિસ્તાર થતો બાક છે અને ઉપરથી નીચે ઉતરતાં વિસ્તાર વધતો બાક છે તે બાલવળી ગણવરી જમવીની લેમ બહો દેવી આ સર્વ હોય સ્તમ્ભ છે પરંતુ આ વેવાલ્ય વર્વતના મધ્યના ત્રણ ત્રણ હૂંડ મુવર્ણમથ છે એ લી વિચીતવા બાલવી લેમજ ત્રણ લકર્ણાંક હૂંડ પણ મુવર્ણમથ છે એ સીતરથી બાલમા કહું છે ૭૩

હવે વૃક્ષના હોય કહે છે.—

જ બૃહસ્પતિયયમયા જમમસમા જ બૃહામસીદ્ધા
અર્ધુદુ તેનુ કકહેવિ-મિદસમા ચારુએમ્હરા. ૭૪

જ બૃહસ્પતિ ૪ કુલ મુવર્ણના

મિદ્ધામા-જા બાલ

સ્વયમવા-જાના કથાના

| ચારુ ખોલર

જ બૃ-જ ૫ ૩

મિદ્ધા-ચારુ

સામસી દૂધા ગામલી હોય

અર્થ—જળુક અને શાકમલી વૃક્ષના બાક બાક
 હોયે અનુક્રમે જળુક અને રજતમય છે જમતી સમાન
 વિસ્તારવાળા છે તેઓના ઉપર કદરેવીના લવન સમાન
 મુંદર થાયો છે ૭૪

વિવેચન—ઉત્તરકુશના પૂર્વાર્ધમાં આવેલ જળુકના
 અને દેવકુશના પશ્ચિમાર્ધમાં આવેલ શાકમલી વૃક્ષના બાક
 બાક હોયે છે તેમાં જળુકના હોયે જળુક એટલે રજત
 મુવર્ણમય છે તથા શાકમલી વૃક્ષના હોયે રૂપમય છે આ
 સર્વ હોયે જમતી તુલ્ય વિસ્તારવાળા તથા ઊંચા છે
 એટલે કે મૂળમાં બાર યોજન વિસ્તારવાળા, શિખર ઉપર
 બાર યોજન વિસ્તારવાળા અને બાક યોજન ઉચ્ચ છે તે
 ૧૬ હોયે ઉપર કદરેવીના એટલે કદરેવીના લવન સમાન
 એટલે એક કોણ લાંબા અર્ધ કોણ પહોળા અને ચોઠ
 એ ઘાળીયા ૧૪૪ મનુષ્ય હાથાં મનોહર ચેત્યમુદો છે ૭૪

હવે જાણાવ્યો છે કે —

તેસિ સમેસકદ્દા, થઉતીસ ચુલ્લકુડચુઅલતો;

જળુએસુ તેસુ અ, વેઅડ્ડેસુ વ પાસાયા. ૭૫

તેસિ સમ—તેમના સરખા

ઉચ્ચક ૧—જળુક

થઉતીસ—ચોરીસ

ચુલ્લકુડ ૧૫ ૩૫ ૩૫

જુઅલ અતો—એવી રચે

જળુએસુ—જળુક મુવર્ણમય

તેસુ—તે (જળુક) ઉપર

વેઅડ્ડેસુ—વેઅડ્ડે સરખા

અર્થ—તેમના સમાન પ્રમાણવાળા ચોરીસ જળુક

નાના કુદ મુલતની વચ્ચે આવેલા છે. રજત મુવર્ણમય તે

હોયે ઉપર ચેત્યમુદના પ્રાસાદ જેવા પ્રાસાદો છે ૭૫

વિવેચન.—તે વૃક્ષહટની સમાન પ્રમાણુચળા મળત
 હૃદ છે એટલે મૂલમાં ૧૨ ચોજન અને ઉપર ૪ ચોજન
 વિસ્તારવાળા છે. તથા આઠ ચોજન ઉંચાં છે. ભરત,
 ભેજત અને ભઝીયા વિજયમાં એક એક જાપજાહટ હોવાથી
 કુલ ચોત્રીયા જાપજાહટો છે તે જાપજાહટો નાના એટલે સાઠ
 ચોજનના વિસ્તારવાળા તે તે હોતના ને જી પ્રજાત કુદની
 વચ્ચે જાયેલા છે એટલે તે ગયા, સિધુ, રહ્યા અને રહ્ય
 વતીના પ્રજાત કુદોની વચ્ચે છે. તથા રહ્ય મુવર્જુભવ તે
 જાપજાહટો ઉપર ચેલાજનના પ્રસાદ સરખા પ્રમાણુચળા
 પ્રજાહટો છે એટલે તેઓ એક કેમકે ઉંચા અને ભર્ષ એક
 વિસ્તારવાળા એટલે લાંબા પડેલા છે ૭૫

હવે જળ્લીપને વિરે હટોનો કુલ સંખ્યા કહે છે—
 પચસએ પણુવીરો, હડા સબ્બે વિ જણુદીવગ્મિમ,
 તે પલેચ વરવણુ—લુઆહિ વેધહિ પરિકિખતા ૭૬

સબ્બેવિ—હર્ષે જણ
 તે પત્તજ—તે રીકે હડ

વરવણુ લુઆહિ—કલ્પ ૫૫
 વેધહિ—વેદિયા ૫૩
 પરિકિખતા—વીરજેશ

અર્થ:—જળ્લીપમાં સવ મળીને પાંચસે પચીસ
 હટો છે તે હરેક હૃદ એક અને કવીને સહિત વેદિયાથી
 વીટાએલા છે ૭૬

વિવેચન:—જાણ મળીને જળ્લીપમાં ૫૨૫ હટો છે
 તે કયા જર્ણત ઉપર કેટલા છે તે નીચેના મત્રથી જાણવું —

કુટનો યત્ર

પર્વતારિનું નામ	કુટની સંખ્યા	પર્વતારિનું નામ	કુટની સંખ્યા
હિમવાત	૧૧	કચ વેતાકવ	૩૦૬
શિખરી	૧૧	જ બુદ્ધકના	૮
મહાહિમવત	૮	શાસ્ત્રી વૃક્ષના	૮
રૂકમી	૮	ઝવણીકુટો	૩૪
નિવધ	૬	(૧ જાસ્ત, ૧ ઝોસ્ત,	
નીલવત	૬	૩૨ મહાવિદેહમા)	
૧૬ વજ્રસ્રવ	૬૪	સકાર્યાંક કુટ	૩
સોમનસ	૭	(૧ વિદુત્તમલ ઉપર,	
જ મમ્મદન	૭	૧ આશ્વવાન ઉપર	
વિદુત્તમલ	૮	૧ નંદનવનમાં)	
આશ્વવાન	૮		
નંદનવન	૮		૩૫૬
ભદ્રશાળવન (કરિકુટ)	૮		૧૧૬
	૧૬૬		કુલ ૫૨૧

જ બુદ્ધોપમાં જિનજવનો ક્યાં ક્યા છે તે કહે છે—

છ સપરિ કુડેસુ તહા, ચૂસા ચહિવણતરુસુ જિણુમવણાઃ
ભણિયા જ બુદ્ધિવે, સહેવયા સેસડાણેસુ ૭૭

જસપરિ-રેતિર

ચૂસા-ચૂલ્યા

તરુસુ-મે રહેને તિરે

ભણિયા-તહા છે

સહેવયા-રેવતા સહિત

સેસડાણેસુ જાકોના સ્થાનોમાં

અર્થઃ—જળદ્રીપમા ૭૬ ફૂટો ઉપર, કૃષિઘાને વિષે મેરુના ચાર વાને વિષે તથા વૃષ્ટિ ઉપર વિનભવને કથા ૩ બાકીના સ્થાનોમાં રેવતાના ભવનો છે ૭૭

વિવેચન.—જળદ્રીપમા છેતિર ફૂટો ઉપર એટલે ૭ કુશભિસ્તિ ૬ ફૂટ, ચાર ગજઈવાના ૪ ફૂટ, ધોત્રીસ વૈવા ૬૫ના ૩૬ ફૂટ, સળા વજ્રજાળના ૧૬ ફૂટ, જળુ વૃક્ષ અને શાકમલી વૃક્ષના ૮-૮ મળીને ૧૬ ફૂટ, એમ સઘ મળીને ૭૬ ફૂટો ઉપર વિનભવને ૩ તથા મેરુ પવતની ઉપર આવેલી કૃષિઘાને વિષે મેરુના નકલત વગેરે ચાર વાને વિષ, તથા જળુ વૃક્ષ અને શાકમલી વૃક્ષ એ બે વૃષ્ટિ ઉપર વિનેશરના ભવનો (ધેત્રે) કથા છે. બાકીના ફૂટદિક સ્થાનોને વિષે પોતપોતાના સ્થાનના તામચાળ રહેવા ભવના ૮ ૭૭

૬૫ વિનભવનના વિસવાદ સ્થાનો કહે છે—

કરિકૂટકુ ડસુતકક-કુરુક વ્યસ્યમલસમનિઅડ્ડેસુઃ
વિસુભવસુવિસવાઓ, એ ત બાસુતિ ગીઅત્થા ૭૮

કરિકૂટ ૩ ૧૪
કુરુક અસુ ડસુતના ક અનિ
વમલ-વમનિ
સમનિઅડ્ડુ-મથએથ) રેવતા
૭૫

વિસુભવન-વિનભવનો મળેથી
વિસવાઓ-વિસવા
એ-એ
બસુતિ-ભસુતિ ૩
ગીઅત્થા-ગીતથો

અર્થ — કરિકૂટ નદીમધ્યવ કુટો, નદીએ કુટો,
૭૩ (રેવકુટ ન કુટ) સિતમા સ્થેતાં બસો કવનગિરિ,

શીતોદય અને શીતા નદીના દ્રહની ખાસે રહેલા ચાર ધમક નામના પર્વતો તથા વૃત્ત વૈતાલ્યો આ સ્થાનોને વિશે જિનેશ્વરના ભવનનો વિશ્વવાદ બેટલે છે કે નહીં એવો સંદેહ એવામાં આવે છે તેના નિકળવને ગીતામાં જ લખે છે ૭૮

ચાર ગાથાવટે દીર્ઘ વૈતાલ્ય પર્વતનું સ્વરૂપ કહે છે—

પુખ્વાવરજસહિતા, હમુચ્ચહસપિકૃત્તમેહસચકિત્ત
પખુવીસુચ્ચા પવ્ણા—સતીસહસભેમણુપિકૃતા ૭૬

જસહિતા—સમુદ્રા અન્વાજા
પિકૃત્ત પહેળા
મિહસ ચકિત્ત—ચાર મેખલાવાળા

પખાસ—પચાસ
પિકૃતા—પહળાઈવાળા

અર્થ—પૂર્વથી પશ્ચિમ સમુદ્ર મુખી હાંબા, હસ યોજન ઈંચી અને હસ યોજન પહોળી ચાર મેખલાવાળા, પચીસ ભેજન ઈંચા, પચાસ, ત્રીસ અને હસ યોજન પહોળા (દીર્ઘ વૈતાલ્ય છે) ૭૬

વિવેચના:—જ વૃક્ષીયમા ભસ્ત ક્ષેત્રની બથેખર વચમાં અને ભેસ્વત ક્ષેત્રમા બથેખર વચમાં દીર્ઘ વૈતાલ્ય આવેલ છે. તે બન્ને વૈતાલ્ય પૂર્વ અને પશ્ચિમ સમુદ્ર મુખી હાંબા છે આ બન્ને વૈતાલ્યને વિશે હસ યોજન ઈંચી અને હસ યોજન પહોળી ચાર મેખલાઓ છે એટલે કે હરેક વૈતાલ્ય ઉપર ઉત્તર તરફ બે અને દક્ષિણ તરફ બે ભેમ ચાર મેખલાઓ છે તે વૈતાલ્યો પચીસ યોજન ઈંચા છે વળી તે વૈતાલ્યો પચાસ, ત્રીસ અને હસ યોજન

અર્થ—જળુદીપમા ૭૬ દૂદો ઉપર, શ્રુતિમાને વિષે મેરૂના ચાર બને વિષે તથા વૃષ્ટો ઉપર જિનભવને રહ્યા છે બાકીના સ્થાનોમાં રેવતાના ભવનો છે ૭૭

વિવેચન.—જળુદીપમા એતેર દૂદો ઉપર એઠલે ૭ દુઘાગિલિયા ૬ દૂદ, ચાર ગજગવાના ૪ દૂદ, ઘાત્રીસ વૈતા દસના ૩૪ દૂદ, સાળ વજ્રગ્રહના ૧૬ દૂદ, જળુ વૃક્ષ બને શાસ્ત્રમહો વૃક્ષના ૮-૮ મળીને ૧૬ દૂદ, એમ સુવ મળીને ૭૬ દૂદો ઉપર જિનભવનો છે તથા મેરૂ પર્વતની ઉપર આવેલી શ્રુતિમાને વિષે મેરૂના નહત્તવન વગેરે ચાર બને વિષે, તથા જળુ વૃક્ષ બને શાસ્ત્રમહો વૃક્ષ એ એ વૃષ્ટો ઉપર જિનેશ્વરના ભવનો (એતેરો) રહ્યા છે બાકીના દુઘાગિલિ સ્થાનોને વિષે પાતપાવાના સ્થાનના તામચાળા રેવેનાં ભવના છે ૭૭

હવે જિનભવનના વિષયાદ સ્થાનો કહે છે—

કરિકૂડકુ ડલુધહહ—કુરુક થલ્યમમહસમવિઅડ્ડેસુ।
ગિલુમવલુવિસ વાઓ, એ ત ભલુતિ ગીઅત્યા ૭૮

કરિકૂડ—કં ૬૮	જિલુભવન—જિનભવનો મંમંપી
કુરુક બળુ ડલુધના કવનગિરિ	વિસ વાઓ—વિષય
મમહ—નમમહિ	એ—તે
સમવિઅડ્ડુ—સમ(ચાલ) રેવતા	ભલુતિ—ભલે ૭
ઉપર	ગીઅત્યા—ગીતાઓ

અર્થ :—કરિકૂડ, નવીમપાત કુરો નદીઓ રહે ૬૪ (રેવકુરુ-ઉત્તરકુરુ) સેત્રમાં રહેલાં ભલે કવનગિરિ,

મેચ્છિદુગ્ધ-ને મેચ્છીએ
સહિસ પેવપેતાની દિશાના
ઉદયોમણસ-ઈન્દ્રના યોગપાત્ર

ઈન્દ્રસોમિ-ઉપસોગ માટે
ઈન્દ્રદિશા-ઉપસની
મેદુલકા-ને ખવાયાવા

અર્થ —વેદિકા પટે વીંટાએલા, વિદ્યાધરેલા પચાસ
અને સાઠ નગરો સહિત જે મેચ્છિએવાળા પેવ પેતાની
દિશાના ઈન્દ્રીયા યોગપાત્ર રેવોને ઉપસોગ કરવા લાગ્યા
ઉપસની યેમલાવાળા (તે વેતારથો છે) ૮૦

વિવેચન —તે બન્ને વેતારથ પરંતુ વેદિકાવડે
વીંટાએલા છે એટલે ઉપસની માત્રમાં કર્યા પ્રમાણે બધું
કર્યે પચાસ, ત્રીસ અને રસ યોજનના વિસ્તારને છેડે
બન્ને (ઉત્તર-દક્ષિણ) બાહુબળ એક એક વેદિકા દેવાથી
કુલ ૭ વેદિકા (વનખંડ સહિત) રૂપે પવત ઉપર
આવેલી છે તથા વિદ્યાધરેલા પચાસ અને સાઠ નગરોની જે
મેચ્છી સહિત છે એટલે કે દક્ષિણને ઉત્તર બાહુની પહેલી
યેમલા જે રસ રસ યોજન પહેલી છે તેમાં વિદ્યાધરેની
સજાની સહિત પચાસ અને સાઠ નગરોની અગ્નિ છે
તેમાં અસ્ત્ર ક્ષેત્રમાં દક્ષિણ અગ્નિમાં લગ્નાઈ એટલી દેવાથી
પચાસ નમ : છે અને ઉત્તર મેચ્છિમાં લગ્નાઈ વધારે
દેવાથી સાઠ નગરો છે. એરવત ક્ષેત્રમાં તેથી ઉત્તર ઉત્તર
બાહુ ૫ નગરો અને દક્ષિણ બાહુ લગ્નાઈ વધારે દેવાથી
૬ નગરો છે તથા પેવપેતાની દિશાના ઈન્દ્રીયા એટલે
દક્ષિણ દિશામાં સોપર્મેન્દ્રના અને ઉત્તર દિશામાં ઈન્દ્રાને
૪૫ યોગપાત્રોને ઉપસોગ-કીટા કરવા લાગ્યા ઉપસની

પહેળા છે એટલે કે સમસ્તતા પુખ્તીથી હવે યોજન ઉપર જઈએ ત્યાં સુધી પચાસ યોજન પહેળા છે ત્યાં જાને જાનુએ પહેલી મેળવા આવે છે. તે મેળવા ઉપર ત્ય દક્ષિણ જાનુએ હવે હવે યોજન પહેળી છે તેથી પચાસમાંથી જાને મેળવાનું વીરા યોજન બાક રહ્યા બાકી ત્રીસ યોજન પહેળાઈ રહે છે ત્યાંથી બીજા હવે યોજન ઉપર જઈએ ત્યાં સુધી ત્રીસ યોજન પહેળા છે પણ ત્યાં જાને જાનુ બીજા મેળવા આવે છે તે પણ ઉપર દક્ષિણ જાનુએ હવે હવે યોજન પહેળી હોવાથી ત્રીસમાંથી વીરા બાક રહ્યાં બાકી હવે યોજન પહેળાઈ રહે છે ત્યાંથી પાંચ યોજન ઉપર જઈએ ત્યાં સુધી તે પવતો હવે યોજન પહેળા છે ત્યાં તેનું શિખર આવે છે તેથી પચીસ યોજનની જગ્યાએ પૂર્વે થઈ તેના ઉપર પ્રથમ કદા પ્રમાણે ફૂટો રહેલા છે દિગ્ધાન વગેરે બીજા પવતો નીચેથી ઉપર સુધી બીજાને બાકારે જોઈ સરખા પહેળા છે પરંતુ જા જાને વેલાકથી જોઈ સરખા પહેળા નથી મરણ કે જા પવતોને વિરે આવેલી મેળવાએને હીરે તેમની પહેળાઈ જાતી જાય છે દિગ્ધાન વગેરે પવતોને વિરે મેળવા નથી તેથી તેમની પહેળાઈ બધે સ્થળે જોઈ સરખી છે જ.

વેદહિ પરિકિજતા, સખયરપુરપણ્ણસદ્દિસેવિદુમા,
સદિસિદ્ધોગપાક્ષો-વભોજિ ઉનરિદ્ધમેદ્ધસયા. ૮૦

વેદહિ-નેહિ વડે [નયગે ચરિત | જન્યા-જયસ
સખયરપુર-પચર (વિષયરો)માં | સદ્દિ-સા

એત્રની જત્રીસ વિજયેમાં હરેક વિજયમાં એક એક વૈતાલ્ય
હોવાથી જત્રીસ લાખ વૈતાલ્ય છે કુલ ધોત્રીસ લાખ
વૈતાલ્ય જાળીયામાં આવ્યા ૮૧

જુવર તે વિજયતા, સખયરપણપણપુરહુસેણીઆ,
એવ ખયરપુરાઈ, સગતીસસયાઈ આસાઈ ૮૨

વિજયતા વિજયન િ		કુસિજિઆ-ને મેલિયાના
અનયાના		ખયરપુરાઈ વિષયના નગરો
ખયર વિષયશોના		સગતીસ-સાદરીસ
પણપણપુ -૫ આન નગરની		આસાઈ-આઈસ

અર્થ —વિજયના જત્રીસ વૈતાલ્યમાં એટલું વિશેષ
છે કે તેઓના છેલ્લે વિજયના અત મુખી આવેલા છે
અને વિષયશોના પચાવન પચાવન નગરોની જે મેલિયા છે
જે પ્રમાણે વિષયશોના નગરો સાદરીસ એ અને
આઈસ ૭ ૮૨

વિવેચન.—વિશેષ એ છે કે તે વિજયના વૈતાલ્યો
વિજયના જે બાબુના અત મુખી લાંબા છે પણ સમુદ્ર
પર્યંત લાંબા નથી, વળી જન્ને બાબુ સમાન લાંબા
હોવાથી વિષયશોના પચાવન પચાવન નગરોની જે મેલિ
સહિત છે એટલે કે જન્ને મેલિયા વિષયશોના પચાવન
પચાવન નગરો છે આ પ્રમાણે સર્વ મળીને વિષયશોના
નગરો સાદરીસ એ અને આઈસ કાય છે બરાબર અને
કેલ્પતના જે વૈતાલ્યો અને જત્રીસ વિજયના જત્રીસ
વૈતાલ્યો મળીને ધોત્રીસ કાય છે તે હરેક વૈતાલ્ય ઉપર
જે મલિના મળીને એક એક હથ નગરો હોવાથી ૧૮ ને

મેળતાવાળા અને વેવાદયો છે એટલે જાસ્તફેરના
વેવાદની ઉપજી બીજી બે મેળતા ઉપર સોધર્મ ઇત્ત
દેખાવે કીધા હૈ છે અને મૈસ્તવ ફેરના વેવાદની
ઉપજી બીજી બે મેળતા ઉપર ઇચાનેકના દેખાવે કીધા
હૈ છે ૮૦

કુકુખડવિદિગ્ધભરદે-રવયા કુકુમુકુકુકા મ રુખમચક
દે દીકા વેચરૂદ તકા કુતીસ મ વિજ્યેસુ ૮૧

કુકુખડ-એ એ વિચાર

વિદિગ્ધ-કરવા

કુકુમુકુકા-મેલી ગ્રા

રુખમચક-પાતલ

દીકા-દર્શ લાંગ

વેચરૂદ-વેચલ

વિજ્યેસુ-જિવેત

અર્થ —વળી જેમણે જાસ્ત ફેર અને જૈસ્તવ ફેરના
બે બે જડ (વિચાર) ક્યાં છે, બે બે મોટી છુટાઓવાળા
અને રૂપાના બે લાંગા વેવાદ્ય જવંતો છે. તેમજ જત્રીસ
વિજ્યેમા જત્રીસ લાંગા વેવાદ્ય છે. ૮૧

વિવેચન.—જાસ્ત ફેર અને જૈસ્તવ ફેરના બધાજ
મધ્ય ભાગમાં આવેલા લેવાથી તે અને ફેરના બે બે
વિચાર મધ્ય છે એટલે જાસ્તફેરના રૂઢિણ જાસ્તવ અને
ઉત્તર જાસ્તવ તથા જૈસ્તવ ફેરના રૂઢિણ જૈસ્તવર્થ અને
ઉત્તર જૈસ્તવર્થ એમ બે વિચાર મધ્ય છે હૈક વેવાદ્યમા
બે બે મોટી છુટાઓ (જેવું વચન જામલ બધે ૮ મ
હૈક ૩) આવડી છે આ વેવાદ્ય જવંતો રૂપાના છે
આ મધ્યે લાંગા બે વેવાદ્ય જાણ્યા તથા મહાવિરેક

ઉમર્યા-ઉ મર્યા નામની		મહાવુઢ-મોટી નદીઓમાં
વિમર્યાઓ-નિમર્યા નામની		ગરબો-ગરબી
કમર્યાઓ-નરકમાંથી બહારમાંથી		

અર્થ — તે ગુફાઓના મધ્ય ભાગમાં જે યોજનના આંતરાવાળી તથા ત્રણ ત્રણ યોજનના વિસ્તારવાળી ઉમર્યા અને નિમર્યા નામની જે નદીઓ શુદ્ધતા ખેડમાંથી નીકળીને મોટી નદીઓને મળે છે ૮૪

વિવેચન — આ વૈતાલ્યની ગુફામાં જે જે નદીઓ આવેલી છે તે નદીઓ પચાસ યોજન લાંબી શુદ્ધતા મધ્ય ભાગમાં એટલે પચીસમા અને છવીસમા જે જે યોજનના આંતરામાં આવેલી છે તે નદીઓ ત્રણ ત્રણ યોજન વિસ્તારવાળી છે તે ઉમર્યા અને નિમર્યા નામની છે એટલે કે શુદ્ધતા દક્ષિણ દારથી એટલીય યોજન જઈએ ત્યારે ૨૨-૨૩-૨૪ જે ત્રણ યોજન પહોળી ઉમર્યા નદી છે ત્યાર પછી પચીસમું અને છવીસમું જે જે યોજન મૂકીને ૨૭-૨૮-૨૯ જે ત્રણ યોજન પહોળી નિમર્યા નદી આવે છે ત્યાર પછી એકવીસ યોજન જઈએ ત્યારે શુદ્ધતા ઉત્તર દાર આવે છે તથા તે જે નદીઓ પશ્ચિમની મધ્યે સ્થેલા ઠટક એટલે મોટા પાવાણુ થઈ નીકળીને ગંગા સિંધુ રાણા અથવા રાણવતી નામની મહાનદીઓમાં મળે છે ૮૪

તે ગુફાઓમાં પ્રવેશ કરતી વખતે અઠવાઈ દક્ષિણે રત્નવટે શુદ્ધતા ચીંતને વિશે મહત્ત્વ કરે છે તે કહે છે —
 ૮૬ પાતિ ગુપ્ત-પુષ્પ ઉલ્લેખિત યજ્ઞિ દુદ્ધસમુદે,
 પશુ સયપ્તપુદ્ગમાણે બાગેગાંજે અણુજનેજે ૮૫

૧૧૦ વડે બુલ્લુખાં (૩૪×૧૧ ૫૩૭૪) સાડરીસ એ
ચાલીસ યાવ છે ૮૨

હવે યોગેશ વૈવાહ્યોની સુશ્રુષ્ઠોનુ સ્વરૂપ કહે છે—
ઝિરિવિત્તરદીહાઓ, અદુષ્યચરિપિહુપવેસદારાઓ,
બારસપિહુલાઉ અદુ—ચપાઉ વેચઈ દુગુહાઓ. ૮૩

ઝિરિવિત્તર-૧૨ ના	ચિત્તા	અર્ધપિહુ પવેસ ૪૦ વાળા
	એટલી	પચેલાં અને પ્રવેશપત્ર
દીહાઓ-ધાળી		દારાઓ-દારાળા
અદુષ્ય-અઠા વાળા ૭૫		હમ્મચાઉ-૭ ચારિત્રા
		વેચઈ દુહાઓ-વૈવાહ્યની સુશ્રુષ્ઠો

અર્થ — પર્વતના વિસ્તાર એટલી એટલે પચાસ
ચોળા હાળી તથા આઠ ચોળા હાળા, ચાર ચોળા
પહેળા અને ચાર ચોળા પ્રવેશપાળા ઉત્તર દક્ષિણ અન્તુષ
દારાવાળી તથા અઠરથી બાર ચોળા પહેળી અને આઠ
કોતર ઉચી બે બે સુશ્રુષ્ઠો તે હરે વૈવાહ્ય પવવને
વિષ બાવેલી ૬ આ સુશ્રુષ્ઠો વૈવાહ્યમાં તોચેલી વહેલી
મગા અને સિંધુ તથા રાગા અને રાગવલીની રચ્છે છે ૮૩

તે સવ સુશ્રુષ્ઠોમાં અને નદીઓ છે ત કહે છે—

તમ્મભજ્ઞદુએમ્મણ્ણ—તરાઉ તિતિવિત્ત ૧૬ દુણ્ણુઓ
હમ્મગ્ગનિમગ્ગાઓ, હડગાઉ મહાણ્ણમપાઓ. ૮૪

તમ્મભજ્ઞ-૧ સુશ્રુષ્ઠો	મ્મણ્ણ	તિતિ-અઠા ચણ (વેળાના)
દુણ્ણુઓ-બે બેળાના		વિત્તરારાઓ ૧૧૨૫ની
અતમ્મગ્ગા-૫ રાગાળી		દુણ્ણુઓ-બે દાઓ

આસેખવા આસેખવા તમિસા શુશના ઉત્તર દ્વાર મુખી
 બાર છે આ રીતે એક એક ભીત ઉપર જોગલુપસાજ
 જોગલુપસાજ મહોલો થાય છે એટલે કુલ આઠલુ મહોલો
 હોય છે અહીં બન્ને બાજુની ભીત ઉપર જે મહોલો
 આસેખે છે તેમાં આસેખે અને છેડે આસેખાર મહોલો કમાલ
 ઉપર કરે છે એમ જણવું આ મહોલો બાજત કેટલાક
 આવાયો કહે છે કે—ગુફામાં પ્રવેશ કરવા બહુવર્તી લોભૂ
 ત્રિજાના ત્યારે કરીને એક ભીત ઉપર પચીસ અને બીજી
 ભીત ઉપર પચીસ એમ કુલ જોગલુપસાજ જ માલ્યા
 કરે છે આ બાજતનો નિર્ણય કેવળી જ બલે છે ફરેક
 માંડલુ ગુફાનો વિસ્તાર બાર ચોજનનો છે તેથી બાર
 ચોજન મુખી પ્રકાશ કરે છે એક માલ્યાથી બીજા માલ્યાને
 એક ચોજનનું આંતરું છે તેથી એક ચોજન મુખી પ્રકાશ
 કરે છે અને ગુફાની ઉચાર્ધ આઠ ચોજનની છે તેથી તે
 માંડલુ પચ માલ ચોજન એટલો ઉચે પ્રકાશ કરે છે
 અહીં આંડલાનું આંતરું ૭ એક ચોજનનું હતું છે તે
 પ્રમાણાનુલે જણવું અને મહલનું પ્રમાણ (ઉચાર્ધ પહેળક)
 પાચસે મનુષ્ય હતું તે ઉચેપાનુલે જણવું અને તે માંડલુ
 બાર, આઠ અને એક ચોજનને પ્રકાશિત કરે છે તે ચોજન
 પ્રમાણાનુલે મપાથી જણવા ૮૫

તે બે શુશઓનાં નામ કહે છે—

સા તમિસગુદા હ્યે, ચક્કી પવિસેઈ મજ્જખ તો;
 ઉસદ અકિય સો હ્યે વલ્લ સા ખડમપવાયા ૮૬

૪૬—આ મુશાઈ
પરિશિષ્ટ-૧૨૬ થીત ઉપર
મુલ્યવસ્તુ—એન્જલપ્રમાણ
મદ્યો રાત્રે મહિમા

સિદ્ધિ-જાને તે આમને છે
કુ કુ સમુદ્રે-ને ને લાગ્યો
પ્રભુદ-પ્રભુ
દિગ્ગિમિ પ્રાપ્ત મન્યા

અર્થ — ચક્રવર્તી આ બુદ્ધને વિશે હરેક થીતે
એ જે જ ને જાણુની થીતે સુર્ષની જેવા આકાશ
જોમલુપ્રમાણ મહાતા જાને સન્મુખ કાકિણી રત્નવટે જાને
છ-આગેજે છે તે મદ્યો (ઉત્તેપાણુદે) પાંચમે પ્રભુ
પ્રમાણ જાને જારે ચોજન, એક ચોજન જાને આઠ ચોજન
મુખી પ્રમાણ કરવાના હોય છે ૮૫

વિવેચન — વૈતાલ્યની આ જાને બુદ્ધજો જ પ્રકાશવાળી
હેય છે તેથી જ્યારે ચક્રવર્તી સન્મુખ સામે તે બુદ્ધાર્થ
પ્રવેશ ક હ ત્યારે ચક્રવર્તીને મધિરત્નવટે પ્રમાણ જન
છે પરંતુ તે રત્ન આજળ આવતું હોવાથી પાછળ
આવતા સન્મુખ જાણે ન જાયે માટે ચક્રવર્તી પૂર્વિક
કન્કમા થીત ઉપર એક ચોજન ઊડીને કાકિણી
રત્નવટે ઉત્તેપાણુદ પ્રમાણ પાંચ સો પ્રભુ જાણુ પહેલું
નવમ જ જેતું (જોળ આકુલિયુ) પહેલું મદ્યો હરે છે
પશ્ચિમ દિશાના થીતે તેનીજ સન્મુખ બીજી મદ્યો
નાદેય છે આ પછી પૂર્વ દિશાની થીતે જે પહેલું મદ્યો
યુ ત્યારથી પ્રમાણજુદે એક ચોજનન આંતરે થીત
મદ્યો હરે છે અને તેનીજ જ મુખ પશ્ચિમ દિશાની થીતે
દ્વિય મદ્યો હરે છે આ પ્રમાણે એક એક ચોજનને
આંતરે પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશાની થીત ઉપર મદ્યોને

કચમાલ નામાલ દેવ
 નકમાલ-નૃતમાલ દેવ
 મુરાઓ-દેવગાની
 ચૂર્ધ ચાપડી રત્ન
 કિલદ-પાપેલી
 શકિલાઓ-નદીઓગાની

જા ન્યાં મુખી
 ચક્રી-ચક્રવર્તી
 તા-ત્યાં મુખી
 ચિ તિ ગદે ૭
 તાઓ-ને ગુહાઓ
 ઉચ્છિદિઅ-ઉપાચ

અર્થ—તે બે ગુહાઓના દૃવમાલ અને નૃતમાલ નામના દેવો અધિકારક છે જા ગુહામા આવેલી પૂર્વે કહેલી નદીઓનું પાણી ચાર્ધછી રત્ને બાંધ્યું હોય છે આવી તે ગુહાઓ ચક્રવર્તી હોય ત્યાં મુખી ઉપાચ દ્વારવાળી હોય છે ૮૭

વિવેચન —અમિત્ય ગુહાઓ અધિકારક દૃવમાલ દેવ છે અને ખડમપાતા ગુહાઓ અધિકારક નૃતમાલ દેવ છે ચક્રવર્તીના ચાપડી રત્ને એટલે સુત્રધારે બાંધ્યું છે પાણી જેનું જેવી તે ગુહાઓ છે એટલે કે તે ગુહાઓમાં રહેલી ઉન્મત્ત અને નિમત્ત એ બે નદીઓ ઉપર ચાર્ધછી રત્ન પુલ બાંધે છે તેથી તે નદીઓ મુખેથી જોળતી સક્ષમ છે તથા ન્યાં મુખી ચક્રવર્તી હવતા હોય જાયવા ન્યાં મુખી ચક્રવર્તીએ દીક્ષા ન લીધી હોય ત્યાં મુખી તે ગુહાઓ ઉપાચ દ્વારવાળી રહે છે (નદી પરના પુલ અને માંડલાં પલ્લુ ત્યાં મુખી જ રહે છે) ૮૭

બાહ્ય જડના મધ્ય ભાગમા આવેલી નગરીનું પ્રમાણ રહે છે —

બહિષ્કૃતો આરમ-દીઠા નવવિત્થડા અઉચ્છિદિપુરી;
 સા સત્ત્વા વેચ્છા, ચઉચ્છિદિઅસય ચિઆરકસા ૮૮

સા-તે	ઉસદ્દ કાચ દીને
તમિસા હુદા-તમિસા હુદા	અદિઅ-અદિતી કરીને, નવ
દીએ-રોના વડે	હવતિ
પ વસર્ધ-પ્રવેશ કરી છે	સો-તે (અદર્શી)
મજામુદતો-અમ ખાતી	વસર્ધ પાળ વડે છે
જાડ	ખડમપચાપા ખડમપચાપા

અર્થ — તે હુદામાં વડેવર્તી દક્ષિણના મખખાને વિશે પ્રવશ કરે છે તે તમિસા નામની હુદા છે અને તે વડેવર્તી કપજફટને અઠ કરીને બેટલે કપજફટ ઉપર પોતાનું નામ લખીને જે હુદામાં પાછા વળે છે તેમ જણીને જણાવના મખખાદમાં આવે છે તે ખડમપચાપા નામની હુદા છે ૮૬

વિવેચન:—વડેવર્તી દક્ષિણાર્ધ ભરવાના મખખા નામની ઉત્તરના મખખા ખડમા જવાને માટે તમિસા નામની હુદામાં પ્રવશ કરે છે તે જણતે તે વડે હુદામાં પ્રગટ થાયે માઠલા આવેજે છે ત્યાર પછી તે હુદામાંથી જણાવીને ત્યારે ઉત્તરના મખખા ખડમા આવે છે ત્યાંથી તે પ્રપાતકુટની વચમાં આવેલા કપજફટ પવત પાસે તે જાય છે અને ત્યાં તે પોતાનું નામ લખે છે પછી ઉત્તરના મખખાને હાલીને ચેતાદમની બીજા ખડમપચાપા નામની હુદામાં પોછીને પાછા દક્ષિણ દિશામાં આવે છે ૮૭

તે હુદાઓ કયા મુખી ઉઘાડી રહે છે તે કહે છે —
 ધમાસનદમાસય—સુરાઉ વદમસિખદસદિવાડિ;
 બા ચક્રી તા ચિદૃતિ, તાઉ ઉચ્ચિયદારાઉ ૮૭

માત્રધારિકા લીધી છે છે:—

અક્ષિવસણ્પિવેસે, તિલ્લકુચ માગહો પલાસે અ,
તાણ્ણો વરદામો, હહ સન્વે બિહુતરસય તિ ૮૯

અક્ષિવસ—અક્ષવર્તીને વહ કરેલી
ણ્પિવેસે—નદીના પ્રવેશ સ્થાને
તિલ્લકુચ—એ લીધી
માગહો—માગમ લીધી
પલાસે—પ્રભાસ લીધી

તણ્ણો—તે એ લીધીની વચ્ચે
વરદામો—વરદામ લીધી
હહ—હાહી (નજીવના)
બિહુતરસય—જેક સે એ

અર્થ —અક્ષવર્તીને વહવર્તી નદીના પ્રવેશ સ્થાને
માગમ અને પ્રભાસ નામે એ લીધી છે તે એ લીધીની
વચ્ચે વરદામ નામે લીધી છે જાણી સર્વે મળી જોડેલો એ
લીધી છે ૮૯

અક્ષવર્તીને વહવર્તી અથવા જેના અક્ષવર્તી અથ તેવા
૮૪ ક્ષેત્રો છે તે આ પ્રમાણે:—અશ્વ ક્ષેત્ર, બેરવત ક્ષેત્ર અને
મહાવિદેહની જત્રીયા વિજય મળીને કુલ ચત્રીયા ક્ષેત્રોમાં
અક્ષવર્તી હોય છે તેમાં અશ્વ ક્ષેત્રમાં અગ્ર અને સિંધુ
તથા બેરવત ક્ષેત્રમાં રક્ષા અને રક્ષાવલી બે વારે નદીઓ
પૂર્વમાં અને પશ્ચિમમાં હવણ સમુદ્રને મળે છે તથા જત્રીયા
વિજયની અગ્ર વચ્ચે જો નદીઓ શીતોણ અને શીતા
નદીને મળે છે આ નદીઓનું પોતપોતાના સ્થાનનું
જે સ્થાન છે જોડેલે જે ક્યોલે તે નદી સમુદ્રને મળે છે
તે સ્થાનને લીધી કહેવામાં આવે છે તેમાં પૂર્વ દિશાના
સમમ સ્થાન રૂપ જે લીધી છે તે માગમ નામનું લીધી છે

જાને પશ્ચિમ દિશાના સત્રમ સ્થાન દેવ જે તીર્થ છે તે પ્રભાસ નામનું તીર્થ છે તથા તે જાનેની વચ્ચે વજ્રામ નામનું ત્રીજું તીર્થ છે જે પ્રભાસે ધોવાથી કોત્રોમાં જલુ જલુ તીર્થ દોવાથી ધોવાથીને જલે જલુતા ૧ ૧ તીર્થો થાય છે ૮૬

જાસ્ત જાને જોરવત કોત્રમાં ફરવા કાળજાકનું અર્થ જો—

બરદેરવચ્ચે છછઅર—યમયાવસપિષ્ણિઉસપિષ્ણિનવ;
પરિભમર્ધ કાસયક દુવાલસાર સયા વિ કમા ૯૦

કાસયકવચ્ચ—બર કોત્ર જાને
૭ ૭—૭ ૭ [બ ૧૧ કોત્રમાં

અ મધ આઃમધ

અવસપિષ્ણિ—અવસપિષ્ણિ

ઉસપિષ્ણિઉવ ઉસપિષ્ણિ

૨૨૨૨

પરિભમર્ધ પશ્ચિમજી કોત્ર
૧૨ ૭

કાસયક—કાસયક

દુવાલસાર—વાર આઃવાર

સયાવ—કમેટા

કમા—જાનુકરે

અર્થ —જાસ્ત જાને જોરવત કોત્રને વિશે ૭ ૭ આશામધ અવસપિષ્ણિ જાને ઉસપિષ્ણિ ૧૫ કુલ જાર અર્થ વાટું કાળજાક નિરવર અમલુ કરે છે—ફર્મા કરે છે ૯૦

વિવેચન —જાસ્ત કોત્ર તથા જોરવત કોત્રમાં અવસપિષ્ણિ તથા ઉસપિષ્ણિ જેમ બે પ્રકારનો કાલ છે, જેમાં મનુષ્યની જુદી, જળ, આદ્યુષ્ણ, મુજ વગેરે વટતું જાવ તે અવસપિષ્ણિ કાલ જાને જેમાં જુદી જળ, આદ્યુષ્ણ વગેરે વધતું જાવ તે ઉસપિષ્ણિ કાલ જાને પ્રકારના કાલમ

છ છ આસ હોવાથી જ્યાર આસ પ્રમાણ કાલચક્રે જનુક્રમે
જનાઈ કાળથી લખ્યા કરે છે ૬૦

આસનાં નામો કહે છે —

સુસમસુસમા ય સુસમા, સુસમદુસમા ય દુસમસુસમા ય
દુસમા ય દુસમદુસમા, કમુકમા દુસુ વિ અરછક ૬૧

સુસમસુસમા—સુપમા	સુપમા	દુસમ દુસમા—દુપમા	દુપમા
	નામનો		નામનો
સુસમા—સુપમા નામનો		કમ કમે જનુક્રમે	
સુસમદુસમા સુપમા	દુપમા	ઉક્રમે—ઉક્રમે ઉલટી કમે	
	નામનો	દુસુ વિ તેમાં (જવપિંછી અને	
દુસમ સુસમા—દુપમા	સુપમા	ઉલટિણીમાં)	
	નામનો	અરછક છ આસ	
દુસમા—દુપમા નામનો			

અર્થ —જન્મેને વિશે કમે અને ઉક્રમે કરીને છ છ
આસ હોય છે તે જ્યા પ્રમાણે—પહેલો સુપમસુપમા નામનો
આસ ૧ વધા બીજો સુપમા નામનો આસ ત્રીજો સુપમ
દુપમા નામનો આસ અને ચોથો દુપમસુપમા નામનો આસ,
અને પાંચમો દુપમા નામનો આસ વધા છઠ્ઠો દુપમદુપમા
નામનો આસ છે ૬૧

વિવેચન —અવસર્પિણીના છ આસના નામ ગણના
અર્થમાં ગણાવ્યા છે તેનાથી ઉક્રમે ઉલટી રીતે ઉસર્પિ
ણીના છ આસના નામ ગણવા એટલે કે દુપમદુપમા ૧
દુપમા ૨, દુપમસુપમા ૩, સુપમદુપમા ૪ સુપમા ૫ અને
સુપમસુપમા ૬ તેમાં અવસર્પિણી એ પડતો કાળ છે અને

असिद्धि १२३ असिद्धि १२३ असिद्धि १२३ असिद्धि १२३ असिद्धि १२३

१ १०० १०० १०० १०० १००

દેહાકેલી જાદા પસ્યોપમ એક સૂર્યમ જાદા સામરોપમ
થાય છે ૬૨

જ્વારાનુ પ્રમાણ કહે છે—

સામર્યઉતિદુકોડા-કોડિમિએ અરતિગે નરાણ કમાફ
આગિ તિદુધગપલિઆ, તિદુધગકોસા તણુઅચ્ચ ૬૩

વદિતિદુ-આર જલુ મે

મિએ-પ્રમાણરાજા

અરતિએ-જલુ જાગમા

આગિ-આગુખ

કોસા કોસ ચાઉ

તણુઅચ્ચ-દરી ની જાગ

અર્થ —આર, જલુ અને બે દેહાકેલી સામરોપમ
પ્રમાણ પહેલા જલુ જ્વારાને વિષે મનુષ્યોનુ આગુખ જનુ
કમે જલુ, બે અને એક પસ્યોપમનુ કોસ છે તથા જલુ,
બે અને એક કોસ પ્રમાણ, શરીરની ઉંચાઈ કોસ છે ૬૩

વિવેચના—અવસર્પિંબીને પહેલા જ્વારે આર કોસ
કેદિ સામરોપમનો છે બીજો જ્વારે જલુ કોસકેદિ સામરો
પમનો અને ત્રીજો જ્વારે બે કોસકેદિ સામરોપમનો છે
મનુષ્યોનુ આગુખ પહેલા આસમા જલુ પસ્યોપમનું બીજા
જ્વારમા બે પસ્યોપમનુ અને ત્રીજા જ્વારમા એક પસ્યોપ
મનુ છે પહેલા આસમા મનુષ્યના શરીરની ઉંચાઈ જલુ
માઉની છે બીજા જ્વારમા બે માઉની અને ત્રીજા જ્વારમા
એક માઉની છે ૬૩

તે જ જલુ જ્વારાને વિષે જ્વારાસહિતુ પ્રમાણ કહે છે—

તિદુધગદિણેદિ તુવરિ-અચરામસમિતુ તેસિમાકરોફ
પિદુકર ૬૬ દોસય, છપ્પણા તફલ ચ ફલ ૬૪

ઉત્સર્જિણી એ ગડતો કાળ છે આ બારે આસ મળી
એક કાળચક્ર કહેવાય છે એમ ગ્રંથ એટલે રેણમાં આસ
દોષ છે તેમ આ કાળરૂપી ચક્રના આસ દોષાથી કાળચક્ર
કહેવાય છે ૬૧

સામરોપમ કાળનું મન કહે છે —

પુન્નુત્તપત્તિસમસય—અણુગદહવા વિદિએ હવે
પત્તિએ ૥૧

હસડોડિડિ—પત્તિએ—હ સાગરો હોઈ કાલસ્ત ૬૨

પુન્નુત્ત પૂન કહેશે		વિદિએ—જાણી નવ
પદિય—પદ્ય		પત્તિએ—પત્તિ
સમસય એ ૨૧		સામરો—સામરોપમ
અણુગદહવા ના ચાર ગદહ (કદવાનો) ૧ ૧થી		કાલસ્ત—કાલનો, કાલનો

અર્થ — પૂન કહેશે અસ જ્યારે પામના અણુપદ
કહેશે એક ચોજન પ્રમાણુ પત્તિ, તેમાથી એ એ વર્ણે એક
એક અણુ ગદહુ કદવાથી તે પત્તિ અથવા પાણી કાલસ્ત
એક પત્તિપમ કાલ ન તેવા હસ કદાકેલી પત્તિપમે એક
મામરોપમ કાળનું મન કાલ ૥ ૬૨

વિવેચના—પૂન થોમી ગાથમાં એક ચોજન કાલ
પદાળી અને હસ પત્તિ કદા છે તેમાં અસ જ્યારે સુક્ષ્મ
અસ કદીન કારેલા સુક્ષ્મ પાણીમાથી એ એ વર્ણે એક
અ પાણી કદીને અને જેટલા કદે તે પાણી પાણી કદ
૧ કદ કદે એક અણુ પત્તિપમ કાલ છે અને તેવા હસ

અનુવીશ પાસળીઓ દોષ છે અને ત્રીજા આગળ મનુ
ષ્યોને પૃથ્વરૂક તેથી પણ અર્ધા જોટલે ચોસક દોષ છે ૬૪

તેજ ત્રણ આસને વિષે અપત્તપાલન રજવાનું
પ્રમાણ વગેરે છે છે—

ગુણવર્ણદિષ્ટેતદ્ અનેર પશુન્મરિએઅવચ્ચપાત્રણ્યા;
અવિ સયસગિઆ લુઅવા મુમણ મુનેવા મ
મુગમગિઆ ૬૫

ગુણવર્ણદિષ્ટ એ જુગમગિ ૬૫	સયસગિઆ-અવચ્ચ ૬૫
પનરઅદિએ-વર અધિક	લુઅસા-પુરુષ
અવચ્ચ પાસણવા-અપત્ત	મુમણ સાગ મ વળ
(અગત) પાલના	મુનેવા રૂપમ રજવા
અવિ-વર્ણ	મુગમગિઆ-વેર મિ થાં આ

અર્થ — પહેલા આશમાં ૪૬ દિવસ અપત્તનું પાલન
ક છે તેના અને ત્રીજા આશમાં અનુક્રમે ૧૫-૧૫ દિવસ
અધિક બધુ વળી સવળા દવા મુમલિયા દોષ છે તેઓ
સાત મનવાળા મુંદર રૂપવાળા અને રેવમતિમાં જન્મ્યા
દોષ છે ૬૫

વિવેચન — પહેલા આસને વિષે મુમલિ ૬૫વી
(શ્રી પુરુષ) અપત્તનું જોટલે ને પુત્રપુત્રી રૂપ બાળકને
જ મ આપે તેમનું પાલન જોટલે પોતલુ સાર સક્ષણ
જોતલુપચ્ચ દિવસ મુખી કરે છે ૪૬ દિવસમાં તે બાળકો
પોતાની મેળે પોતાનું પોસણ કરે તેના યાજ ૭ (અપત્ત
પ્રસવ પછી છ માસે તેના માતાપિતા મ લુ પામે છે જેમ

વિવેદિ તિસા ૧૦		આદારે આદાર
તુરવિ-ગુગ		વિનિર્મલ-પાંસળીએ
બધર-એ	(જેટલા)	તારી-નેનું ના
અમરમિતુ માનસ માન		

અર્થ — ત્રણ આશને વિરે અનુક્રમે ત્રણ બે અને એક દિવસે કરીને તે મનુષ્યોને તુલેર બેર અને અમર પ્રમાણ આદાર હોય છે તથા પહેલા અસર્મા ૨૫૧ થાંસળીએ બીજામાં તેનાથી અર્ધી સખા અને ત્રીજામાં તેનાથી અર્ધી સખા હોય છે ૬૪

વિવેચન — આ આશનોમાં પહેલા આશના મનુષ્યને ત્રણ દિવસ ગયા પછી ચોથે દિવસે આદારની પ્રથિય થાય છે ત વખત તેઓ તુલેરના કણ ૭૮લો આદાર કરીને તૃપ્ત થાય છે અને પ્રમાણે બીજા આશના બે દિવસ ગયા પછી ત્રીજે દિવસે આદારની ઈછા થાય છે અને બેર પ્રમાણ આદારથી તૃપ્ત થાય છે અને પ્રમાણે ત્રીજા આશના એકાદર દિવસે અમર પ્રમાણ આદાર કરી તૃપ્ત થાય છે અને સમ થાય કે જાણ ત્રણ બાઈ પ્રમાણના સારાવાળા મનુષ્યોએ ત્રણ દિવસને આદરે તુલેરના કણ પ્રમાણ આદારથી કેવી રીતે તૃપ્તિ થાય? તે જણાવવાનું કે ૧ આદાર અત્યંત સ્વચ્છ અને પૌષ્ટિક હોયથી તેટલા આદારથી પણ તેમને તૃપ્તિ થાય તેમાં કંઈ અશક્ય નથી હવે પહેલા આશના મનુષ્યોને જસો ને જાણ પાંસળીએ હાય ૨ બીજા આશના તેથી અર્ધી જેટલે એક છે ને

ત્રણે જાણ માટે સમજવું) તથા જીવ જાણને વિષ ૫૬૨ દિવસ અધિક જોટશે થોસક દિવસ મુખી અપત્તનું પાલન કરે છે અને ત્રીજા જાણને વિષે તેથી પણ ૫૬૨ દિવસ અધિક જોટશે જોગણાએથી દિવસ મુખી અપત્તનું પાલન કરે છે બીજી તે ત્રણે જાણમાં સર્વે ગર્ભજ ૫ મેદિષા હવે મુનહિયા હોય છે તથા અવપ ક્યાવ હોવાથી યુક્ત ચિત્ત વાળા સાથે રૂપવાળા એ લે સમયતુરજ સંસ્થાનવાળા અને મરીને દેવમતિમાં જનારા હોય છે જોટશે કે મુગલ પ્રામિક મનુષ્યો અને તિર્થંકા એ સર્વ પોતાના આમુખના ક્ષેત્રે મરીને પોતાના આમુખ સમાન અવધા જોન આમુખ વાળા દેવાને વિરેજ ઉત્પન્ન થાય છે ૬૫

તે જાણને વિષે કયા પ્રકારના કપટસા મુનહિયાને છે ? જન્મ આપે છે તે બે પ્રકારના છે—

તેસિ મત્તગ ૧ બિગા ૨, તુદિઅગા ૩ એધ ૪ દીવ
૫ ચિત્તમા ૬
ચિત્તરસા ૭ મણિઅગા ૮ ગેદામારા ૯ અસિઅ
ચકખા ૧૦ ૬૬

પાણ ૧ સાયણ ૨ પિચ્છણ ૩, નવિપદ ૪ દીવપદ
૫ કુસુમ ૬ માદારો ૭
મૂસણ ૮ ગિહ ૯ વત્યાસણ ૧, કપ્પદુમા ૬સવિદા
હિતિ ૬૭

છ આરાના પ્રભાષ વહેરેનો યત્ર —

અંક નં નામ	આ ના નામ	મનુષ્ય અવસ્થા	સરીગની કામ	આરાનુ અંતર	આરાનુ પ્રમાણ	પ્રકાર	અપલ પાલન
૧ સુવમસુવમ	૪ સમરોપમ	૩ સમરોપમ	૩ અંક	૩ દીવસ	પુરે	૨૪૬	૪૬ લિસ
૨ સુવમ	૩ સમરોપમ	૨ સમરોપમ	૨ અંક	૨ દીવસ	મોર	૧૨૮	૧૪ લિસ
૩ સુવમ સુવમ	૨ સમરોપમ	૧ સમરોપમ	૧ અંક	૧ દીવસ	અપ્રમા	૧૪	૫૬ લિસ
૪ સુવમ મુવમ	૧ સમરોપમ	૧ સમરોપમ	૫ અંક				
૫ સુવમ	૨૨ સમરોપમ	૨૨ સમરોપમ	૨૨ અંક				
૬ સુવમ સુવમ	૨૧ સમરોપમ	૨૧ સમરોપમ	૨૧ અંક				

પ્રકારની ચિત્રશાળા વિશેષે સહિત સાત ગાળના, પાંચ
માળના અને ત્રણ માળના વિશેષે વધારે આપે છે ૬ તથા
અનિશ્ચિત નામના કાપડોમાં કેવળથી વિશેષે વસ્ત્રો અને
જકાસન વિશેષે આસનો તથા શમ્બા વિશેષે આપે છે
૧ ૬૧-૬૭

સર્વ આસનોને વિશે વિશેષોના આયુષ્યના પ્રમાણને
બાદુત્વવાળે કહે છે —

મણુઆઉસમ ગયાર્, હયાઈ ચઉર સબ્ધ અદુ સા;
ગોમહિમુકખગાઈ તથા સ સાધુર્ દમમ સા ૬૮
ગુર્યાર્ તિરચ્છાણુ વિ, પાય સગ્વારએમુ સારિચ્છ;
તર્ધઆગ્નેસિ કુસગર-સુયજિષ્ઠધર્માઈ ઉપત્તી ૬૯

મણુઆઉસમ-મણુ આયુષ્ય
એટલું

મયાર્ હાથી વચેરુ
હયાઈ યોગ વચેરુ
ચઉર બ-ચાલો કામ
અગાઈ-ગાઈ વચેરુ
અદુ સા-આઈમા બામુ
મો-ચા

મહિમુ ચામ

ઉત્ત-ઉત્ત

મયાર્-ચિત્ત વચેરુ
પણ સ પાંચમા આમુ
સાધુઈ-પુત્રી વચેરુ
ઉસમ સા-નદમા બામુ

હયાઈ પ્રવારિ

તિરચ્છાણુવિ-તિત એનુ પચ

પાય પ્રારે વજા આરે

સગ્વારએમુ-ગર આગએમા

સારિચ્છ-સરણુ

તર્ધઆગ્નેસિ-ચીલે આરે

(૬૮૬) આગી દેવ ત્યારે

કુસગર-કુસગર

સુય-નિ

વિષ્ણુપરમાઈ-ગિતપર્માઈની

ઉપત્તી-કુર્ચત

તેસિ-તે ગુનધોને
 મનમ મનમ ૧૧૫૪
 બિબા-૧૧ ૧૧૫૪
 તુલિઅંગા-૧૧ ૧૧૫૪
 લોકે ન્યાનિ ૧ ૧૧૫૪
 દીવ-દીવાન ૧૧૫૪
 બિલમુ વિલમ ૧૧૫૪
 બિલ સુ વિલમ ૧૧૫૪
 મુલિઅ ૧૧ ૧૧૫૪
 મેહાંગા ૧ ૧૧૫૪
 અધિકઅવકમુ ૧૧૫૪

પાણુ-પાન, પાણી
 બાવળુ-બાવળ વાવળ
 પિચ્છવુ-પાટક વાછવ
 કપેતિરમ-સૂર સપાન પ્રક
 દીવપદ-દીવપદે પ્રકટ
 કુમુમ-નુર
 આદારો-આદાર
 બુલલુ પીર્વા
 મિલુ-૧ આપસ
 વત્તોસવુ-૧૧૧ બને બાબ
 ૧૧૫૪-૧૧૫૪
 વિતિ-ભાવે ૭

અથ — ૧૧ પ્રકારના કાવ્યવૃત્તો બહુક્રમે થી થી
 આપે તે કહે છે—તે મુલકિક મુલકોને મનમ નામના
 કાવ્યવૃત્તો ૧ કાપાન વિશેષ પીવાની કનુ આપે છે ૧,
 લૂગ નામના કાવ્યવૃત્તો મુલકના થાળ, ચટાક વિશેષ પાત્રે
 આપે છે ૨ નૂર્ધાન નામના કાવ્યવૃત્તો ચંચિત્ર સકિલ
 ભત્રાજ પાત્રલક નાટક વિશેષ દેખાડે છે ૩ નેસેતિર ૧
 નામના કાવ્યવૃત્તો રાત્રે પક્ષ સૂરના લોકોર બેવી પ્રકારને
 પ્રકાર કરે છે ૪ દીવાન નામના કાવ્યવૃત્તો બની જાણ
 દીવાના બેવી પ્રકારને પ્રકટ કરે છે ૫, વિચાન નામના
 કાવ્યવૃત્તો વિચિત્ર ભવિતા પક્ષ વળના મુલકી પુષ્પો ૭
 માળા વિશેષ આપે છે ૬ ચિત્રરસાન નામના કાવ્યવૃત્તો
 મનમકર પદરસ મિલ્લમકિક બાલકને આપે છે ૭, મુલક
 નામ નામના કાવ્યવૃત્તો મુલક, મુલક, મુલક વિશેષ
 આમુલકોને આપે છે ૮ મેહાંગ નામના કાવ્યવૃત્તો વિચિત્ર

કથા આશામાં પહેલાં જાને છેલ્લા તીર્થ કરની ઉત્પત્તિ
તથા નિર્વાણ થાય તે કહે છે —

કાલદુમે તિચકિત્થા—ગ્ગેસુ એગ્ગણ્ણુવર્ધપકખેસુ;
સેસિ ખએસુ સિજ્જ—તિહુતિ પદમતિમજિસિ દા. ૧૦૦

મહદુમેને મગ્ગમાં
તિચકિત્થાએસુ ત્રીજા યોગ
આશામાં
એ ગુણવર્ધ—નેઆશી
'હએસુ પખવાડીયા
સેસિ જાહી રહેતાં

ખએસુ—તરે જવે
સિજ્જતિ—સિદ્ધ થાય છે
પદમતિમ—પહેલાં જાને છેલ્લા
જિવ્વ દા—જિનેશ્વર

અર્થ:—જાને મહને વિરે—એટલે અવસર્પિણીના ત્રીજા
જાને યોગ આશાના ૮૬ પખવાડીયા થોડા રહે ત્યારે પહેલાં
જાને છેલ્લા જિનેશ્વર સિદ્ધ થાય છે જાને ઉત્પત્તિની જાને
આશાના ૮૬ પખવાડીયા બાક ત્યારે પહેલાં જાને છેલ્લા
જિનેશ્વર જન્મે છે ૧૦૦

વિવેચન —અવસર્પિણીમાં ત્રીજા આશાના નેઆશી
પખવાડીયા બાકી રહે ત્યારે પહેલાં તીર્થ કર સિદ્ધિપદને
પામે જાને તેનાજ યોગ આશાના નેઆશી પખવાડીયા
બાકી રહે ત્યારે છેલ્લા તીર્થ કર સિદ્ધિપદને પામે છે ઉત્પત્તિ
પિણીને વિરે ત્રીજા આશાના નેઆશી પખવાડીયા બાક
ત્યારે પ્રથમ તીર્થ કર જ પામે જાને તેનાજ યોગ આશાના
નેઆશી પખવાડીયા બાક ત્યારે છેલ્લા તીર્થ કર જન્મે ૧૦૦

અર્થ—કાથી વહેરેનું મનુષ્યના આત્મિક બેટું
 થોડા વહેરેનું મનુષ્યના આત્મિકના થોડા ભાગ બેટું,
 બહુ વહેરેનું આત્મિક ભાગ બેટું; જગત, પાપ, ઉદ,
 ત્રિપદ વહેરેનું પાપના ભાગ બેટું અને કુતર વહેરેનું
 હાથના ભાગ બેટું આત્મિક હોય છે એ પ્રમાણે પ્રયો
 વિચારીને સર્વ આત્મિકના સ્વરૂપથી જાણવું ત્રીજે
 આદ્ય કાંઈક જાણી રહે ત્યારે કુલકર્તી, ત્રીજીકર્તી અને
 પદ્મવિત્તી ઉપરિતિ થાય છે ૬૮-૬૯

વિવેચના—કાથી સિદ્ધ, જગતના વહેરેનું આત્મિક
 મનુષ્યના આત્મિક બેટું હોય છે થોડા અર્થે વિવેરેનું
 આત્મિક મનુષ્યના આત્મિકના થોડા ભાગ બેટું હોય છે
 બહુ, થોડા વિવેરેનું આત્મિક મનુષ્યના આત્મિકના આત્મિક
 ભાગ બેટું હોય છે જગત, પાપ, ઉદ, ત્રિપદ વિવેરેનું
 આત્મિક મનુષ્યના આત્મિકના પાપના ભાગ બેટું હોય
 છે કુતર વહેરેનું વિવેરે મનુષ્યના આત્મિકના હાથના
 ભાગના આત્મિકના હોય છે હિત્યાદિ વિચારીને સર્વ
 આત્મિક પ્રયો કરીને સર્વ બેટું છે અને આત્મિક વિવેરેના
 અર્થે મનુષ્યના આત્મિકથી ઉપર જણાવેલા જ સ પ્રમાણ હોય
 છે એ ને આત્મિક મનુષ્યનું બેટું આત્મિક હોય છે તેની
 અર્થેનાને ન તે આત્મિક તેટલાથી જાણે તે તે વિચારીને
 આત્મિક જાણવું તથા ત્રીજે આદ્ય કાંઈક થોડા રહે ત્યારે
 કુલકર્તી, નીતિની, ત્રીજીકર્તી અને પદ્મ જાણી વિવેરેની
 ઉપરિતિ થાય છે ૬૮-૬૯

આસને વિષે મનુષ્યો પ્રારજમાં સાત હાથ ઉઠા હોય છે
તથા એક ચો ને ત્રીશ વર્ષના આયુષ્યવાળા હોય છે તેને
જાતે એટલે પાત્રમા આસને જેટ પમાદિકનો નાશ
થાય છે ૧૦૨

પાત્રમા આસનુ જતનુ સ્વરૂપ કહે છે —

પ્રારગિવિસાધદિ, હાહાશુઆક્યાધપુહવીએ,
ખમબીયવિઅર્ધાસિ, છુરાધબીય નિસાધસુ ૧૦૩

પ્રાર કારની	પુહવીએ-પુષીમાં
અધિ-અનની	ખમબીય-પક્ષીના બી /
વિસાધદિ વિપાદિકની	વિઅર્ધસુ-વૈતાલપદિ પર્વતમાં
હાહાશુઆક્યાધ-હાહાકા	છુરાધબીય -મનુષ્ય વનેરના બીજ
કાએલી	નિસાધસુ-નિસોમાં

અર્થ — લવણદિક કાર અધિ અને વિપાદિકની
વૃદ્ધિવટે હાહાશુત કશેલી પુહવી ઉપર પક્ષીનાં બીજ વૈતાલપ
વિગ્રેરે પર્વતને વિષે અને મનુષ્ય અને પશુનું બીજ નિહ
વિગ્રેરેને વિષે સ્કેરે ૧૦૩

નિહનુ સ્વરૂપ કહે છે —

મહુમઅઠઅકવહણુ-અઉકપાસેસુ છુવ છુવ નિસાધ;
વેઅડ્ઠોભયપાસે, ચઉઆસસય નિસાસેવ ૧૦૪

મહુ મઅઠ-મહા મત્સ્યવાળી	ઉભયપાસે-ને પાસે (નજીએ)
અકવહુ અક નેટલા પ્રવાહવાળી	નિસાધ-નિસા
છુઅર્ધક-આ નદીઓના	અઉઆસસય-એક સો મુખાલીસ
પાસેસુ-પાસે	એવ-એ પ્રમાણે

આયાસસહસવરસુ-શિખકોડકોડિચવરમાણ્યે;
તુરિએ નરાઉ પુન્વા-જુ કોડિ તથુ કોસચઉર સ ૧ ૧

આયાસ ને તલીસ	તુરિએ-ચોસ
શીજુ-આજ	જુરાઉ મનુખનુ આજુખ
કુમ-એક	પુન્વાજુકોડિ-જુવ મેવ જાડ
કોડકોડિ ગોવોલી	તથુ-તલીર
અવરમાણ્યે-સામરોપમ	કોસ-મકોડ
પ્રમાણના	ચઉરસુ-એ શે જાવ

અર્થ:—જેતલીસ કબજ ૧૫ જોડાએ એક કોડકોડિ
સામરોપમના પ્રમાણનાજી શેષા આજને વિરે મનુખેનુ
આજુખ એક કોડિ પૂર્વેનુ હોય છે શેષાલી આજને ફેકલી
આજે મુલીએ ત્યારે ૭ ૫૬ ૦ ૧૫ જેક જુ
આજ છે તથા તેમનુ સરોર એક કોડ ૧ શેષા આજ જેટલે
પાવસે મનુખ પ્રમાણ ઉંચુ હોય છે ૧ ૧

પાવમા આજનું સ્વરૂપ કહે છે—

વિસેમવીસસહસ-પ્રમાણુપ વ્યમરએ મગકરુચ્યા
તીમદિચ્ચ યાઉ જુન, તયતિ ધમ્માહમ્મણુતો ૧૦૨

વિસે ૧	આઉ-આજુખવ જા
૧૫૫૫ આ વિમ આ ૧૫	તયતિ-તેના અ-તે
સમકર- ૧૫ ૬ ૫	ધમ્માહમ્માણુ-ધમ વરેરના
ઉચ્ચા ક્રમા	અતો-અત, નાસ
તિમદિવસજ આ સે ૧૫	

અર્થ:—જેતલીસ કબજ ૧૫ વર્ગના પ્રમાણનાજી પાવમા

૧ ચમસમ-પાંચમા આશુ ઝરના
કુર્મીરે-છઠ્ઠા આશુમાં
કુર્મીરે-એ હાથ લેવા
કુર્મીરે-મનુષ્યે

મધ્યાસિદ્ધિ-મત્સ્ય આશુ
કુર્મીરે-કુર્મી
કુર્મી નિર્મલ
નિર્મલવાસી-નિર્મલમાં વસનાર
કુર્મીરે-કુર્મીરેનાં જન્મમાં

અર્થ — પાંચમા આશુની જેના જેટલે જેનીય
કંઠર વર્ષના પ્રમાણવાળા છઠ્ઠા આશુમાં મનુષ્યે જે હાથ
લેવા હોય તે, વીસ વર્ષના આશુવાળા મત્સ્યનો આકાર
ઠરનાથ જણાવે છે. કુર્મીરેના આશુવાળા નિર્મલમાં
વસનાર અને મરીને નરક જતે નિર્મલ રૂપ કુર્મીરેનાં
જન્મમાં હોય છે ૧૫

સિદ્ધિજાતિ પિતૃવસણા, પરવચણા પિતૃમુ
આધિકારિદિવ્યા;

ધીઓ છવરિસગણા, અધિકૃતપમેવા બહુમુઆય ૧૦૬

સિદ્ધિજાતિ જન્મ દિન
પિતૃવસણા-વસણા
પરવચણા-પર વચણા
પિતૃમુઆય પિતૃ પુત્રવિલી
કિરિદિવ્યા-સિદ્ધિ (અવધાર
રહિત)

ધીઓ-ધીઓ
છવરિસગણા-છ વચણા ગણ
વાળા
અધિકૃત-પમેવા ૧૦૬
પસણા-પસણા જન્મ
બહુમુઆ-બહુ સંતાનવાળી

અર્થ — તે છઠ્ઠા આશુના મનુષ્યે લગભગસિદ્ધિ વચ
સિદ્ધિ-નામ, કોઈ વચન બોલનાર પિતા પુત્ર વિગેરેનાં
સિદ્ધિ-મર્વાદા મહિન જેટલે પિતા પુત્ર, સ્ત્રી પુરુષ, ભાઈ

જર્જ — વૈતાલે પર્વતની બને બાલુએ થઈ
માછલાવાળી અને ચક્રની ખાસ કેવડા પ્રવાહવાળી નદી
એના વચ્ચે તટને વિરે નવ નવ બિંદો દોવાળી કુદ જોડો
સુખાલીસ જીલો બલુવા ૧૪

વિવેચના—જલ્પ ક્ષેત્ર અને જૈનકલ્પ ક્ષેત્રના વૈતાલે
પર્વતની ઉત્તર તથા દક્ષિણ બાલુએ થઈ માછલાં જોડો
જલ્પકલ્પવાળી અને ચક્રની ખાસ કેવડા પ્રવાહવાળી
મગા, સિંધુ, રક્ષા અને રક્ષતલી નામની ચાર નદીઓ
સ્ટેરી તેના બન્ને બાલુના તટને વિરે નવ નવ બિંદો છે
એ પ્રમાણે સર્વ મળીને બિંદો એક સો ને સુખાલીસ થય
છે તે જ પ્રમાણે—દક્ષિણ કલ્પ ક્ષેત્રમાં જગા ને
સિંધુ એ બે નદીઓના ચાર તટ છે અને એ જ પ્રમાણે
ઉત્તર કલ્પ ક્ષેત્રમાં પશુ તે બે નદીઓના ચાર તટ છે, બન્ને
મળીને બાક તટ થયા તે ફરક તટને વિરે નવ નવ બિંદો
દોવાળી નવને બાકે સુખાલીસ બિંદો કલ્પ ક્ષેત્રના
બે વૈતાલના બને બાલુના મળીને થયા એ જ પ્રમાણે
જૈનકલ્પ ક્ષેત્રમાં એક વૈતાલ છે તે ક્ષેત્રની રક્ષા અને
રક્ષતલી એ બે નદીઓના પશુ બાક તટ થાય અને તેના
નવ સુખાલીસ થાય અને મળીને જ બૃહદ્વિરે વિરે ૧૪૪
બિંદો છે ૧૪

૭૫ આસમાં મનુષ્યદિકનું સ્વરૂપ બે માસમાં
કહે છે—

પચમમમછારે કુકમ્બ્યા વીસવરિસઆઉ સુરા;
મ પ્રાપ્તિઃ કુમ્બ્યા, કુગ બિસવાસી કુમ્બમિમા ૧૦૧

આપુણ મુજ વગેરે જાવો કમી કમી વૃદ્ધિ પામી છે ત્યારે તેનાથી વલગા સ્વરૂપવાળી અવસર્પિણીમા તે જળ જુદી વગેરે પીમી પીમી ઘટતા જાય છે આ જાને મળીને એક ક્ષણિક કહેવાય છે તેમા ૨૦ કોશકોટી સામરોપમનો ક્ષણ જાય છે ૧૦૭

કહે જ્યાર મુગ્ધ સેત્રને વિશે જનુકેમે ચાર આરાતુ સમાવપણુ કહે છે —

કુરુકુમિ હરિરમ્ભવકુગિ, હેમવચ્ચેરસુવધકુગિ વિદેહે;
કમસો સુવાવસપિષ્ણિ, અરયચઉક્ષામસમકાલો ૧૦૮

કુરુકુમિ—દેવકુરુ અને ઉત્તર કુરુમાં	અરય ચઉક્ષ—ચાર આરાતુ અર્ધસમ કાલો—પ્રારજાનેય ૧૦
કમસો—જનુકેમે	

અર્થાઃ—દેવકુરુ જાને ઉત્તરકુરુના મુગ્ધમાં, હરિવર્ષ અને રમ્ભક સેત્રના મુગ્ધમાં, હેમવત અને ઐરવત સેત્રના મુગ્ધમાં તથા મહાવિદેહ સેત્રમા જનુકેમે અવસર્પિણીના ચાર આરાતુ આદિ કાલ જેવો કાલ સદા કાલ હેમ છે ૧૦૮

વિવેચન — જો કુરુ સેત્રમા એટલે દેવકુરુ અને ઉત્તર કુરુમાં, હરિવર્ષ અને રમ્ભક એ જો સેત્રમાં હેમવત અને ઐરવત એ જો સેત્રમા તથા વિદેહમાં એટલે પૂર્વ મહા વિદેહ અને પશ્ચિમ મહાવિદેહ એ જો સેત્રમા જનુકેમે સદા કાળ અવસર્પિણીના ચાર વ્યક્તના પ્રારજના જેવો કાળ વર્તે છે એટલે દેવકુરુ અને ઉત્તરકુરુ સેત્રમા મુગ્ધમુગ્ધમા ન્યમના પહેલા આરાતુ પ્રારજ કાળ જેવો કાળ સદા વર્તે

એન વિગેરની મર્યાદા વિનાના અવતર વર્તણૂકવાળા એ
શીએ છ વર્ષની વયે અર્જને પારણ કરનારી, અતિ દુર્લભ
જાતનો પ્રસવ કરનારી અને ઘણાં ઔશ્વર્યાવાળો હોય છે ૧૬

હરે સપ્તમ કાળમ્ કહે છે—

૫અ અરણ્યકેશવસ-પિપ્પિ તિ એસપિપ્પી વિ
વિવરીઆ;

વીસ સામરકોડા-કોડીએ કાસચક્રમ્ ૧૭

૫અ જે પ્રમાણે
અરણ્યકેશ-૭ આરા વડે
વિવરીઆ-વિવરીત

સાગર-આરોપમ
સસચક્રમ્-૫અ ચક્રમ્

અર્થ — આ પ્રમાણે એટલે ઉપર કહ્યા પ્રમાણે ૭
આરાએ કરીને અવસર્પિષી સમાપ્ત થાય છે અને તેનાથી
વિવરીત એવી ઉત્સર્પિષી પણ છ અસરવડે સમાપ્ત થાય
છ આ પ્રમાણે અવસર્પિષી અને ઉત્સર્પિષી ૬૫ એક ક્ષત્ર
બંધને વિશે વીસ કેળાકોડિ આરોપમ પ્રમાણ કાળ લખ
છ ૧૭

વિદેશન — એ પ્રમાણે પ્રથમ મુજમમુજમા આરમ્બી
શરૂ કરીને ઊંચા દુર્ગમદુર્ગમા ૬૫ છ આરા મળીને એક
અવસર્પિષી થાય છે તેથી ઉછટી સીતે એટલે પહેલો દુર્ગમ
દુર્ગમા બન ઊઠે. મુજમમુજમા એ કમી છ આરા મળીને
બેક ઉત્સર્પિષી થાય છે એ કે ઉત્સર્પિષી અને અવસ
ર્પિષી બનેમા કાલનુ પ્રમાણ સજી છે તે છતાં યે મુર્ધ
ન્યામ ધન્યવાનુ કારણ એ છે કે ઉત્સર્પિષીમાં જળ, ભુદિ

■ હરિવર્ષ અને રમ્બક સેત્રમાં મુખમાં નામના બીજા આસના
આરજ કાળ જેવો કાળ સદા વતે છે હેમવત અને મેર-
વજવત સેત્રમાં મુખમધુખમાં નામના ત્રીજા આસના આરજ
કાળ જેવો મળ સદા વર્તે છે, દુપમધુખમાં નામના ચોથા
આસના આરજ જેવો કાળ મહાચિટ્ટેહમાં સદા વર્તે છે ૧૮

હવે વૃત્ત વૈદ્યકચતુ સ્વરૂપ ને ગ્રાહ્યવદે કહે છે—

હેમવત્તેરણ્યવત્તે હરિવાત્તે રમ્બત્તે ચ રયણમયઃ
સદ્ધાવધુ વિઝાવધુ, ગધાવધુ માતવતકખા ૧૬
ચત્તિ વસુવિઝાસા—મુઅરુપઉમપ્પભાસમુરવાસા;
મુહુવગિ પિહુતે તદ્દ ઉચ્ચત્તે નેપણમહસ્સ ૧૧૦

સ્વણમય	ન	અરુણ-આબ્જેર
મહાવધુ	૧૫ની	વડિમ ૧૫૦૨
વિષ ૧૨ -	૮ પાની	પણ સ પ્રજાજ દેવ
ગધાવધુ	૨૫૫ની	મુરવાસા દેવતના અવાલસા
માતવતકખા-આરજવત નામના		મુહુવગિ-મુખમાં અને હૃદય
વસુવિઝા મેત્ર ૧૧૦		પિહુતે ૧૫૦૨૫૫
માહ ૧૧૦		ઉચ્ચત્તે-૩૫૫૫

અર્થ — હેમવત સેત્રમાં, આરજવત સેત્રમાં હરિ
૧૫ સેત્રમાં અને રમ્બક સેત્રમાં સર્વ રત્નમય અનુક્રમે
ગામ્બાપાત્રી વિકરાપાત્રી, ગધાપાત્રી અને માત્રવત એ
૧૫૦૨ ના નામ વતારવ જવનો છે તેમાં અનુક્રમે
રત્ન ૩૫૫ ૧૫૦ અને પ્રજાજ નામના ચાર દેવના

આવાસો છે તે ચારે પક્ષે એક દહાર ચોજન મૂળને વિષે
તથા ઉપર (શિખરને) વિષે પહેળા છે તથા ઉચ્ચપણને વિષે
એક દહાર ચોજન છે ૧૦૬-૧૧૦

વિવેચન — હેમવત ક્ષેત્ર, ભૈરવવત ક્ષેત્ર, હરિવં
ક્ષેત્ર તથા રમ્ભક ક્ષેત્ર એ ચાર મુખિક ક્ષેત્રોમાં મધ્ય
સ્થાનમાં એક એક જોળ વૈતાલ્ય રત્નમય છે તેમાં હેમવત
ક્ષેત્રમાં સંઘાપાત્રી નામનો વૃત્ત વૈતાલ્ય છે તેની ઉપર સ્વાતિ
નામના દેવનો નિવાસ છે ભૈરવવત ક્ષેત્રમાં વિકટાપાત્રી
નામનો વૃત્ત વૈતાલ્ય છે તેની ઉપર અરૂણ દેવનો આવાસ
છે હરિવં ક્ષેત્રમાં જાંબાપાત્રી નામનો વૃત્ત વૈતાલ્ય છે તેની
ઉપર પદ્મદેવનો આવાસ છે અને રમ્ભક ક્ષેત્રમાં માત્મવાન નામે
વૃત્ત વૈતાલ્ય છે તેની ઉપર પ્રજાસદેવનો આવાસ છે આ
ચારે વૃત્ત વૈતાલ્યની મૂલમાં એક દહાર ચોજન પહેળાઈ
છે તથા શિખર ઉપર પણ એક દહાર ચોજન પહેળાઈ
છે તેમજ ઉચ્ચાઈ પણ દહાર ચોજનની છે ૧-૧૧૦

હવે મેરૂ પવતનું સ્વરૂપ કહે છે—

મેરુ વદા સહસ્ત્ર-કદો લઘ્નસિન્ધો સહસ્ત્રવરિ;
હમગુણ સુવિત સણ્ણવર્ધ દસિગારસ પિદ્ધસમૂદ્ધે ૧૧૧

વહો રોગ આઘ વદો

કદો લઘ્નસિન્ધો

સહસ્ત્રસિન્ધો જાનમે નકમ

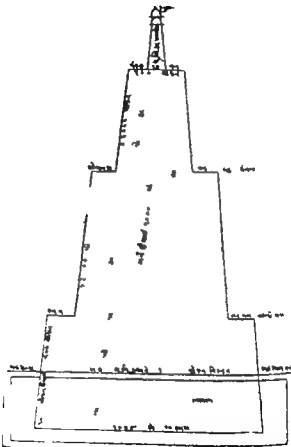
સુવિ પુત્રી હવર

સણ્ણવર્ધ-અણુ ચોજન અદિત

દસિગાર સ-અગ્નિચારીન્ય રત્ન
નામ

પિદ્ધસમૂદ્ધે-મધ્યમાં પહેળાઈ

અર્થ — મેરૂ પવત વતુલ-જોળાઈ તેનો એક દહાર
ચોજન પ્રમાણ કદ છે તે જાળ ચોજન ઉચ્ચાઈ છે તથા એક

म विरह सित्त मय लाममा आवेत्त म् पर्वत.

१ १२५ या. ११

જાર્જ — મેરુનો કદ પૃથ્વી, પાપાણ વજ અને
કાકડમથ છે ત્યાંથી ઉપર સોમનસ વન મુખી સ્ફટિક
રત્ન, અકરત્ન રૂપ અને મુવણમથ છે બાકાનો રક્ત
મુવણમથ છે ૧૧૮

વિવેચન — પૃથ્વી એ હે માટી, ઉપર એટલે પાપાણ
વજ એટલે હીરા અને ચક્ર એટલે કાંકસ આ ચાર વસ્તુ
મથ મેરુ પવતનો કદ છે મે પર્વત પૃથ્વીમા અક હજાર
યોજન પ્રમાણ ઉચ છે તે મેરુનો કદ કહેવય છે તે કદ
આ ચાર વસ્તુમથ છે એ મેરુનો પહેલો કા. સમજવો ૧
પછી બુમિથી ઉપર સોમનસ નામનુ વન આવે ત્યાંમુખી
સ્ફટિકરત્ન, અકરત્ન, રૂપ અને કથન એટલે મુવણ એ
ચારમથ ત્રેસક હજાર યોજનનો આ બીજો કાંડ છે ૨ તથા
બાકીનો મેરુ પર્વત એટલે સોમનસ વનથી શિખર મુખી
રક્ત મુવણમથ છે આ છત્રીય હજાર યોજનનો ત્રીજો કાંડ
છે આ પ્રમાણે એક હજાર યોજનનો પ્રથમ કાંડ, ત્રેસક
હજાર યોજનનો બીજો કાંડ અને છત્રીય હજાર યોજનનો
ત્રીજો કાંડ મળીને ક્ષણ યોજન પૂણ થાય છે (અહીં
એટલુ વિશેષ જણાવતુ છે કે-પહેલો કાંડ હજાર યોજનનો
છે તેમાં પ્રથમથી અઘીસો અઘીસો યોજન માટી, પાપાણ,
હીરા અને કાકસમથ છે એ જ રીતે ત્રેસક હજારના બીજા
કાંડમાં પણ ચક્ર હજાર સાતસો ને પચાસ યોજન સ્ફટિક
રત્નમથ ૧૫૭૫૬ અકરત્નમથ, ૧૫૭૫૭ રૂપમથ અને
૧૫૭૫૮ મુવણમથ છે તથા ત્રીજો કાંડ એકલા રક્તમુવણ
મથ છે આ બાજતમા બીજો એમ પણ જણાવતુ છે કે

હલ્લર યોજન ટિપર ઉપર નિસ્વારનાળો-પહોળો છે તેથી
દયાગુલો પૃથ્વીતળ ઉપર પહોળો છે તથા તેમાં નેત્રુ યોજન
અને એક યોજનના અગીયારિયા હસ લાગ નાખીએ તેટલો
મૂળને વિધ પહોળો છે ૧૧૧

(વિવેચન — મેરુ સર્વેત મહાવિરેક ફેરની અમ
આવેલો છે તે યોગ્યકારે છે તેને કદ એક હલ્લર યોજ
નનો છે એટલે તે જમીનમાં એક હલ્લર યોજન ઉંચો છે.
તેની એક લાખ યોજનની ઉંચાઈ છે એટલે એક હલ્લર
યો ૮૫ જમીનમાં આવેલો છે અને નવાણુ હલ્લર યોજન
વહાર છે એ પ્રમાણે લાખ યોજન ઉંચો છે તેની ટિપર
ઉપ એક હલ્લર યોજનનો પહોળાઈ છે અને પૃથ્વી તલ
અગળ તંબી હસ ગુણી એટલે હસ હલ્લર યોજન પહોળાઈ
છે તથા મૂળમાં એટલે કદન વિધે તે હસ હલ્લરમાં નેત્રુ
યોજન અને અગિયારીયા હસ લાગ અધિક કરીએ એટલે
હસ હલ્લર નેત્રુ યોજન અને અગિયારીયા હસ લાગની
પહોળાઈ છે ૧૧૧

મે ના ત્રણ જા કહે છે —

પુલ્લુવસંવયરસકર-મયકદો ઉવરિ જાવ સોમણસ;
ફવિદ કરયયક ચણુ-મઓ અ જૂણુઓ સેસો. ૧૧૨

પૃથ્વી ૧ મી

ઉંચડ ૫ મી

વચર-૧૪ લા

સકરમય ૫૫૫૫૫

અવગની

મીનણસ સોજનના ન

ફવિદ-સકર ૫

અક-અક ૨૫

ફવર-અવ, ૨૫

કચણુમઓ ૫૫૫૫ ૫૫

જૂણુઓ-અજૂણુમુવચ વધો

સેસો-જાગીગી અવ

હરે પદક વનનુ સ્વરૂપ મહે છે —

મૂતાતણાઉ ચિતિસય, ચિતિયુવધ વસયરુવવિકાખભા ;
બહુજલકુડ પડમ-વણ ચ સિદ્ધર સવેળ્ય ૧૧૪

મૂતાતણાઉ ચિતિસય વનની		બહુજલકુડ-વણ પાણીવાળા
પદ્મવણ-ચેતણ		કુચણ
વસયરુવ-વવર રૂપ		પડમવણ-૧૬૪મ
વિકાખભા-ચિતિસય		સવેળ્ય-ચેતિસય ચિતિ

અર્થ — ચિતિસય વનની ચિતિસય વનને વિરે ચારણે
ચેતણ ચેતન વસયરુવ વિકાખ રૂપ વણ વનના કુચે
વાળુ ચેતિસય ચિતિસય પાંકુડ વન આવેલુ છે ૧૧૪

વિવેચન — મેરે પદવન ચિતિસય વિરે પાંકુડવન
આવેલુ છે તે મેરની ચિતિસય રૂપ ચારે વાળુ વસય
રૂપ આવેલુ છે તેની વસયરૂપ પદોળામ ચારણે
ચેતણ ચેતન પ્રમાણ છે મરણ કે મેરનુ ચિતિસય એક
કેવર ચેતન ચેતિસય પદોળુ છે તેમા વચ્ચે ચેતિસય
માર ચેતન પદોળી ચિતિસય છે તે કેવરનાંથી બાદ કરવા
૬૮૮ ચેતન બાકી રહે. ચિતિસય વચ્ચે ચેતિસય બને
બાળુ તેના અર્થ પ્રમાણ એટલે ૪૬૪ ચેતન પ્રમાણ
ચેતિસય તે પદક વન બાળુ વળી તે વનમાં આવેલા
કુચેમા વણ વળ છે તેમ જ વનને ચારે વાળુ રૂપી
ચેતિસય આવેલી છે ૧૧૪

પહેલા કાઠના હજાર યોજન મુખી ગાડી વચેરે ચારેની મિશ્રતા
 છે તેવીજ રીતે બીજા કાઠના પણ સત્રગ મુખી મિશ્રતા
 બધવી થીજે માત્ર જોડવા ૧૪૫મુવર્ગમય કાંચો છે જેટલે
 ત્યાં મિશ્રતા નથી તેપણ ત્યાં બીજા થોડી થોડી જમ્મુનો
 સેવાચા તેની વિચલ્યા કરી નથી જોમ સમજતુ ૧૧૨

મિરની કૃતિશાનું સ્વરૂપ કહે છે. —

તદુવરિ આઘીમુચ્યા, વદા મહુવરિ બાર ચઉ પિહુકા
 વેલસિયા વરચૂલા, સિરિભવલુપમાલુચેપુહરા. ૧૧૩

તદુવરિ—વેડી ઉપર

વેલસિયા—વે, તની

વરચૂલા—કવમ કૃતિશ

સિરિભવલુ—મોટેડના સત્ર

ક મ

થોડા—ફિરજાજ

અર્થ —તે મિર પર્વતની ઉપર આઘીસ યોજન ઉંચી
 યોજામરે, મૂળમાં અને ઉપર બાર અને ચાર યોજન પહેળી,
 વૈદ્ય રત્નની હિંચમ કૃતિશ છે તેના ઉપર કીરેવીના સત્ર
 પ્રમાણુ ચેત્ત ૧૬ છે ૧૧૩

વિવેચના—છાપ યોજન ઉંચા તે મિરપર્વતની યોજ
 ઉપ કૃતિશ છે તે કૃતિશ બાળીશ યોજન ઉંચી છે
 યોજામાં ૬ મૂળમાં બાર યોજન પહેળી અને ઉપર બાર
 યોજન પહેળી છે વૈદ્ય રત્નની છે (આ કૃતિશની વચમાં
 પહેળાઈ બધુવા માટે પાત્ર ૧૬મુ જુઓ) તે કૃતિશ ઉપર
 જિનસવન આવેલું છે તે જિનસવન કીરેવીના સત્રન જેટલું
 જેટલું ૧ ગાઉ લાણુ, ૧૧ ગાઉ પહેળી અને ૧૪૪ પગુખ
 ઉપુ ૯ ૧૧૩

અર્થ — કુલગિરિ ઉપર આવેલા ચૈત્યમૂઠો અને પ્રાસાદોથી બધા (ચૈત્યો અને પ્રાસાદો) અનુક્રમે સરખા અને બાક શુધ્ધા છે અને તે વાલો પચીસ ચોજન પહોળી અને બમણી લાંબી છે ૧૧૬

વિવરણ—કુલગિરિ ઉપર આવેલા ચૈત્યમૂઠો એટલે જિનભવનો અને પ્રાસાદોથી બધા પઠકવનના જિનભવનો અને પ્રાસાદો અનુક્રમે સરખા અને બાક શુધ્ધા છે એટલે કે કુલગિરિ ઉપર ૨૬લા જિનભવનોની જેટલા જ પ્રમાણવાળા પઠકવનના જિનભવનો છે અને કુલગિરિ ઉપર ફોલા પ્રાસાદોથી બાક શુધ્ધા પ્રમાણવાળા પઠકવનના પ્રાસાદો છે એમકે—કુલગિરિના જિનભવન ૫૦ ચોજન લાંબા, ૨૫ ચોજન પહોળા અને ૩૬ ચોજન ઉંચા છે; તેવા જ પઠકવનના જિનભવનો છે તથા કુલગિરિના પ્રાસાદો ૧૨૫ ફોટા લાંબા તથા પહોળા છે તેને બાક શુધ્ધા કરતા ૧૦૦૦ ફોટા થાય તેને બાદે ભાગત્યા ૨૫૦ ચોજન લાંબા અને પહોળા પઠકવનના પ્રાસાદો છે કુલગિરિના પ્રાસાદ ૨૫૦ ફોટા ઉંચા છે તેને બાક શુધ્ધા કરતા ૨૦ ફોટા થાય તેને બાદે ભાગત્યા ૫૦ ચોજન ઉંચા તે પઠકવનના પ્રાસાદો છે.

પદકવનમાં આવેલા જિનજવનો અને પ્રાસારોનું સ્-
રૂપ છે કે—

પદ્મપાસજેઅણેદિ, વૃક્ષાઓ ચઉદિસામુ જિણુભવણું
સચિદિમિ સકીસાણુ, ચઉત્રાચિજુઆ ચ પાસાયા ૧૧

પદ્મપાસ પાસ	સકીસાણુ-જોન્દ	જો
વૃક્ષાઓ વૃક્ષાથી		ઈસને ના
સચિદિમિ ૧૧	પેન્દની	પાવિણુઆ-પામિ ૧૧
	ચિદિયામાં	પાસાયા-પાસાયા

અર્થ—આ પદકવનમાં જીવિહાની બારે દિશામાં
જીવિહાઓ પચાસ યોજન દૂર જોડે જોડે જિનજવન આવેલું
છે જોડેલે બારે દિશામાં વર્ષને બાર જિનજવન છે ત્યાં
પોતાની (જીવિહાની) ચિદિયામાં સોખમ ઇદના અને ઈશ્વર
ઇદના બાર વાવડે કુદા પ્રસારો આવેલા છે જોડેલે કે
અગ્નિ અને નૈર્ઋત વૃષામાં યોડેદના જે પ્રાસારો આવેલા છે
અને તે દરેકની બાર દિશાએ બાર વાવડીઓ છે વચ્ચે
ત્યાં ઈશ્વર વૃષામાં ઇશ્વરનેદના જે પ્રાસારો છે તે દરેકની
બારે દિશાએ બાર વાવડીઓ છે ૧૧૨.

તે જિનજવનો અને પ્રાસારોનું પ્રમણ્ય છે કે—

કુસમિચેઈદરાણુ, પાસાયાણુ ચિમે સમઈંબુણુ
પણુવીસરુદ્દુગુણુ—યામાઉ ઇમાઉ વાવીઓ. ૧૧૬

કુસમજુ-ઈંઓ	૩૬-ચિત્તકરવાળી
ઈમે-ના	
સમઈંબુણુ ૩ ના અને જાડકુણુ	આવામા— વાવડીઓ

હવે તે હરેક પ્રાસાદની ચારે દિશાએ જે બેઠે બેઠે વાવ છે તે વાવો પચીસ ચોજન પહોળી અને બમણી બેઠે પચાસ ચોજન લાંબી છે તે વાવડીઓના નામો ઇશાન જૂણાના પ્રાસાદથી પ્રદક્ષિણાના અનુક્રમે આ પ્રમાણે લખવા—તેમા ઇશાન જૂણાના પ્રાસાદની દરવી પુષ્પ ૧, પુષ્પવતી ૨, રક્તવતી ૩ અને રક્તવતી ૪ નામની વાવડીઓ છે અર્ચિ જૂણાના પ્રાસાદની દરવી ક્ષીરસા ૧, ઇક્ષુસા ૨, અમૃતસા ૩ અને ચારુવીરસા ૪ નામની ડી નેર્જીત જૂણાના પ્રાસાદની દરવી શબ્દેવરા ૧, શબ્દ ૨, શબ્દાવતી ૩ અને જલારૂપ ૪ નામની છે તથા વાવબ જૂણાના પ્રાસાદની દરવી પુષ્પાવતી ૧, પુષ્પવતી ૨, મુપુષ્પ ૩ અને પુષ્પમાલિની ૪ નામની છે ૧૧૬

તે પદ્મવનમાં જિનભવનની આગળ ચાર સિંહાઓ છે તેનું સ્વરૂપ મ્હે છે—

ત્રિચુક્રરખદિહિસિ બેઅણ પણસય દીકસપિહુલ

ચતુરિચા;

અસસસિમમા ચતુરૈ, સિઅકણુયમિલા સવેઠ્ઠા ૧૧૭

ત્રિચુક્ર-મિન જુવનથી
ખદિહિસિ-ખદાની સિંહાએ
અસ પિહુલ-અર્ધ પહોળાઈ
વાળી

અસસસિમમા-અર્ધ ૫ દક્ષિણ
સિંહ પાંગા
સિસા-સિંહાઓ
સવેઠ્ઠા-વેદિયા સહિત

અર્થ—તે પદ્મવનમાં જિનભવનની બહારની દિશામાં (આગમાં) પાંચ સો ચોજન લાંબી તેનાથી અધ

સકલ જિલ્લાના જિનભવન તથા ગ્રાસાહની સ્થાપના

નંબર	તારખ	પરિણામ	કુલ
૧૬૬૧૧૧૧૧	૧૦	૧૦	૧૦
૧૬૬૧૧૧૧૧	૧૦	૧૦	૧૦
૧૬૬૧૧૧૧૧	૧૦	૧૦	૧૦
૧૬૬૧૧૧૧૧	૧૦	૧૦	૧૦

પ્રમાણે—શિલાઓ પાથ સો યોજન લાગી, અહીં સો યોજન પહોળી અને ચાર યોજન ઊંચી છે તેને આઠ હજાર ભાગના માટે પ્રથમ કોશ કરવા સારૂ ચારે શુષ્કતા અનુક્રમે ૨ ૦—૧૦૦૦—૧૬ કોશ ચાલ છે તેને ખનુષ કરવા માટે બે હજારે શુષ્કતા અનુક્રમે ૪ ૦૦૦૦—૨૦૦૦૦૦૦—૩૨ ૦૦ ખનુષ ચાલ છે તેને આઠ હજારે ભાગ રેતાં અનુક્રમે તે સિદ્ધાસનો ૫ = ખનુષ લાગ્યા, ૨૫૦ ખનુષ પહોળા અને ૪ ખનુષ ઊંચા હોય છે (યોજનને ૮૦૦ વડે ભાગતા બેટલા યોજન બેટલા ખનુષ થાય છે એમ સમજવું કારણ કે એક યોજનના ૮૦૦૦ ખનુષ ચાલ છે) ૧૧૮

અમુતરાઉ તાઓ, ઇગેમસીદાસણાઉ અધપુત્તવા;
અઉમુ વિ તામુ નિયાસણ—દિસિ ભવનિખુમનજણુ
હોઈ ૧૧૯

અમુતરાઓ—નદિય અને ઉપની
તાઓ—તે સિદ્ધાઓ
જેમ—જેક એક
સીદ્ધાસણાઓ—સિદ્ધાસનવાળી
અધપુત્તવા—અગ્નિ પૂર્વક

અઉમુવિ—ચારે જણ સિદ્ધાઓ ઉપર
તામુ—તે
નિયાસણ—પોતાના જાણની
દિસિભવ—કિશામાં જશેલા
જિણુમનજણુ—જિનેશરતુ સ્થાન

અર્થ—દક્ષિણ અને ઉત્તર દિશાની તે સિદ્ધાઓ
એક એક સિદ્ધાસનવાળી છે અને અતિ શુદ્ધ પૂર્વક
નામવાળી છે આ ચારે સિદ્ધાઓને વિષે પોતપોતાના
સિદ્ધાસનની દિશામાં ઉત્તમ જશેલા જિનેશરતુ સ્થાન
મહેત્સવ ચાલ છે ૧૧૯

એન્ડે બલીસો યોજન ખેડાળી અને ચાર યોજન ઉંચી
તથા અષ્ટ વર્ગના આકારવાળી અને વેદિકા સ્થિત ચાર
સ્વતંત્ર મુલ્યની શિલાઓ છે ૧૧૭

તે શિલાઓ ઉપર રહેલાં સિંહાસનોનું પ્રમાણ
કહે છે —

સિંહાસનપદ્મસહસ્ત્ર—સમાવૃત્તિસાધ્યેદિ દોઢિ ભુજા
સિત પદ્મક જતા ૨-તક જતા પુવ્વપશ્ચિમઓ ૧૧૮

સિંહાસન પદ્મસહસ્ત્ર પ્રમાણથી
અર્ધસહસ્ત્ર—જ્યાં ઉપર
અસમાવૃત્તિ—સમાવૃત્તિ
સિંહાસનપદ્મ સિંહાસનો વડે
દોઢિ ને

ભુજા-સહિત
૨૬૬ જતા-૨૬૬ જતા
૨૬૬ જતા ૨૬૬ જતા
પુવ્વપશ્ચિમઓ પૂર્વ અને
પશ્ચિમ

અર્થ — શિલાનું જે પ્રમાણ કહ્યું તેના આઠ ફૂટ
રમા ભાગના પ્રમાણવાળા બે સિંહાસનો વડે કુદરત પૂર્વ અને
પશ્ચિમ દિશાને વિશે જનુકેમ પાંદુક જતા અને ૨૬૬ જતા
નામની શિલા છે ૧૧૮

વિવેચના: — પાંદુક જતા પૂર્વ દિશામાં પાંદુક જતા
નામની શિલા છે અને પશ્ચિમ દિશામાં ૨૬૬ જતા નામની
શિલા છે તે જન્ન શિલા ઉપર બે બે સિંહાસન છે કદાચ
કે આ બે સિંહાસનો ઉપર મહાવિરેકમાં જન્મેલા તીર્થ
કરોના અભિષેક થાય છે અને ત્યાં બે તીર્થકથે એક
એક દિશામાં એક સાથે ઉપજે છે તે સિંહાસનોનું પ્રમાણ
શિલાના પ્રમાણના આઠ ફૂટના ભાગ નેરુ છે તે આ

સોમનસ વનનું સ્વરૂપ કહે છે —

સિદરા છતીસેહિ, સદસેહિ મેહસાઈ પય સચ્ચે;
પિદુસ સોમણસવણ, સિવવિણુ પડગવણસરિન્છ ૧૨૦

સિદરા—સિખરની	પિદુસ—પદોગાઈવાળું
છતીસેહિ—છત્રીસ	સોમણસવણ સોમનસ વન
મેહસાઈ—મેખલાને વિષે	સિવવિણુ શિવા વિના
પયસચ્ચે—પંચસે બોલન	સરિન્છ—સરણ

અર્થ — સિખર ઉપસથી છત્રીસ કંઠાર યોજન નીચે પાવસો યોજન પહેળી મેખલાને વિષે સોમનસ નામે વન છે તે શિવા વિના પડગવન સરણ છે ૧૨૦

વિવેચના--મેહ પવતના સિખરથી નીચે છત્રીસ કંઠાર (૬૦) યોજન ઉત્તરીએ એટલે મેહના મૂલથી મેહકંઠ કંઠાર યોજન ઉપે આવીએ ત્યારે ત્યા પાવ સો યોજન પહેળી વલવને આકારે મેખલા છે તે મેખલામા પંચ સો યોજન પહેળી વલવને આકારે સોમનસ નામનું વન છે તે વન પડગવન સરણ છે પરંતુ તેમા શિવાએ નથી એટલે પડગવનની પેઠે આ સોમનસ વનમાં આર શિવાએ આર જિનજવન છે આર વિદિશાએ આર આસાદ ॥ અને દરેક આસાદની આરે શિવાએ આર આર વાવે છે તે વાવેના નામ આ પ્રમાણે—ઈશાન જૂણાના આસાદની ફસ્તી મુમના ૧, સોમનસા ૨ સોમનસ્યા ૩ અને મનોરમા ૪ અર્થિ જૂણાના આસાદની ફસ્તી ઉત્તરકુચ ૧ ઉવકુસ ૨ ચારિયેચુ ૩ અને સરસ્વતી

વિવેચન — તે પાદુકવનમાં દક્ષિણ દિશાએ અને ઉપર દિશાએ પહેલી તે બે સિદ્ધાઓ. અતિ સબ પૂર્વ નામવાળો છે એટલે કે દક્ષિણ દિશાએ અતિપાદુકવન નામની અને ઉપર દિશાએ અતિરજાકવનના નામની કે સિદ્ધાઓ છે તે બન્ને સિદ્ધા ઉપર, ઉપર અષ્ટાવેશ પ્રત્યેક વચ્ચે બે બે સિદ્ધાસન છે તે ચારે સિદ્ધાઓ ઉપર પાનપોતાના સિદ્ધાસનની તરફ પહેલી દિશામાં બનીશ ચિત્રેશ્વરનો મહાજન એટલે જ માભિરેકના (સ્તંભ) મહોત્સવ થાય છે પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશાની બે બે સિદ્ધા ૨ તે દક્ષિણ ઉપર હાળી છે અને પૂર્વ પશ્ચિમ પહેલી છે તથા દક્ષિણ અને ઉપર દિશામાં બે બે સિદ્ધા છે ન ૫૨ પશ્ચિમ હાળી છે અને દક્ષિણ ઉપર પહેલી છે વળે ન સિદ્ધાઓ અર્ધે અક્ષાંશરે હોવાથી તેની વાજ અક્ષની દિશામાં છે કે નહાક્ષની દિશામાં છે? એ બાબત વિજય છે તથા પાદુકવનના અને રજાકવનના એ બે સિદ્ધા ઉપર બે સિદ્ધાસન હોવાથી ચાર સિદ્ધાસન કે નેનું પ્રશ્ન એ કે—પૂર્વ મહાવિરેક અને પશ્ચિમ મહાવિરેકમાં અહીં વળતે બે લીધે ક્યોનો જ મ સાથે તે વળે અમ સાથે વ્યારે લીધે કરોનો જ માભિરેક થઈ શકે છે અને અનિપાદુકવન તથા અતિરજાકવનના એ બે સિદ્ધા ઉપર એક એક સિદ્ધાસન છે તેથી ભરત અને ભરત દેવમાં બેલી વળતે બેકેક લીધે કરોનો જ મ સાથે ત્યાં તે બન્નેનો આગમદો-સવ પણ બેલી સાથે થઈ શકે છે તેથી સવ મળીને ૧૬ સિદ્ધાઓ છે ૧૧૬

વિષ્કભથી ૬૯૫૨ યોજન જોઈએ. બાબુવો, કેમકે સૌમનસ વન
 હરેક દિશાએ પાચસો પાચસો યોજન પહોળુ હોવાથી
 જન્ને દિશાનુ મળીને એક ૬૯૫૨ યોજન થાય છે તે
 ૪૨૭૨૬૬ યોજનમાંથી બાદ કરતાં વન સિવાયના મેરૂનો
 વિસ્તાર ૩૨૭૨૬૬ યોજનનો થાય છે (તેની પસિધિ
 ૧ ૩૬૬ યોજન અને અગ્રાસિયા ૨ ભાગ રૂં થાય છે)

આ વિષ્કભ બાબુવાની રીત આ પ્રમાણે—જે ઠેકણે
 સમમૂલકાથી મેરૂનું નેટણુ ઉત્તરપક્ષુ હોય તેને અગ્રાસિ
 ભાગ દેવે ભાગમાં જે આવે તેને સમમૂલકા આગળ
 મેરૂને જે વિસ્તાર છે તેમાંથી બાદ કરવા જે બાકી રહે
 તેટલો તે ઈચ્છેલા મ્યને વિષ્કભ બાબુવો જેમકે સમમૂલ
 વાથી ૬૩ ૦૦ યોજન ઉંચે જઈએ ત્યારે સૌમનસવન
 આવે છે તેનો વિષ્કભ બાબુવો છે માટે ૬૩૦૦૦ ને અગ્રાસિ
 ભાગવાથી ભાગમાં ૫૭૨૭૬૬ યોજન આવે છે તેને સમ
 મૂલવાના ૧૦ ૦ યોજન પ્રમાણુ વિષ્કભમાંથી બાદ
 કરીએ એટલે ૪૨૭૨૬૬ બાકી રહ્યા આવશે સૌમનસ વન
 પાસે મેરૂનો વિષ્કભ આવે છે આ પ્રમાણે નહનવન
 વિચેરે સ્વ ઠેકણે ભાવના કરવી પસિધિ બાબુવાની રીત
 આગળ કહેશે. ૧૨૧

નહનવનનુ સ્વરૂપ કહે છે—

તત્તો સટ્ટુસટ્ટી—સહસેદિ પુહણુ પિ તહ ચેવ
 પુતરિ ભવણુપાસાય—તરટ્ટુ નિસિ કુમરિક્કડા વિ. ૧૦૦

૪ નેચ ત પૂણના પ્રાસાદની ફરતી વિશાળ ૧ માલિકા
૨ અસરસેના ૩ અને શેઢિણી ૪ વાવ ૫ પૂણના
પ્રાસાદની ફરતી જાડોતણ ૧ બહા ૨, મુલકા ૩ અને
જાડાવતી ૪ આ નામની કુલ ૧૬ વાવો છે ૧૨

આ સોમનસ વન જાગલ મેરુતુ જાડપણ
મે છે —

તખાદિરિ વિષ્ણુભે, બાયાવસયાઠ દુસવરિ સુઆઈ;
અંગેગારસભાગા મળએ ત એવ સહસુણ ૧૨૧

જા બાદિરિ—તેનો બહારનો	ઈમારતભાગા—અનિચારીના
બાયાવ—વેળાવીધ	ભાર
દુસવરી—અનિ	મળએ—મળ્યા, જો
સુઆઈ—સહિ	સહસુણ—દલા મોળા ભોળા

અર્થ —તેનો બાહરનો વિષ્ણુના ભિલાલીસ છે ને
જાડોતેર મોજન તથા અનિચારીના જાડ જાગ પ્રમાણ ૧
અન જાડની જાણુ તેનાથી કચર મોજન એમે છે ૧૨૧

વિવેચન —ત સોમનસ વનની બહારની જાણુ
એમે પૂર્વથી પશ્ચિમ અથવા દક્ષિણથી ઉત્તર મુખીને
ધરણ વિષ્ણુના એટલી પહોળાઈ (જાડપણ) ભિલાલીસથી
બહોળ મોજન પ્રકૃત અનિચારીના જાડ જાગ (૪૨૫૨
મોજન અને ૮ જાગ) છે (તેની પરિમિ ૧૩૫૧૧ મોજન
અન અનિચારીના ૧ જાગ ૧૧ જાગ છે) તથા તે સોમનસ
વનની મધ્યે એ છે જાડની જાણુ પૂર્વથી પશ્ચિમ મુખી
અથવા ઉત્તરથી દક્ષિણ મુખી ધરણ વિસ્તાર બહારના

પેતાના જાવનોને વિશે વસે છે તેથી (સમજૂતિલાથી ૬૦૦
 યોજન ઠીક તિથ્થસિદ્ધાને અતિક્રમવાથી) તે સિદ્ધિ
 વાસી કહેવાય છે તે હિંદુધર્મારીઓનાં નામ આ પ્રમાણે—
 ૧ શેષકલ્પ, ૨ મેષવતી, ૩ સુમેષા ૪ મેષમાલિની, ૫
 મુન્દકા, ૬ વત્સમિત્રા, ૭ બલકલ્પ, અને ૮ વારિવેણા

ગ્રાસાદની આદે બાલુએ આવેલી વાવોના નામો આ
 પ્રમાણે—ઈશાન પૂણ્ણમા સ્કેલા ગ્રાસાદને ફરતી—નકોતરા
 ૧ નક ૨, મુનકા ૩ અને નરિવર્ધિની ૪ એ નામની વાવો
 છે અગ્નિ પૂણ્ણમા સ્કેલા ગ્રાસાદને ફરતી નરિવેણા ૧,
 જ્યેષ્ઠા ૨ મેષુષા ૩ અને સુધર્મા ૪ એ નામની વાવો
 છે નૈર્ઋત્ય પૂણ્ણમા ગ્રાસાદને ફરતી બદા ૧, વિશાલા ૨,
 કુમુદા ૩ અને પુરુષીકિણી ૪ એ નામની વાવો છે અને
 વાયવ્ય પૂણ્ણમા રહેલા ગ્રાસાદને ફરતી વિજયા ૧ વૈજયતી
 ૨ જયતી ૩ અને જયજિવિતા ૪ એ નામની વાવો છે
 કુલ ૧૬ વાવો છે ૧૨૨

હવે નદનવન બાજળ મેદાનો વિસ્તાર કહે છે—

ધ્રુવસકલ ધ્રુવસપાર્ક, ચક્રિપરણા છત્રિયમારદયા યઃ
 લુહલુબહિવિકળ બો, સહસ્રમેા હોઈ મન્નઝમિ ૧૨૩

ચક્રિપન્ના-યોજન

છત્રિય વગી ૭

હ્યાર સામા-અગ્નિ આરીજા જામ

બહિ નદરનો

સહસ્રમેા-હ્યાર યોજન બોયો

મન્નઝમિ-અદરનો

અર્થ — નદનવનનો બહારનો વિષ્ઠલ નવ હ્યાર
 નવમેા યોજન યોજન અને અગ્નિઆરીજા ૭ બામ પ્રમાણ

તત્તો—તે વનથી
 સુદુસદી—સાડી બાસ
 છાદ્ય—નિભવન પશુ
 તદ્દેવ—ગુરુ
 સુપરિ—૧૩

ભવતુ પાસાવતર—નિભાસ
 અને પ્રાસાદના આત્મમાં
 વિસિદ્ધિમરિ—વિદ્યા ૧૨ રીતિ
 આ આપિ હોય ૧૪

અર્થ—તે સોમનસ વનથી સાડી બાસ હવા
 યોજન નીચે નહનવન પશુ તેના જેવું જ છે પરંતુ ભવન
 અને પ્રાસાદના આત્મમાં આત્મ દિક્કુમરીઓના હોય
 છે એટલી વિશિષ્ટતા છે ૧૨૨

વિવેચન.—ત મેરુ પર્વતના સોમનસ વનથી સાડી
 બાસ હવા (૧૦૫) યોજન નીચે ઉતરીએ ત્યારે
 ત્યાં નહનવન આવેલું છે તે પશુ સોમનસ વનથી જેવું જ
 છે એટલે જાણી પશુ જ યોજન પહેાળી વદયાદારે
 મેખલા આવેલી છે તે મેખલામાં જ યોજન વહરને
 જાણે યોજન પહેાળી નહનવન છે પરંતુ વિશેષતાએ છે
 કે વિદ્યામાં આવેલા આર જિનશવન અને વિદ્યામાં આવેલા
 આર પ્રાસાદના આત્મ આત્મના વિભાગમાં દિક્કુમરીના
 આત્મ હોય આવેલા છે તે હોય પાંચ એ યોજન ઉચ્ચ છે
 નવમો ભવતુ એક હવા યોજન ઉચ્ચ છે તેથી તે સહસ્ર
 કટ કહેવાય છે તે પ્રથમ જાણી ગયા જીએ આ દિક્કુમરી
 રિકાએ સમભૂતના પૃથ્વીથી એક હવા યોજન ઉચ્ચ
 (અ તે કે સમભૂતનાથી જ યોજન ઉચ્ચ નહનવન છે
 અને તે વનમાં જ યોજન ઉચ્ચ દિક્કુમરીના હોય છે
 તેથી એક હવા યોજન ઉચ્ચ) હટની ઉપર રહેલા પાવ

અર્થ — તે ભદ્રચાલ વનથી પાંચસો યોજન નીચે પૃથ્વીવળને વિશે તેજ પ્રકારે ભદ્રચાલ વન આવેછું છે પરંતુ અહીં હિંગ્રજ દૂરો આવેલા છે એટલી વિશેષતા છે તેમજ વનનો વિસ્તાર તો આ પ્રમાણે (આગલી ગ્રંથમા ઠહે ઇ તે પ્રમાણે) લખ્યો ૧૨૪

વિવેચના—તે નહનવનથી પાંચ સો યોજન નીચે જઈએ ત્યારે પૃથ્વીવળ આવે છે તે પૃથ્વીવળને વિશે મેરુ પવતને દરેક તેજ પ્રકારે એટલે નહનવનની જેમ ભદ્રચાલ નામે વન આવેછું છે વિશેષ એ છે કે—અહીં એટલે આ ભદ્રચાલ વનમા હિંગ્રજદૂરો આવેલા છે બીજું નામ કશિ દૃઢ લખ્યું કરણ કે આ દૂરો હાથીના જેવા આકારવાળા છે વળી વનનો વિસ્તાર આ પ્રમાણે હવે પછીની ગ્રંથમા ઠહે પ્રમાણે છે અહીં ભદ્રચાલ વનમાં મેરુની ચાર દિશાએ ચીતોદ્ય અને ચીતા એ બે નદીઓના પ્રવાહે રૂપી છે તેથી ચાર દિશામાં ચાર જિનભવનો નથી, પરંતુ નદીના કિનારાની પાસે જિનભવનો છે અને ચાર પ્રાસારો બજાવત ત્રિશિની પાસે છે તથા તે ભવનો અને પ્રાસારોના બાહ્ય આંતરાને વિશે બાહ્ય કશિદૃઢ છે અહીં પણ ચાર વિદિશા એવા ચાર ચાર વાવો છે તેનાં નામ આ પ્રમાણે—ઉશ્યન ચૂષ્પામાં—પદ્મા ૧, પદ્માલા ૨ કુમુદા ૩ અને કુમુદાલા ૪

૮ મધ્યના વિસ્તાર તેથી જોડ ફળર યોજન જોડા ૨૧
છે ૧૨૩

વવેચન.—તપ ફળર તપસો યોજન યોજન કરે
ઉપર અઘારિયા છ કામ (૮૬૫૪૪૧) જાટલો નહનવન
જલ્દાના છે. મુખીના મેરુનો વિસ્તાર છે તેમાથી જો
ફળર જાણ કરોએ તેટલો મેરુના મધ્યનો જોડલે પર
નિવાસ જોડલો મેરુનો વિસ્તાર કાચ છે તેથી ૮૬૫૪૪૧
મધ્યના વિસ્તાર છે ને જા રીતે—સમખૂલજાથી ૫ ૦ યોજન
ઉધ નહનવન જાવેલુ છે તેથી ૫ ને અઘારે કામત
૪૫ યોજન જન અઘારીયા પાચ કામ જાવે છે તેલો
વિસ્તાર સમખૂલજાથી નહનવન મુખી જાવીએ ત્યારે મે
પરવમાથી જોડો કાચ છે. માટે સમખૂલજાના વિસ્તાર
૬૪ ફળર યોજનમાંથી તેટલો જાડ કર્યાં ૮૬૫૪૪૧ યોજન
વન સહિત મેરુનો વિસ્તાર જાવે છે તે નહનવનની જાડેની
પરિધિ ૩૧૪૭૬ જોજન કાચ છે અને વન નિવાસ જોડલો
મેરુનો વિસ્તાર ૮૬૫૪૪૧ યોજન છે તેની પરિધિ
૨૮૩૧૬૪૪ યોજન કાચ છે ૧૨૩

ભદ્રશાલ વનનુ સ્થાપ કરે છે —

તકલો ૫ વ્યસએદિ, મહિઅસિ તહ એવ ભદ્રસાસવણ;
શુવરમિદિ ગર્ગચિઅ, હડાવણવિત્તર તુધમિ ૧૨૪

તકલો—૬ (નહનવન)ની નીચે	નવર પદ—જાડ વિસ્તાર
મહિઅસિ સ્પીતલ જીર,	વિમ્બરૂડા—વિમ્બરૂડા
શુમિ જીર	વણવિત્તર—નનો વિસ્તાર
ભદ્રસાસવણ—જલ્દાના વન	કર્મ—જા

સેક પર્વતના ધ્વાર વનનો પ્રમ —

વનનું નામ	ફેટલા ચોજનનો વિસ્તાર	ફેટલા ચોજનનો વિસ્તાર મિટરો	ફેટલા ચોજનનો વિસ્તાર ચો. મા.	ફેટલા ચોજનનો વિસ્તાર ચો. મા.	ફેટલા ચોજનનો વિસ્તાર ચો. મા.	ફેટલા ચોજનનો વિસ્તાર ચો. મા.	ફેટલા ચોજનનો વિસ્તાર ચો. મા.
પહોળા	૪૬૪	૧	૧૦ ચો.	૪	૪	—	—
સામનસવન	૫૦૦	૪૨૭૨	૫ ચો. મા.	૪	૪	—	—
નહન વન	૫૦	૬૪૫૪	૧૧ ચો. મા.	૪	૪	—	—
ભાસાલવન	૫૪ ૦૦ લાખ	૧૦૦૦૦ ચો.	૧	૪	૪	—	—
૨૫ પહોળી			૫૫૫૫ તલપર				

૨૨

૧ જાતી મરેના જંગલ પહોળી તલપી નહિ પણ મૂળની જાણે જાણી

અધિવૃક્ષમા-ઉત્પલ્લભા ૧ નલિના ૨ ઉત્પલ્લભા ૩
 અને ઉત્પલ્લ ૪ નૈર્ઋત્યપૂણામાં જૂના ૧ અગ્નિનો ૨ જાનની
 ૩ અને કલ્પકમળા ૪ વાયવ્યપૂણામાં-શીર્ષાતા ૧ શીર્ષાદિવા
 ૨ શીર્ષા ૩ અને શીર્ષાદિવા ૪ એ નામની ચારે
 છે ૧૨૪

જદ્રશાહ વનનો વિસ્તાર કહે છે—

બાવીસ સહસ્રાર્ધ, મેરુઓ પુન્વઓ આ પશ્ચિમઓ;
 ત ચાટસીવિકૃત, વણુમાણુ હાલિયુતરઓ ૧૨૫

મેરુઓ-મેઘી		વિકૃત-મગધા
આસી-આસી ૧૩		વણુમાણુ-જાનુ માન

અર્થ —મેરુ પર્વતથી પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશામાં
 બાવીસ હજાર ૨૨ • મેઘન વિસ્તારવાળું (લાગુ)
 જદ્રશાહ વન આવેલું છે તથા તે (બાવીસ હજાર) ને
 અગ્નિથી અને બાવીસે તેડેલો હલિયુ અને ઉત્તર દિશામાં
 જદ્રશાહ વનનો વિસ્તાર (પહેાળાઈ) આવેલો છે ૧૨૫

વિવેચન —આ જદ્રશાહ વન મેરુને ૬૨૫ પૃથ્વીવલ
 ઉપર આવેલું છે મેરુથી પૂર્વમાં તથા પશ્ચિમમાં ૨૨
 મેઘન લાગુ છે તથા ઉત્તર અને હલિયુમાં તેના આશ
 સીમાં જાન જેટલું છે બાવીસ હજારને અગ્નિથી
 બાવીસે ત્યારે જડેલો (૧૫) મેઘન આવે છે તેડેલો
 ઉત્તર હલિયુનો વિસ્તાર બણુવો ૧૨૫

આરે જગદત પર્વતોના વર્ણ તથા નામ કહે છે—

અખેઆર્ધમુ પર્વાદિ-લેણ મિચ્છત્તપીઅનીલાભા
સોમણસવિચ્છુપ્પદ-અધમાયણુમાસવતકખા ૧૨૭

અખેઆર્ધમુ—અર્ધિ ખૂણે અર્ધિ
પર્વાદિલેણ—પર્વાદિભાવ
સિચ્છ—ચેત પીગી
રત્ત—તી
પીઅ—પીગી
નીલાભા—નીલ ધર્મિ ભાગ

સોમણસ સોમનસ વચ્ચે
વિચ્છુપ્પદ—વિચ્છેદન વચ્ચે
અધમાયણુ—અધમાન જગદત
માસવતકખા—માસ વત નામે
જગદત

અર્થ—અર્ધિ ખૂણે આદિ આર નિદિશાને વિષે પ્રક
ક્ષિપ્તાના ક્રમે સ્વેત, રક્ત, પીત અને નીલ વણ વાણ અનુક્રમે
સોમનસ, વિદુમ્મલ, અધમાન અને માસવત નામના આર
જગદત છે ૧૨૭

વિવેચન — અર્ધિખૂણેમા સોમનસ નામનો જગદત
રૂપા જેવા સ્વેત વણવાળો છે ૧ નેચત્ત ખૂણેમા
વિદુમ્મલ નામનો જગદત વિદુમ્મ (પરવાળા) જેવા રક્ત
વર્ણવાળો છે ૨ વાચબ્બ ખૂણેમા અધમાન નામનો જગદત
મુરલ્લ જેવા પીત વર્ણવાળો છે ૩ અને ઇશાન ખૂણેમા
માસવત નામનો જગદત નૈદુર્ગરત્ત જેવા વર્ણવાળો
છે ૪ ૧૭

જગદતની નીચે અપોલોકમાં વસનારી હિંદુમારીઓનું
સ્થાન કહે છે—

હવે મજાદ ત મિરિનુ વણુ ન કરે છે—

છઠ્ઠીસ મહસ ચઉ સય, પણુદતારિ મણુ કુરુણધિવાજ
ઉભયો વિણિખયા મય—હ તા મેરુમ્મુદા ચઉસે. ૧૨૧

પણુદતારિ-૫૨૦૨

મણુ નઈને

કુરુણ-કુરુણની નીનીયા

પણુવા-પણુવાની

ઉભયો-બી જણુ

વિણિ મયા-વિણિ

મય-હ તા મેરુમ્મુદા

ચઉસે-ચઉસેની સન્મુજ

અર્થ:—કુરુણની નીનીયા પ્રણવકુદમો છઠ્ઠીસ
હજાર ચારસો પચોતેર ચોક્કસ કર્ણને ત્યારે બને
જાણુએ મેરુની સન્મુજ ચાર મજાદ તા નીકળ્યા છે ૧૨૧

વિવેચન:—હેવકુદ અને ઉત્તરકુદમાં જાવેલો શીતેલ
જન શીતા નીનીયા પ્રણવકુદમો છઠ્ઠીસ હજાર ચાર
જને પચોતેર (૧૪૭૫) ચોક્કસ કર્ણને ત્યારે તે ઠંઠાવે
નિવધ જન નીલવત બે બે કુલગિરિમાંથી છે જી મજાદ
પર્વતો નીકળ્યા છે તે ચારે મજાદ પવતો મેરુપર્વતની
સન્મુજ ગમેલા છે (મેરુ કુખી પહેલેલા છે) તે હાથે
દાનને જાણે વાણ હોવાથી મજાદ તા મેરુવાળા છે (મેરુ
પવત ૧ ચોક્કસ પહેલેલા અને તેના પૂર્વ-પશ્ચિમે ભર

શાક વન વાળીસ વાળીસ હજાર ચોક્કસ કુલ ૫૪ • ચોક્કસ
પ્રમાણ પહેલેલા કુરુણમાં છે મજાદ તાની પહેલેલાની બે
હજાર ચોક્કસ કર્ણ ૫૪ તેમાંથી શીતા શીતાદાના મૂળ
વિન્તાવના ૫ ચોક્કસ કર્ણ પરદા તેના અર્ધ કર્ણ
૨૬૪૭૫ ચોક્કસ કર્ણ બેટલા શીતા ને શીતાદાની બને
જાણુના મજાદને છેલ્લા છે ૧૨૧

અર્થ:—આ ચાર ગજદત પવતો શરૂઆતમાં ચારસો ચોક્કસ હજાર અને અંતે પાંચસો ચોક્કસ હજાર છે શરૂઆતમાં પાંચસો ચોક્કસ પહોળા અને અંતે નવચારની ધાર સુમાન છે તથા ત્રીસ હજાર બસો ને નવ ચોક્કસ અને બે હજાર પ્રમાણ પહોળા છે ૧૧૬

વિવેચન.—તે ચાર ગજદતભિર શરૂઆતમાં એટલે કુદનિરિમાથી નીકળે છે તે પ્રદેશને વિરે અને છેડે એટલે મેરૂપર્વતના પ્રદેશને વિરે અનુક્રમે ચાર સો અને પાંચ સો ચોક્કસ હજાર છે એટલે પ્રારભમાં નિષપ અને નીલવત આગળ ચાર સો ચોક્કસ અને છેડે મેરૂપર્વત આગળ પાંચ સો ચોક્કસ હજાર છે તથા પહોળપણમાં (અંકપણમાં) પ્રારભમાં પાંચ સો ચોક્કસ પહોળા છે અને અંતે—છેડે અસિસમ એટલે બફૂની ધારાની જેમ અણુહના અસખ્યાતમાં ભાગ એટલા પહોળા છે તથા આ ગજદત પવતો હાથીના હાંતના આકારે પાંચ હોવાથી હાંતપણાને વિરે ત્રીસ હજાર બસો ને નવ ચોક્કસ અને ૭ હજાર (૩૦૧ કર્ક) હોય છે તે બે ગજદતની અણીઓ મળી બમેલ હોવાથી બે ગજદતની હજાર્ક એટલી કરીએ ત્યારે કુદસેત્રનુ પનુપૂજ યાવ છે ૪૫ જે બે બે ગજદતની વચ્ચે દેવકુદ તથા ઉત્તરકુદ આવેલ છે પનુપ્પના પાછળના આકાર જેવો આકાર હોવાથી પનુપૂજ કહેવાય છે તે ૬૦૪૧૮૧૬ ચોક્કસ પ્રમાણ અને અર્ધ વર્તુલાકાર યાવ છે તથા ચીતોહા અને ચીવા નદીના પ્રપાતકુદથી બને જાણુ ૧૬૪૭૫ ચોક્કસ ૩૨ હરેક ગજદત

અદ્ભોતવાસિણીઓ, દિસાકુમારીઉ અદુ એએસિ
અયહ તઝિરિવરાણ, હિદુા ચિદુતિ રાવસેસુ ૧૨૮

અદ્ભોત-અરાધાકર્મ	અયહ ત અયહ ત
વાસિણીઓ-વસનારી	હિદુા-નીચ
એએસિ-એ (અન્ય ન વતો)ની	ચિદુતિ-ચહે ફ

અર્થ:- અધોદોહમાં વસનારી બધા દિસાકુમારીઓ
એ તેઓ આ એક એવા અયહ ત વતોની નીચે
અવતેને વિરે એટલે આવાસોને વિરે રહે છે ૧૨૮

વિવેચન - આ ચાર અયહ ત વતોની નીચે
અધોદોહવાસી દિસાકુમારીઓના અવતે આવેલા છે તે
અયહ તની નીચે જે જે રેખીઓના જુવનો છે તે સમજ
તથા પૃથ્વીથી એક દબ્બર યોજન નીચે હોવાથી અધોદોહ
વાસી કહેવાય છે તેમનાં નામઆ પ્રમાણે છે લોચકક
૧ લોચવલી ૨ મુલોગા ૩, લોચમાલિની ૪ મુલસા ૫
વન્સમિત્રા ૬ પુષ્પમાલા ૭ અન નદિયા ૮ ઇતિ ૧૨૮

હવે તે અયહ તઝિરિની ઉચ્ચાર્થ પહેાચાર્થ અને
હવાક કહે છે—

પુરિ અનેચકિપણસય ઉચ્ચતિપિહુતિ પણસ / પ્રસિસમા
દીદનિ ઇમ છકસા કુસય પુવુતર સદસતીસ ૧૨૯

પુરિ ન ન મ	અસિસમા-ન વા અમા
અન	ઈમ-એ આ
પિહુતિ	પુવુતર-નવ જિતિ

દિશામાં ઉત્તરકુરુ છે તે જાને કોત્રે જાણાયદ સમાન
જાણારે રહેલા છે તે કોર કોત્રની પહોળાઈ ૧૧૮૪૨
ચોજનને ૧ કલા બેટલી છે તે જાવી રીતે બધુથી -

મહાવિદેહ કોત્રની પહોળાઈ ૪૪૬૮૪ ચોજન ને ૪ કલા
પ્રમાણ કલા છે તેમાથી ઘેરુ પર્વતની પહોળાઈના ક્યા કબર
ચોજન કાઢી નાખ્યા ત્યારે ૨૪૬૮૪ ચોજન ને ૪ કલા જાડી રહે
તેનુ જર્ષ કરીએ ત્યારે ઉપર કહેલ ૧૧૮૪૨ ચોજન ને ૧
કલા પ્રમાણ પહોળાઈ જાને છે જાટહુ દેવકુરુ તમા ઉત્તરકુરુ
ધનુ કહેવાય છે ઝરણુકે ધનુષ્ય સરણા જામલાળા દેવકુરુ
જાને ઉત્તરકુરુના વચમા સ્થાપેલ ધનુ કોટલે જાણુ સમાન
તેના જાણાર છે ૧૩૦

કુરુક્ષેત્રમા જાવેલા જાર પર્વતો કહે છે -

ધૃષ્ટદ્યુમ્નાવરકુસે, કસ્યપમયા બસસમા જિરી દો દો;
ઉત્તરકુરુઈ જમમ, વિમિત્તચિત્તા ય ધંજરીએ ૧૩૧

ધૃમ્નાવર-પૂર્વ જાને પશ્ચિમ

કુસે-જિનાર

બસસમા-જમમ સરમા

ઉત્તરકુરુઈ-કેવ કામા

જમમા-૧૫૦ ૧૧

ધંજરીએ-વિમિત્તચેત્ર (૨૧૫૨)ના

અર્થ - નદીના પૂર્વ પશ્ચિમ કહે સુવર્ણમય જાને
બસકુટ સમાન જાને પર્વતો જાવેલા છે તેમા દેવકુરુમા
જમમ નામના બે પર્વતો છે જાને ઉત્તરકુરુમાં વિચિત્ર જાને
ચિત્ર નામના બે પર્વતો છે ૧૩૧

દિવેષન. - મહાવિદેહમા જાવેલી શીતોદા જાને
શીતા નદીના પૂર્વ જાને પશ્ચિમ વટને વિષે કનકમય કોટલે

ખવત છે તેથી તે બે મજદૂર પવતનું જતાર બેઠું ૧૨૫
મીટે તેને જમણા કસવાથી પરસ્પર ચોળન થાય તેમા પ્રચલ-
કુદમાથી નીકળ્યા પછીના મારજના પ્રવાહના પચાસ જેવળ
જોળવવા ૫૩ ૦૦ ચોળન થાય. જાટલી કુરસેવરી ૯૫
જમણો પનુજને જાંપિલી દોરી સમાન જાકાર હોજી
૯૫ કહે છે તેમાં બે મજદૂરની સ્થિતિ ચોળતો
મારજની ખજોજાઈ જોળવવા ૫૪ ચોળન પ્રમાણ ૯૫
થાય છે ૧૨૬

૬૫ કુરસેવરી વિસ્તારને જોટલે ઈંપુને કહે છે —

તાણુ તો દેવુતાર—કુરાઉ ચંકદસ ડિવાડિ કુવે;
દસસહસવિમુદ્ધમહા—વિદેહકસમાણુપિહુસાએ. ૧૩૦

તાણુ તો—તેમાંની વચ્ચે		કુવે—એ
દેવુતારકુરાએ—દેવુતારને ઉત્તરકુર		વિમુદ્ધ—જાડ ૧૨૫
ચંકદ—જાડ ચંક સમાન		કસમાણુ—જાડ ૫૪ પ્રમાણ
સહિદિ જામમાણ		પિહુસાએ—૧૨૦

અર્થ—તે બે મજદૂરની વચ્ચે જાડ ચંકના
જામમાણા દેવકુર અને ઉત્તરકુર નામ બે કોચે છે.
મહાવિદેહના પ્રમાણ (વિસ્તાર)માંથી ૬૨૫ કલ્પર જાડ
કરવા ૪ જાકો કહે તેના જાડ સાત જેટલી તે દરેકની
પહોળાઈ છે ૧૩

વિવેચન —તે મજદૂર પવતોને વચ્ચે જોટલે બે
મજદૂરની વચ્ચે દેવકુર અને ઉત્તરકુર નામના બે કુર્ચલ
થાતા કોચે છે મેઈની હિંદુમાં દેવકુર અને મેઈની ઉત્તર

૫ વિદુષ્ઠા આ પાંચ શીતોદા નદીના પ્રવાહમાં રહેલા દેહો છે તથા ૧ નીલવાન ૨ ઉત્તરકુરુ ૩ અદ્ર ૪ ઐશ્વર્ય અને ૫ આસ્વાન, આ પાંચ દેહો શીતા નદીના પ્રવાહમાં રહેલા છે આ સર્વ દેહો પદ્મદહની તુલ્ય છે વિદીય એ કે આ દેહો ન વિશે અધિષ્ઠાત્ર દેવા દહની સરખા નામવાળા છે ૧૩૨-૧૩૩

વિવેચન — નદીના પ્રવાહને વિશે લઘ્યાર્ધવાળા એટલે એક દહર યોજન લઘ્યાર્ધવાળા તથા પાંચસો યોજનની પહેળાઈવાળા અને હવે યોજન ઉંડા આ દેહો દેહો છે માટે દેહો દેહો પદ્મદહ સરખા હવે છે દરેક દહને દક્ષિણ દિશામાં તથા ઉત્તર દિશામાં એમ બે દાર છે દેહોનાં નામ અર્થમાં અપેક્ષા છે માટે દેહો દેહો નથી. આ દેહોને વિશે દહ સરખા નામવાળા દેવો તેના અધિષ્ઠાત્ર ભણુવા એટલે નિષધ દહનો અધિષ્ઠાત્ર નિષધ નામે દેવ ભણુવો નીલવત દહનો નીલવત નામે દેવ અધિષ્ઠાત્ર ભણુવો ૧૩૨-૧૩૩

હવે કુલગિરિ યમલગિરિ પાંચ દહ અને મેરુ એ આકૃતિ આપે છે—

અઃ સુય વ્યુતીસ એમ-સુઝ તહ સેમસત્તમામાઓ,
પક્ષાગસ ય ઠલાઓ, ગિરિજમલહલાયુમતગ્ય ૧૩૪

અઃ સુય-આસો

| પક્ષાગસ-અગિજ

વ્યુતીસ-અગિજ

| યમસ-યમલગિરિ

સેમ સત્તમામાઓ-સત્તમા

| અ તરુ-અર્ત

એ નામ સ્થિત

| અ તરુ-અર્ત

મુખર્જીના જામિ પર્વતો જ્યારેલા છે તે જલકૂટની જેમ છે
 એટલે એક કબર યોજન કબર યોજન મૂળ
 વિસ્તારવાળા અને પાંચ સો યોજન શિખર પર વિસ્તારવાળા
 છે તેમાં ઉપરકૂટને વિરે સીવા નદીના પર્વ પશ્ચિમ કાંઠે
 જમક નામના બે પર્વતો છે અન્નર જમક અને સ્થા
 નામના બે પર્વતો કહ્યા છે તેમકૂટને વિરે વિચિત્ર અને
 ચિત્ર નામના બે પર્વતો છે તેમાં સીતિહાના પૂર્વ વડને વિરે
 વિચિત્ર નામનો પર્વત છે અને તેના પશ્ચિમ વડને વિ
 ચિત્ર નામનો પર્વત છે ૧૩૧

કુડસેવની જાને નદીજોડા રહ્યો બે યાજમા
 કહે છે—

બુધવહદીહા પણ પણ હરયા કુકુહારયા હમે કમસો
 વિસહો વહ દેવકુર, સૂરો મુલસો ય વિજ્ઞપયો ૧૩૨
 તહ સ્ત્રીમવત ઉત્તર-કુર વહેરવય માલવતુ તા
 પશ્ચિમહદસમા સુવર એએમુ મુરા હદસજામા ૧૩૩

બુધવહ—નદી । મધ્યક
 હરયા—કાંઠો કહે
 કુકુહારયા—એ ને હારવાળા
 હમે—જા
 કમસો—અનુક્રમ

તહ—ત્યા
 પશ્ચિમહદસમા—પર કહ સરના
 સુવર—રહેલ
 હદસજામા—કહ સરના તાજ
 યામા

અર્થ :—જાને નદીના મધ્યકને વિરે દીર્ઘપજાવાળા
 પાંચ પાંચ કહે છે તે જાને હારવાળા છે તે અનુક્રમે જા
 પ્રમાણે છે ૧ નિમળ વચ્ચે ૨ દેવકુર ૩ સૂર ૪ મુલસ અને

૫ વિદુષ્ઠાન્ના પાંચ શીતોદા નદીના પ્રવાહમાં રહેલા દહો છે તથા ૧ નીલવાન ૨ ઉત્તરકુદે ૩ ચદ્ર ૪ ઐશ્વત અને ૫ માલ્લવાન આ પાંચ દહો શીતા નદીના પ્રવાહમાં રહેલા છે આ સર્વ દહો પદ્મદહની તુલ્ય છે વિદ્યુષ્ઠા એ કે આ દ્યા દહોન વિરે અધિષ્ઠાવક દેવો દહની સરળા નામવાળા છે ૧૩૨-૧૩૩

વિવેચન — નદીના પ્રવાહને વિરે લગાઈવાળા એટલે એક કલ્પર યોજન લગાઈવાળા તથા પાંચસો યોજનની પહેળાઈવાળા અને દ્યા યોજન જેવા આ દ્યો દહો છે માટે દ્યો દહો પદ્મદહ સરળા ક્રમી છે દરેક દહને દક્ષિણ દિશામાં તથા ઉત્તર દિશામાં એમ બે દ્વાર છે દહોનાં નામ અર્થમાં આપેલા છે માટે દ્વીવી કલ્પ નથી આ દહોને વિરે દહ સરળા નામવાળા દેવો તેના અધિષ્ઠાવક અણ્ણા એટલે નિષધ દહનો અધિષ્ઠાવક નિષધ નામે દેવ અણ્ણા નીલવત દહનો નીલવત નામે દેવ અધિષ્ઠાવક અણ્ણા ૧૩૦-૧૩૩

હવે કુલગિરિ વમલગિરિ પાંચ દહ અને મેરુ બે આગુ આવરે રહે છે—

અહ મય અહિતીસ બોમ—સુર્ગ તહ સેમસત્તમામાઓ,
દક્ષીણસ ય કસાઓ, ગિરિજમલહહાણુમતરય ૧૩૮

આસુચ-માઓ

અહિતીસ-યાઓ

સેમ સત્તમામાઓ-સાનીયા

બો બામ હદિવ

| ઈહારસ-અરિયા

| અમલ-અમલગિરિ

| અતરય-અતર

અર્થ —આઠમે ચોત્રીસ ચોક્કસ, અગીયાર ૩૩
તથા ઠવાનો સાવીયો એક ભાગ એટલું કુલગિરિ થમક
પવત, પાંચ ફક્ અને ચેતુર્ જાતર છે ૧૩૪

વિવેચના—કુલગિરિ એટલે તિવધ અથવા નીલવડ
પર્વત, તથા થમકગિરિ, પાંચ ફક્ અને મેરુ પર્વત એ
આઠની વચ્ચે સરખા પ્રમાણવાળા સાત જાતના છે તેથી
જાતર ૮૩૪ ચોક્કસ ૧૧ ઠવા અને ઠવાના સાત ભાગ
કરીએ તેવા એક ભાગ પ્રમાણ છે તે જાતર આ પ્રમાણે—
રેવકુશ અથવા ઉત્તરકુરુનો વિસ્તાર ૧૧૮૪૨ ચોક્કસ અને
૮ કળ છે તેમાથી થમકગિરિનો વિસ્તાર ૧ ૦ ચોક્કસ
અને પાંચ કલોનો મળીને મેરુ સન્મુખ વિસ્તાર (દમળી)
૫ ચોક્કસ છે તે મળીને ૬ ચોક્કસ ભાગ કલ
ત્યારે ૫/૪૨ ફક્ છે તેને આઠ વસ્તુના જાતર સાત ભાગ
માટે સાતે ભાગવા એટલે ૮૩૪ ચોક્કસ આવે. ત્રાહી આ
ચોક્કસ થઈ તેની કળ કરવા માટે જોગબીટા વડે ગુણવ
છત્વર થવ તેમા ઉપરની બે કળ ઉમેરવાં ૭૮ કળ આવ
તેને સાતે ભાગવા ૧૧ કળ આવે ત્રાહી ૧ કલ થોપ છે
તેથી સાવીયો એક ભાગ એટલે ઉપર કલ પ્રમાણે ૮૩૪
ચોક્કસ અને ચોક્કસના જોગબીટીયા અગ્રાર ભાગ—કળ
અને એક ઠવાનો સાવીયો એક ભાગ (૩૪ ચોક્કસ ફક્ છે)
અનુ કુલગિરિ વિગેરે હરકનુ આવડે ચિદ્ર આવ છે ૧૩૪

હવે કાચર્ગિરિ કહે છે—

હદપુ ગાવ હમજો—યભેહિ હસ હસ વિમદ્કુઠાણ;
સોસમગુણપમાણા, ક નવગિરિલો દુસય સબ્દે ૧૩૫

૬૬૫ ૩૧૧૨-૬૬ની પૂર્વ	જો	ક ચણગિરિજો-ક ચનગિરિ પર્વતો
	પશ્ચિમે	કુસુમ-ગણો
વિન્દકુમાર-વેતલના દુરોથી		સખે-સપથા સવ મળીને

અર્થ—૬૬ની પૂર્વ તથા પશ્ચિમ દિશામાં દશ ચોળન છેટે દશ દશ કાચનગિરિ પર્વતો આવેલા છે આ પર્વતો વૈતાલચના સિખર કરતાં સોળ શુભા પ્રમાણવાળા છે જ્યાં મળીને બસો કાચનગિરિ છે ૧૩૫

વિવેચના—શીતા નદીના તથા શીતોદા નદીના મધ્યમાં આવેલા ૧૩૨-૧૩૪ જો બે માધ્યમાં બચ્ચાવેલા દશ દહોની પૂર્વ તથા પશ્ચિમ દિશામાં દશ દશ કાચનગિરિ હોવાથી જોકે ૬૬ના બે જાણુના વીસ કાચનગિરિ થાય છે તેને દશ વડે શુભવાથી જસો કાચનગિરિ આવે છે તે પર્વતો વૈતાલચના દુરથી સોળ શુભા પ્રમાણવાળા છે વૈતાલચના દુર પચીસ હોય હોવા, પચીસ હોય મૂળમાં વિસ્તારવાળા અને ચાલનાર હોય સિખર પર વિસ્તારવાળા છે તેને સોળ શુભા કરવાથી આ કાચનગિરિજો સો ચોળન હોવા, સો ચોળન મૂળમાં વિસ્તારવાળા અને પચાસ ચોળન સિખર ઉપર વિસ્તારવાળા છે આ દશ દશ કાચનગિરિજોનો મૂળ વિસ્તાર સો સો ચોળન હોવાથી જોકે ૬૬ દહો ચોળન થાય ૬૬ પચ્ચ તેટલા હોવા હોવાથી તે કાચનગિરિજો મૂળમાં જોકે બીજાને મળતા (જડતા) છે ને ઉપર જતાં પચાસ ચોળન હોવાથી ત્યાં પચાસ પચાસ ચોળન હોય છે ૧૩૫

अंयनजिस्ति प्रभाज्नेय स तः—

अंयनजिस्ति	उत्पन्न	भूषण विस्तार	सिखरने विस्तार
नेवाद्यष्ट प्रभाज	१५ डोस	२५ डोस	१२५ डोस
सुषुप्तानेय स ७	१६	१६	१६
आयनजिस्ति प्रभाज	१ योजन	१ योजन	५० योजन

દવે હથ ગાથાઓમાં જ જુદાં જુદાં વચન કરે છે —

ઉત્તરકુરુખંડી, જ જુલુચ જ જુપીદમતેસુઃ
કોસદુગુચ્ચ કમિ વ-રૂમાણુ થકિવીરાગુણ મજ્જે ૧૩૬

પુ વદ-પૂતના અપ મા	કોસદુગુચ્ચ-ને કોસ ઉચ્ચ
જ જુલુચ મ જુનઃ સુવક મ	કમિ-મનકમ
અન્તેમુ-૧૪ ને, ૭૩	વરૂમાણુ વપતું વપતું

અર્થ — ઉત્તરકુરુ ક્ષેત્રના પૂર્વાર્ધમાં શતા મુવર્ણમથ જ જુપીદ છે તે પીદ અતે (છેડ) ને કોસ ઉચ્ચ છે પછી અનુક્રમે વપતું વપતું મધ્યમાં ચાવીસ ગુણ થાકું છે ૧૩૬

વિવેચન.—આ દેવકુરુના મધ્યમાં આવેલી શીતા નદી ને ઉત્તરકુરુના મધ્યમાં આવેલી શીતોદા નદીઓએ બને ક્ષેત્રના પૂર્વાર્ધ ને પશ્ચિમાર્ધ એવા બે ભાગ પાડેલા છે તેમાંના ઉત્તરકુરુના પૂર્વાર્ધને વિરે રક્ષામુવર્ણમથ જ જુપીદ છે તે પીદ છે અને વિરે રક્ષા ને કોસ ઉચ્ચ (બડ) છે અને અનુક્રમે વપતું વપતું હોવાથી મધ્ય ભાગમાં ચાવીસ ગુણ ઉચ્ચ છે એટલે કે ને કોસને ચાવીસે સુલભ ૪૮ કોસ થાય તેને નારે ભાગવા ૧૨ ચોજન મધ્ય ભાગે ઉચ્ચ (બડ) છે ૧૩૬

પલુસયવકૃપિકૃત પરિખિત ત ચ પઉમવેઠએ
ગાઉદુગધુચ્ચપિકુ-તચારુચઉદારકસિઆએ ૧૩૭

વકૃપિકૃત-ચોટ આમર	અપિકૃત-અર્ધ રહેગાઈવાજ
વિરતમ્યાણુ	ચારુ-મુલ
પરિખિત-પીડાએ	કસિઆએ-અર્ધદિત
પઉમવેઠએ- ઘરકાં વડે	

અર્થ — પાપ સો મોક્ષન યોગ વિસ્તારવાથી — હંડુ
 પેદાશ તે પીઠ પસવર વેદિકાએ વીટાવેલું છે એટલે તે
 પીઠની દ્રવ્ય પદ્ધતિવર વેદિકા છે તે વેદિકા બે મેઘ ઉંચ
 અને અષ્ટ દેશ પહેળા મનોદેવ આર હરવડે સ્થિત
 છે ૧૭૭

ત મગ્ધે આ વિશ્વગ—ચક્રિચ્ચમવિપીદિઆઈજ પુત્રા
 મૂલે કહે ખર્ષે, વગ્વધરાઈદેવેસિએ ૧૭૮
 તસ્મ ય સાહપસાહા હસા ય ખિટા ય પસવા કમસે
 સાવજ્યુભયરેવા, વેરુસિતવવિનજગ્ધુલુવા ૧૭૯
 સો ગ્વયમમપવાસે, ગાયયવિડિમો ય રયલુપુપ્ફુસો
 યેમગુ ડે વેદે યુદસાહાવિડિમવિકખમો ૧૮૦

ત મગ્ધે ને । પીઠી મધ્યમા
 મહિપાદનાકે માત્રપાકિત
 વિષ

જ જુલક—જ જુલક

મૂલે ૧ મ

કને મા

ખા—૨૫૫

વરે વરે ઉત્તમ

અર્થ—જાણી

તસ્મ ૧ જ પો

માદાપમાદ

ખા
 પ્રતાપા

હસા ૧

ખિટા ૧ ૧ ૧ ૧

પસવા ૧ ૧ ૧ ૧

મોક્ષન—પુત્ર

અવસ્થા—અપ, હર્ષ

વેરુસિ—વહુ જાત

તવવિનજગ્ધુલુવા—જગત સુખ

જ જુલક—જ જુલક પુત્ર

સો—ને (જાણ)

રયલુપુપ્ફુસો—૧૫૫ ૧૫૫

પવાસો પ્રવચનના પાત્ર

સાવજ્ય—જાતી

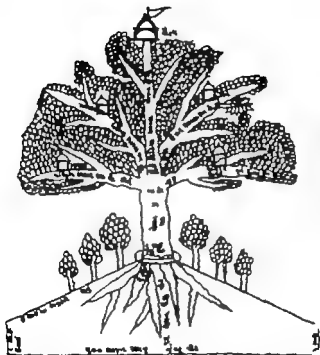
વિડિમા—૧ (૧) ૧

પુપ્ફુસો પુપ્ફુસો ૧૫૫

ઉચ્ચે ૧ પ્રકાર

પુત્ર—૧

વિકખમો વિ કખમો પદો

कन्नड़िपना उत्तर इहविना आनेहु पृथ्वीभव कन्नड़स
 पिन १५६ वा १३८ वा १३९

અર્થ—તે પીઠના મધ્ય ભાગમાં આઠ યોજનના વિસ્તારવાળી, ચાર યોજન ઊંચી મણિપીઠિમને વિષ જળ વૃક્ષ છે તે વૃક્ષ મૂળને વિષે, કદને વિષે અને શકલને વિષે અનુક્રમે એક વજ્રરત્ન અરિહરત્ન અને વૈદુર્ધરત્નમય છે એટલે કે તે જળવૃક્ષનું મૂળ (પૃથ્વીમાં સ્થાવર પ્રસરેલી મૂલીયાની જટા) વજ્ર રત્નમય છે, કદ (પૃથ્વીમાં સ્થેકુલ) અરિહર રત્નમય છે અને રકમ (પૃથ્વી ઉપર સ્થેકુલ શાખા નીકળે ત્યાં મુખીનું મ) વૈદુર્ધરત્નમય છે ૧૩૮ તથા તે જળવૃક્ષની મુખ્ય મોટી શાખાએ, પ્રશાખા એટલે મોટી શાખામાંથી નીકળેલી નાની શાખાએ, પાંદડાએ, અને વૃત્ત એટલે પાંદડાના ઘીટ અને કિસલવરૂપ નવાકર અનુક્રમે સુવર્ણમય, ભવરૂપમય, વૈદુર્ધ રત્નમય, તપનીયમય અને અજૂનમય છે એટલે કે મુખ્ય શાખાએ સુવર્ણમય પીળા વર્ણવાળી છે પ્રશાખાએ ભવરૂપમય એટલે કાકા સ્વેતવર્ણવાળા સુવર્ણમય છે પાંદડાએ નીલવર્ણવાળા વૈદુર્ધ રત્નમય છે વૃત્તો તપાવેલા સુવર્ણમય છે અને નવાકરો રક્તવર્ણવાળા સુવર્ણમય ॥ ૧૩૯ તે જળવૃક્ષ રજતમય પ્રવાહવાળો છે એટલે તેના નવ પક્ષવ-પાંદડાં રૂપમય છે રૂપમય વિદિમ એટલે વચ્ચેની જમણી શાખાવાળો છે તથા વિવિધ રત્નમય પુષ્પવાળો અને ફળવાળો છે એ કોણ જમિમાં ઉગે છે તથા શક મુખ્ય શાખા અને વચ્ચેની જમણી શાખાને વિષ્કલ-અદખલ એ કોણ છે ૧૪૦

મુડમાદવિદિમદીહ-તિ આડિએ અદૃપલુરચઉવીસ ;
સાદા ત્રિસમભવણા, તમ્ભાણુસચેત્રમ વિદિમં ૧૪૧

શીલ્પિ-દીર્ઘવદ્દ લગ્નપદ
સિરિસમ-મદિરી સ ખા

તમ્ભાવુ-લેશા પ્રવાજન
સચિદ્રમ-કેવ લલિત

અર્થા—શહે શાખા અને વિઠિમની હળાઈ અનુક્રી
ખાદ ગાઈ ખાદ ગાઈ અને શોવીસ ગાઈની ડિ શાખાએ
શિરિવીના જવન સરખા જવનવાળી છે અને તેજ પ્રમાણ
વાળા શૈલ્યવાળી વિઠિમ (મખ શાખા) છે ૧૪૧

વિવેચના—આ જ ખુલ્લતા થઈની હળાઈ ખા
ગાઈની છે મુખ્ય વાર શાખાઓની હળાઈ પદર ગાઈની
છે અને વિઠિમ જોડેલે વચ્ચેથી ઉપર શાખાની હળાઈ
શોવીસ ગાઈની છે તેમાં વાર દિશામાં નીકળેલો જર
મુખ્ય શાખાઓ ઉપર શિરિવીના જવનની જેવા જવન છે
અને ઉપર વચ્ચેની ઉર્ધ્વ શાખા શૈલ્યશૂદ્ધ સહિત જોડેલે
શોવીસની જેવા જિનજ ન વડે સહિત છે જોડેલે તે કુલ
વધ શૈલ્ય જોડેલે શાખા અર્ધી જોડેલે પડેલું અને ૧૪૨
ધનુષ્ય ઉંચુ છે ૧૪૧

પુલ્લિવદ્ધ સિમજ તિસુ આ-સણાવિ ભવસેસુ

સાદિકમસુરસેસુ

સા જ પુ જારસવે-ધખાદિ કમસો પરિક્ષિતતા ૧૪૨

પુલ્લિવદ્ધ પુન કિતામાં

સિમજ-હપ્પા

આમજાવિ-વાછો

અણ્ણાદિકમ સુરસેસ-અણ્ણાદિક
૧૨૦

વેદખાદિ-નેદિક-એ ૧૦

પરિક્ષિતતા-ની શાખેયુ

અર્થ — પુન દિશાએ રહેલી શાખાના જવનને વિષે

જળુદીપના અધિષ્ઠાયક જ્ઞાનાદતસુરની સમ્યા છે અને
જાદીના ત્રણ ભવનને વિષે તે જ દેવના આસનો છે વળી
તે જળુદીપ જનુકેમે જાર વેદિકાવટે વીટાયેલો છે ૧૪૨

વિવેચન—આ જળુદીપની ચાર શાખામાંની પૂર્વ
શાખાની શાખા ઉપર આવેલા ભવનને વિષે જળુદીપના
અધિષ્ઠાયક જ્ઞાનાદત નામના દેવની સમ્યા છે અને જાદીનો
ત્રણ શાખાઓના ભવનન વિષે તે દેવના આસનો એટલે
એસવા માટે સિદ્ધાસનો છે આ જળુદીપ જનુકેમે જાર
વેદિકા વટે વીટાયેલો છે ૧૪૨

કદપઉમાલુ જ વિન્તાર તુ તમિહાવિ જળુકખાલું;
નત મહ્યરિયાલુ, ઠાણે ઈહ અગમહિસીએ ૧૪૩

કદપઉમાલુ—જ્ઞાના કમળોના

કદપવિન્તાર પલ્લ

મહ્યરિયાલુ—૧૬ર્ષીના

દેવ જોના

મહિન્તાર

અગમહિસીઆ અમ મહિ

૧ એ ૫૮૫૫ની

અર્થ—જે પ્રમાણે કદોના કમળોના પરિવાર ૬૫
વિન્તાર કદો છે તે પ્રમાણે જાદી જળુદીપનો પલ્લ વિન્તાર
જાણવા પરતુ ચાર મહત્તરિયાને જાદી જાદી ચાર અમ
મહિસીએ જાણવી ૧૪૩

વિવેચન—જેમ કદમાં આવેલ મૂલ કમળને ૬૫
બીજા કમળોનો પરિવાર કદો છે તેમ જાદી પલ્લ જળુદી
પનો તે જ પ્રમાણે પરિવાર જાણવો એટલે કે સીદ્ધાદના
મુખ્ય પદના પરિવાર ૬૫ બીજા પલ્લો કદો છે તે જ રીતે

આ મુખ્ય જળુકાના પસ્તિય રૂપ બીજા નાના જળુકો
બલુવા. પરંતુ વિશેષ એ છે કે ત્યાં મીરેલીના અધિભ્રમ
વાર મહાચરિત્ર કહી છે તેમને ઠેકાણે જાણી વાર અમ-
મહિષીના બલુનો આ જળુકો પૂર્વીકાય રૂપ છે ૧૪૩

કોસદુમએદિ જળુ, અઉદિસિ પુત્રસાસમભવણ
વિદિસાસુ સેસતિસમા, અઉવાવિલુયા ય પાસાય ૧૪૪

પુત્રસાસ સમ-પૂર્વ દિશાની	અર્થવાવિ-આર વાવો
તાબા પરમા	લુખા-પુત્ર, અદિત
સુસાવસમ-પાડીના અમ સમાન	

અર્થ — જળુકાની વારે દિશામાં બસે ગાઉ છે
પૂર્વ દિશાની મુખ્ય શાખા ઉપર આવેલ જવન સમાન વાર
જવન છે અને વાર વિદિશામાં જાણીની ત્રણ દિશાની
શાખાઓ જવન સમાન વારવાવો સંકલિત પ્રાસાદો છે ૧૪૪

વિવેચના—જળુકાની પૂર્વાદિ વારે દિશામાં બસે
કોશ અટકે ત્યાં સ ચોક્કસ દૂર જઈએ ત્યારે તે ઠેકાણે
પૂર્વ દિશાની મુખ્ય શાખા પર જોવા જવનની જેવા વાર
જવન છે અને ઈશાનાદિ વારે વિદિશામાં તેટલે જ દૂર
જેવડ પચાસ ચોક્કસ છે જાણીની ત્રણ દિશાની ત્રણ મુખ્ય
શાખામાં ઉપર જોવા જવનની જેવા અને વાર વાર વાવો
કરીત મુખ્ય જેવા પ્રાસાદો છે એક એક વિદિશામાં એક
એક ત્યાં કોશથી વાર પ્રાસાદો છે તે બેસવા મારેના
સિદ્ધાસના સદિત છે હરેક પ્રાસાદને ફક્તી વાર વાર વાવો છે
તવાવો એક કોશ જાણી અથવા કોશ જોવાની અને કોશના
આકાશમાં ૧૮લી (જાણીતો મનુષ) કહી છે ૧૪૪

તરણેસુ અડ નિષ્ણ-કુટા તહ સુરકુરાઈ અવરસે;
રાવયપીઠે સામસિ-રૂઢ્યો એમેવ ગરુત્તન્સ ૧૪૫

તરણેસુ તેજાના જાતગર્ભા	રાવયપીઠે- નામવ પીઠ ઉપર
નિષ્ણ-નિનકુરો	સામસિરૂઢ્યો-સામસિ ૧૪૫
સુરકુરાઈ-સુરકુર સેવકાં	એમેવ-એવુ જ
અવરસ-પશિમાર્પને વિષે	ગરુત્તન્સ-ગરુત દેવનુ

અર્થ-—તેમના જાતગર્ભા આઠ બિન હોય છે તથા
દેવકુરના પશિમાર્પને વિષે રૂપાના પીઠને વિષે ગરુદદેવનું
ચાત્રમલી નામે વૃક્ષ છે ૧૪૫

વિવેચન —તે ચાર જાવન અને ચા પ્રાસાદનાં આઠ
જાતગર્ભને વિષે બિનજાવનો સ્થિતિ આઠ હોય છે તે હોય
મૂળમાં બાર યોજન વિન્નારવાળા શિખર પર ચાર યોજન
વિસ્તારવાળા અને આઠ યોજન ઊંચા છે તથા દેવકુરના
પશિમાર્પને વિષે રૂપામય પીઠ ઉપર ગરુદદેવનું ચાત્રમલી
નામનું વૃક્ષ છે તે પશુ એ જ પ્રમાણે જોડલે જ જુવકની
જેવા જ પરિમાણ ને પરિમાણ છે ૧૪૫

હવે મહાવિદેહના વિજ્યાદિકનું સ્વરૂપ કહે છે—
બત્તીસ મોક્ષ બાગસ, વિજયા વક્રખાર અતરણુઈએ;
મેરુવણાઓ પુન્વા-વરાસુ કુતગિરિમદ્ભુવના ૧૪૬

વક્રખાર-ચક્ષુર પરંતો		પુન્વાવરાસુ પૂર અને પશિમાર્ભ
અતરણુઈએ-અત નરીઓ		મદ્ભુવના-મદા નદા અન્ન
મેરુવણાઓ-મેરુના વનથી		અન્નવાળા

અર્થ —મેરુના સદ્રશાલ વનથી પૂર અને પશિમાર્ભ
વિષામાં કુતગિરિની આરબીને મહાનદીની વચ્ચે બત્તીસ

વિજયે, સેવ્ય વણ કાર પવતો અને બાર જતણીએ
આવેલી છે ૧૪૬

વિવેચના—મહાવિરેક ક્ષેત્રમાં મેઢૂ જતના ભરસા
વનથી પૂર્વ દિશામાં અને પશ્ચિમ દિશામાં કુલત્રિરિ એટલે
નિવસ અને નીલવત પવત તથા મહાનદી એટલે શીવા
અને શીતલ્લાની વચમાં અને દિશાના મત્રીને કર વિજયે
૧૬ વણસાર અને બાર જતણીએ આવેલી છે
એટલે કે—મેઢૂના ભરસાના વનથી પૂર્વ દિશામાં નિવસ
અને નીલવત પવતથી આરંભીને શીવા નદી કુપી
લાવી બાક બાક વિજયે બાર બાર વણસારા અને
ત્રણ ત્રણ જતણીએ અનુક્રમે છે અર્થાત્—પે.વ
વ થી પૂર્વ દિશામાં પ્રથમ જે વિજયે પછી જે વણસાર,
૨૧ પાછા જે વિજય અને પછી જે જતણીએ, ૨૨મી
જે વિજય, ૨૩મી જે મ વટે સોળ વિજય, બાક વણસાર
અને ૭ જતણીએ છે તે જ પ્રમાણે મેઢૂથી પશ્ચિમ
દિશામાં પશુ ન શી જ વિજયે આવે છે તે અને દિશાના
મત્રી જત્રી । વિજય, સોળ વણસાર અને બાર જતણી
નદીએ ૧૪૬

તે પાંચની પહેળાઈ કહ છે—

વિ / ના નુ નિકુતિ સગ-દબામ બારેતગ દુવીસસયા;
મણા નુ રસમએ મવકલિન પમવીસસય ૧૪૭

સા ૧૫ ૧	૧	ચા ૧	૧	સેવાળ-પાવેની
આદતપા	આદ			સવેક-પણિ મહિત
દુવીસસયા	૧૫૫			કુલ જતણ નદીએ

અર્થ — તે હરેક વિજયની પહેળાઈ બાવીસસો બાર ચોજન તથા ચોજનના આઠીયા સાત ભાગ પ્રમાણુ છે વજ્રમાર પર્વતોની પહેળાઈ ૫ ચોજન પ્રમાણુ છે અને વેદિકા સહિત હરેક નદીનું પ્રમાણુ એકસો પચીસ ચોજનનું છે ૧૪૭

વિવેચના—હરેક વિજયની પહેળાઈ બાવીસસો ને બાર ચોજન તથા ઉપર આઠીયા સાત ભાગ (૨૨૧૨૫) જેટલું છે હરેક વજ્રમાર પર્વતનું ધાત્યસો (૫ ૦) ચોજન પહેળાઈ છે અને વેદિકા સહિત જવસ્નદીઓનું એકસો ને પચીસ (૧૨૫) ચોજન પહેળાઈ છે આ હરેકની પહેળાઈ આ પ્રમાણે બહુવી—મિર પર્વત અને તેની બંને બાજુના જડશાલ વનનું પહેળાઈ ૫૪ ૦ ચોજન છે જે લે ૫૪ ૦૦ ચોજન પ્રમાણુ ભૂમિ મિર અને જે બાજુના વને મળીને રાસ્ટ્રી છે સોળ વિજયોની કુલ પહેળાઈ ૩૫૪૦૬ ચોજન છે આઠ વજ્રમાર પર્વતોની કુલ પહેળાઈ ૬૦ ૦ ચોજન છે ૭ જવસ્નદીઓની કુલ પહેળાઈ ૭૫૦ ચોજન છે અને જે જામુના-પૂવ ને પશ્ચિમના વનમુખની પહેળાઈ ૫૮૪૪ ચોજન છે આ પાથમાંથી જેની પહેળાઈ લાવવાની ઈચ્છા હોય તે સિવાય બાકીના ચાલની પહેળાઈ એકઠી રસ્ટ્રી જેટલે કે બાકીના ચાલની પહેળાઈના જેટલા ચોજનો ઉપર લખ્યા છે તેનો સરવાળા કરવેલ પછી જે જાઠ આવે તે જ ભૂદીપના એક લાખ ચોજન પ્રમાણુ વિષ્ણુમાંથી બાર કરવેલ જે બાકી રહે તેને ઈચ્છેલા વિજયક્રિયા જડે બાપવા ને આગ્રામાર આવે તે ઇંદ્ર વિજયની (ચાનની) પહેળાઈ બહુવી. ૧૪૭

વિજયે, સોલ વસુકાર પચતો અને ગાર જવતનીએ
આવેલી છે ૧૪૬

વિવેચના—મહાવિરેક ક્ષેત્રમાં મેરૂ પચતના બદલે
વનથી પૂર્વ દિશામાં અને પશ્ચિમ દિશામાં કુલગિરિ એટલે
નિવધ અને નીલવત પચત તથા મહાનદી એટલે શીત
અન શીતપ્રાની વચમાં અને દિશાના મગીને કર વિજયે
૧૬ વસુકાર અને ગાર જવતનીએ આવેલી છે
એટલે કે—મેરૂના બહુશાળ વનથી પૂર્વ દિશામાં નિવધ
અને નીલવત પચતથી આરંભીને શીતા નદી કુષી
છાની આડ આડ વિજયે. ગાર ગાર વસુકારો અને
ગરુ ગરુ જવતનીએ અનુક્રમે છે અર્થાત—મેરૂ
વ થી પૂર્વ દિશામાં પ્રથમ એ વિજયે પછી એ વસુકાર
૧ સાથે એ વિજય અને પછી એ જવતનીએ, દરીથી
એ વિજય, ઈત્યાદિ ક્રમ વગેરે સાથે વિજય, આઠ વસુકાર
અને ૭ જવતનીએ છે તેજ પ્રમાણે મેરૂથી પશ્ચિમ
દિશામાં પાંચ શીત વિજયે વહેતે છે તે અને દિશાના
ની નદી વિજય સાથે વસુકાર અને ગાર જવત
દીધા ૧૪૬

તે આઠકની પદોગાર્થ કહે છે—

વિ / ૧૧ / મિદુત્તિ સગ—દુભાગ બાહિરગ દુવીરાસયાઃ
નયા (અમય મવંતિર્ન પમવીસસય ૧૮૭

ન ૧ મ ૧	મ ૧ મ	સિદ્ધાન્ત-૧૧ તેની	
આનન ૧	૧		સર્વે-પરિત ખરિત
દુવીરાસય	૧ ૨૧		કુલ જન્મ નામો

વિજયારિઠની હજાર્થ મ્હે છે—

સોઘસસહસ્ત્ર પશુસય, બાણુઉચ્ચા તહ યદો કલાઓય;
એએસિ સન્વેસિ, આયામો વણુમુહાણુ ચ ૧૪૮

બાણુઉચ્ચા—બાણ

તહય—તેમજ

એએસિ—એએ

સન્વેસિ—સવેનો

આયામો—હજાર્થ

વણુમુહાણુ—વનમુખનો

અર્થ—એ સુવર્ણની તથા વનમુખનો હજાર્થ સોજ
હજાર પાંચસો બાણુ મેળન અને એ હજાર (૧૧૫૬૨-૨)
પ્રમાણુ છે ૧૪૮

વિવેચન—સોજ હજાર પાંચ સો બાણુ મેળન તથા
કપર એ હજાર એટલે જોગણીરીયા એ સાત આટલો
આયામ—હજાર્થ જા સર્વનો એટલે દરેક વિજય, વજ્ર
સાર અને જતસ્ત્રીનો છે તથા વળી દરેક વનમુખનો પશુ
તેટલો જ આયામ છે એટલે શીતોદા અને શીતા નદીના
પૂર્વ અને પશ્ચિમ કિનારે જે ચાર વનમુખ છે તેનો પશુ
તેટલો જ વિસ્તાર છે ૧૪૮

વજ્રસારની હજાર્થ વગરે કહે છે—

મયહ તગિરિન્ડુચ્ચા, વજ્રજારા તાણુમતગ્જુર્ધણુ;
વિજયાણુ ચ બિહાણુ—ઈમાસવ તા પયાદિણુએ ૧૪૯

મયહ ત—સ્ત્રી ત

તિગિરિન્ડુચ્ચા—૫૨ તની ૭૫૨ ચા

તાણુ—તેમજ

અભિહાણુઈ—ત્રામે

માસવ તા—માસવન ત્રાતલી

પયાદિણુએ—પ્રાચિણુ ૧૫૧

વિક્રમચાંદિકની પદોક્તિઓ મલ

નિર્દેશ દ્વારા પાન સંખ્યા	ઉદ્ધિ સિદ્ધાન્તના સ્થાનનો નિર્દેશ સ્રોત	બાકેનો સરવાળો	દ્વાપરમાર્ગ બાદ કરતા બાકી રહેલ ઉદ્ધિ સ્થાનના નિર્દેશ સ્રોત	કામ બંધ અથ	કામગીરી કરનાર સંખ્યા
૧ મે ૧૯૫૫ થી ૧૯૫૬ થી	૧-૧ ૧-૧ ૧૯૫૫-૫૬ ૧૯૫૬-૫૭	૧૯૫૫ ૧૯૫૬ ૧૯૫૭	૧૯૫૫ ૧૯૫૬ ૧૯૫૭	૧ ૧ ૧	૫૫ ૨૨૨૨ ૫૦૦
૨ મે ૧૯૫૬ થી ૧૯૫૭ થી	૧-૨ ૧-૨ ૧૯૫૬-૫૭ ૧૯૫૭-૫૮	૧૯૫૬ ૧૯૫૭ ૧૯૫૮	૧૯૫૬ ૧૯૫૭ ૧૯૫૮	૨ ૨ ૨	૫૫ ૨૨૨૨ ૫૦૦
૩ મે ૧૯૫૮ થી ૧૯૫૯ થી	૧-૩ ૧-૩ ૧૯૫૮-૫૯ ૧૯૫૯-૬૦	૧૯૫૮ ૧૯૫૯ ૧૯૬૦	૧૯૫૮ ૧૯૫૯ ૧૯૬૦	૩ ૩ ૩	૫૫ ૨૨૨૨ ૫૦૦
૪ મે ૧૯૬૦ થી ૧૯૬૧ થી	૧-૪ ૧-૪ ૧૯૬૦-૬૧ ૧૯૬૧-૬૨	૧૯૬૦ ૧૯૬૧ ૧૯૬૨	૧૯૬૦ ૧૯૬૧ ૧૯૬૨	૪ ૪ ૪	૫૫ ૨૨૨૨ ૫૦૦
૫ મે ૧૯૬૨ થી ૧૯૬૩ થી	૧-૫ ૧-૫ ૧૯૬૨-૬૩ ૧૯૬૩-૬૪	૧૯૬૨ ૧૯૬૩ ૧૯૬૪	૧૯૬૨ ૧૯૬૩ ૧૯૬૪	૫ ૫ ૫	૫૫ ૨૨૨૨ ૫૦૦

તિહિડ-ત્રિ

વેસમણેત્રિ વેસમણ વજ

અવજ-અવજનિ

માવજ-માવજન

અવજ-અવજન

પદ્માવજ પદ્માવજ

આસીવિસ-આસીવિસ

મુદાવજ-મુદાવજ

અવજ-અવજ

અવજ-અવજ

કાવજ-કાવજ

દેવ-દેવ

વજ-માવજનિ-અવજન (પદ્માવજ)

આમા-આમા

અથ — ચિત્રકૃત ૧ અને અવજકૃત ૨, ત્રિવિધીકૃત ૩ અને એકરોહકૃત ૪ અને ત્રિકૃત ૫, વેસમણકૃત ૬ વગી અવજકૃત ૭ માવજનકૃત ૮ ત્રિવિધી અવજનકૃત ૯ પદ્માવજકૃત ૧ આસીવિસકૃત ૧૧ તથા મુદાવજકૃત ૧૨ વજકૃત ૧૩ સુવજકૃત ૧૪ નાવજકૃત ૧૫ અને દેવકૃત ૧૬ અથવા એક ત્રિવિધી પર્વતના નામો માત્રપર્વત નામના અવજન પર્વતથી પ્રકાશિષ્ટાવર્તે અવજન ૧૫૦-૧૫૧

કેવે ૧૨ અવજનથીએના નામ કહે છે—

માદાવજ ૧ દહવજ ૨, વેમવજ ૩ તત્ત ૪ મત્ત ૫ ઉમત્તા ૬; ખીરાય ૭ સીયસોયા ૮ તહ અતોવા હિંદી ૯ એવ ૧૫૨

ઉમ્મીમાલિષ્ટી ૧૦ ગબી-અમાલિષ્ટી ૧૧ દેવમાલિષ્ટી ૧૨ એવ;

સંવત્સર વિ હસએયણ-ઉડા કુડુબના એયા ૧૫૩

અર્થ — આ વજ્ર-કાર પવતો બજાવતિરિ બેટલા
હંચા છે તેઓનાં, અતરનદીઓના અને વિજયોનાં નામે
માનવત ત્રિલિપી પ્રતિષ્ઠાવર્તી બલુવા ૧૪૬

વિવેચના—સોળ વજ્ર-કાર પવતો બજાવત ત્રિલિપી
બેટલા હંચા છે એમ બજાવતિરિ કુલત્રિલિપી ૫૨ સે ગમ
સો ચોળન હંચા છે અને છેડે પાચ સો ચોળન હંચા છે
તેમ આ વજ્ર-કાર ત્રિલિપી ૫૫ કુલત્રિલિપી ૫૨ સે ચાર સો
ચોળન હંચા છે અને છેડે બેટલે ધીતોલ અને ધીલ
નદીની સમીપે પાચ સો ચોળન હંચા છે તથા તેમક
બડપણુ આદિ અને અતમા પાચ સો ચોળન છે તે
૧૬ વજ્ર-કારનાં, ૧૨ અતરનદીઓના, અને ૩૨ વિજયોના
નામે માનવત નામના બજાવત પવતથી શરૂ કરીને પ્ર
થિલુએ નીચે પ્રમાણે બલુવા. ૧૪૬

પ્રથમ ૧૬ વજ્ર-કારનાં નામે કહે છે—

ચિત્તે ૧ બબકુડે ૨, લુલિપીકુડે ૩ ચ એમસેલે ૪ ચ
તિઉડે ૫ વેસમણે ૬ વિ ચ, અબલુ ૭ માયળાં
૮ ચેવ ૧૫

અ કાવઈ ૯ પમ્દાવઈ ૧૦, આસીવિસ ૧૧ તલ મુલ
વહે ૧૨ ચહે ૧૩; ચૂરે ૧૪ ભાગે ૧૫ દેવે ૧૬ સીસઃ
વજ્ર-કારત્રિલિપીમા ૧૫

ચિત્તે ત્રિલુપી

બબકુડે—બબકુડે

લુલિપી ૨—નદીની ૨
એમસેલે—એમસેલે

पम्ह १७ मुपम्हो १८ य मढा-पम्हो १९ पम्हावर्ध
२० तम्हो, [२४ १५६

स ज्यो २१ सुतिसुत्तामा २२ य, दुम्हो २३ सुतिसुत्तावर्ध
वम्ह २४ सुवम्हो २५ अ मढा-वम्हो २६ वम्हावर्ध
२८ ति य, [३२ १५७

वम्ह २९ तढा सुवम्ह ३० य, ग धिसो ३१ ग धिसावर्ध

हम्ह-हम्ह विजय
मुपम्हो-मुपम्ह विजय
मढा-मढा विजय
हम्हावर्ध-हम्हावर्ध विजय
वम्हावर्ध-वम्हावर्ध विजय
मजसावर्ध-मजसावर्ध विजय
पुम्हावर्ध-पुम्हावर्ध विजय
पुम्हावर्ध-पुम्हावर्ध विजय
वम्ह-वम्ह विजय
मुपम्ह-मुपम्ह विजय
मढावम्हो-मढावम्हो विजय
वम्हावर्ध-वम्हावर्ध विजय
हम्हा-हम्हा विजय
हम्हावर्ध-हम्हावर्ध विजय
हम्हावर्ध-हम्हावर्ध विजय
मजसावर्ध-मजसावर्ध विजय

पम्ह-पम्ह विजय
मुपम्हो-मुपम्ह विजय
मढा-मढा विजय
पम्हावर्ध-पम्हावर्ध विजय
सुज्यो-सुज्यो विजय
सुतिसुत्तामा-सुतिसुत्तामा विजय
दुम्हो-दुम्हो
सुतिसुत्तावर्ध-सुतिसुत्तावर्ध विजय
वम्ह-वम्ह विजय
मुपम्हो-मुपम्ह विजय
मढावम्हो-मढावम्हो विजय
वम्हावर्ध-वम्हावर्ध विजय
वम्ह-वम्ह विजय
मुपम्ह-मुपम्ह विजय
मजसावर्ध-मजसावर्ध विजय
मजसावर्ध-मजसावर्ध विजय

अम्हो-हम्ह १ मुपम्ह २ अने मढा-हम्ह ३
हम्हावर्ध (हम्हावर्ध) ४ तया अम्हो ५, मजसावर्ध ६

ગાદાવર-ચાંદની

દહવર્ષ-૧૯૧ની

વેગવ -વેગલી

તત-તમ

મગ મતા

ઉમતા-૨ મગ

ખોરાવ કીમત

સીવસોવા-સીવસોવ

અતોવાદિલી-અતોવેલી

કુમ્મીમાસિલિ-કુમ્મીમાસિલી

અલીમાસિલિ-અલીમાસિલી

દેવમાસિલિ-દેવમાસિલી

સ રાવિ-સ રાવે

કુકુમવા-કુકુમલી

કુકુમલી

એવા-એ અતોવેલી

અર્થ — ચાંદની ૧ દહવર્ષ ૨, વેગવલી ૩ તમ ૪

મતા ૫ ઉમતા ૬ કીમત ૭ સીવસોવા ૮, તત અવ

વાદિલી ૯ નિષે કુમ્મીમાસિલી ૧ અલીમાસિલી ૧૧

અને દેવમાસિલી ૧૨ નિષે અ અવ અવર નદીએ સુર

ઠેકણે કમ મેજન ઉદી છે તથા નિષે અને નીલવત્તિલિલી

પાસે નહેવા પોતપોતાની તુલ્ય નામવાળા કુકુમાલી કુકુમાલી

ધરેલી-કુકુમલી છે એમ આદેશ તુકુમાલી ચાંદવલી

નદી નીકરી છે હાવાદિ અહીં નદીઓની રેલીએ તેમ

લીપો વિષે વિશેષ હકીકત શરિવાંશ નદીની પ્રમાણે

અવગ ૧૫૨-૧૫૩

હરે ૩૨ વિજયના નામો કહે છે—

કચ્છ ૧ સુકચ્છો ૨ ય મહા-કચ્છો ૩ કચ્છાવર્ષ ૪ તકા

આવતો ૫ મગસાવતો ૬, પુદ્ગલો ૭ પુદ્ગલતાવર્ષ

૮ ૧૫૪

વચ્છ ૯ સુવચ્છો ૧ ય મહા-વચ્છો ૧૧ વચ્છાવર્ષ

૧૨ વિ ય, [વર્ષ ૧૬ ૧૫૫

૨મો ૧૩ ય ૨મમચ્છો ૧૪ ચેવ, ૨મચ્છી ૧૫ મગસા

વિજયની મધ્યમા રહેલા વંશકથ મવ તવટે હલ રૂપ કરાવા છે
 એટલે ઉત્તરાર્ધ અને દક્ષિણાર્ધ એવા બે ખંડવાળા કરાવા
 છે તથા તેમાં રહેલી નદીઓ વડે ભસ્ત ફોરની જેમ ૭
 ખંડવાળા થયા છે નદીદિશિના હલને વિશે એટલે સીતા ને
 સીતાના તરફના દક્ષિણાર્ધ અને ઉત્તરાર્ધના મધ્ય બંને
 વિશે હસ્તાર્ધની એટલે દક્ષિણ બ તાર્ધના મધ્યખંડમાં
 રહેલી ભસ્તેશ્વ નગરીની જગી આ કહેવાયો એવા નામ
 નગરીઓ છે ૧૫૮

ત નગરીઓના નામ કહે છે—

ખેમા ૧ ખેમપુરા ૨ ત્રિ અ, અર્ધ ૩ ગિટ્ટાવડ ૪
 યણાવંત ૫ [૮ થ. ૧૫૬

ખમ્મી ૫ મ જગ્યા ૬ વિચ એમદિપુર્ ૭ પુલ્લગિમિષ્ટી
 સુમીમા ૮ કુલસા ૧૦ એવ. અવરાવિન્ ૧૧ પહ કરા ૧૨;
 અકાવડ ૧૩ પન્દાવ ૧૪, સુખા ૧૫ ચલુમચયા
 [૧૬ ૧૬૦

સામપુ ૧૭ સીદિપુગ ૧૮ મહાપુ ૧૯ એવ હવઠ
 વિજયપુગ ૨૦ [ખેમા ૨૪ થ ૧૬૧

અવરાઠયા ૧ ચ અવગ ૨૨, અમોમા ૨૩ તહ વીચ
 વિજયા ૨૫ ય વેજયતા ૨૬, જયતા ૨૭ અપરાગિયા
 ૨૮ ખેમિન્વા; અવિજગ ૩૨ થ ૧૬૨

ચક્રપુરા ૨૯ ખગાપુગ ૩૦, હોઈ અવજગ ૩૧

પુષ્કલ ૭ પુષ્કલવત્ ૮ (પુષ્કલાવતી) ૧૧ ૬ મુખ ૭ ૧
 મહાવચ્ચ અને ૧૧ વચ્ચવત્ (વચ્ચાવતી) ૧૨ વગ્રી
 રમ્બ ૧૩ અને રમ્બક ૧૪ નિમ્બે રમળીય ૧૫, મમલકવત્
 (મમલકાવતી) ૧૬, પદ્મ ૧૭, મુપદ્મ ૧૮, અને મહાપદ્મ
 ૧૯ પદ્મવત્ (પદ્માવતી) ૨ ત્યાર પછી યજ્ઞ ૨૧ નહિન
 નામની ૨૨ અને કુસુમ ૨૩, નહિનવત્ (નહિનાવતી) ૨૪
 વપ્ર ૨૫, મુવપ્ર ૨૬ અને મહાવપ્ર ૨૭, વપ્રવત્ (વપ્રા
 વતી નામે ૧૮, અને વસ્તુ ૨૮ તથા મુવસ્તુ ૩૦ અને
 ત્રિપિલ ૩૧ તથા ત્રિપિલવત્ (ત્રિપિલાવતી) ૩૨, આ
 પ્રમાણે વિજયના નામે છે ૧૫૪-૧૫૭

એએ પુન્વાવરગય-વિઝ્ઞૈરસિય તિ સુધદિસિદ્ધેસુઃ
 ભરહસપુરિસમાઓ, ઇમેદિ લામેદિ લુપરીઓ. ૧૫૮

ક્રિએ-અ નિજવા	[કેવા	ભરહસ-ભરહસની
પુન્વાવરમય પૂર્વ	પશ્ચિમમા	પુરીસમાઓ નગરી સમાની
દિસિય-જર્જ વસેવા		ઈમેદિ લામેદિ-આ નામયસી
લુપદિસિદ્ધેસુ-નહા તથાના		લુપરીઓ-નગરીઓ
અપ આગમા		

અર્થ — આ વિજયેના પૂર્વ પશ્ચિમ બએલા (હાંબા)
 વતાદય વડ છે નિજામ કથાયા છે તેમાં નરીની દિશાના
 મ અને વિશે ભરનાર્થની નગરી સમાન આ નામે નગરીઓ
 છે ૧૫૮

વિવેચન — આ ક્રમ્ભાદિક ૩૨ વિજયો પૂર્વ અને
 પશ્ચિમ દિશામાં બએલા એ/હે પૂર્વ પશ્ચિમ હાંબા અને

નિજની મધ્યમા સ્થેલા નૈતાલ્ય પશ્ચતવઠે રહી રૂપ કથા છે
 અંદે ઉત્તરાર્ધ અને દક્ષિણાર્ધ એવા બે ખડવાળા કથા
 છે તથા તેમાં સ્થેલી નદીઓ વઠે ભરત દીવની જેમ ॥
 મધ્યમા યથા છે નદીદિગિના રહને વિષે એટલે શીતા ને
 શીતાના તરફના દક્ષિણાર્ધ અને ઉત્તરાર્ધના મધ્ય ખડને
 વિષે ભસ્તાર્ધની એટલે દક્ષિણ ભસ્તાર્ધના મધ્યખડમા
 સ્થેલી અયોધ્યા નગરીની ત્વી આ કહેવાયી એવા નામે
 નગરીઓ છે ૧૫૮

૮ નવસીઓના નામ કહે છે—

ખેમા ૧ ખેમપુરા ૨ વિ અ, અરિ ૩ ગિંદાવઠ ૪
 યણાય વા ॥ [૮ થ ૧૫૬

ખગ્ગી ૫ મ જ્ઞાતા ૬ વિય એમદિપુ ૭ પુરિ ગિણી
 મુસીમા ૮ કુલો ૧૦ ચેવ, અવગવિય ૧૧ ૫૬ કરા ૧૨;
 અકારઘ ૧૩ પન્દાવઠ ૧૪, મુખા ૧૫ ન્યણમચયા
 [૧૬ ૧૬૦

લામપુ ૧૭ સીંદપુરા ૧૮, મહાપુ ૧૯ ચેવ દવઠ
 નિજયપુરા ૨૦; [સિમા ૨૪ થ ૧૬૧

અવગઠયા ૨૧ ય અવગ ૨૨, અયોમા ૨૩ તરૂ વીઅ
 વિજયા ૨૫ ય વેજયતી ૨૬, ગય તા ૨૭ અપગનિયા
 ય ૨૮ ત્રોધિબા; અગિજા ૨૨ થ ૧૬૨

ચક્રપુરા ૨૯ ખ ગપુરા ૩૦, હોઈ અવગ ૩૧

વીર્યોદ્ધ ૧૪ અને વિત્યા ૧૫ અને વૈજયંતી ૧૬ ત્યાં તો
૨૭ અને અપરાજિતા ૨૮, બાણવી વાકપુરા ૨૯ બદ્ધપુરા
૩૦ અવધા ૩૧ અને અયોધ્યા ૩૨ છે ૧૫૬-૧૬૨

વિજયની નદીઓનું સ્વરૂપ કહે છે—

કુંકુમવા C મ મા-સિંધુઓ કમ્પમ્પમ્પમુલેસુ
અહુલેસુ વિજયેસુ, એસેસુ ય રતારતવર્ધ ૧૬૩

કુંકુમવા-કુંકુમો નીલો ?

પમુલેસુ પ્રમુખ

અહુલેસુ-અહુલે

વિજયેસુ-વિત્યામાં

એસેસુ નાહોના વિત્યામાં

રતારતવર્ધ-રતારા અને રતારાની

અર્થ—કુંકુમાથી નીકળેલી બધા અને સિંધુ નામની
નદીઓ અનુક્રમે કમ્પ વગેરે આઠ વિજયમા તથા પદ
વિગેરે આઠ વિજયોમા બાણવી ભાદીના વિજયોમા રક્ષા
તથા રતારાની નામે નદીઓ બાણવી. ૧૬૩

વિવેચન —નિવધ પત્તની સમીપે જે ઠર કુરો છે તે
કુંકુમાથી મ મા અવધા સિંધુ નામે એક એક નદી નીકળે
છે તે નામની જે નદીઓ પદપ્રમુખ દક્ષિણ બાણુની આઠ
અઠ એટલે કુલ ૧૬ વિજયોને વિશે હોય છે, અને ભાદીના
એટલે કમ્પ વિગેરે આઠ અને વમ વિગેરે આઠ મળી કુલ
૧૬ ઉપર બાણુની વિજયોને વિશે રક્ષા અને રતારાની
નામની બન્ને નદીઓ છે તે નદીઓ નીચવત પામેના
૩૨ કુરોમાથી નીકળેલી છે આ સવ નદીઓ વતા
બને સેદીને શીતા અને શીતાબને વિશે પ્રવેશ કરે છે—
મળે છે ૧૬૩

અવિવદિખજિણુ જગાઇ, સવેઇવણુમુદચઉક્કપિહુસત;
 ગુણુતીસસય કુવીસા, ભુઈતિ ગિરિઅતિ એગકસા ૧૬૪

અવિવદિખજિણુ—વ ધા ઠા
ના

જગાઇ—જગા ની
સવે રતિ ચંદન
વણુમુદ—વનમુખ

મર્દિ—૨૭

ગુણુતીસસય—એ ગણુતીસસે
ભુઈતિ—નવીએના બને
ગિરિ અતિ—૧૨૧ના બને
એગકસા—એક કસા

શીતા અને શીતોદાનો બન્ન બાલુ મળીત વર
વનમુખ આવવા છે તેની પહેળાઈ છે —

અર્થ — જમણીની વિવધા ઠા વિના એટલે
જમણીના આઠ યોજન બુદા મદમા વિના—અર્થાત તેને સેગ
મળીને વહિલા રહિલ વારે વનમુખની પહેળાઈ એગવ
ત્રીથ ને ભાવીથ (૧૬૧૧) યોજન નહીની પાસે છે અને
ત્યાથી એછી જોઈ થાં છે નિવધ નીજવલ ત્રિથિની
પાસે ૬૪ ૧૫ જે ડી પહેળાઈ છે ૧૬૪

વિવચન—શીતા જમણા શીતોદા નથી તે ઉપર
દગણુ સમુદ્રને મળે છે તે બાલુ શીતોદાથી નિવધ જમણ
નિજવલ પથ ન મુખી જમણીનાં જરૂર વનમુખ આવેલ છે
આઠ ૧ નહોની ઉત્ત તથા દક્ષિણે વનમુખ રોવાથી કુલ
આર નમમ છે ૧ વનમુખ નહી જામળ સોમી વધારે
પહેળા. ત્યા તેની પહેળાઈ ૬૪ યોજન પ્રમાણ છે
આમા ૧ ની પહેળા ના ૧૨ જે ત્વ સેગ જોવા છે
મા ૧ ની ૬૪ બુદી વિવધા કરી નથી ત્યાથી નિવધ

અમ્મ નીલવત્ત પર્વત તરફ જતા તેની પછોળાઈ પ્રીમે પ્રીમે
 ઘટવી બધ છે અને છેવટે પવત આમળ તેની પછોળાઈ
 અરુહના અસુ આતમ્યા સાગ્ર નેટલીજ હોય છે

આ વનમુખની પછોળાઈ લાવવાની રીત આ પ્રમાણે-
 કુલ્લિરિષી નદી તરફ જે ઠેઠાણે વનમુખનો વિષ્ણુ બલુવાનો
 હોય તે ઠેઠાણે કુલ્લિરિષી બેટલા ચોળનાદિક ઉદ્ધ હોય તે
 ચોળનાદિકના આંકને (ચોળનાને ૧૬ વડે શુષ્કી ઉપર કળા
 હોય તે તેમાં ભેળવવી) વનમુખના અત્ય વિસ્તારના
 અંકવડે એટલે ૨૬૨૨ વડે શુષ્કતા પછી વનની કુલ લબાઈ
 જે ૧૬૫૬૨ ચોળના અને ૨ કળા છે તેને સવર્ણ કન્યા
 માટે જે ૮૮ની સંખ્યાને ૧૬ વડે શુષ્કી તેમાં ઉપરની જે
 કળા નાખવી તેમ કરવાથી કુલ કળા ૩૧૫૨૫ થાય છે
 તે વડે ઉપરના શુષ્કાકાર કરેલા અંકનો ભાગકાર કરવો
 ભાગમાં જે આવે તેટલા ચોળના અને બાકી રોપ રહે તે
 અંક સમજવી ખાટલો ઈષ્ટ ધ્યાનનો વિષ્ણુ બલુવા

જેમકે-કુલ્લિરિષી ૧૬૫૬૨ ચોળના અને ૨ કળા
 જઈએ ત્યારે વનમુખનો વિષ્ણુ બેટલો હોય તે બલુકું
 જે માટે તે ચોળનાના અંકને ૧૬ વડે શુષ્કતાં ૩૧૫૨૪૮
 થય તેમાં ઉપરની ૨ કળા નાખવાથી ૩૧૫૨૫ થાય તેને
 વિસ્તારના આંક ૨૬૨૨ વડે શુષ્કતાં ૬૨૧૧૧ ૫૦ થાય
 એ વનની કુલ લબાઈની જે કળા ૩૧૫૨૫ આવી છે તે
 વડે ભાગતાં ભાગમાં ૨૬૨૨ આવે છે બાકી રોપ રૂપ રહે
 છે તેથી નદી પાશ્વ આવેલા વનમુખનો વિષ્ણુ ૨૬૨૨
 ચોળનાનો છે જેમ સિદ્ધ થયું જે જ પ્રમાણે સર્વજ્ઞ બલુકું

એમને—કુલગિરિથી ૧ યોજન જમણે ત્યારે તેને
 વિષ્ણુ કંઠેથી હોય તે જાણવું હોય તો ૧ ને ૧૬ વડે
 હણવા ૧૬ કળા થઈ તેને ૨૬૨૨ વડે શુદ્ધતા ૫૪૫૧૮
 થવા તેને વનની કુલ જાણની કળા ૩૧૫૨૫૦ વડે જાત્રતા
 ૧૭ યોજન અને અથ યોજન ઉપરથી પણ વધારે નિઠલ
 આવે ॥ તેટલી વનમુખની પહેળાઈ કુલગિરિથી ૧
 યોજન કંઠે જાણવી ૧૬૪

કવે વિજયાદિ પાંચમે વિસ્તાર એકત્ર કરતાં હાથ
 યોજન પણ થાય છે તે કહે છે—

પણતામ મહસ ચઉ સય, છુત્તરા સયસવિગ્ધ
 વિક્ષ્મ મા;
 વસુમુહુમવિક્ષ્મ મા, અડવણ્ણ સયા ચ ચોયાલા ૧૬૫
 સમ નર પણ્ણાસા લુધ્ધ—પિહુતિ ચઉવણ્ણ મહસ
 મેત્તવમે; [સકુખ ૧૬૬
 મિરિવિત્થરિ ચઉ સહમા, સંવસમાસો દવધ્ધ

પણ્ણાસ- ૧૦
 જુલ ૧- નિઠ
 મહસ તો
 વસુમુહુ ૧ ને વનમુખ ૧
 આવજમથ નાજા મા
 ચોયાલા—૧૫૫૦

પણ્ણાસા-૫૫૦ [૧૬૨૬
 જુડપિહુતિ ૧૫૬૫૫૦
 ચઉવણ્ણ-૧૫
 મેત્તવણ્ણ મેત્ત ૧૫
 ગિરિ વિત્થરિ ૫૫૫૫૫૦
 સ વસમાસો-૫૫૫૫૫૦

અથ પાત્રાશ કમર ચાર મો અને ઉપર ૭
 એ લા ચો ન સમથ એ લે એક જાણુની સેન

વિસ્તારેનો મળીને વિસ્તાર છે તથા બે બાબુના (પૂર્વ ને પશ્ચિમ) વનમુખનો વિસ્તાર અપાવત સો અને યુમાત્રીસ ચોજન છે તથા સાત સો બને પચાસ ચોજન છ અંતર નહીંને વિસ્તાર છે ધોપન હજાર ચોજન મેરૂ અને અંધાર વનનો વિસ્તાર છે તથા આઠ વજ્રશાર ત્રિશિના સ્તિયાર ચાર હજાર ચોજન છ બે સુરને એકઠો કરવાથી સંપૂર્ણ એક લાખ ચોજન થાય છે ૧૬૫-૧૬

વિવેચન.—મહાવિદેહની એક લાખ ચોજનની લગ્ગઈ છે તેની અંતર નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે આવેલા વિશ્વશક્તિ પાવનો વિસ્તાર એકઠો કરવાથી લાખ ચોજન થાય છે તે જણાવે છે —

સોળ વિશ્વેનો વિષ્કલ	૩૫૪ ૬ ચોજન
સે વનમુખનો વિષ્કલ	૫૮૪૪ ચોજન
છ અંતરનીનો વિષ્કલ	૭૫૦ ચોજન
મેરૂને વિષ્કલ	૧૦ ચોજન
ને બાબુના કદશાસ વનનો વિષ્કલ	૪૪૦ ૦ ચોજન
આઠ વજ્રશાર ત્રિશિનો વિષ્કલ	૪૦ ચોજન
(૧૬૫-૧૬૬)	કુલ ૧૦ ૦૦૦ ચોજન

અધીશ્વામ ક્યાં છે તે કહે છે —

લેમણસયદમમતે સમરમ્ભીએા અહો અહોમામા;
બાવાસીમસદસેદિ, ગતુ મેરુસ પશ્ચિમએા ૧૭

સમરમ્ભીએા-સમરમ્ભી

અહો-અમ

અહોમામા અર્થ.મામ

બાવાસીસ-બે તાસીસ

ગતુ-ગઈને

પશ્ચિમએા-પશ્ચિમ દિશામાં

અર્થ — મિત્ર પચત્તી પશ્ચિમ દિશાએ સમજૂતલા પૂખ્તીથી ભેતાગીસા હલાર ચોજન જઈએ ત્યારે નીચે ૬૦ સા ચોજનને જતે એટલે એક હલાર ચોજન ઉંડા જઈએ ત ઠેકાણે અધિશ્રામ આવે છે ૧૬૭

વિવેચના—મિત્ર પચત્તી પશ્ચિમ તરફ સમજૂતલાથી અનુક્રમે માત્રાએ માત્રાએ શૂંભે નીચી નીચી જતી જાય છે ત તરફ ૪૨ ચોજન જઈએ ત્યારે ત્યાં સમજૂતલાની અવધાએ ૧ ચોજન નીચાણુ આવે છે તે ઠેકાણે જે અધિ છે ન અધિશ્રામ કહેવાય છે (જગૃદીપત્ય કામ ચોજન માથી મેરુત્ય ૬૦ હલાર ચોજન બાદ કરતાં ૬૦૦ ૦ સ્થે તંના અધ એટલે ૪૫ ૦ ચોજન મેરુત્ય પૂર જને પશ્ચિમે ૪ તમાથી વનખુજના ૨૬૨૨ ચોજન બાદ કરતાં ૪૨ ૭૮ ચોજન સ્થે છે તે બાને એક હલાર ચોજન ઉંડાઈ સમજૂતી) સમજૂતલાથી ઉચે જને નીચે તપ સો તપ સો ચોજન મુખી વિવેચ કરે છે સમજૂતલાથી તપ સો ચોજનની ઉપરનો ભાગ તે ઉપર દોઢ જન તપ સો ચોજનથી નીચેનો ભાગ તે અધિદોઢ કહેવાય ૩ તેથી એક હલાર ચોજન નીચે જઈએ ત્યારે જ મામિ આવે તે અધિશ્રામ કહેવાય છે ૧૬૭

૬૩ / પુદીપમા જવન્ય જને ઉંડાઈથી લીધે દિશાનો ઉપતિ કહે છે—

ચ ચિનીમ ચ જિણા, જદણુમુક્રોમઓ અ
 હૃતિ કમા
 દિચક્રિખસા ચઉરો, તોસ પતેઅમિદ દીવે ૧૬૮

વિશા-૫૫૬ ૩૨
 હિન્દુ-૧
 મહી-મનવી

જાતા-મથોર
 પતેન્ન-પતેન્ન
 મહુ દિવિ-આ હોપમા

અર્થ—આ જ બુદ્ધીપમા જ્ઞાનથી આર અને
 બી બુદ્ધીથી ધોત્રીય વિનેયથી હોય છે વામુરેવ, મક
 ૧૬ અને જગદેવ (પ્રતિ વામુરેવ) એ હરેક જ્ઞાનથી
 આ અને બુદ્ધીથી ત્રીય હોય છે ૧૬૮

વિવેચના—આ જ બુદ્ધીપમા જ્ઞાનથી આર અને
 બુદ્ધીથી ધોત્રીય તીર્થકર હોય છે કેમકે ધોત્રીય વિવેચ
 અને જ્ઞાન તથા જોડણી એ ધોત્રીય સૂત્રમાં જોડ આમે જોડ
 એ તીર્થકર હોય છે તેથી તે વખતે બુદ્ધીથી ધોત્રીય તીર્થકર
 હોય છે તથા જ્ઞાનથી મહાવિદેહનો આર વિવેચના એક
 એક તીર્થકર હોય ત્યારે આર તીર્થકર હોય છે અત્યારે
 મહાવિદેહમાં આર તીર્થકરો વિવેચના છે તથા વામુરેવ
 મનવી અને જગદેવ તે હરેક હરેક જ્ઞાનથી આર આર અને
 બુદ્ધીથી ત્રીય ત્રીય હોય છે જ્યારે કેવલ મક ૩૨ કે—
 મક અને વામુરેવ વગેરે બુદ્ધીથી ધોત્રીય ધોત્રીય કેવ
 ૧ હોય? ઉત્તર—એ સૂત્રમાં એ વખતે બકવર્તી હોય તે
 કેવમાં તે વખતે વામુરેવો હોવા નથી જોમ નિશ્ચય છે
 અને જ્ઞાનથી આર બકવર્તી અને આર વામુરેવ હોય છે
 એમ કહી તથા જીએ તેથી એ સૂત્રમાં એ વખતે આર
 મનવીએ હોય તે સૂત્રમાં તે વખતે વામુરેવો હોય નહી
 તે વિશાલના સૂત્રમાં ૩૦ વામુરેવ હોય અને એ આર
 કેવમાં વામુરેવો હોય તેમાં બકવર્તીઓ હોય નહી, તે

ચિવાવના ૩૦ ફોટોમાં ચક્રવર્તી હોય તેથી ઉત્કૃષ્ટપદે
પદ્ય બનીએ ન ચામુદિનો ત્રીસ ત્રીસજ હોય, એમ
કહ્યું છે તે બસબર છે બહી ફોટો સજ્જે મહાવિરેહની
૩૨ વિજય અને બસત તથા બેરવત મળી ૩૪ ફોટો
અમલવા ૧૧૮

હવે ચક્ર અને સૂર્યનું ચારફોલ (બાહ્યવાનુ-અવિ
કરવાનું ફોટો) કહે છે—

સસિદુગરવિકુમચારો, ૪૬ દીવે તેસિ ચારખિતગુઃ
પણ સય હમુતારાઈ, ઝિસદિ હાયા (ભાગ) ય
અટયાસા ૧૧૯

સસિદુગ-એ ચક્રનો
સસિદુગ મ ચ ૧
આસા-અટ, અમલ
તસિ-તપનુ

ચારખિત-અ ફોટો
હમુતારાઈ-૪૬ અપિઃ
હમસદિ ભાગા એકબીજા ભવ
અટયાસા-અટયાસીય

અર્થ —અ દીપમાં જે ચક્ર અને જે સૂર્યનો ચાર
(ફોટો તે) છે તેમનું ચાર ફોટો તે પાંચ એક હવે ચોક્કસ
બનતો બેઠેલીય બાહ્યલીય બાહ્ય બેઠેલું છે ૧૧૯

ચિવેચના—અ જ બુદ્ધીપમાં જે ચક્ર અને જે સૂર્યનો
ચાર બેઠેલો બાહ્ય છે બેઠેલો જ બુદ્ધીપમાં જે ચક્ર અને
જે સૂર્ય પ્રકાશ બાપ છે તેમનું ચાર ફોટો ૫૧ ચોક્કસ
અને એક ચોક્કસના ૧૧ બાહ્ય ફોટો બેઠા ૪૮ બાહ્ય
બેઠેલું છે બેઠેલો અ ચક્ર અને સૂર્ય બાહ્ય ફોટોમાં
(પરોબાહ્યની અપેક્ષાએ) ફોટો છે તેમાં પદ્ય જ બુદ્ધીપમાં

૧૮૦ મેજનનું ચાર ફીટ ૭ અને લવણ સમુદ્રમાં ૩૩૦ ફીટ
મેજન છે ૧૬૬

તે ચક્ર સૂર્યના મહબોની સખ્યા અને તેમનાં
જ્વલન છે—

ચક્રસ ચુવસીધસય, છપ્પવણુયાસભાગમાણ્યર્થ;
મિસૂમહસાર્થ, તયતરાણિગિગહીણ્યર્થ ૧૭૦

છપ્પ-૧૪૩

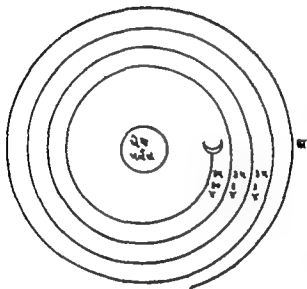
ચુવસીધ-ચંચુસી જિગ
મહસાર્થ ભાગ-અપ્પાચીસી ।
મિસૂ-મિસૂના

સૂર સૂરના

મહસાર્થ-મહસાર્થ મહસાર્થ
તયતરાણિ-તેનાં જ્વલન
હિગિગહીણ્યર્થ-એક એક એક

અર્થ—ચક્ર અને સૂરના મહસાર્થ અનુક્રમે ૫૬૨
અને એ એ જોવાની છે તેમજ પ્રમાણ અનુક્રમે એકસ-
ત્રિ ૧૬ અને ૪૮ ભાગ પ્રમાણ છે તેમનાં આવર્ત મહસાર્થ
અને એક એક હીન છે ૧૭૦

વિવેચન—અહીં ૧૫ મહસાર્થ છે અને સૂરના
૧૪ મહસાર્થ છે તે મહસાર્થ છપ્પન અને અપ્પાચીસ ભાગ
પ્રમાણવાળા છે એટલે કે અહીં મહસાર્થ એક મેજનના
મહસાર્થ ભાગ કરીને તેના એકસદીયા છપ્પન ભાગ ર્થ
પ્રમાણવાળા છે અને સૂરના મહસાર્થ એકસદીયા અપ્પાચીસ
ભાગ ર્થ પ્રમાણવાળા છે તથા તે સૂર મહસાર્થના આવર્ત
એક એક જોવા છે એટલે અહીં ૫૬૨ મહસાર્થના એક
આવર્ત થાય છે અને સૂરના ૧૮૪ મહસાર્થના આવર્ત ૧૮૪
જાય છે મહસાર્થના આકારે (અપ્પાચીસ) અપ્પાચીસના અપ્પાચીસ ચક્ર

२७ १५ ५३ १३ १४ १५

१ १८३ १७

૧૮ ચોજનનું ચાર ફીટ છે અને લવણ સમુદ્રમાં ૩૮૦ ફીટ
ધ્રુવ છે ૧૬૬

તે ચક્ર સૂર્યના મહાગોળી સખ્યા અને તેમના
અવસ્થા કરે છે—

પ્રથમ સુવસીધસય, છપ્પણ્ણાયાસભાગમાણાઈ,
સંસિસૂરમ હાઈ, તથા તરાણિગિગહીણાઈ ૧૭૦

જનસ-૧૬૭

પુરુષીય-ચંદ્રાસી જિજ્ઞાસુ
આપણે ભાગ-અપાલોધીના
માણાઈ-પ્રમાણ

સૂર સૂરના

મહાસાઈ-મહા મહા

તથા તરાણિ-તેનાં જાંતરાં

હિજિગહીણાઈ જેકે અકે જોલ

અર્થ—ચક્ર અને સૂર્યનાં માંડલા અનુક્રમે ૫૬
અને જેકે એ ચોથાસી છે તેમજ પ્રમાણ અનુક્રમે જેકેસ
૬૫ ૫૬ અને ૪૮ ભાગ પ્રમાણ છે તેમનાં જાંતરાં માંડલા
કેટલા જેકે જેકે હીન છે ૧૭૦

વિવેચના—અરુના ૧૫ માંડલા છે અને સૂર્યનાં
૧૮ માંડલા છે તે માંડલા છપ્પન અને અહવાળીયા ભાગ
પ્રમાણવાળાં છે જેટલે કે ચક્રનાં મહા જેકે ચોજનના
જેકેસકે ભાગ કરીએ તેવા જેકેસકીયા છપ્પન ભાગ ર્ફ
પ્રમાણવાળાં છે અને સૂર્યના મહા જેકેસકીયા અહવાળીયા
ભાગ ર્ફ પ્રમાણવાળાં છે તથા તે સર્વ માંડલાના જાંતરાં
જેકે જેકે જોલ છે જેટલે અરુના ૫૬૫ માંડલાના ચો
અવસ્થા થાય છે અને સૂર્યના ૧૮૮ માંડલાના જાંતરાં ૧૮૩
ભાગ છે મહાને આકારે (ગોળાકારે) આકારમા અહવાળી

બને સૂર્યના વિમાનોએ બહુકેમે હૈં બને રૂંદ રોજન
પ્રમાણુ સિમનો વિદ્યાન શહેલો હોય છે તેનુ નામ જ
માડલા ઠહેવાય છે. ૧૭

એક માડલાથી બીજા માડલા મુખીમા વચ્ચે કેટલું
અંતર હોય છે તે કહે છે—

પણતીસએમણે બામ-તીસ ઘડિરો અ બામ સગહા-
[બા]વા।

અંતરમાનુ સમિણે। રવિણે પુણુ એમણે દુરિણુ. ૧૭૧

બામ તોસ-ચોસ બામ

ચહીરા-ચાર

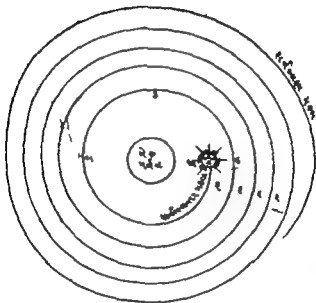
સેન બામ-સતીસ બામ

અંતરમાર્વ-અંતરમાનુ પ્રમાણ

કુતિ-ને

અર્થ:—અહના મહત્તનું આંતરૂં ૩૫ યોજન એક
સહીયા ૩ બામ બને એકસહીયા એક સામના સાવ બામ
કરીએ તેવા ૪ બામ બેટહું છે અને સૂર્યના મહત્તનું
આંતરૂં ૭૦ યોજન છે ૧૭૧

વિવેચના:—અહના કુલ ૫૬૧ માંડલા છે તેથી તેનાં
૧૬ આનસ છે તે દરેક આંતરમાનુ પ્રમાણુ ૩૫ યોજન
એકસહીયા ૩ બામ બને એક એકસહીયા સામના સાવ
બામ કરીએ તેવા ચાર બામ પ્રમાણુ છે. સૂર્યના ૧૮૪
માંડલા છે તેથી તેના ૧૮૩ આંતરસ છે તે દરેક આંતરમાનુ
પ્રમાણુ ૪ યોજનનું છે જા બને આંતરમા કેવી રીતે આવે
છે તે જ નામ ૩—

ସୂଚନା ୧୯୪ ଭାଗରେ ୩୩ ଭାଗରେ ଉଲ୍ଲେଖ

4 104 4 104

આ જતર લાવવાની રીત આ પ્રમાણે-જેટલી મા-
લી સખા હોય તેટલી સખાને તે માંડતાના
પ્રથમ વડે શુભની પછી તેને જોડસડે જાગવા જે
જરે તે મૂળ સચિમાંથી (આર સિતમાંથી) બાક કરવું
જે રોય રહે તેને જાંતરવડે જાગવા જે જાગમા આવે તે
રોજન બહુવા જે રોય રહે તેને જોડસડે શુભવા તેમાં
જિની સચિના જે જાગ હોય તે નાખવા પછી ફરીથી
તેને જાંતરવડે જાગવા જે જાગમા આવે તે જાગ જે
જોડે રહે તેને સાતે શુભવા પછી તેને જાંતરવડે જાગવા
જે જાગમાં આવે તે પ્રતિજાગ જોડે ફરી જાંતર વચ્ચેનું
જતર બહુવું

જોકળ માંડતાનું જતર આ પ્રમાણે બહુવું જોકળ
માંડા ૧૫ છે જોડ જોડ માંડતું ૫૬ જાગ પ્રમાણ છે
માટે તેને ૫૬ સાથે શુભની ત્યારે ૮૪ આવે તેને ૬૧
જો જાગવાથી જાગમા ૧૩ આવે જાગી જોડસડીવા ૪૭
જાગ રોય રહે ૧૩૫૫ ચોક્કસ માંડતાને શકયા છે માટે
તે મૂળ સચિમાંથી (આર સિતમાંથી) જોડે ૫૧૦૬૬
માંથી બાક કરીને ત્યારે ૪૬૭૬૬ રહે હવે આ ૪૬૭૬૬
ને ચોદ જાંતર વડે જાગવા તે જાગમા ૩૫ ચોક્કસ
જોડા જાગી ૭ રજા તના જોડસડીવા જાગ કરવા માટે
૬૧ વડે શુભતા ૪ જ જાગ તેમા ઉપરનો ૧ જાગ ઉમે
વધી ૪૨/ વધા તેને ફરીથી ચોદ જાંતરવડે જાગતા
જાગમાં ૩ જોડસડીવા જાગ આવે જાગી ૮ વધે છે તેને
માટે શુભતા ૫૬ સાથે તેને પાછા ચોદ જાંતરને જાગતા

ભાગમા ૮ આવે છે તેથી ૪૦ પ્રતિબદ્ધ થયા આ પ્રમાણે
૩૫ યોજન, જોકે સદીયા ૩૦ જાણ અને સાનીયા ૪ પ્રતિબદ્ધ
(૩૫^૧, ૧૮૦) જાટકુ ચક્રના દરેક માહત્તા વચ્ચેનું અંતર છે

જે ૪ રીતે સૂર્યના માહત્તાનું અંતર મેળવે તે આ
પ્રમાણે—પૂર્વના માહત્તા ૧૮૪ છે જોકે જોકે માહત્તાનું
પ્રમાણ જોકે સદીયા ૪૮ જાણનું છે તેથી ૧૮૪ ને ૪૮ વડે
છેલ્લતા ૮૮૩૨ જાણ થાય તેને ૬૧ વડે જાણતા જાણમા
૧૪૪ યોજન આવે ને ૪૮ જાણ વધે જાટકુ સૂત્ર યાત્ર
જાત્રે થાકેનું છે કહેવાર સૂત્રની મૂળ સંધિ ૫૧ યોજન
અને ૪૮ જાણ છે તેમાથી ૧૪૪ યોજન અને ૪૮ જાણ
જાટ રીતે ત્યારે ૩૬૧ યોજન જાણી રહે તેને ૧૮૦
આવડવડે જાણતા જાણમા જણજાર ને યોજન આવે છે
૨૫ ૬ ૬ જેવું નથી, તેથી સૂર્યના દરેક માહત્તા વચ્ચે જાર
યોજનનું અંતર છે જેમ જણવું ૧૭૧

૪૬ તથા સૂર્યનું જળદ્રીપમા અને લવણ
સમુદ્રના કેટલું આ સૂત્ર છે તે કહે છે—

દીવતા અસિમ્પસઅં, પણ પણસદ્દી અ જાડતા તેમિ;
તીનક્રિય તિમય સવણે દસિગુણવીસ સવ કમસો ૧૭૨

દીવનો ૧ ૬ નો અ
અસિમ્પસઅં ૬ મ અસી
૫૫
પણમદ્દી- ૫૫

તાસદ્દિવ નોસ જાપિર
૬ગુણવીસ—જોડવીસ
કમસો—જુદાં

અર્થ —જળદ્રીપમા તેમનું ૧૮ યોજન પ્રમાણ
આર સૂત્ર તેમા જનુકેમે ચક્રના પાંચ માહત્તા અને

સૂર્યના ૬૫ માંડલા આવેલા છે તથા લવણ સમુદ્રમાં
૩૩ ચોજન ને ૪૮ બેઠકસરીયા જામ પ્રમાણુ વ્યાર ફેત્ર છે
તેમ ચંદ્રના ૧૦ ને સૂર્યના ૧૧૬ માંડલા આવેલા છે ૧૭૨

નિવેચન — જમતીથી જ જૂદીપની અંદર ૧૮૦ ચોજન
ફૂંધી ચંદ્ર અને સૂર્ય આવતા હોવાથી તેમનું જ જૂદીપમા
તેટલું વ્યાર ફેત્ર છે તેમા ચંદ્રના પાંચ માંડલા આવેલા છે
જને સૂર્યના ૬૫ માંડલા આવેલા છે તથા જમતીથી ૩૦૦
ચોજન ને ૪૮ અંશ બટલા લવણમા ચંદ્ર તથા સૂર્ય બંધ
છે માટે લવણ સમુદ્રમાં તેમનું તેટલું વ્યાર ફેત્ર છે તેમા
ચંદ્રના ૧ માંડલા અને સૂર્યના ૧૧૬ માંડલા છે ગણમા
૪૮ અંશ કહ્યા નથી તે અપ્પ હોવાથી નથી કહ્યા તેમ
વચનનું બને મળીને કુલ વ્યાર ફેત્ર ૫૧૦ ચોજન ને
૪૮ અંશ બટલું ૧૭૨

જે ચંદ્ર અને ઓ સૂર્યનું પરસ્પર અંતર કહે છે—

સસિ સસિ રવિ રવિ અનરિ, મળજે ઈગલકુખુ તિસય
સાદુલો

સાદિઅદુસયરિપણચર્જાહિ લહખો છસય સાદિઓ
૧૭૩

સસિ સસિ-એક ચંદ્રની બો ન	તિસયસાદુલો-અવા સાઃ બે જ
સસિ સસિ-એ સૂર્યની બો ન ચંદ્રને	
અનરિ-મા ૧	
મળજે-પ્રથમ (બંધન)ના	
ઈગલકુખુ-એક જામ	
	સાદિઅ-સાપિઃ
	દુસયરિ નેવિ
	ચર્જાહિ
	છસય-જ સો

અર્થ — સૂર્ય આવશ્યતઃ મહત્તમા સ્થેલા બેઠક ચંદ્રથી
બીજા ચંદ્રની વચ્ચે તથા બેઠક સૂર્યથી બીજા સૂર્યની વચ્ચે

આવડે ત્રણ સે ને શાક યોજન જોજા એક લાખ યોજન પ્રમાણ છે ત્યાર પછી જાતુકમે માંડે માંડે ૭૨ યોજન અધિક અને પાંચ યોજન વૃદ્ધિ કરવા સીધો બાહેસા મંડે એક લાખ ૭ એ ને શાક યોજનનું ઉત્કૃષ્ટ આવડે બાવવું ૧૭૩

વિવેચન —એક બદ અને સૂઈ તિપપ પર્વતે સપ જાજ્યવર મંડે ઉદય પામે અને બીજે બદ અને સૂઈ નીજવત પર્વતે જાજ્યવર મંડે ઉદય પામે છે તે બંનેના માફલા સમુદ્ધમી જળુદીપની જાદર ૧૮૦ યોજન પ્રમાણ છે છે બંને મજી ૩૬૦ યોજન ઘાથ, તે જળુદીપની લાખ યોજનની પહેલાછામાંથી બાદ કરવાં ૬૬૬૪૦ યોજન પ્રમાણ ને બદમ લ અને ને સૂઈમંડલનું પરસ્પર પૂર-સમિમ સુવ જાજ્યવર મંડે જમન્ય જાવર બાવવું તથા હવણ સમુદ્ધમા સુવ જાજ્ય મંડલ ૩૩ યોજન છે છે અને પશ્ચિમ સમુદ્ધમા પણ તજ પ્રમાણે ૩૩ યોજન છે છે ને બંને મજીન ૧૧ યોજન ઘાથ, તે લાખ યોજનમા બગલવામાં ૧ ૬૬ યોજન પ્રમાણ ને બદમંડલ અને ને મૂય મંડલને પરસ્પર ઉત્કૃષ્ટ આવડે બાવવું

જાદરન મા હેથા નદ લેમ જમ બાહેસા માફલામાં જ ન ૧ ન નેમ માફે માફે ૭૦ યોજનથી અધિક એટલે ૭૨ યોજન ૩૧ માફક અધિક એકસડીયા ૫૧ જાજની જ ન ન વૃદ્ધિ મજી બાથ છે અને સૂઈ જાદરના માફેથી બાઈ ના નંદે આવ નમ નેમ માફે માંડે પાથ ૧ ન અધિ જ્ય તાયા રાત્રીન જાજની જાવવામાં વૃદ્ધિ

જીવે જાય છે ત્યારે સૂચ અને ઘડ સૌથી બાહેનના માઠથી
જાય છે ત્યારે જલન્ય આવશમાં ૧૦૨૦ ચોજન અધિક
વધે જાય છે તેથી જલન્ય આવશમાં તે વધે ઉમે વાચો
૭૫૫ જાંવડે આવે છે

જદના ૧૫ મઠના ૧૪ જાંવડા છે ૬૨૬ જાંવડે
એક માનુ ૩૫ ફૂટ પ્રમાણ છે તેને જમણા ૩૨૫/૭૧-૦-૦
૨૫ તેમાં જદના બે માઠના ૧ ચોજન ને ૧૧ લેજવતા
જે થો ૧૧૧ થાય તેમાંના ૭ ચોજનને ૧૪ વડે જુલુવા
૧ ૦૮ ચોજન થાય ઉપર એકસડીયા ૫૧ જાય છે તેને
૫૫ ૧૪ વડે જુલુવા ૭૧૪ જાય થાય તેના ચોજન ૬૨૫
માં ૬૧ વડે જાગતા ૧૧ ચોજન અને ૪૪ જાય વધે,
તેમાં જુલુવા એક જાયને ૧૪ વડે જુલુવા ૭ વડે જાયતા
૧૧ જાય આવે તે લેજવતા ૧૧ થાય તે ૧ ૧૬ ચોજન ને
૧૧ જાયના જદના છેલ્લા બે મઠના ચો ૧૧૧ લેજવતા
૧૦૦૦૧૧ જાય થયા એટલે જને જાણુવ મળીને આરસેજ
છે તેને જલન્ય જાંવડના ૬૬૬૪૦ ચોજનમાં લેજવતા
૧ ૬૬ ચોજનને ૧૧૧ જાય થાય

સૂર્યના મઠ ૧૪ છે તેના જાવડા ૧૮૩ છે તેને
૨૫ ચોજન અને ૩૫ જાય સાથે જુલુવા પ્રથમ ૧૮૩ ને
પરે જુલુવા ૬૧૫ ચોજન થયા પછી ૩૫ જાયને ૧૮૩
વડે જુલુવા ૬૪૦૫ જાય થયા ૬૧ વડે જાગતાં ૫૨૫૨
૧૦૫ ચોજન થયા તે ૬૧૫ માં ઉમે તા ૧ ૨૦ ચોજન
થાય તે ૬૬૬૪ માં લેજવતા ૧૦ ૧૬ ઉપર જાય થ
પ્રમાણે થયા (જા સુગ્રાહ સૂર્યના બે માંડલા ને બે

આવશ્ય મળે તે જ્યેષ્ઠા પૃથ્વી જોજન સાથે કરવામાં આવેલા
 છે સુખના ઉદ્ધાર માટેના રૂઢી જુદા બહુવાના છે) ૧૭૩

હવે ચંદ્રની દરેક મંદિરે મુકુર્ત્તિ જતિ કહે છે—

સાહિબ પવસદસ તિકુતારાઈ, સસિણો મુકુતમઈમજો;
 આવરણુહિયા સા જાહિ, પદમ ડસ પડિચુચઉ વડી ૧૭૪

તિકુતારાઈ—ચોતેર

મુકુત ૧૬ વડી જતિ

આવરણુહિયા = વન અધિક

અહિ—નહા

પદમ ડસ—મંદિર મંદિરે, મો
 મંદિર

પડિચુચઉ—પેશુચા

અર્થ —ચોથી અહસ્તા મંદિરે જ્યેષ્ઠા ચંદ્રની મુકુત
 જતિ પાચ હજાર ચોતેર ચોજન અધિક બહુવી તે અતિમા
 પ્રતિમ હશે પેણા બાર ચોજન વધારતાં ચોથી જ્યેષ્ઠા
 મંદિરે બાવન જોજન અધિક મુકુર્ત્તિ જતિ આવે છે ૧૭૪

વિવેચન —અહ અધરે ચોથી અહસ્તા માંદે જોગે
 નિશ્ચય રવત પરાના આજ્ઞાવર માંદે હોય છે ત્યારે તેની
 ૫ ૭૩ ચોજન અધિક મુકુર્ત્તિ જતિ હેય છે બહી અધિકમા
 નાહીયા આજ્ઞાવર કાચ રૂઢી અમવા ૧૭૪૪ ચોજન હેવા
 અધિક ચંદ્ર ચોથા જાણે મંદિરે આવે છે ત્યારે તે મુકુત
 જતિમા બાવન ચોજન વધે છે કારણ કે ચંદ્ર જેમ જેમ
 બાહ ના ના થી આવે તેમ તેમ પેણા બાર પેણા ચાર
 ચોજનનો મુકુર્ત્તિ જતિમા વધારે થાય છે ૫ ૭૩ ચોજનમાં
 (૫૨) બાવન ચોજન વધારવાથી ૫૧૨૫ ચોજન આવે છે
 ૭૫૨ ૧૬૬ ચોજન વધારે બહુવા.

જાડી બીજા મઠલથી બોલે મજામાં પોણા ૫૧
 પોણા ૫૧ વધારવાના છે તેથી ચોદને પોણા ૫૧ સુધી
 જામ અધિક બેટલે સાડી જાવન થાય છે પરંતુ સાચી
 રીતે લે (૫૨) ચોજનમાં પણ ૧૭૫૪ જામ જોઈતી વૃદ્ધિ
 થાય છે કારણ કે માંડલે પોણા ૫૧ ચોજન વૃદ્ધિ થી છે
 તે જોઈ જોઈ હોય છે જાડી બેટ ચોજનના ૧૮૭૫
 થાય થીજે તેવા ૬૬૬ જામ સુમજવા ૧૭૬

સૂર્યની કદેક મજા સુદૃષ્ટ ગતિ કહે છે —

જ સસિષો સા રવિષો, અડસપગિસએણ સીસએણ
 દિઆ;

કિયુવાણ અંતરસદિ-હાયાણમિહ પુટી ૧૭૫

જાડે		કિયુવાણ-સંકેત જોઈ
જામસરિ-અચેન		સદિ જામસરિ-અડીયા જામની
જામસરિ-એક સા જામની		૫૬ જાડી
વૃદ્ધિ-અધિક		પુટી ૧૬

અર્થ — જાડીની ગતિ થી તે સૂર્યની પણ ગતિ
 જાણવી પરંતુ જાડીના માટે સુદૃષ્ટ ગતિમાં ૧૭૮ ચોજન
 ૧૫૫૫ ને જાણી માંડલે ૧૮ ચોજન અધિક થાય જાડી
 જોઈ માંડલે કાર્તિક હીન સાડીયા ૧૮ જામની વૃદ્ધિ
 થાય છે ૧૭૫

વિવેચન — જાડીની જામસરિ મઠજને વિષે ને
 સુદૃષ્ટ ગતિ થી છે તે જ સૂર્યની ગતિ છે પણ તે જોઈએ

ને જાફીવેર (૧૭૮) યોજન અધિક કરતી એટલે કે—આજ
 વર મહાજને વિશે જરૂરી જાતિ પચ્છક યોજન ઉપર કાંઈ
 અધિક કરી છે, તેમા ૧૭૮ ઉપરનાથી ૫૨૧૧૧૬ યોજન
 થાય છે તેટલી આજ વર મહાજે સુધી મુદ્દત જાતિ બધુવી.
 કસ્ટ કે જરૂર હોવા સુધીની શીજ જાતિ છે તથા જરૂરી
 બાદ મહાજને વિશે આધિક-કાર્મિક અધિક ૫૧૨૫ યોજનની
 મુદ્દત જાતિ કરી છે તે એકસો ને એકી વડે અધિક કરતી
 જાહેર કે ૫૧૨૫ મા ૧૮ એકવીએ ત્યારે ૫૩ ૫૧૬ યોજન
 પ્રમાણ બાદ મહાજમા સુધી મુદ્દત જાતિ બધુવી; કેમકે
 કસ્ટ ભિન્ના આડીયા જાદાર જામની જાદી વૃદ્ધિ કરતી
 છે એટલે કે કસ્ટ મહાજે કાર્મિક ન્યૂન જાદાર જાદાર આડીયા
 જામની વૃદ્ધિ કરવાથી ૫૪ યોજન હજાર એટલે ૫૩૬૬
 યોજનની વૃદ્ધિ થાય છે ૧૭૫

(આ જાતિ સમગ્રી વધારે હકીકત સમજવા માટે સેત્ર
 લાકપ્રકાશ સર્વ ૨ મા જુઓ)

હવે સુધીના મહાજને વિશે કસ્ટ અને અસ્તતુ
 આજ કહે છે—

મહાજે દિવસે તરિ અઉલુવધસિદ્ધસ પલુસય છવીસા;
 બાયાસ મિભાગા, વિષુ અ અર્ધસમુદ્ધત ૧૭૫

મહાજ-જ ન ૫૩૧

દિવસે તરિ ૫૫ અને જમનુ

જાન

ચૌકિય ૨

બાયાસ-જ નાગીય

સરિ લાગા-લાગા જમ

વિષુ-વિષય

અર્ધસ-જાદાર

અર્ધ — મોથો મહાજના માદસ ગુપ્ત ન થાયતુ હબર

૧૫ એ છઠ્ઠીસ લોકન ને સપ્તમીસ ભેતાત્રીસ જાન પ્રમાણ
 દિવસ તથા અમ્તનુ આતર કર્યું છે તે વખતે દિવસ ૧૮
 સુદર્શન દોષ છે ૧૭૬

વિવેચ ૮—મધ્યે જોડે સર્વ અભ્યતર મહાન
 ત્રિ સૂર્ય વર્તના દોષ ત્યારે ઉદય અને અસ્ત વચ્ચેનું
 અગર ભાવલુ દહાર થાય એ ન છઠ્ઠીસ લોકન અને
 ૧૧ સપ્તમીસ ભેતાત્રીસ જાન (૬૪૫૨૬૩) જેવું દોષ છે
 જન ને વખતે (અભ્યતર મહા સૂર્ય દોષ ત્યારે) દિવસ અગર
 સુદર્શનો દોષ છે અને શત્રી ૧૨ સુદર્શની દોષ છે ૧૭

ત્યાર પછી કોઈ મહા દિવસની કાનિ થતી આવ
 છે તે જો છે—

૫૫મી દિવસાણી, કુવલ મુકુતેગસદિમાગણ ;
 અને આરમુદ્ધત, દિલુ વિસા તસ્મ વિવરીઆ ૧૭૭

૧ મહા રોક મહા
 વિદ્યુદાળો વિવરીની કાનિ
 દુષ-ને
 મો-માલ માંસે

દિવ-દિવસ
 વિસા-માત્રી
 તરસ-તેનાથી
 વિવરીઆ-વિવરીત

અર્થ —અભ્યતર માંસેથી સૂચ જહાર આવે ત્યારે
 માંસે માંસે જોઈ સુદર્શના જોઈસક જાન કરીને તેના
 યે જાન પ્રમાણ દિવસમાં કાનિ થાય છે ઉપરે સૂર્ય જાણ
 મહા આવે ત્યારે દિવસ આરમુદ્ધનો થાય છે અને
 શત્રી તેથી વિવરીત દોષ છે ૧૭૭

વિવેચન.—જ્યેષ્ઠ તર મહાળી સૂર્ય જાહેર જાને
 ત્યારે એટલે બીજે ત્રીજે થાયે વિગેરે માંડે જાને ત્યારે
 દરેક મા તે એક મુકૂતના એકસક જાગ કરીએ તેવા મે
 જાગ લે/થી દિવસની જ્ઞાનિ માય છે એટલે કે જાહેર
 મુકૂતનાથી ૬^૧ મુકૂર્ત દરેક દિવસે જ્ઞાનિ થતી થય છે
 અને છેવટે એટલે સવ જાણ (એક સે ને ચાસીમે)
 માંડે જાગ મુકૂર્તને દિવસ માય છે એટલે કે ૧૮૩
 માંડવામાં દરેક માંડે ૧૧ મુકૂત થયે છે તેથી ૧૮૩ ને
 ૨ વડે હુણતા ૩૬૬ જાગ છેએ ૧૮૪ થી માંડે વડે તેને
 ૬૧ વડે જાગતા જાગમાં છે મુકૂત જાને તેથી જાગર
 મુકૂતમાંથી છે મુકૂત જાગ કરવા ૧૨ મુકૂર્તને દિવસ
 થાય છે તથા રાત્રી તેનાથી એટલે દિવસથી વિપરીત
 જાજુવી જા હે કે જાગર મુકૂતના દિવસ હોય ત્યારે જાગર
 મુકૂતની રાત્રી હોય અને જાગર મુકૂતને દિવસ હોય ત્યારે
 જાગર મુકૂતની રાત્રી હોય ૧૭૭

હવે જાણ મા હે સ્હેજ સૂર્યના જીવ જાને જાસ્તવ
 જાતરે થા એક જાડને પરિવાર કહે છે—

ઉદયત્ય તરિ જાહિ, સહસા તેસદિ છસય તેસદિ;
 તહ ઇમમસિપરિવારે, રિદ્ધજડવીસામીઈ જહા ૧૭૮

જાહિ વ મા ય
 તેસદિ ૪૫
 તેસદિ ૪

પરિવારે પરિવારમાં
 રિદ્ધજડવીસો
 જાડસીઈ—જાડવાલી

અર્થ —જાણ મહાળા સૂર્ય સ્હેજે હોય જાગે તેના

નવ અને અસ્તનુ અતર ત્રેચક દહાર છ સો અને ત્રેચક
 ૧૩૧૧૩ ચોજનનું દોષ છે અન્નમતર મહગમાથી સૂચ
 વહનમ મહગમા આવતો અન્ન ત્યારે હરેક મળે ઉદય અને
 અન્નમ અતરમાં કેવી હાનિ થાય ને હમું નથી નો પવ
 યો મળે અન્નરે ૧૮૮ ચોજનની હાનિ અગ્રવી તથા
 મો મદના પરિવારમાં અભિજિત વિગેરે અમુલીય
 ૧ નક્કરો છે અને અન્નમતર વિગેરે અન્નમાંથી ૮૮
 મો છે (આ સર્વના નામો સંચકલીની વૃત્તિમાંથી
 થયુલા) ૧૭૮

એક મદના પરિવારના વાણની સંખ્યા કહે છે—

અસદ્ધિ સહસ્ર ધ્રુવસય, પશુહતરિ તાન્કોડિમોડીયુ ;
 હ્રુવતરેષુ વુસ્ત્રેક ગુલભાષેષુ વા હુ નિ ૧૭૬

અર્થ—અન્ન

અન્નમતર ૧૩૧૧૩

અન્નમ

અન્નમતરેષુ—અન્નમ ૧૩

હ્રુવતરેષુ—અન્નમ ૧૩

હુ નિ—અન્ન ૮૮

અર્થ—અન્નમતર ૧૩૧૧૩ અને અન્નમતરે
 અન્નમતર એક મદને દોષ છે કેટલાક અન્નમાં
 છે છે કે અન્નમતરે સંચકલીની અન્નમતરે અન્નમતરે
 અન્નમતરે છે ૧૭૬

વિવેચન—અન્નમતર ૧૩૧૧૩ અને અન્નમતરે
 (૧૬૬૭૫) કેટલાકેટલી વાણનો એક મદના પરિ
 વારમાં છે અન્નમતરે અન્નમતરે અન્નમતરે

ટોચથી નાનુ ૭ જને વાસજોની સખ્યા થયી માટે છે તથી કેટલાક જાણારો કહે છે કે—જા મેલોટી સજ્જાનર અટલે કોટકોટી જે મોર્ષ જુદી જ સજ્જા છે કો ને કાંઈ ગુણુવાથી કોટકોટી માથ છે. જાટકી સખ્યાન વશના વિમાના જગુદ્રીપ ઉપર માર્ક રહે નહિ, તેથી નેના સમાધાનના જહીં સજ્જાનર અટલે ઉપર પ્રમાણેની ક મોર્ષ નહિ પરંતુ બીજી મોર્ષ સજ્જા જાણવી એમ કેટલાક જાણારો કહે છે. જલવા કેટલાક જાણાર કહે છે કે તા. જોના વિમાનોને ઉત્સેખાજુલે માપવા તેમ કરવામાં જા સખ્યા સમાર્ક રહે છે પણ વાહિ સાધના પદ્યો પ્રમાણાજુલે માપવાના કથા છે તેથી વસ્તુ વિનાના પ્રમાણાજુલે માપીએ તો જગુદ્રીપ ઉપર માર્ક રહે નહિ માટે ઉત્સેખાજુલે માપીએ તો માર્ક રહે તેથી જાનુ સ્કન્ધ વાતવજ્ઞાની કાણે ૧૭૬

હવે બ્રહ્મદિકની સખ્યા જાણવા માટે કરવું જવારે છે—

૧૬ દિગ્જના માણુ સખ સસિસખસગુણુ કાઉં
ચિત્રચત્રાણુદિમિય ગદાઈમાણુ વિઆણુદ ૧૮

અનુ મ	પ્રમિત્ત-૬૪૦૩
િ ખ-ન	લીવુઈદિમિ-૮૧ જમુદખ
સુ મ-સખ્યાન	ગદાઈમાણુ-પ્રકાશ પ્રમ.૧
મ સસખ-કની સખ્યા	વિઆણુદ-૧૮૪
સ ગુણુ કાઉં-ગુણુ પ્રમિ	

અથ —બ્રહ્મ, નણ્વો જને વાસજોની સખ્યાને

નામ	જાહેરી રકમ	ઘણા સરકારી	ખાતરી અંક	મલોદિખીયા	પુનઃસમીપ	કુલ
અર (સર્વે)	૨	૪	૧૨	૪૨	૭૨	૧૩૨ સર્વે ૧૩૨ અંક
નક્કો	૫૬	૧૧૨	૩૩૬	૧૧૭૬	૨૦૧૬	૩૬૬૬
ઘણા	૧૭૬	૩૫૨	૧૫૬	૩૬૬૬	૬૩૩૬	૧૧૬૧૬
વાસની મિલોદિ	૧૩૩૬૫૦	૨૬૭૭૦	૮૩૭૦૦	૨૮૧૨૬૫	૪૮૨૨૯૦૦	૮૮૪૦૭૦૦

૨૮૭

આ નક્કર અંક ને વાસની સખા જોઈ ઘણા પસ્વાસ્ત્રાત ૨૮ નક્કર ૮૮
અંક ને ૬૬૬૭૫ મિલોદિ વાસની સખાને ૧-૪-૧૨-૪૨ ને ૭૨ વટે અવગણ
આવડે છે

ચંદની સંજ્યા સાથે શુભાકાર કરીએ ત્યારે ઇચ્છેલા
જને સમુદ્રને વિષે ભ્રમરિકેનુ પ્રમાણ લખવું. એટલે
ચંદના પરિવારમાં ભ્રમરિકેનો જે સંજ્યા ઉપર જ
છે તેનાથી જે દીપ કે સમુદ્રના એટલી સંજ્યાવાળા :
હોય તેની સાથે તેનો શુભાકાર કરવાથી ઇચ્છિત શી
સમુદ્રના ચક્રોનો પરિવાર આવી શકે છે ૧૮

હવે હવણુસમુદ્ર વિષેરેમાં ચક્ર અને સૂચની સ
કહે છે—

ચક્રિ ચક્રિ ભારસ ભારસ, સવણે તહ ધાધી
સસિ

પરચ્છે।હહિદીવેસુ જ, તિગુણા પુન્વિસ્સસ સુતા।

૧। ચમિ-જાતી જડમાં

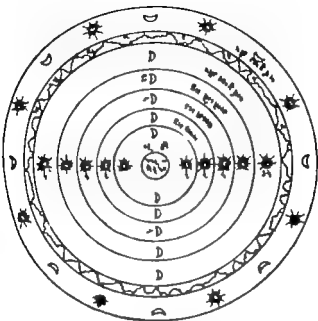
પરચ્છા-તપાં આગળ

તિગુણા-ચક્ર ક્રમ

પુન્વિસ્સસ સુતા-પૂર્વ

અર્થ —હવણુ સમુદ્રમાં ચાર ચક્ર ને ચાર :
તપાં ધાતકી જડમાં ચાર ચક્ર ને ચાર સૂર્ય છે આગ
મનુદમાં જન દીપમાં તપાં શુભા કરીને પૂર્વના ■
ક વાંચી તમની સંજ્યા આવે છે ૧૮૧

વિવચન —હવણુસમુદ્રમાં ચાર ચક્ર અને ચાર
છ તથા ધાતકીજડમાં ચાર ચક્ર અને ચાર સૂર્ય
ત્યાર પછી કાઢોલધિ વિષેરે સમુદ્રમાં અને આગળના શી
તપાં દીપ સમુદ્રમાં જે ચક્ર સૂચની સંજ્યા છે તેને
શુભા શી તેમાં તેની પૂર્વના સંજ્યા ચક્ર અને સૂ
સંજ્યા સમુદ્રના કરવાથી તે સુદ્ર અને દીપમાં

બધી દીપ્તિ સ્ત્રોતા મધ્ય-ધર્મની બાદ પશ્ચિમો તથા
મધ્યમની વસત્યમેવિ.

૪ ૧૬૮ થા ૧૮૧

સૂર્યનો સંજ્ઞા આવે છે જેમકે ખાલકીજીમાં જાર ચંદ્ર
 અને ચાર સૂર્ય છે તેને ત્રણ ગુણા ક્રમવાથી છત્રીશ-છત્રીશ
 અને તેમાં પૂર્વના કોટલે જગદીપના અને અને
 કમ્પુતમુદ્રના આપ-ચાર મળીને છ છ ઉમિન્વાથી જેવા
 બેઠ ચંદ્ર અને જેવાગીશ સૂર્ય કાલાદિપિમા હોય છે
 જ્યે તે જેવાગીશને ત્રણ ગુણા ક્રમવા ૧૨૬ થાય તેમાં
 જ્યાં ૨-૪-૧૨ મળી કુલ ૧૮ ઉમિ વાથી ૧૪૪ ચંદ્ર
 અને ૧૪૪ સૂર્ય પુનઃસ્વર દીપમા હોય છે તેનું અર્ધ
 ક્રમવાથી જ ચંદ્ર અને જ સૂર્ય પુનઃસ્વરમાં હોય છે

આ જરૂર સૂર્ય ને જરૂર ચંદ્ર ચર છે કમ્પુતે અદી
 દીપમાં તેઓ ફરે છે અને તેથી શત દિવસ પણ અદી
 દીપમાં જ થાય છે ને બીજા અર્ધમાં જેવા જરૂર સૂર્ય ને
 જ ચંદ્ર તમા અદી દીપની બહારના બધા ચંદ્ર
 સૂર્યદિ સિવા છે ૧૮૧

મનુષ્યસેવને આશીને સૂર્યદિકની વચ્ચેના હશે છે—

નરંજિત જ સમસે-લિચારિલોસિગ્ધસિચ્ચતરમધ્યુલો
 મિદ્ધિપદમિતિ ખિત્તા-શુભાણુઓ તે શુરાણેવ ૧૮૨

નરંજિત-મનુષ્ય છેવ

જ-મધ્ય

સમસેલિ-સમસેલિએ, સીધી
 લાક્ષિમ

મિદ્ધિ-માલના ૧

સિગ્ધ-સીધા ઉત્તરગી

સિચ્ચતર-વપારે સીધા

અણુઓ-અનિવાર્ય

દિદ્ધિપદ-દિદ્ધિપદ (દેવતા)માં

મિતિ-માને છે

ખિત્તાશુભાણુઓ-જેના

અનુમાનથી

નરંજિત-મનુષ્યોના

જેવ-જે પ્રમથે

અર્થ — મનુષ્ય સેત્રની જાદર આ નદ સૂર્યોદયે
સમપ્રવિષ્ટે પિત કરનારા છે તથા સીમા સીમાવર અતિ
વાદા છે નના સત્ત્વ અનુસારે મનુષ્યોના હિલ્લવમા
આવ છે ૧૮૨

વિવચન — આ નદ સૂર્યોદયે જ્યાં મુખી મનુષ્ય સેત્ર
૧ ત્યાં મુખી જા છે અગ્રીકીપ અને મે સમુદ્રમા સમપ્રવિષ્ટે
મીધી છે નમા નિતિ કરના છે અને અનુક્રમે સીમા અને
અતિશય અતિચગ છે એ છે નદમહી મૂલ વધારે સીમા
અતિચગ છે સૂચના મહો વારે સીમા અતિચગ છે એ
ધા નહિના વધારે સીમા અતિચગ છે અને નદત્રોધો
વધારે પિત્ર અતિ રનારા ત્રાસ્યો છે (જળકીચના થક
નય દિપ્તિ લવનુસમુદ્રના થક સૂર્યોદયે વધારે અતિચગ છે,
તેનાથી પાતલિજનના તેનાથી મહોદધિના અને તેનાથી
પુષ્કરેકના ૬ સૂર્યોદયે વધારે સીમા અતિચગ છે, મરુત કે
તેના સ્વાનુ સેત્ર વધતું વધતું છે અને કાલ સમાન છે)
તેના થક સૂર્યોદયે સેત્રના અનુસારથી મનુષ્યોના હિલ્લ
માન આ પ્રમાણે (જ્યારે મહેવારો તે પ્રમાણે) જમ
૧ એટલે આ ત્રાસ સેત્રમાં રહેલા થક સૂર્યોદયે
મનુષ્યો એક રહે છે તે પ્રમાણ નીચેની ગણના
જતાવ છે ૧૮૨

ચંદ્ર સૂર્યની સખ્યા તથા મેણિની સ્થાપના —

નામ	મેણી	ચંદ્ર સૂર્ય
જન્મદીપમાં	૧-૧	૨-૨
લગ્નપુરુષદમા	૨-૨	૪-૪
પ્રાતઃક્રીડાદમા	૬-૬	૧ - ૧૨
મહોદધિમાં	૨૧-૨૧	૪૨-૪૦
કુળપર્વમા	૬-૩૬	૭૨-૭૨
	— —	— —
	૬૬-૬૬	૧૩૨-૧૩૨

તે જ પ્રમાણ દેખાડે છે —

૧૫૫૫ મરાઠીસા ચઠીમસદસ લક્ષમણગવીસા;
પુનમદીવદ્ધુરા, પુનવેણ અવરેણ પિચ્છંતિ ૧૮૩

મરાઠીસા-ચાત્રીન

મરાઠીસા-એત્રીન

પુનમદીવદ્ધુરા-પુનમ દીપા

પના મનુષ્યો

પુનવેણ-પૂન ગિતાન

અવર છ-૫ મમ ગિતાને

પિચ્છંતિ-દેવ ઇ

અર્થ — એત્રીસ લાખ ચાત્રીસ હજાર પાંચસો ને
ચ ત્રીસ (૧૧૩૪૫૩૭) મેળન દર ત્રેલ સૂર્યને પુન

શર્ધ દ્વીપમાં રહેલા મનુષ્યો પૂર્વ દિશામાં ઉડવ જામવ
અને પશ્ચિમ દિશામાં જાવ પામતા એઈ શકે છે, કેમકે
ત્યા સૂર્યને ફરવાનું ક્ષેત્ર જલ્દી વિશાળ છે ૧૮૩

મનુષ્ય ક્ષેત્રની જહાર રહેલા જદ સૂર્યાદિમની વચ્ચે
જાતા કહ્યું —

નરખિત્તતદ્ધિ સસિરવિ-સખા કરણતરેદિ વા દોઈ,
તદ તત્ત્ય ય એઈસિયા, અયસદપમાણુ સુવિમાણા ૧૮૪

નરખિત્તતદ્ધિ-મનુષ્ય ક્ષેત્રની

જહાર

કરણતરેદિ બીજા ક્ષેત્ર

(ગીત) ૩૦

વા-અર્થ

તથા ના

એઈસિયા-એતિઓ

અયસ-નિશ્ચય, રિશ

અદપમાણુ-અર્ધ પ્રમાણ

સુવિમાણા-જગ વિશાળતા

અર્થ —અર્થ મનુષ્ય ક્ષેત્રની જહાર જદ તથા
સૂર્યની સખા રણાવરણી (બીજા ક્ષેત્ર) જાવે છે
ન / ત્યાના એતિઓ જાવક છે અને પ્રમાણવાળા
છે અને મનાદર વિમાનવાળા છે ૧૮૪

વિવેચન —મનુષ્યક્ષેત્રની જહાર જદ સૂર્યની
સખા ઉપર જતાવેલી રીત પ્રમાણે એટલે ત્રણ કુણા કરી
તમા પૂર્વ ૧૧ જદ-સૂર્ય ક્ષેત્રવાળી યાજ છે અને બીજા
રણે.અ કરીને પણ શર્ધ શકે છે (તે કરણે સજ્જતીમાં
થા છે ત્યાથી જાણી લેવા) તથા ત્યાં એટલે જદી દ્વીપ
પ્રમાણ મનુષ્યક્ષેત્રની જહાર રહેલા એતિઓ નિશ્ચય છે

પહે તેઓ ફરવા નથી તેથી ત્યાં સત દિવસ પણ હોવા
 ની મનુષ્યજેનના ચક્ર-સુચની અધિકારને અર્જીના નથી
 વિશેષ અર્થ પ્રમાણવાળા છે એટલે ચક્રનું વિમાન ફેર
 જનનુ તથા સુચનુ વિમાન ફેર ચોજન પ્રમાણ હોય છે
 એ મનોહર વિમાનવાળા છે ૧૮૪

જબૂદીયની પરિધિ કહે છે—

પરિધિ તિલકખા સોલસદસ સચ્ચુરિય પઉચ
 અડવીસા

મુઠાવીસસય ગુલ-તેરસસટા સમદિઆ ચ ૧૮૫

—અર્થ / જબૂદીયમાં	પણદ-મનુષ્ય
દિ પરિધિ, ચે ૧૦	અડવીસસય-એક માં અડવીસ
કાળ-અનુ સાન	તેરસસટા-સામવે
જે અડવીસા-ચોળા	સમદિઆ-૧૯૮ અધિક
અડવીસ	

અર્થ — આ જબૂદીયની પરિધિ ત્રણ લાખ, સેઝ
 ૪૨ જસો ચોળીઅડવીસ ચોજન એટલે સત્તાવીસ ચોજન
 ને ત્રણ મેય, તથા ઉપર એક સો અડવીસ મનુષ્ય
 ૧૫ વર જશુલ અધિક છે એટલે ૩૧૬૨૨૭ ચોજન, ૩
 ૧૫, ૧ / મનુષ્ય અને ૧૩૫ અશુલ આટલી જબૂદીયની
 સિધિ છે પરિધિ એટલે બેળ વસ્તુનો ઘેરાવો અથવા
 કાવો ૧૮૫

જબૂદીયનું ગણિતપદ કહે છે—

૧સય ભુજીઆડોડી, લક્ષ્યા છપ્પપ્પ અઉલુવક
 સદસ્મા
 ૧સય પઉલુદુકોસ, સટુઆસદ્દિટર અલિઅ ૧૮૬

સગ સુવ બુદ્ધિમા-સાગ સો નેવુ
અર્થવત્-સાગ
અર્થવત્-સાગ

પદ્ય કુદોષ-પેષ ને મત
મુખ્યમુખિ-સાગી ખલ
ગણિત-અનિ-૧૫૧, પેષ

અર્થ — સાત સો નેવુ કથેડ છાપન સાગ એસવુ
કાગર સાગરત એસે એક સો ને પચાસ પેષન, એક
ત્રે કોસ, સાગીમાસક કાગ, જાટકુ જગૂડીપત્ર મલિતલ
છે એસે કે સાગ એજનનો એજ જગૂડીપ છે તેમ
એક એક એજન પ્રમાણ ચતુરસ (એજન ૫૬) કોસ
મીએ તેવુ નામ મલિતપદ કદવાયછે, તે જાટકુ પ્રમાણ
૫૬ ૫૬૪૧૫ એજન ૧૫૫ (૧૬) દેશ અને ૬૨૪
(૬૨૬) કાગ અથવા એક આદિ ૧૫૧૫ મુખ્ય ને ।
અસુક કાગ છે ૧૮૬

પરિધિ વિશેષ આક વસ્તુઓનાં નામ જણાવે છે —
વૃત્તપરિધિ ચ ગણિત, અનિમખ ડાઈ ઉમુ ગિત ચ
ધણ
બાદ ૧૫૨ ચ વધુ, મલેડ એએદિ કરલેદિ ૧૮૧

વૃત્તપરિધિ — સાગ એજની પરિધિ
પરિધિ — ૨૫૧૫૬
અનિમખ ખાટા — ૬૬૫ ૫૬૫
સાગી

બાદ — ૫૬૫ નામન
૫૬૫ મન ને
૫૬૫ — ૫૬૫
મલેદિ — ૫૬૫

ઉમુ મી, નામ
ગિત સાગ
ધણ — ૫૬૫, ૫૬૫

એએદિ — ૫૬ (કોસગી)
કે દેદિ — ૬૬ (રિત) ૫૬

અર્થ — જોળ સેવની પરિધિ અણિવપદ અતિમ
 ચટના ઈંધુ (બાણુ), હવા ધનુપૃષ્ઠ બાહ્ય, પ્રવર અને
 ધન આ કર્યો વડે બણવા ૧૮૭

નિવેશન — વૃત્ત એટલે જોળ સેવની પરિધિ એટલે
 સેવને અથવા ઘસાવે ૧ અને અણિવ એટલે વૃત્ત
 ફેરના એક એક ચોળન પ્રમાણ ચતુરસ્ર બંધ કરવા તે
 ૨ વૃત્ત ફેરની અંતે-છેડે સ્થેલા સરવાલિટ ફેરોનુ બાણુ
 (વચલી પહોળાઈ) ૩ તે ફેરની હવા-ધનુવની દોરી ૪
 અને ધનુષ એટલે ધનુ-પૃષ્ઠ ૫, બાહ્ય એટલે વેતાલ્ય પ્રમુખ
 પર્વ અને હેમવવાલિ ફેરના બે બાજુના છેડાના પરિ
 અણિવ બાહ્ય ૬ પ્રવર એટલે હવાઈ અને પહોળાઈ
 સરખી હોય તે અથવા હવાઈ સાથે પહોળાઈને સુવૃત્તા
 આવે તે ૭ અને ધન એટલે હવાઈ પહોળાઈ અને
 બાહ્ય અથવા હવાઈ સરખી હોય તે અથવા પ્રવરને
 બાહ્ય (હવાઈ) સાથે સુવૃત્તા આવે તે, આ બાંધ
 બાંધવ આ આગળ દહેવાયે એવા કર્યોવડે કરીને તમે
 ગણ-ચણે ૧૮૭

પૂર્વાર્ધમા ચરિધિ બાણુવાનુ કરણ (રીવ) કહી

ઉત્તરાર્ધમા અણિવપદનું કરણ કહે છે—

વિકૃત્ત ભવગાદહગુણ-મૂલ વક્રસ્થ પરિરચ્ચો દોઈ;

વિકૃત્ત ભવાયગુણિચ્ચો, પરિરચ્ચો તસ્થ અણિચ્ચપથ ૧૮૮

વિકૃત્ત ભવગા-પહોળાઈનો ૧મું

૧૬નુક ૨૪ ગુણ

મૂલ-૧૨ મૂલ

વક્રસ્થ-જોળ સેવની

પરિરચ્ચો-ચરિધિ

૫૧૫-જોળ બાજી

ગુણિચ્ચો ગુણેસ

અણિચ્ચપથ ૧૬૧૬, સેવન

અર્થ — વૃત્ત ફેરવના વિગ્ધકાના-પહોળાઈના વર્ગને
દશ ગુણો કરી તેનું વર્ગમૂળ કાઢવાથી વૃત્ત ફેરવનો પરિધિ
આવે ૭ અને પરિધિને પહોળાઈના યોગ્ય ભાગે ગુણવાથી
ત્રિગુણપદ આવે ૮ ૧૮૮

વિવેચન — વૃત્ત એટલે ઝોળ ફેરવો વિગ્ધકાએટલે
કાચાઈ અર્થ । પહોળાઈ એટલી હોય તે બંધને વર્ગ
કરવા બાદ તે બંધને તે જ બંધપદે ગુણવો પછી તે
વચના બંધન થશે ગુણવો બાદ પછી તેનું વર્ગમૂળ
કાઢવું તમારું જે છે સહિ (બાજક સહિ) બાંધે હોય
તેનું બંધ કરવાથી વૃત્ત ફેરવનો પરિધિ આવે છે. બંધવા
બાજાકાર કરવા બાજમા જે બંધ બાંધે હોય તેટલી
પરિધિ આવે છે વર્ગમૂળ કરવા જે બંધ હોય તેને તેને
૧૨ કરવા માં આડે ગુણવા તેને ઉપરના જ બાજકસહિ
વા ના ૧૨થી બાજમા જે આવે તે ફોર હોય તેટલા
બંધન થનુષ કરવા માટે બે હાથર ગુણી તે જ બાજક
સિવા બાજમા જે બાજમા આવે તે થનુષ હોય
હેલા બંધને અગ્રુત કરવા માટે છનુએ ગુણી તે જ
બાજક સિવા જે બંધવાથી જે બાજમા આવે તે અગ્રુત
અધુર (હોય રહેલા બંધને જવ, શૂ લીજ, વાજાજ,
પરેલુ તસ ત્ર વિગેરે બાજવા માટે આડે આડે વારવાર
ગુણવા ન જ બાજક સહિપદે બાજાકાર કરવા ઉત્પત્તિ)

પ્રથમ જ બુદ્ધીપતી પરિધિ કાઢવી છે તેથી જનુ
દીપના વિગ્ધકા જે લાજ યોજનનો છે તેનો વચ કરવા માટે

ક્રમાં પાળી પ્રથમના વિષમ અંક ૧૦ છે તેનું વર્ગમૂળ ૩
 છે તેથી ૧૦ ને ૩ વડે ભાગવા ભાગમાં ૩ અબ્દ,
 ભાગ્યશયિ ૧ છે તેમાંથી ૬ બાકી રહ્યા બાકી ૧ રહ્યો
 ઉપરથી વિષમ પદ (જે મીઠા) ઉતારવાથી ૧ ૦ થયું.
 તેને ભાગમાં આવેલા ૩ ને જમણા કરી ૬ વડે ભાગવા
 અહીં વિશેષ જો છે કે ૧ માંના છેલ્લા અંક ()
 સિવાય બાકીના ૧૦ ને ૬ વડે ભાગતાં ભાગમાં ૧ આવે
 તેમ હોય તો અહીં ૬ ની સાથે મૂળે પડી ભાગનાર
 રહેલો જેમકે અહીં ૧ ને ૬ વડે ભાગતા ભાગમાં ૧
 આવે છે તેને ૬ ની સાથે મૂળતાં ૬૧ થાય છે તેથી ૧૦૦
 નં ૬૧ વડે ભાગતા ભાગમાં ૧ આવે છે તેને પ્રથમના
 વર્ગમૂળ ૩ ની પાસે મૂળતાં ૩૧ થયું ૧ માંથી ૬૧
 બાકી રહ્યા ૩૬ વધે છે તેમાં ઉપરથી વિષમપદ (જે
 મીઠા) ઉતારવાથી ૩૬ ૦ થયાં તેને જમણા કરેલા ૩૧
 જો છે ૬૨ વડે ભાગવાના છે તેમાં પણ ઉપરની રીતે
 છેલ્લા અંક () સિવાય બાકીના ૩૬૦ ને ૬૨ વડે
 ભાગતા ભાગમાં ૬ આવે તેમ છે તેથી ૬૨ ની પાસે ૬
 મૂળતાં ૬૨૬ થયા તો વડે ૩૬૦ ને ભાગવા જો રીતે
 વર્ગના સગળ અંક પૂરા થાય ત્યાં મુખી ભાગનાર રહ્યાં જે
 ભાગકને અંક અબ્દો હોય તેને અર્ધ કરવા જે આવે તે
 વર્ગમૂળ કહેવાય છે જમણા ભાગમાં જે રકમ બાકી રહે
 તે જ વર્ગમૂળ છે તેનો વિચાર નીચે પ્રમાણે—

૧૩૨૪૫૪) ૮૧ ૪૪ (૧૨૮ મનુષ

૧૩૨૪૫૪

૧૭૭૬૮૬૦

૧૨૬૪૬૦૮

૫૧૪૬૫૨૦

૫ ૫૬૬૩૨

• ૮૮૮૮૮ શેષ મનુષ

૪

૩૫૬૫૫૨

૧૩૨૪૫૪) ૩૫૬૫૫૨ (• શેષ

•

૩૫૬૫૫૨ શેષ શેષ

૨૪

૧૪૩૮૨ ૮

૭૧૬૧ ૪

૧૩૨૪૫૪) ૮૬૨૬૨૪૮ (૧૩૫ નામુદ

૧૩૨૪૫૪

૨૭ ૪૭૦૮

૧/૬૭૩૬૨

૪ ૭૩૪૬

૩૧૬૨૨૭

૬૧૧૧૬ શેષ નામુદ

આ રીતે જળદ્રીપની પશિધિ ૩૧૬૨૨૭ ચોજન, ૩
માદ, ૧૨૮ પગુષ, ૦ કાથ અને ૧૩૫૫ અણુલ તથા શેષ
અણુલ ૬૧૧૧૬ રહે છે તેના અર્ધ અણુલ કરવા હોય
તે તેને ભેજે શુષ્કતા ૧૮૨૨૩૮ અર્ધાણુલ થાય છે

સ્થાપના—

સ્થિત ચોજન—૧

વર્તમા ચોજન—૧

શ્વેત શુષ્ક અર્ધ—૧

૧૨ મૂળ દ્રવ્ય—૩૧૬૨૨૭ ચોજન

શેષ સ્થા—૧૮૪૪૭૧

સાબક સિદ્ધિ—૬૩૨૪૫૪

શેષને ગાળ કરવા ૪ વડે શુષ્કતા—૧૬૩૭૮૮૪

સાબક સિદ્ધિ વડે ભાગતા—૩ કોથ

શેષ સ્થા—૪૦૫૨૨

પગુષ કરવા ભે હળારે શુષ્કતા—૮૧ ૪૪ •

સાબક સિદ્ધિ વડે ભાગતા—૧૨૮ પગુષ

શેષ સ્થા—૮૬૮૮૮

અણુલ કરવા માટે ભેજે શુષ્કતા—૮૬૨૬૨૪૮

સાબક સિદ્ધિ વડે ભાગતા—૧૩ અણુલ

શેષ સ્થા—૪૦૭૭૪૬

અર્ધાણુલ કરવા માટે હળારે શુષ્કતા—૮૧૪૬૬૨

સાબક સિદ્ધિ વડે ભાગતા—અર્ધાણુલ ૧ (૩ અણુલ)

શેષ અર્ધાણુલ સ્થા—૧૮૨૨૩૮ (૬૧૧૧૬ અણુલ)

આ ઉપર કોટલી રીતિ વડે જ કમલ, દ્રીપ, વલ્લ
ફદ, કાંચનાગરિ, કુક અને ચેક વિભેદે બોળ વસ્તુની
પશિધિ વ્યવસ્થી.

નામ	રિજીસ્ટ્રેશન	વય	દરેક સરખા	સરખા	કુલ	કુલ
૧૨ સીના સીતેશા ગ્રામપંચાયત	૪૮	૨૭ ય	૨૭ ય	૧૫૧૭	૧૭૧૮	૩ ૩૪
૧૩ રિસ્ત્ર તાલિ બંને પર્વતના રિખર કામ	૨૫	૧૨૫	૧૨૫	૭૮	૬	૧૪૮
૧૪ રિસ્ત્ર તાલિ બંને પર્વતના ૧૮ ચક્રમાં	૫	૨૫	૨૫	૧૪૮૧	૪૩૬	૩૧૧૨
૧૫ મહાકિ ૧૮ ચક્રમાં	૧	૧	૧	૩૧૧૨	૧૭૫૧	૧૩૨૪
૧૬ મોડિખર કામ ૫૩૫૫	૧	૧	૧૦	૩૧૧૨	૧૭૫૧	૧૩૨૪
૧૭ મોડિખર નિયમ	૧	૧	૧૦	૩૧૧૨૨	૪૬૧૧૧	૧૩૨૪૪

એટ્રેનો મૂળભૂ તથા નવોનો બાકી તથા મહેમ પરિણિ.

નામ	(૧)ના મો.	મોડીવા રિયા મોડી	તકત	મહકુલા (૪)
	(૧)	(૨)	(૩)	(૪)
૧ એટ્રેની મૂળભૂ પદોત્તર	૧ ૬ ૧૬	૧૧૧	૧૦૨૨૧	૧૨૨૨૧
૨ એટ્રેની જાતકમ્ પદોત્તર	૧	—	૧	૧
૩ નીલકમ જાતક પદોત્તર	૬૬૪૪૪૪	૧ ૬૪	૧૧૬૬ ૨૪	૧૧૬૬ ૨૪
૪ નીલકમ મહેમ પદોત્તર	૬૬૪૪૪૪	૬૬૪	૬૬૪૪૨૪	૬૬૪ ૨૨૪
૫ જોડીકમજાતક જાતક પદોત્તર	૨૨૪૪૪૪	૨૦	૨૨ ૬	૨૨ ૬
૬ જોડીકમજાતક મહેમ પદોત્તર	૨૨૪૪૪૪	૩૧	૨૨૬૬	૨૨૬૬
૭ જોડીકમજાતક પદોત્તર	૧	—	૧	૧

ક્રમ (Serial No.)	વસ્તુનું નામ (Name of the Item)	પ્રમાણ (Quantity)	દર (Rate)	કુલ મૂલ્ય (Total Value)	પરિણામ (Remarks)
૧	સોની પટ્ટી ૫૦૦ ગ્રામ	૫૦૦	૧૨૦	૬૦૦૦૦	૫૦૦ ગ્રામ
૨	સોની પટ્ટી ૫૦૦ ગ્રામ	—	—	—	૫૦૦ ગ્રામ
૩	સોની પટ્ટી ૫૦૦ ગ્રામ	૫૦૦	૧૨૦	૬૦૦૦૦	૫૦૦ ગ્રામ
૪	સોની પટ્ટી ૫૦૦ ગ્રામ	૫૦૦	૧૨૦	૬૦૦૦૦	૫૦૦ ગ્રામ
૫	સોની પટ્ટી ૫૦૦ ગ્રામ	૫૦૦	૧૨૦	૬૦૦૦૦	૫૦૦ ગ્રામ
૬	સોની પટ્ટી ૫૦૦ ગ્રામ	૫૦૦	૧૨૦	૬૦૦૦૦	૫૦૦ ગ્રામ
૭	સોની પટ્ટી ૫૦૦ ગ્રામ	૫૦૦	૧૨૦	૬૦૦૦૦	૫૦૦ ગ્રામ

કવે જલિવપદનું કસુ મહે છે.—

જળદ્રીપનું ચલિવપદ આ પ્રમાણે—જળદ્રીપની
પરિધિ ત્રણ લાખ સોળ હજાર નવો ને ચત્તવીસ
૩૧૬૨૨૭ ચોજન છે. જળદ્રીપને વિષ્ણુજ એક લાખ
ચોજનનો છે તેનો ચોથો લાખ પચીસ હજાર (૨૫૦)
ચોજન થાય તેના વડે ઉપરના આકાને સુલુવાથી આવે એ
નેવું કદાચ હાથન લાખ ને પચોતેર હજાર (૭૦૦૫૧૭૫)
ચોજન થાય છે પછી પરિધિમા ૭ કદાચ ઉપર છે તેથી
તન ૨૫ વડે સુલુવા ૭૫૦ કદાચ થાય, પછી
ઉપર આકા એ ને અમુલીયા ૧૨૮ થનુર છે તેને ૨૫
વડે સુલુવા નચીસ લાખ ૩૨ • થનુર થયાં પછી
ઉપર ૧૩ અસુલ છે તેને ૨૫ • વડે સુલુવા ત્રણ લાખ
પચીસ હજાર ૩૨૫૦ • અસુલ થયા પછી ઉપર એક
અર્ધાસુલ છે તેને ૨૫ વડે સુલુવા લાઘાવાર હજાર
૧૨૫ અસુલ થયા

બ બહીષ્કર્ણ અધિનિયમ —

૨૧૭

બ બહીષ્કર્ણ	પરિમિત	વિષયના કારણે લાભ	કુલ મારફતે અસર આપેલો ભાગ
સેવા	૩૧૧૨૨૭	૨૫૦૦૦	૭૫૦૫૧૭૫૦૦૦
સેવા	૩	૨૫ ૦૦	૭૫૦૦૦
પરિમિત	૧૨૮	૨૫૦ ૦	૩૨૦૦૦૦૦
અસર	૧૩	૨૫૦	૩૨૫૦૦૦
અસર	૧	૨૫૦૦૦	૧૨૫ ૦

૫૪ી ૭૫ યોજના કસ્ય માટે ચારે
 સપ્તાહ ૧૮૭૫ યોજના કરે ખનુષ ઇ તેના યોજના
 કસ્ય માટે ૮ વડે ભાગતા ૪ = યોજના જાનેતે
 સરવાળા ૧૬૧૫ યોજના તેને ઉપરના યોજનામાં નીચવાથી
 ૭૬-૦૫૬૬૪૧૫ યોજના કસ્ય જાણુલ તથા અપાંચુલની
 સજિને સરવાળા ૩૩૭૫ થયો તેને ખનુષ કસ્ય માટે
 ૬૬ વડે ભાગતાં ભાગમાં ૩૫૧૫ ખનુષ જાણ્યા અને ૧
 જાણુલ વધ્યા હવે પાંચીશ સે (૩૫ ખનુષના ૧૫૫૫ મેય)
 જાય ઉપર ૧૫ ખનુષ વધ્યા તેના કાચ કસ્ય માટે ચારે
 ગુણવાથી ૧ કાચ થયા અને ૧૦ જાણુલના કાચ કસ્ય
 માટે ૧૪ વડે ભાગતા ૨૫૫ કાચ આવે તે ૧૦ કાચના
 નાખતાં ૧૨૫૫ કાચ થાય આ રીતે જાણુલીપત્ર ચલિતવર-
 ૭૬ ૫૬૬૬૪૧૫ યોજના, ૧૫૫૫ મેય, ૧૨૫૫ કાચ થાય છે
 (જાણવા ૧ મેય, ૧૫૧૫ ખનુષ, ૨ કાચ ને ૧૨ જાણુલ
 મહી યાજાય છે) ૧૮

ઈતુ અને અન્યત્ર કસ્ય કહે છે —

ઓગાદુ ઉસુ મુચ્ચિઅ, ગુણવીસગુણો ઠવા ઉસુ હેઝ
 વિઉસુપિકુતે વ્યઉગુણ-ઉસુગુણિએ મૂક્ષમિદ્ધ લવા. ૧૮

ઓગાદુ—જાણકના,
 મુચ્ચિ અ—નિશ્ચય એવ
 ગુણવીસગુણો—એકલીસ ગુણો
 ઠવાઉસુ—કસ્ય ૧૫ ઇતુ

વિઉસુ—ઈતુ રહિત એથી
 મૂક્ષમિદ્ધ—ચારે કસ્ય
 ઇતુ ૧૩

અર્થ—જે અવગ્રાહના તે ઇંડુ કહેવાય છે તેને ૧૬
 ૧૬ સુલ્કવાથી કલ્પા કરી ઇંડુ ગણાય છે વૃત્ત ક્ષેત્રની પટ્ટોગાઈની
 પટ્ટોગાઈ ઇંડુની કલ્પા બાદ કરવી પછી ચાર શુલ્કા ઇંડુ
 ૧૬ તેને સુલ્કોએ જે શુલ્કાકાર આવે તેનું વર્ગમૂળ કરવાથી
 લગા આવે છે ૧૮૬

વિવેચન —જનુ ઇંડુ કરવાનું હોય તેની માપમા
 જે અવગ્રાહના હોય તેને ઇંડુ કહીએ એટલે કે જાળુદીપને
 વિરે કહવાને ઇચ્છેલા બરત વિગેરે એક ભાગ કે જે લગા
 અથવા પશુછ અથવાના મનુષ્યને આકારે હોય છે તેના
 જગર બાજુ અથવા હોય, તે બાજુને ૨ અવગ્રાહ એટલે
 ૨માઈ અથવા વિ કલ તેને ઇંડુ કહીએ તે જ ઇંડુ એટલા
 સેવાળો હોય તેને જોગવીથી સુલ્કવાથી કલ્પા ૧૬ ઇંડુ
 ગણ છે આ જ ઇંડુનું કરવા કહેવાય છે. (ઇંડુમાં ને
 ૧૬૫૫૬માં પાછળના સૈન ન પવનો જે આવેલા હોય તે
 જાણ સેવા હોવાય છે)

હવે લગાનું કરવું કહે છે —જે મૂળ વૃત્ત ક્ષેત્ર તેની
 પટ્ટોગાઈની કલ્પા બાદ કરવી એટલે જાહી વૃત્ત ક્ષેત્ર
 જાળુદીપ છે તેના વિષેજાની કલ્પા કરીને પછી તેમાંથી
 ઇંડુના વિ કલની એટલી કલ્પા હોય તેટલી બાદ કરવી
 પછી ચાર શુલ્કા ઇંડુનું તેને શુલ્કવા એટલે કે બાદ કરવાં
 મેં ૧ સેલી રાશિને, ઇંડુની કલ્પાને ચાર શુલ્કો કરી તેના વડે
 શુલ્કની પછી શુલ્કતા જે અંક આ પે હોય તેનું વર્ગમૂળ
 કલ્પુ વર્ગમૂળમાં જે આવે તે લગા કહેવાય છે

જેમકે રૂઢિપુ બરતાર્થની છાપા કરવી છે તે રૂઢિપુ
 બરતાર્થનું ઇંપુ ૨૪૮ ચોજન ને ૩ કળા કરવા માટે ૧૩
 ને ૧૬ વડે કુલ્લતાં ૪૫૨૨ થાય, તેમા ઉપરની ૩ કળા
 ઉમેરતાં ૪૫૨૫ થાય આ ઇંપુના નિષ્કલની કળા થઈ તેને
 જ બહીષનો વિષે કા છાપા ચોજન છે તેને ૧૬ વડે કુલ્લતાં
 બોઝીયી કાળ ૧૬૦ કળા થઈ તેમાંથી ઇંપુ નિષ્ક
 કાળા ૪૫૨૫ માફ કરતા રોપ ૧૮૬૫૪૭૫ કળા છે
 પછી ઇંપુની કળા ૪૫૨૫ ને બારે કુલ્લતાં ૧૬૧ થાય
 તે વડે બાહ્યાસીની રોપ સંદિ ૧૮૬૫૪૭૫ ને કુલ્લવી તેથી
 ૩૪૩ ૮૦૬૭૫ થાય તેનું પ્રથમ કળા પ્રમાણે વર્ગમૂળ
 કરતાં ૧૮૫૧૧૪ કળા આવે અને રોપ ૧૬૭૩૨૪ સંદિ
 છે, વધા છેડાસિ (ભાજકસિ) ૩૭૦૪૪૮ આવે છે
 હવે ભાગમાં આવેલી કળા ૧૮૫૨૨૪ ને બોઝીયી કાળ
 રેતાં ૬૭૪૮ ચોજન આવે ઉપર ૧૨ કળા ૧૫ બેટલી
 રૂઢિપુ બરતાર્થની છાપા થકુની એ જ સીતે વેતાળ
 વિગેરેનું ૧૫ છાપાનું કલુ ૧૮૬

દક્ષિણ ભારત ગેઝેટની જગ્યાનો પ્રયા—

૨૨૨

અપારણ્ય વ્યવસ્થા (૧)	પ્રવૃત્તિનું નામ (૨)	પ્રવૃત્તિનું ક્ષેત્ર (૩)	જોડાણોના લાભ માર્ગી બાદ કરેલી પ્રવૃત્તિના (૪)	પ્રવૃત્તિના વ્યય અથવા સંચય (૫)
૧ દક્ષિણ ભારતમાં	૨૩૮૫૧	૪૫૨૫	૧૮૬૫૪૭૫	૧૮૧
૨ દેવાદાન	૨૮૮૫૧	૫૪૭૫	૧૮૬૫૪૨૫	૨૧૬
૩ દેવર ભારત	૫૨૬૧૨	૧૦૦	૧૮૬૦૦૦	૪
૪ દક્ષિણ ભારત પર્વત	૧૫૦૮૧	૩૦૦૦૦	૧૮૦૦૦	૧૨
૫ દક્ષિણ ભારત ક્ષેત્ર	૩૬૩૨૧	૭૦૦૦૦	૧૮૩૦૦૦	૨૮
૬ મહાદક્ષિણ ભારત પર્વત	૭૮૬૪૧	૧૫૦૦૦૦	૧૭૫૦૦	૬૦
૭ દક્ષિણ ભારત ક્ષેત્ર	૧૬૩૧૫	૩૧૦૦૦	૧૫૬૦૦૦	૧૨૪
૮ દક્ષિણ ભારત પર્વત	૩૩૧૫૭	૬૩૦૦૦૦	૧૨૭૦૦૦	૨૫૨
૯ વિદેશીય	૫૦૦૦૦	૬૫૦૦૦	૬૫૦૦૦	૩૮૦

एन.ए.ए.ए.ए.

(1) કચેરીના કામોમાં વાપરવામાં આવેલા પૈસા	(2) કચેરીના કામોમાં વાપરવામાં આવેલા પૈસા	(3) કચેરીના કામોમાં વાપરવામાં આવેલા પૈસા	(4) કચેરીના કામોમાં વાપરવામાં આવેલા પૈસા	(5) કચેરીના કામોમાં વાપરવામાં આવેલા પૈસા	(6) કચેરીના કામોમાં વાપરવામાં આવેલા પૈસા
૩૪૩ ૮ ૮૪૪	૩૪૩ ૮ ૮૪૪	૩૪૩ ૮ ૮૪૪	૩૪૩ ૮ ૮૪૪	૩૪૩ ૮ ૮૪૪	૩૪૩ ૮ ૮૪૪
૫૪૫ ૦ ૦૦	૫૪૫ ૦ ૦૦	૫૪૫ ૦ ૦૦	૫૪૫ ૦ ૦૦	૫૪૫ ૦ ૦૦	૫૪૫ ૦ ૦૦
૨૨૪૪ ૦	૨૨૪૪ ૦	૨૨૪૪ ૦	૨૨૪૪ ૦	૨૨૪૪ ૦	૨૨૪૪ ૦
૫૪૫ ૦ ૦૦	૫૪૫ ૦ ૦૦	૫૪૫ ૦ ૦૦	૫૪૫ ૦ ૦૦	૫૪૫ ૦ ૦૦	૫૪૫ ૦ ૦૦
૧૪૦ ૦ ૦	૧૪૦ ૦ ૦	૧૪૦ ૦ ૦	૧૪૦ ૦ ૦	૧૪૦ ૦ ૦	૧૪૦ ૦ ૦
૧૬૦૧૬	૧૬૦૧૬	૧૬૦૧૬	૧૬૦૧૬	૧૬૦૧૬	૧૬૦૧૬
૩૨ ૪	૩૨ ૪	૩૨ ૪	૩૨ ૪	૩૨ ૪	૩૨ ૪
૩૬૧	૩૬૧	૩૬૧	૩૬૧	૩૬૧	૩૬૧

વલિષ્ઠુ ભરત નગેરેના ધનુષુષની સ્થાપના —

ધનુષુષ (૧)	ધનુની સ્થાનો (૨)	ધનુષુષવર્મને બે સ્થાનો (૩)	ધનુની સ્થાનો (૪)
૧ વલિષ્ઠુ ભરત	૨ ૪૦૪૧૪૨	૧૨૨૮૪૦૪	૩૪૩ ૮ ૬૦૪
૨ વેનુષુ સર્વેત	૨૬૬૦૪૧૨૪	૧૦૬૮૪૦૪	૪૧૪ ૬ ૬૦૪
૩ વેનુ સર્વેત	૧	૧	૩૪૧
૪ વલિષ્ઠુ વલિષ્ઠુ	૬	૪૪	૨૨૪૪
૫ વલિષ્ઠુ વલિષ્ઠુ	૪૬	૨૬૪	૪૧૨૪
૬ વલિષ્ઠુ વલિષ્ઠુ	૨૨૪	૧૦૪	૧ ૪
૭ વલિષ્ઠુ વલિષ્ઠુ	૬૧૧	૪૦૪	૧૬૦૪
૮ વલિષ્ઠુ વલિષ્ઠુ	૩૦૪	૨૦૮૧૪	૩૨ ૪
૯ વલિષ્ઠુ વલિષ્ઠુ	૬ ૨૪	૪૦૪	૩૧૨

હવે આશના પૂર્વાર્ધવટે ધનુષ્ટ દાવવાનું કરવું અને
માઠનું કસ્ટુ ઉપશર્ધ આશવટે કરે છે:—

ઉપુવમ્મિ ઇમુલ્લુ લવા-વગ્ગાલુએ મૂલ્લ કોઈ ધણુપિદ્ધ;
ધણુમ્મવિસેસસેસ, હલિય આઠાદુગ કોઈ ૧૬૦

ઉપુવમ્મિ-ઈમુલ્લુ વર્તને
લવા-વગ્ગાલુએ-લવાના
વર્ત ચલિ કરીને
ધણુમ્મ-ધણુપિદ્ધ

વિસેસ-વિમ્મવ, માઠના
હલિય-વર્ત આશી
આઠાદુગ-ને માઠાએ

અર્થ:—ઈપુના વર્તને ૭ ગુણે કરીને તેમાં લવાને
વર્ત ઉપરનો પછી તેનું વર્તમૂળ કસ્ટુથી ધનુષ્ટ દાવ છે
તે ધનુષ્ટને વિશ્લેષ કરી જે બાકી રહે તેનું અર્ધ કસ્ટુથી
જે બાકીએનું પ્રમાણ આવે છે ૧૬૦

વિવેચન — પ્રથમ જે ક્ષેત્રનું વર્તમૂળ કસ્ટુ હોય
તે ક્ષેત્રના ઈપુને વર્ત કરવો, એટલે કે ઈપુની જેટલી કળા
હોય તેને તેટલાએ કુણી વર્ત કરવો પછી તેને છબે ગુણવો
જે તેમાં લવાને વજ ગુણ કરવો એટલે કે લવાની જે
અર્ધ હોય તેને વજ કરી તેમાં ભેળવવો પછી તેનું વર્તમૂળ
ધણુ જે આવે તે ધનુષ્ટ દાવ છે (આટલું યત્ર ઉપરના
૧૬માં છે). જે ક્ષેત્રની બાકી કાઢવી હોય તે ક્ષેત્રના
ધણુપિદ્ધમાંથી તેનાથી નાના ક્ષેત્રાંશનું ધનુષ્ટ બાદ કરવું
પછી જે બાકી રહે તેનું અર્ધ કસ્ટુ જેટલું આવે તે
સ્વાભાવિકી રીતે બાકીનું પ્રમાણ બધવું ૧૬૦

હવે છેલ્લા જાડા પ્રવર કરવાનું કરવું છે—

અતિમખડસુસુણા, લવ સગુણિય ચઉદિ ભઈગિણા;
 સદમિ વઝિએ હસ-ગુણમિ મૂલ હવઈ પયરો ૧૯૧

અતિમખડસુ-હસના ખડા
 મૂળા ઈંડુ વા
 મંદુલિય-ગુણને

ભઈગિણા-ભગીને
 સદમિ-એ પ્રાપ્ત થત
 વઝિએ-વર કરીએ

અર્થ—છેલ્લા જાડા ઈંડુ સાથે લવાને ગુણને
 ચારે ભાગીએ, એ ભાગમાં આવે તેનો વર્ગ કરી કો ગુણી
 વર્ગમૂળ કરવાથી પ્રવર આવે ૧૯૧

વિવેચન.—હકિક ભરવાદિક છેલ્લા જાડા ઈંડુની
 સાથે એટલે ઈંડુની કળાની સાથે લવાને એટલે લવાની
 કળાને ગુણને તેને ચાર વડે ભાગીને એ ભાગાકાર આવે
 તેનો વર્ગ કરવો એટલે તેને તેટલાએ ગુણવા પછી વર્ગને
 કો ગુણવા પછી તેનું વર્ગમૂળ કહવું એ વર્ગમૂળ આવે
 તે પ્રવર આવે છે આ પ્રવરમાં એ જાડા આવ્યો હોય તે
 પ્રતિકળા કોવાથી તેને ૧૬ વડે ભાગતાં ભાગમાં એ આવે
 તે કળા અને યોગ રહે તે પ્રતિકળા છે કળાને પણ ૧૬
 વડે ભાગતા ભાગમાં એ આવે તે યોગન અને યોગ રહે તે
 કળા ભાગવી. ૧૯૧

દક્ષિણાર્ધ જાસ્તકોત્તર પ્રવર જા ઘીતે—

- ૧ ધંધુની કળા — ૪૫૩૪
- ૨ કંઈકે ન્યૂન છવાની કળા— ૧૮૧૨૨૫
- ૩ ધંધુકળાને છવાની કળા
સાથે કુણવાં — ૮૮૧૪૩૧૨૫
- ૪ તેને બારે જાગતા કળા— ૨ ૬૫૩૪૪૧
- ૫ બારે જાગતાં જે કળા
જાવી તેને તેડવાએ
કુણી વગ કરવાં— ૪૩૬૦૫૨૪૩૫૧૬૨૭૬૬૧
- ૬ તે વર્ષને કોઈ કુણવાં — ૪૩૬ ૫૨૪૩૫૧૬૨૭૬૬૧
- ૭ તેનું વર્ષમૂળ કાઢવાં
જાવેલો જાહે — ૧૬૨૬૧ ૨૧૬
- ૮ કોવસસિ રહી તે જાહે — ૩૪૭૫૧૭૮૪૬
- ૯ કોવસસિ — ૧૩૨૫૨૨ ૧૩૮
- ૧ વગમૂળમાં જાવેલા
જાહેને કળા કરવા માટે
૧૬ વટે જાગતાં — કળા ૩૪૮૭૪૨૨૭, પ્રતિકળા ૬
- ૧૧ કળાને ચોજન કરવા
માટે ૧૬ વટે જાગતાં — ચોજન ૧૮૩૫૪૮૫, કળા ૧૨
જાગતાં ૧૮૩૫૪૮૫ ચોજન, ૧૨ કળા, ૬ પ્રતિકળા,
જાદરુ દક્ષિણાર્ધ જાસ્તનું પ્રવર જાગતાં

હવે વૈવાહિક વર્ગેનું પ્રવર કરવાનું કરવા હશે એ—

હવાવખાણ કુળે, મિલિએ કસિએ અ હોમ જ મૂલ ;
વેળાઈલિ તય, સપિહુતાગુણ હાવે પયરો ૧૬૨

હવાવખાણ—હવાના વર્ગને
મિલિએ મેલવને
મૂલ—મૂલ

વેળાઈલિ—વૈવાહિક વર્ગેનું
સપિહુતાગુણ—પોતાની પદોગ્રાહ
હાવે
પયરો—પ્રવર

અર્થ :—જે હવાના વર્ગને સરચાળા કરી તેનું
મૂલ કરી, પછી તેનું જે વર્ગમૂળ આવે તેને પોતાની
પદોગ્રાહ હાવે શુદ્ધીએ ત્યારે વૈવાહિકાદિકનું પ્રવર
આવે છે ૧૬૨

વિવેચન—અતિમ જ ૬ સિવાય બાકીના વર્ગના
મૂલનું પ્રવર આ રીતે આવે છે—તેમાં પ્રાપ્ત હવાના
વર્ગની કળા અને નાની હવાના વર્ગની કળાનો સરચાળા
કરવો. પછી તેને અધ કરવા વર્ગનું જે વર્ગમૂળ આવે,
તેને પોતાની પદોગ્રાહ વડે શુદ્ધાવા, એટલે કે વૈવાહિકાદિકનો
અવસ્થા જે નિત્યાર હોય તે વડે શુદ્ધાવા જે આવે તે
વૈવાહિકાદિકનું પ્રવર આવે છે ૧૬૨.

વેત્તાદય વિષેરે પવતિા તથા ઉત્તરાર્ધ ભરત વિગેરેના પ્રતરનો મત્ર.

પ્રતર રશમ (૧)	ઉત્તર ભસ્વાર્ધ (૨)	રિખમાન પવત (૩)	રેખમત ફિત (૪)
૧ વસુ ભસ્વાર્ધ મળા	૫૧૪૬૦૦૦૫૭૫	૭૫૬ ૦૦ ૦	૨૨૪૪ ૦ ૦૦૦
૨ શુરે ભસ્વાર્ધ મળા	૭૪૬	૨૨૪૪ ૦૦	૫૧૨૪ ૦ ૦૦૦૦
૩ જાનનેગ્રા સસ્વારિા	૧૧૭૦૦૦૦૦૬૭૫	૩૦૦૦૦ ૦	૭૩૬૮ ૦૦૦૦૦૦૦
૪ તે સુરે મળને જામે મસ્તાં	૫૮૫૪૫ ૪૮૭૫૦	૧૫૦૦ ૦ ૦	૩૬૧૪ ૦ ૦
૫ વર્મપૂજ મસ્તાં જાકે લી મળા	૨૪૧૬૬	૩૮૭૨૬૮	૧૦૬૬૫૬
૬ રોમ મરિ	૪ ૭૧૫	૨૫૬૧૬૬	૭૭૨૩૧૬
૭ સેમ મરિ	૪૮૭૬૨૦	૭૭૪૫૬૬	૧૨૧૩૬૧૮
૮ જાવર્ત નાંક	રોમવટે જાવર્ત નાં	૪ મળા	૧ મળા
૯ જાવર્તેન મસ્તાંથી રોમ સેલી મરિ	૪૦૭૧૪	૧૪૭૫૬	૭૭૨૩૧૬

૧ જાન્યુઆરી ૨૦૨૨ સુધી

૧૧ પુસ્તક

૧૨ તેનાથી કાપેલી કાગળ
સાથે

૧૩ શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા
સુધી જાન્યુઆરી ૨૦૨૨
સુધી

૧૪ જાન્યુઆરી ૨૦૨૨ સુધી
જાન્યુઆરી ૨૦૨૨ સુધી

૧૫ તેને શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા
સુધી

૧૬ તેને ૧૬ વરે જાન્યુઆરી
સુધી

૧૭ જાન્યુઆરી ૨૦૨૨ સુધી
જાન્યુઆરી ૨૦૨૨ સુધી

૨૦૨૨

૨૦૨૨

જાન્યુઆરી
૨૦૨૨

૨૦૨૨

૨૦૨૨
૨૦૨૨

૨૦૨૨

૨૦૨૨
૨૦૨૨

૨૦૨૨
૨૦૨૨

૨૦૨૨

૨૦૨૨

જાન્યુઆરી
૨૦૨૨

૨૦૨૨

૨૦૨૨
૨૦૨૨

૨૦૨૨

૨૦૨૨
૨૦૨૨

૨૦૨૨
૨૦૨૨

૨૦૨૨

૨૦૨૨

જાન્યુઆરી
૨૦૨૨

૨૦૨૨

૨૦૨૨
૨૦૨૨

૨૦૨૨

૨૦૨૨
૨૦૨૨

૨૦૨૨
૨૦૨૨

વૈતાલ્ય વિઝેર પવતિ તથા વસ્ત્રાર્થે ભરત વિઝેરના પ્રતરનો યત્ન.

પ્રતર રસ્ય (૧)	ઉપર ભાગ્યાર્થ (૨)	રિખવાન પવત (૩)	રેખવત સેત્ર (૪)
૧ વડુ લખાવર્તે રસ્ય	૪૧૪૬ ૬૦૪	૭૫૬૦	૨૨૪૪ ૦૦
૨ વડે લખાવર્તે રસ્ય	૭૪૧	૨૨૪૪૦ ૦૦	૫૧૨૪
૩ વસ્ત્રોતે સારવાયિ	૧૧૭૦૬૦ ૬૦૪	૩૦ ૦૦	૭૩૬૮ ૦૦ ૦
૪ તે સર્વે રસ્યોને બધે રસ્યો	૪૮૫૪૪ ૪૮૭૪૦	૧૪૦ ૮૦	૩૬૧૮
૫ વર્ત્તમૂળ રસ્યો બધે તી રસ્ય	૨૪૧૬૬	૩૮૭૨૬૮	૧૦૧૬૪૬
૬ રોપ સુધિ	૪ ૭૧૪	૨૫૬૧૬૧	૭૭૨૩૧૬
૭ હેમ સુધિ	૪૮૭૬૨	૭૭૪૪૬૧	૧૨૧૩૬૧૮
૮ બપવર્ત્તનાંક	શૂન્યવડે બપવર્ત્તનાં	૪ ૭૧૪	૧ ૭૧૪
૯ બપવર્ત્તનાં રસ્યોથી રોપ રહેલી સુધિ	૪ ૭૧૪	૧૪૭૪૬	૭૭૨૩૧૬

કુ

५०५ ६

आ.टी. स.सि

७०७०८४ ००००

६१४५७३

११० ०

आ.टी. स.सि

१६६६३३६०

७७४८ ०००

१५३४०

शे.म. ३००६६०

४४२७३६००

७२०३

शे.म. ५००६८१

७०७ ८८१५३४

अ.म. १४६५५४४ रु.म.

४ प्रतिरु.म.

१६५८६८१६ शे.म.

१ रु.म. ४ प्रतिरु.म.

१६६६६३६७२०३

१०३५०७०३५३७

रु.म. ० प्रतिरु.म.

५४४७३८७० शे.म.

७ रु.म. ० प्रतिरु.म.

५१४५६३४३१७४६

२७०८३८६४८२८ रु.म.

१७ प्रतिरु.म.

१४२५४६६५६६ शे.

१७ रु.म., १७ प्रतिरु.म.

२०१ १३०

३२ ००

आ.टी. स.सि

५१४५६३२८००००

३०५०३६८०००

१५१७४६

शे.म. १५८२६३

५६०५ १८८८२२७

१०७०४६७४८ रु.म.

१५ प्रतिरु.म.

११३५७३६३ २ शे.

१५ रु.म., १५ प्रतिरु.म.

११८३१००८००००

१२८२२७

शे.म. २८४४०७

आ.टी. स.सि

५६ ५ १७६ ० ०

०२२६५६

३३००००

४३

સેચોના અતરના કસ્ટોડી સ્થાપના—

અકાશિ અતર પર્વત (૫)	હરિવર્ધ સેત્ર (૬)	નિવન પર્વત (૭)	અકાશિરેશ્મ (૮)
૫૧૨૪ •	૧ ૫ • •	૧૫૭૧૦	૩૨ ૪૦૦ •
૧૦૫ ••	૧૫૭૧ •	૩૨૦ ૪૦૦૦ •	૩૬ ૧૬૧ •
૧૫૧૨૪	૩ ૨૧૬ ••	૫૧૭૨ •	૬૮૧ ૪ •
૭૮૧૨૦૦ •	૧૫૧૦૮ ••	૬૪૮૬ •	૩૪૦૫૨ ••
૮૮૩૮૭૮	૧૨૨૨૧૧૬	૧૬ ૮૧ ૪	૧૮૪૫૩૧
૫૦૫૭૨૮	૧૧ ૬૮૪	૧૫૨૫૧૮૫	૧૪૦૮૦૫૧
૧૦૧૭૭૧	૨૪૪૮૨૨૨	૩૨૧૬૨	૩૧૮૦૧૩૬

પાંચ રૂ

૮૦

માટી ભાગિ

૫૦૭૦૮૪૦૦૦૦૦

૭૭૪૮૦૦

૧૫૩૪

રોપ ૩૭૫૬૦

૭ ૮૨૧૫૩૪૦

૧૦૨૧૪૫૫૩૪ રૂપા

૫૧૩૧૧૧

૧૬૧૬૨૧૧૧૧૧૧૧
૧૦૩૧૧, ૧૧૧૧૧૧૧

૧૧૪૫૭૭

૧૧૦૦

માટી ભાગિ

૧૬૧૧૩૩૬૦૦

૪૪૨૭૩૧૦૦૦

૪૨૦૩

રોપ ૪૦૬૮૧

૧૬૧૧૩૩૭૨ ૩

૧૦૩૫૦૭૦૩૫૩૦

રૂપા પ્રતિભા

૧૦૩૫૦૭૦૩૫૩૦

૫૧૨૦૩૩૮૦૦ ચોખ્ખા
૧૦ ૧૦૦ ૦ પ્રતિભા

૨ ૧ ૧૩

૩૨ ૦૦

માટી ભાગિ

૫૧૪૫૬૩૨૮૦ ૦

૩૦૫૦૩૧૮ ૦૦૦

૧૫૧૭૪૬

રોપ ૧૫૮૨૧૩

૫૧૪૫૬૩૨૮૧૭૪૬

૨૭૦૮૩૮૬૪૮૨૮૧૫૩૧૦૭૫૦૪૬૭૪૮ રૂપા

૧૭ પ્રતિભા

૧૭ પ્રતિભા

૧૪૨૫૪૬૧૫૬ ચો

૧૦ રૂપા, ૧૭ પ્રતિભા

૧૦ રૂપા, ૧૭ પ્રતિભા

૬૨૨૧૫૬

૩૩ ૦૦

માટી ભાગિ

૫૬૦૫ ૧૭૬૦૦ ૦

૧૧૮૩૧૦૦૮૦૦૦૦

૧૨૮૨૨૭

રોપ ૨૮૪ ૮

૫૬ ૫ ૧૮૮૨૨૭

૩૧૦૭૫૦૪૬૭૪૮ રૂપા

૧૫ પ્રતિભા

૧૫ પ્રતિભા

૧૬૩૫૭૩૬૩૦૨ ચો

૧૦ રૂપા, ૧૫ પ્રતિભા

૧૦ રૂપા, ૧૫ પ્રતિભા

તેવાવંચ બુતલ પ્રતર કરવુ સ્થાપના.—

મહિષ હસ્ત વરદની લુપ્ત લખાનો ૧૫ કરવાં હજી
—૩૪૩ ૮૦૬૭૫ ૦

ઉત્તર હસ્ત વરદની શુર લખાનો ૧૫ કરવાં હજી
—૪૧૪૬૦ ૬૭૫ ૦

જાને લખાવર્ગનો સરખાવો કરવાં હજી—૭૫૭૬૮૧૬૫

તેનો અર્ધ જામ કરવાં હજી — ૩૭૮૬૬૦૬૭૫

વર્ગમૂલ સોપવાં લખ્ય હજી — ૧૬૪૬૭૬

ચોપસિ હજી — ૩૫૨૫૨૪

છેપસિ હજી — ૩૮૬૭૫૨

લખ્ય ચોપ સિને બારે જામવાં — ૨૬૭૭૭

છેપસિને બારે જામવાં — ૩૨૪૪૬

વર્ગમૂલની લખ્યહજીને ૫ વડે સુવવાં— ૬૭૩૩૮

બારે જાનેલી ચોપ સિની લખ્યહજીને
૫ વડે સુવવા— ૧૪૬૮૮૫૦

તેને બારે જાનેલી છેપસિ ૩૨૪૪૬
૫ વડે જામવાં—૪૫ લખ્યહજી—ચોપ ૮૭૮

તે ૪૫ને લખ્ય ચોપી સિની હજી
૬૭૩૩૮ ૦ માં નાંખવાથી—૬૭૩૩૮૮૫

તેને ૧૬ વડે જાંગી ચોખ્ખા કરવાથી—૫૧૨૩ ૦ ચોપહજી ૧૨

વૈભવમની પ્રથમ સિખાણી અતર

વર્ગમૂળ શોખતા લગ્નપાળા - ૧૬૪૧૭૬

તેને ચીમવટે સુભતા - ૫૮૪૦૨૮૦

સિખસિ ૨૬૪૭૭ ને ચીમ

વટે સુભતા - ૮૮૧૩૧૦

તેને ૩૨૪૪૧ વટે ભાભતા

લગ્ન - ૨૭

શોખ સભા

- ૫૨૧૮

૧૭ ને ૫૮૪૦૨૮ મળીને - ૫૮૪૦૩૦૭

તેના શોખત મરણ ૧૬ વટે

લગ્ન - ૩૦૭૭૮૪

મળા ૧૧

૨૨૨

વૈભવમની દિલીપ સિખાણી અતર

વર્ગમૂળ શોખતા લગ્નપાળા - ૧૬૪૧૭૬

તેને ૬૪૪૭૬ સુભતા - ૧૬૪૧૭૬

શોખસિ

૨૦૩૭૭ ને ૬૪૪૭૬ સુભતા - ૨૬૩૭૭૦

તેને ૩૨૪૪૧ વટે ભાભતા

લગ્ન - ૬

શોખ સભા

- ૧૭૫૬

૧૬૪૧૭૬ માં ૬ શોખતા - ૧૬૪૧૭૬

તેને ૧૬ વટે ભાભતા

શોખત - ૧ ૨૪૬૧

મળા ૧૦

૧. નીચેના સ્થાનોમાંથી કોઈ એક

ક્રમ	સ્થાન	કોષ્ટક
૧	ગાંધી	૧
૨	જાલજોર	૨
૩	સુરત	૩
૪	વડોદરા	૪
૫	ભરૂચ	૫
૬	કચ્છ	૬
૭	ડાંગ	૭
૮	પાટણ	૮
૯	ભાવનગર	૯
૧૦	જામનગર	૧૦
૧૧	પોરબંદર	૧૧
૧૨	ગાંધી	૧૨
૧૩	જાલજોર	૧૩
૧૪	સુરત	૧૪
૧૫	વડોદરા	૧૫
૧૬	ભરૂચ	૧૬
૧૭	કચ્છ	૧૭
૧૮	ડાંગ	૧૮
૧૯	પાટણ	૧૯
૨૦	ભાવનગર	૨૦
૨૧	જામનગર	૨૧
૨૨	પોરબંદર	૨૨
૨૩	ગાંધી	૨૩
૨૪	જાલજોર	૨૪
૨૫	સુરત	૨૫
૨૬	વડોદરા	૨૬
૨૭	ભરૂચ	૨૭
૨૮	કચ્છ	૨૮
૨૯	ડાંગ	૨૯
૩૦	પાટણ	૩૦
૩૧	ભાવનગર	૩૧
૩૨	જામનગર	૩૨
૩૩	પોરબંદર	૩૩
૩૪	ગાંધી	૩૪
૩૫	જાલજોર	૩૫
૩૬	સુરત	૩૬
૩૭	વડોદરા	૩૭
૩૮	ભરૂચ	૩૮
૩૯	કચ્છ	૩૯
૪૦	ડાંગ	૪૦
૪૧	પાટણ	૪૧
૪૨	ભાવનગર	૪૨
૪૩	જામનગર	૪૩
૪૪	પોરબંદર	૪૪
૪૫	ગાંધી	૪૫
૪૬	જાલજોર	૪૬
૪૭	સુરત	૪૭
૪૮	વડોદરા	૪૮
૪૯	ભરૂચ	૪૯
૫૦	કચ્છ	૫૦
૫૧	ડાંગ	૫૧
૫૨	પાટણ	૫૨
૫૩	ભાવનગર	૫૩
૫૪	જામનગર	૫૪
૫૫	પોરબંદર	૫૫
૫૬	ગાંધી	૫૬
૫૭	જાલજોર	૫૭
૫૮	સુરત	૫૮
૫૯	વડોદરા	૫૯
૬૦	ભરૂચ	૬૦
૬૧	કચ્છ	૬૧
૬૨	ડાંગ	૬૨
૬૩	પાટણ	૬૩
૬૪	ભાવનગર	૬૪
૬૫	જામનગર	૬૫
૬૬	પોરબંદર	૬૬
૬૭	ગાંધી	૬૭
૬૮	જાલજોર	૬૮
૬૯	સુરત	૬૯
૭૦	વડોદરા	૭૦
૭૧	ભરૂચ	૭૧
૭૨	કચ્છ	૭૨
૭૩	ડાંગ	૭૩
૭૪	પાટણ	૭૪
૭૫	ભાવનગર	૭૫
૭૬	જામનગર	૭૬
૭૭	પોરબંદર	૭૭
૭૮	ગાંધી	૭૮
૭૯	જાલજોર	૭૯
૮૦	સુરત	૮૦
૮૧	વડોદરા	૮૧
૮૨	ભરૂચ	૮૨
૮૩	કચ્છ	૮૩
૮૪	ડાંગ	૮૪
૮૫	પાટણ	૮૫
૮૬	ભાવનગર	૮૬
૮૭	જામનગર	૮૭
૮૮	પોરબંદર	૮૮
૮૯	ગાંધી	૮૯
૯૦	જાલજોર	૯૦
૯૧	સુરત	૯૧
૯૨	વડોદરા	૯૨
૯૩	ભરૂચ	૯૩
૯૪	કચ્છ	૯૪
૯૫	ડાંગ	૯૫
૯૬	પાટણ	૯૬
૯૭	ભાવનગર	૯૭
૯૮	જામનગર	૯૮
૯૯	પોરબંદર	૯૯
૧૦૦	ગાંધી	૧૦૦

જેવ ચ પપરમણિય, સ વવહારેયુ હસિય તેયુ;
કિંયુ હોયુ હસ, અહિય પિ હવેસુહમગસુષા ૧૬૩

આ મણિય-પ્રતર મણિય
સવહારેયુ અવહારી
મણિય-હોયુ ન
કિંયુ-હોયુ જોયુ

હસ-હસ, જવાબ
અહિઅપિ-અપિ પય
હવે-આવ
સુહમ અસુહમ-સુહમ અસુહમ
રીતી

અર્થ—આ પ્રતર મણિય અવહાર વડે દેખાડેલું છે
તેથી તેનું રૂપ મંદક જોયુ થાય છે પરંતુ સુહમ અસુહમ
મણિય મંદક અધિક પયુ આવે છે ૧૬૩

વિવેચન—વળી આ પ્રતરનું મણિય જો/દે દક્ષિણ
જાતાર વિજેર કોનો અને પર્વતીનું મણિયપદ સ્પષ્ટ
મણિય અવહાર વડે કરીને દેખાડ્યું છે તેથી કરીને તેનું
રૂપ (અવહાર) મંદક જોયું થાય છે જો/દે કે સર્વ પ્રત
રોને એક કરી—અવહાર કરીને જો પ્રમાણે બીજા જાણુ
યુ તેટલું દેખાથી તેને જાણ્યા કરીએ ત્યારે સાત સો
એકસાએથી કરી, અધાર જાણ, સીતોતેર હજાર થાય
સ ને હપત ૭૭૫૧/૭૭૫૬ ચોક્કસ થાય છે તે પ્રથમ
૧ સ્ત્રી ગાથામાં સાત સો ને તેનું કરી વિજેર કહેલા
મણિયપદના અઠવી અધાર કરી, આઠવીસ જાણ, સેગ
હજાર, ક્યો ને પચાસ ચોક્કસ, એ કોસ, ૪૮૪ મનુષ્ય અને
કરોડ અનુલ આઠનું જોયું થાય છે તથા વળી સુહમ
રીતે અસુહમી એટલે રોપ કહેલા અસ અને પ્રત્યક્ષ (જ્યા
મંદક) અસુહમી મંદક અધિક પયુ થાય છે; તે પયુ

સર્વ સોમો અને પર્વતોના મતરની સ્થાપના —

કેન્દ્ર તથા પર્વત	ચોક્કસ	કુલ	પ્રતિષ્ઠા
૧ કલિવૃક્ષપર્વત	૧૮૮૫૪૮૫	૧૨	૧
૨ વૈદ્યકર્ણુ ભૂમિપત	૫૧૨૩૦૭	૧૨	૧
૩ ઉચ્ચ ભસ્મપર્વત	૩૦૩૨/૮૮	૧૨	૧૧
૪ દિગ્ગત પર્વત	૨૧૪૫૬૪૭	૮	૬
૫ હેમવત ક્ષેત્ર	૧૭૨૫૩૧૪૫	૫	૮
૬ મહાદિગ્ગત પર્વત	૧૬૫/૬/૧૮૬	૧	૫
૭ કલિવૃક્ષ ક્ષેત્ર	૫૪૮૭૭૩૮૭૦	૭	
૮ નિવૃત્ત પર્વત	૧૪૨૫૪૬૫૬૬	૧૭	૧૭
૯ મહાવિદ્યપર્વત	૧૬૩૫૭૩૬૩	૧૦	૧૫
સર્વની સરવાળા કુલ	૩ ૬૫૬૩/૭૨૩	૬૩	૭૭
અ પ્રમાણે બને જાણુ			
દેવકી તેને મેરડે કુળવા	૭૭૧૮૭૭૪૪	૧૮૬	૧૫૪

ઉપર જણાવેલા ચોક્કસમાં કુલ ને વિદ્યુત । ચોક્કસ
કુલમાં કુલ ચોક્કસ સમગ્ર વધે છે તેથી ૪૬ ના ૫૧ થયે છે

એવ ચ પપરમણિઅ, સવવહારેણુ ઠસિઅ તેણુઃ
કિરુ હોમ રૂત, અહિઅ પિ હવેમુહમમણુણા ૧૬૭

મના મણિઅ-પપર મણિઅ
મવવહારેણુ અવવામી
રૂતિઅ હોમુ રે
કિરુ હોમ જોહુ

ફલ-ફળ, જવાન
અહિઅપિ-અપિઃ ૫૯
હવે-આવ
મુહુમ જણુણા-સદમ જણુ-
રીતી

અર્થ—આ પ્રવર જણિત વ્યવહાર વડે દેખાડેલું છે
તેથી તેનું ફળ માર્કે જોહુ થાય છે પરંતુ સૂક્ષ્મ મણુવરી
ઠવણી માર્કે અધિક પણુ આવે છે ૧૬૩.

વિવેચન—વળી આ પ્રવરનું જણિત જોટલે રૂઠિણ
મણુમર્ક વિગેરે કોત્રો અને પર્વતોનું જણિતપદ સ્પષ્ટ
જણિતના વ્યવહાર વડે કરીને દેખાડ્યું છે તેથી કરીને તેનું
ફળ (સરવાળે) માર્કે જોહુ થાય છે જોટલે કે સર્વ પ્રત
એ જોહુ કરી-સરવાળે કરીને એ પ્રમાણે બીજી બાજુ
પણ તેટલું હોવાથી તેને જમણા કરીએ ત્યારે સાત સો
જેતણાએ શી કરેલ, અઘર લાજ, શ્રીતોતેર કંબર આર
સ ને જપન ૭૭-૧૮૭૭૪૫૬ યોજન થાય ૧૧ તે પ્રથમ
૧૮૫૫ થાયમાં સાત સો ને નેતું કરેલ વિગેરે રહેલા
જણિતપદના અઠવી અઘાર કરેલ, આઠગીસ લાજ, સેજ
કંબર, છસો ને પચાસું યોજન, બે કોસ, ૪૮૪ ધનુષ અને
કરોસ અસુલ આદર્શ જોહુ થાય છે તથા વળી સૂક્ષ્મ
રૂતિ જણુવાથી જોટલે થોડા રહેલા અસ અને પ્રત્યક્ષ (જ્યા
પ્રતિજ્ઞા) મણુવાથી માર્કે અધિક પણુ થાય છે, તે પણુ

સપૂર્ણ રીતે તે તે જાક મળતો જાવતો નથી તેથી જ
દેવદાર કવચનો હોવો જોઈએ જોય સલાતે છે મરી વડ
તે વાતવેચા જાયે. ૧૪૩

હવે ઉચ્છ્રિત ધનમજિત કહે છે—

પયસે સોસેહ્યુષો, હોઈ પલ્લો પરિચાહ સંવ વા
કરણમણ્ણસેહિ, જતમસિદિઆઉ હલ્લ ૧૪૪

સોસેહ્યુ પલ્લો—કે ચાક

સાથે મુજબ

જલ્લો પા

પરિચાહ—પરિચિ વગેરે

કરણમણ્ણ—કરિણ કવચમાં

આસેહિ—આત્મજીને

જતમ સિદિઆઉ—જતમ

કનેચાઈથી

હલ્લ નેનુ અર્જવ

અર્થ —જે પ્રવર આવે તેને પાતાની ઉચ્છ્રિત સાથે
સુવચાથી ધનમજિત આવે છે અથવા તે પરિચિ વગેરે સ્વ
કરણની મણતરી વચમાં લેજેછી છે તેમાંથી મણતરી ક-
વામાં પ્રકટી મનુષ્યેને જોઈ લેવી ૧૪૪

વિવેચન—પ્રવર હજાર્થ પદોગાર્થના સુવચાર ૩૫
છે અને ધન મજિત હજાર્થ પદોગાર્થ અને ઉચ્છ્રિત સુવચાર
૩૫ છે માટે જે પ્રવર આવે તેને ઉચ્છ્રિત સાથે સુવચાથી
તે પવત્સિત ધન મજિત આવે છે

તે વચાકય વિગેરે પર્વતોનુ ધન મજિત નીચે વચમાં
દેખાડેછું છે અથવા પરિચિ વગેરે સ્વ કરણની મણના ક-
વામાં આજમુ મનોષ્યેને વચમાં કરણોનાં મજિત લેજેછાં
છે તેમાંથી જોઈ લેવા—અર્જવ ૧૪૪

[illegible]

સર્વ ક્ષેત્ર અને પવતિના કપુચી

ક્રિ.ક્ર.કો. (૧)	કપુ (૨)	લખા (૩)	પત્રપૃષ્ઠ (૪)
૧ ક્ષિપ્ત કાસ્તમાં	૨૩૮ ૩	૬૭૪૮-૧૨	૬૭૬૬-૧
૬ વાતાવરણમાં	૨૮૮-૩	૧૦૭૨૦-૧૧	૧૦૭૪૩-૧
૩ ક્ષિપ્ત કાસ્તમાં	૫૨૬-૬	૧૪૪૭૧-૫	૧૪૫૨૮-૧
૪ ક્ષિપ્ત કાસ્તમાં	૧૫૭૮-૧૮	૨૪૬૩૨-૬	૨૫૨૩-૧
૫ ક્ષિપ્ત કાસ્તમાં	૩૬૮૪-૫	૩૭૬૭૪-૧૫	૩૮૭૪-૧
૬ ક્ષિપ્ત કાસ્તમાં	૭૬૪-૧૪	૫૭૬૫૧-૬૬	૫૭૬૬-૧
૭ ક્ષિપ્ત કાસ્તમાં	૧૪૩૧૫-૧૫	૭૭૭-૧-૧૭૬	૮૪૦૧૬-૧
૮ ક્ષિપ્ત કાસ્તમાં	૩૩૧૫૭-૧૭	૬૪૧૫૬-૨	૧૨૪૭૪૬-૬
૯ ક્ષિપ્ત કાસ્તમાં	૫	૧	૧૫૮૧૧૩-૧૬

લવાદિકની સમઠ ગાથાઓ

અર્થ—લવાદિકના સમઠની ગાથાઓ આ પ્રમાણે છે
સમ લવા કહે છે—

નેમણસહસ્સણુવમ, સત્તેવ સયા હવ તિ અડવાસા;
બારસ કલા ય સકલા, હાદિણુબરહહલવાઓ ૧

અર્થ—નવ હજાર, સાત શે અડવાસીય ચેજન
બે ઉપર સ પૂર્વે બાર કળા આટલી હાદિણુ બરવાર્ધની
લવા છે ૧

દસ યેવ સહસ્સાર્થ, લવા સત્ત ય સયાઈ વીસાર્થ;
બારસ ય કલા ઊણા, વેખ્ખૂંમિરિસ્સ વિણ્ણેઆ. ૨

અર્થ—દસ હજાર સાત શે ને વીસ ચેજન ઉપર
૧૪૬ જેઠી બાર કળા આટલી વેવાદ્ય પર્વતની લવા
અણવી ૨

ચઈદસ ય સહસ્સાર્થ, સયાઈ અતારિ એમસપાર્થ;
બરહધુત્તરલવા, છમ્મ કલા ઊણિઆ કિંચિ. ૩

અર્થ—ચૌદ હજાર, અત્યે ને ઇતિરે ચેજન વધા
૬૪૬ જેઠી ૭ કળા, આટલી ઉત્તર બરવાર્ધની લવા છે ૩
ચઈવીસ સહસ્સાર્થ, ણુવ ય સમ્મે નેમણાણુ બત્તીસે;
યુહદિમવતલવા, આયામેણુ કલહ વ ૪

અર્થ—ચૌવીસ હજાર, નવ શે ને બત્તીસ ચેજન
વધા ઉપર અષ્ટ કળા આટલી યુહદિમવત પર્વતની લવા
લાંબી છે ૪

સર્વ ક્ષેત્ર અને પવતોના કુલુચી

સિદ્ધાંતો (૧)	કુલુ (૨)	લગ્ન (૩)	પુત્ર (૪)
૧ કલિયુગસત્તમા	૨૩૮-૩	૬૭૪૮-૧૨	૬૭૪૬-
૨ વત્સાસત્તમા	૨૪૮-૩	૧૦૭૨૦-૧૧	૧૦૭૨૦-૧
૩ કલિયુગસત્તમા	૨૪૬-૬	૧૩૪૭૧-૫	૧૩૪૭૮-૧
૪ કલિયુગસત્તમા	૧૫૭૮-૧૮	૨૪૬૩૨-૧	૨૪૬૩૦-
૫ કલિયુગસત્તમા	૩૬૪-૫	૩૭૬૭૪-૧૫	૩૮૭૪૦-
૬ કલિયુગસત્તમા	૭૬૪-૧૪	૫૭૬૫૧-૧૧	૫૭૬૫૩-
૭ કલિયુગસત્તમા	૧૧૩૧૫-૧૫	૭૭૬૦૧-૧૭	૮૪૦૧૬-
૮ કલિયુગસત્તમા	૩૩૧૫૭-૧૭	૬૪૧૫૬-૨	૧૨૪૭૪૬-
૯ કલિયુગસત્તમા	૫	•	૧૫૮૧૧૩-૧

એ મનુષ્ય યને બાહાની સંગ્રહ માયાઓ ઠહે છે:—

સ્વ એવ સદસ્સાઈ, છાવદુઈ સયાઈ સતેવ;
સનિસેસ ઠલા એમા, દાહિયુમરદદ મણુપીઠ ૧

અર્થ—નવ હજાર, સાત સો ને છાસા મનુષ્ય તથા
એ તથા સંગ્રહ માયાઓ એટલું દાહિયુ મરતામંતુ
મનુષ્ય છે ૧

સ્વ એવ સદસ્સાઈ, સતેવ સયા હવતિ તેઆસા;
મણુપિં વેમડે, ઠલા ય પરવુરસ હવતિ ૨

અર્થ—દસ હજાર સાત સો ને તેવાલીસ ચેબન
તથા હજાર પદાર કળા એટલું વેવાલમ પર્વતનુ મનુ
ષ્ય છે ૨

સેવસ એવ હસાઓ, અહિઆઓ હુતિ અદલામેલુ;
માહા વેમડેસુ ઠિ, અદુસીઆ સયા થઈરો ૩

અર્થ—આર સો ને અઢવાળી ચેબન હજાર અર્ધ
અથવા અધિક એવી સેજા કળા એટલે માહી સોન કળા
એટલી વેવાલમ પર્વતની માહા છે ૩

મહિસ ય સદસ્સાઈ, પએવ સયાઈ અડવીસા;
એકમરસ ય ઠલાઓ, મણુપિં ઉત્તરદસ્સ ૪

અર્થ—બીસ હજાર, પાંચસો ને અઢવાળી ચેબન
તથા હજાર અઢવાળ કળા એટલું ઉત્તર મરતામંતુ મનુ-
ષ્ય છે ૪

સતતોસ સહસ્સા, ઇન્ધ્ર સયા જોઅણાણ મહિસવરઃ
દેમવયવાસણા, કિંચણા સોતસ ક્ષતા ય ૫

અર્થ—સાત્રીય હજાર, ૭ થો ને મુખતેર ચોખ્ખા
જને હજાર કાંઈક જોડી ચોખ્ખા કયા જાટલી દેમવત ફેરવી
લયા છે ૫

તેવણુ સહસ્સાર્ઠિ,ણવ ય સયા જોઅણાણ ઇમતીસા
લયા ય મહાહિમવે, અદ્ધ ક્ષતા છકલાઓ અ ૬

અર્થ—તેજા હજાર, નવ થો ને કોત્રીય ચોખ્ખા
તથા હજાર અર્ધ કયા ને ૪ કયા જોડી શાપી ૭ કયા,
જાટલી મહાહિમવાન જરૂરની લયા છે ૬

એમુતગાણવ સયા, તેવત્તરિમેવ જોઅણસહસ્સા
લયા મત્તરસ ક્ષતા, અદ્ધક્ષતા યેવ હરિવમ્સે. ૭

અર્થ—તેવિર હજાર, નવ થો ને કોત્ર ચોખ્ખા તથા
મત્તર કયા ને અધ કયા જોડી શાપી મત્તર કયા, જાટલી
હરિવર્ ફેરવી લયા છે ૭

મહિણુવઠ્ઠ સહસ્સાર્ઠિ, ઇન્ધ્રણુદિય સય ક્ષતા દો યઃ
લયા હિસહસ્સેસા, લક્ષણ લયા વિદેહધિ ૮

અર્થ—મોળણુ હજાર જોડે થો ને ૭૫૧૧ ચોખ્ખા
જને હજાર થો કયા જોડી નિષમ જરૂરની લયા છે, તથા
મહાપરોહારની લયા લાખ ચોખ્ખાની છે. ૮

જરહધુતરબાહા, અઠ્ઠારસ કુંતિ બેઅણસપર્ષી,
બાણુરિઅ બેઅણાણિ અ, અદકસા સત ચ કસાએ. ૧

અર્થ—અઠારે એ ને જાણુ યોજન તથા અર્ધીજ
અને ચાત કયા એટલે શાપીયાત કયા, એટલી ઉત્તર જર
તર્ધની જાહા છે ૧

ધણુ દિમવે કસઅઠરે, પણુચીસ સહસસ કુમચ
તીસકિઆ

બાહા ચોણસ કસા, તેવણુ સયા ચ પણુદિઆ. ૧

અર્થ—ચોણસ હજાર, અણે ને ત્રીસ યોજન ઉપર
ચાર કયા એટલુ કુમચ દિમવાન જવવતુ પડુપુટ છે તથા
ત્રેચન એ ને પચાસ યોજન ઉપર ચોળમી કયા અર્ધ
એટલે શાપીપર કયા, એટલી કુલદિમવાનની જાહા છે ૧

અડતીસ સહસસ સમ સય ચતા ધણુ દસ કસા ચ
દેમવએ,

બાહા મતરિ સએ, પણુપણુ તિરિણુ અ કસાએ. ૭

અર્થ—અડતીસ હજાર, ચાત એ ને બાહીત
ચાજન ઉપર કયા કયા એટલુ દેમવત કિરતુ પડુપુટ
છે, તથા તેની બાહા સહસક એ ને પચાસ યોજન ઉપર
ચણુ કયા એટલી છે ૭

ધણુ મદદિમવે દસ કસ, દો સય તેણુઉઅ સદસ
સમવણુદ

બાહા બાણુઉઅસએ, છહારે યુવ કસદ ચ. ૮

અર્થ—જાણના કબર, જાણે ને ત્રણ ચોખન
જાણે ના જાણ, જોટલું મહાદિગજાન પર્વતનું ધનુઃપૂઠ
છે અને તેની જાણ જાણુ છે ને જોતિર ચોખન ઉપર નવ
જો જાણે જોટલું સાધી નવ જાણે જોટલી છે ૮

ચુક્તી સહસ્રા સોલસ, ધણુ હરિવાસે ઠસાચકિલ્લ અ;
જાણે તેર સહસ્સા, તિવિણુગસદા છ ઠસ સદા ૯

અર્થ—જોણથી કબર ને જોણ ચોખન ઉપર જાણ
જાણે જોટલું હરિવાસે જોણનું ધનુઃપૂઠ છે અને તેની જાણ
જો જોણ, જાણુ છે ને જોણનું ચોખન ઉપર જાણે છ
જોટલું સાધી જાણે જોટલી છે ૯

વિસદ ધણુ જુન ઠસા લકળ, સહસ ચકિલીસ તિસય
છાયાજાણ ૧૦

જાણે જુનુજુ સય, સહસ્સ વીસ કુલસ અર્થ ૧૦

અર્થ—જોણ લાજ, જોણીય કબર, જાણુ છે ને
જોણીય ચોખન ઉપર નવ જાણ, જોટલું તિવિણુ જાણુ
જાણુ છે અને તેની જાણ વીસ કબર, જોણ છે ને
જોણ ચોખન ઉપર જાણ ને જાણી જાણે જોટલું અધી
જાણે જોટલી છે ૧૦

જોણસ સહસ અડ સય તેસીઆ અધુ તેરસ ઠસા ય;
જાણે વિદેહ મજાજે, ધણુધિનું પરિચયસદ ૧૧

અર્થ—જોણ કબર જાણ છે ને જાણી ચોખન
ઉપર જાણે તેર જાણ, જોટલી વિદેહાર્થની જાણ છે, અને

તેણે મનુષ્યના જન્મની પરિધિ જાણી લાગતું કોઈ
એક લાજ, અપમાન હજાર, એક છે ને તે જોઈને ઉપર
જાતી યોજા આપેલું છે ૧૧

હવે પ્રતર કહે છે—

લકષ્મદ્વારસ પશુતીસ, સહસ્ત્ર અર્ધ સયા ય પશુતીયા
ભારસ કલા છ વિહલા, દાહિયુભરહદપર તુ ૧

અર્થ—દાહિયુ ભરહદપર પ્રતર મહાર લાજ,
પાંચીસ હજાર, જાર છે ને પશુતી યોજના ઉપર જાર
આપેલું છે વિહલા એટલું છે ૧

સત્તહિયા તિજિયુ સયા, ભારસ ય સહસ્ત્ર પંચ
લકષ્મ ય
ભારસ ય કલા પચર, વેચ્છુ ઝિરિસ્સ પરચિતલે. ૨

અર્થ—વેચ્છુ પચરવના પુખ્તીવળ ઉપર પ્રતર
પાંચ લાજ, જાર હજાર, ત્રણ છે ને સાત યોજના અને
ઉપર જાર આપેલું છે ૨

નેમણુ તસિ વાસે, પદમાએ મેહલાએ પચરમિમ,
લકષ્મતિમ તિસચરિ સયા ચુલસી ઇકારસ કલાએ !

અર્થ—વેચ્છુની પદેલી મેહલા એ ત્રીસ યોજના
છે ત્યાં પ્રતર આ મેહલા છે —ચુલ લાજ, તેવેર છે ને
ચુલસી યોજના (૩૦૦૩૮૪) ઉપર અપાયેલું આ છે ૩

તિ બેમણ વિકળ બે, બીજાએ મેહલાઈ પયરભિમ ;
લાંબો મહિવીસ સયા, ઇમસદા હસ કલાઓ અ ૪

અર્થ—તેવડાની બીજી મિજબા હય ચોખ્ખાના વિસ્તા
ની છે તેવું પ્રવર આ પ્રમાણે છે—એક લાખ,
દેવીય એ ને એકસઠ (૧૦૨૪૬૧) ચોખ્ખા ઉપર
છે અ. ૪

અટુ સયા અડસીઆ, સહસા બતીસ તીસ લકખા ય;
હસ બાર વિકસિમારસ, ઉત્તરમારહદપયરભિમ ૫

અર્થ—ત્રીસ લાખ, બતોય કબાર આઠ એ ને
અડસી ચોખ્ખા, ઉપર બાર કલા અને અગ્યાર વિકળ,
એટલું ઉત્તર મારવાઈયું પ્રવર છે ૫

દો કોડિ મહિંહ લકખા, સહસા છપ્પમ લુવસય ઇમસયરહ;
અટુ કલા હસ વિકલા, પયરભિમ ચુદસદિમવતે. ૬

અર્થ—બે કરોડ, ચીર લાખ, છપ્પમ કબાર, નવ
એ ને ઇકોસેર ચોખ્ખા, ઉપર આઠ કલા અને હય વિકલા
એટલું મુજબ કિમવત જનીતું પ્રવર છે ૬

હેમવએ છકોછી, બાવતારિ લકખ સહસ તેવરણા;
પણયાસ સય પયરો, પ વ્ય કલા અટ વિકલા ય. ૭

અર્થ—હેમવત હેમતું પ્રવર છ કરોડ, બતેર લાખ,
ત્રેપન કબાર, એક એ ને પીસલગીય ચોખ્ખા, ઉપર પાંચ
કલા અને આઠ વિકળ છે ૭

મુણવીસ કોરિ અડવણુ સઠખ અડસદિ સહસ સપમેય ;
છલ(છા) સીખ હસ ય કલા પણુ વિકલા પયર

મહદિમવે. ૮

અર્થ — જોગણીય કરીક, જણવન લાખ, અડક
હજાર, એક છે ને છાલી ચોખન, ઉપર છા કળા અને
પાંચ વિજ્યા એટલુ મહા દિમચન પર્વતનુ પ્રવર છે. ૮
અડિપણુ કોડીએ, સઠખા સીખાલ તિસયરિ સહસ્તા;
અડુ સય સયરિ સત ય, કલાએ પયર તુ હરિવાસે. ૯

અર્થ — જોખ કરીક મુણવીસ લાખ, તેવિર હજાર,
અડ છે ને સીતેર ચોખન, ઉપર ચાલ કળા એટલુ હરિવા
સેતનુ પ્રવર છે. ૯

ભાયાલ કોડિસય સઠખા અડિપણુ સહસ છાસદી;
પણુ સય ગુણહતરિ કલ, અદાર વિસહસ્ત

પયરમિમ ૧૦

અર્થ — એક છે ને મેલાલીક કરીક, જોખન લાખ,
અડક હજાર પાંચ છે ને જોગણીયેર ચોખન અને ઉપર
અદાર કળા એટલુ નિમખ પર્વતનુ પ્રવર છે ૧૦

તેસદિ કોડિસય, સઠખા સમવણુ સહસ ગુણયાલા;
તિસય હુડતર હસ કલ પણુરસ વિકલા વિદેહધી. ૧૧

અર્થ — એક છે ત્રેણ કરીક જણવન લાખ, જોખ
જણવીક હજાર, અણુ છે ને મે ચોખન તથા ઉપર છા
કળા અને પદર વિજ્યા એટલુ વિદેહધીનુ પ્રવર છે ૧૧

હરે ધનમધિવિતનો સ ગ્રહ હો રે—

સુમેગધુસ્તમે પુણ્ય, તેવીસ સહસ્ત્ર લક્ષ્ય ધનવપ્ત્યા;
એમણે આવતારિ છ, કહા ય વેળ્યૂંપણ્યમધિવિત ૧

અર્થ—વૈતાલની પર્વતનું ધનમધિવિત પ્રથમ હજાર થો
જે જે જમશે ત્યાં મુખી જોખન લાગે, તેવીયા કહાર
એ હોતેર ચોખન વગર હજાર ૭ લગા જેટલું છે ૧

મૂં, સયા પણ્યાલા, તીસ લક્ષ્યા તિહુતારિ સહસ્ત્રા;
ફરસ કહા ય પણે, હમુસ્તમે હોઈ બિચ્ચમિ ૨

અર્થ—વૈતાલની બીજી હજાર ચોખનની હજારનું
ધનમધિવિત ત્રીજી લાગે, હોતેર કહાર બાક થો ને પીસ્તા-
બોલ ચોખન વગર હજાર પછી લગા જેટલું છે ૨

સતાદિયા તિવિણુ સયા, બારસ ય સહસ્ત્ર પચ-

લક્ષ્યા ય;

અર્થ—બારસ કહા, પણુસ્તમે હોઈ ધનમધિવિત ૩

અર્થ—વૈતાલની ત્રીજી પાંચ ચોખનની હજારનું
ધનમધિવિત પાંચ લાગે, બાર કહાર, ગ્રહ થો ને ચાલ
ચોખન વગર હજાર બાર લગા જેટલું છે ૩

સેવસીધુ લક્ષ્યા, હિણુતીસદિયા ય બિનવત સયાઈ;
ત્રિપાવીસઠ બાજા, વ્યહિસ વેળ્યૂંપણ્યમધિવિત ૪

અર્થ—સતપાલી લાગે, જોખનત્રીસ અધિક બાક
થો (૮૭ ૬૨૧૬) ચોખન વગર હજાર જોખનત્રીસ થો
વગર (૧૪ લગા) જેટલું લક્ષ્ય વૈતાલનું ધનમધિવિત છે ૪

ગુણવીસ ઠોઠિ અડવણુ લકખ અડસદિ સહસ સપમેત્ર ;
છલ(છા) સીજ દસ ય કલા, પણુ ત્રિકવા પથર

મહાહિમવે. ૮

અર્થ—સોતલોય કોયલ, જમૂવન લાખ, અડચક
હજાર એક સો ને જાણી ચોખન, ઉપર દસ કળા અને
પાંચ ત્રિકણા એટલું મહા હિમચન પર્વતનું પ્રવર છે ॥
અઉપણુ કોડીઓ, લકખા સીઆલ તિસચરિ સહસ્ત્રા ;
અડુ સય સચરિ મુત્ત ય, કલાએ પથર તુ હરિવાસે. ૯

અર્થ—ચોખ કોયલ મુલતાલીય લાખ, ટેતેર હજાર,
આઠ સો ને સીતેર ચોખન, ઉપર ચાલ કળા એટલું હરિવર્ષ
સ્ત્રીનું પ્રવર છે ૯

બાયાલ મેડિસય લકખા અઉપણુ સહસ છાસદ્દી ;
પણુ સય ગુણહતારિ કલ, અદાર લિસહસ્ત્ર

પથરમિમ ૧૦

અર્થ—એક સો ને બેતાલીય કોયલ, ચોખન લાખ,
જાણક હજાર પાંચ સો ને સોતલોતેર ચોખન અને ઉપર
અદાર કળા એટલું નિપથ પર્વતનું પ્રવર છે ૧૦
તેસદ્દિ કોડિસય, લકખા સમવણુ સહસ ગુણયાલા ;
તિસય કુત્તર દસ કલ પથરસ ત્રિકલા વિદેદધી. ૧૧

અર્થ—એક સો ત્રેસ કોયલ ચત્તાવન લાખ, સોત
લુચલીય હજાર, વણુ સો ને બે ચોખન તથા ઉપર દસ
કળા અને પદર ત્રિકણા એટલું ત્રિકલપર્વત પ્રવર છે ૧૧

દિમવંતિદુસય વ્યઉદસ કોડી, છપ્પરણ લકખ સમવણી
સહસા વ્યઉમ્માલસય, સેલ કલા બાર વિઠલ પણ

અર્થ—દિમવાન પર્વતનું બનઅણિત જશે એ
કોડી, છપ્પન લાખ, અણણ દબાર, એક છાં ને શુભળીત
સેજન એકા રવા બને બાર વિઠલ છે ૫

ગુણપાલ સયા સતરસ, કોડી છત્તીસ લકખ સમવીસ
સહસતિસય અડુતર, બાર વિઠલ પણ મહાદિમરે

અર્થ—મહા દિમવત પર્વતનું બનઅણિત એજણ
શાળીય એ ને સતર કોડી છત્તીસ લાખ, અડઝીસ
દબાર, પણ એ ને બાર સેજન ઉપર બાર વિઠલ
બેટલ છે ૬

સમવણ સહસ અટાર, કોડી છાસદિ લકખ સમવીસ
સહસા ભુવ સય એબૂણદીધ, વિસહરસ પણઅણિત

અર્થ—સચાજન દબાર ને અટાર કોડી, અઝાં લાખ,
સચાળીય દબાર, નવ એ ને એજણાએથી સેજન, એટલું
નિપથ પર્વતનું બનઅણિત થાય છે ૭

ઇતિ લખુક્ષેત્ર સમાસ વિવરણે જ બુદ્ધીપ્રાપ્તિઠારઃ
પ્રથમા ॥

છાંને શુધ્ધી ને આવે તેને પ્રથમ રાશિ વડે ભાગવાથી
૬૫ સમુદાનાં ૬૬૫ એટલે પાણીની ૬૬૫ બાણી. ૨-૧૬૬

નિવેશન — સવજ સમુદામાં ને સ્થળે જળની ૬૬૫
અથ ૬૬૫ બાણી હોય તે સજ્યા હાંને ત્રિપાથી મરવી
એને રજલી રાશિને અતિમ રાશિ સાથે શુધ્ધવા પછી ને
એને તેને પ્રથમ રાશિ વડે ભાગવા એટલે ભાગ્યાર આવે
તેથી ૬૬૫ અથ ૬૬૫ બાણી.

એવડે સવજ સમુદામાં ૬૬૫ હજાર યોજન જઈએ ત્યાં
એ ૬૬૫ બાણી હોય તે પ્રથમ ત્રણ રાશિ આ પ્રમાણે
સ્થાવી ૬૫૦૦૦-૧૦ -૧૦૦ ૦ પછી બીજી રાશિ હજાર
એ ત્રીજી રાશિ ૬૫ હજારને શુધ્ધાર ૬૫૦ એટલે (૧૦૦૦૦
૨૧૦૦૦૧૦ ૦૦ ૦) એકે કોડ આવે તેને પ્રથમની રાશિ
૬૫ વડે ભાગવા ૧૦૫૦૦ યોજન જળની ૬૬૫ બાણી.

હવે તે એકલે જળની ૬૬૫ હજાર અઠે આ પ્રમાણે
જુ રાશિ સ્થાવી — ૬૫૦ ૦-૩ ૦-૧ ૦૦૦૦૧ ૦૦૦ ને
સરથેએ શુધ્ધવાથી ૭૦ હજાર આવે તેને ૬૫૦ ૦ વડે
અથ ૧૬૬ ૭૭૭ ૬૬૬ યોજન એટલી સવજ સમુદામાં
૭૦ હજાર યોજન જઈએ ત્યારે જલવૃદ્ધિ બાણી. ૨-૧૬૬

સવજ સમુદાની મધ્યમાં વહવાયે આવેલી શિખાનુ
પ્રમણ મહે છે.—

કિંવરિ સહસહસમ, પિહુતા મૂલાઈ સતરસહસુખ્યા;
સવવિસિદા સા તદુવરિ, આઉકુમ વૃંધ કુવેદ ૪-૧૬૭

હતી છે. તે ડેઠાણે એટલે પચાણુ દહાર યોજન કર્યો
 તે ડેઠાણે સમભૂતગામી નીચી નીચી જૂઠિ દેખને લીધે
 એક દહાર યોજન અવગાહ-ઈશ્ય છે. એમ બને જાણુએ
 ૬૫-૬૫ દહાર યોજન મુખી નીચી જમીન છે અને મળોને
 ૧૬૦ દહાર થયા જામીના વચલા ઇશ દહારમાં એક દહારની
 એક દહાર એજાનની ઈશ્ય છે તથા સમભૂતગામી જાણુએ
 સમુદ્ર મધ્યે જતાં થોડી થોડી જગની વૃદ્ધિ થાય છે તેથી બને
 જાણુએ ૬૫ દહાર એજાન કર્યો ત્યાં સારા સો યોજન
 જગની વૃદ્ધિ થાય છે એટલે કે જમતીથી પચાણુ દહાર
 કર્યો તે ડેઠાણે સમભૂતગામી જાણુએ એક દહાર યોજન
 ઈશ્ય છે અને સારાથી યોજન હાથી જગની વૃદ્ધિ છે તેથી
 લવણસમુદ્રની વચલા જાણેલ સિખાની બને જાણુ સારાથી
 યોજન પ્રમાણુ જાણેલ અવગાહ (ઈશ્ય) છે ૧-૧૬૫

લવણસમુદ્રની જગની વૃદ્ધિ અણુચ મારે ૪૧૭ (રીવ)
 મારે છે —

તેરાસિએલુ મનિઝઠી-રાસિણા સ મુલિલજ અતિમમ
 ત પદમરાસિમધ્ય, ઉબ્બેલ મુલુસુ લવણુમધે. ૧૬

તેરાસિએલુ-નિષાસિ વડે
 ઈશ્ય-રાસિણા મધ્ય પાકિ
 વડે

મ મુલિલજ-મુલુસુ
 અતિમમ-મનિ યાકિને

પદમરાસિમ-પદેથી ચાકિ
 વડે જાણુ

જાણેલ ઈશ્ય
 મુલુસુ-જાણેલ

જાણેલ—નિષાસિ ૪૧૭ી એટલે મધ્યમ રાસિ વડે ડેઠાણી

કિંમ ચ મન્નિઝ પિઠુસા, જોઅધુસકળ ચ ભૂમિમોમાદા;
 પુન્વામ્મુ વડવામુદ-કેલુવલુવેસરમિહાણા. ૫-૧૬૯

જુરુવે-નકુ મખર્મા
 જાજ-પાતાજ કળયો
 જાજ-વજના ધમ સરખા
 જાજ-જાજસ્વાળા
 જુ-જા
 જાજ-જેનાથી હા મુણ
 જા-નિવારણા

મન્નિઝ-મખર્મા
 જોમાદા-જાજાકેલા, જા
 પુન્વામ્મુ-પૂર્ણદિ ચાર કિંમિજોર્મા
 વાવામુદ-વારામુખ
 કેલુવ-કેલુવ
 જુવ જુવ
 ઉચ્ચસિદ્ધાણા ઉચ્ચ નામનો

અર્થ-—જાજુ સચુકના જાજાજ મખર્માજા જાજ
 કિંમિજોર્મા જાજ પાતાજ કળયો છે તે વજનાજ કળયોજા જાજ
 જાજ છે તેથી પાતાજાજાજા કહેવાજ છે તે પાતાજાજાજો
 જો કંબર જોજાજ જાજ છે જોટો તે કળયાની કીકરી કંબર
 જોજાજ જાજ છે તથા તેનાથી હા મુણ જોટો હા કંબર
 જોજાજ નીચે-તળીજો જાજે ઉપર-કીકરી પહેળા છે. તથા
 જાજ જાજમાં જોજ જાજ જોજાજ છે જાજો જાજિને
 નિ જોજ જાજ જોજાજ જાજાજાજિને જાજ છે-જાજ છે તથા
 પૂર્ણદિજા જાજાજાજો વડવામુખ ૧ કેપૂપ ૨, જુપ ૩ જાજે
 ઉપર ૪ જો નામનો તે પાતાજાજાજો છે જોટો કે પૂર્વ
 કિંમિજા વડવામુખ નામનો, ઉચ્ચમાં કેપૂપ નામનો, પાજ
 માં જુપ નામનો જાજે ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ નામનો પાતાજાજાજા
 છે ૪-૫-૧૬૮-૧૬૯

તવે હુ પાતાજ કળયોજા જાજાજ કહે છે—

અરસે સકુપાયાણા, સમ સહસા જાડ સવા સચુસસીયા;
 પુન્વાસસવ સપમાણા, તત્ત્વ તત્ત્વ પ્પચ્ચેસેસુ ૧-૨૦૦

ધિયુવરિ રાં જાને જાગર
 નિદુલા-પોતેની
 આપ-મુદામાંથી
 જાગર જાગર

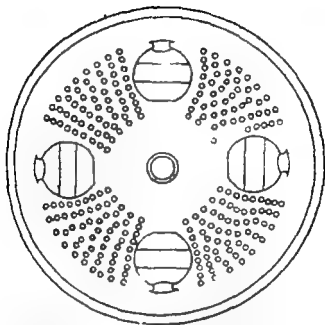
સિદ્ધ-સિખા
મૂલક વધે છે
ફોન-ને તાર

અર્થ—સવવૃક્ષમુદની મધ્યે નીચે જાને ઉપર ઉપર
કંઠાર ચોખન પુકુ-પોળી જાને મૂળથી અંતર કંઠાર ચોખન
કંઠારી શિખા છે તે શિખા તે અંતર કંઠાર ચોખનની ઉપર
એ ગાંઠ મુખી (જોકે અઘોરાગર્ભા) એ વળ વૃદ્ધિ થાય છે
જોકે તે શિખા ઉપર એ માઠની વેદ કમિયા એ વળ વધે
કે. ૩-૧૬૭

વિદેશન.—અમુક અમુકમાં તેની બને તારાની જત
તીથી રામજી હજાર યોજન કર્મજો ત્યારે તેના વચ્ચે
દસ હજાર યોજનમાં મૂલમાં પણ દસ હજાર યોજન પહેલો
જાને હજાર પણ દસ હજાર યોજન પહેલો જાણી શિખ
છે તે મૂલથી અત્યાર હજાર યોજન હાંથી છે. દસ હજાર
યોજનની પહેલમાં વાળે જાને અત્યાર હજાર યોજન મુખીની
હાંધામાં વલવામાં આવેલો પાણીનો ઝોટ હોય તેવો
પાણીની લીંટ એવો એ જાણાર તે શિખા કહેતય છે તે
શિખા હજાર શિખમાં નિ જાત નિ બાદ હાંથી વેલ રપે છે
તે વેલ રપવાનું કાણુ આગળ જણાવે છે. ૩-૧૬૭

તે ગિજ્ઞાની નીચે આવેલા પાત્રના કલ્યાણ સ્વરૂપ
 બે મુદ્દા બંધે બંધે છે —

મહામનહે ચક્રદિસિ ચઈ, પાયાસા વપરઽવસસઠાણા;
 બેઅણસહસ જરૂં, તદસગુણ હિંદુનરિ રદા. ૪-૧૬૮

જવળ સમુદ્રમાં ચાર દિશાએ આવેલા ચાર પાતાળ કળાયે
તથા આતરમાં આવેલા છપ્પ પાતાળ કળાયે.

પશ્ચિમ (મેલિ) માં ૨૧૫ કમરો છે બીજી પશ્ચિમમાં ૨૧૬, ત્રીજીમાં ૨૧૭, એક એક એક કમરો વધારતાં નવમી પશ્ચિમમાં ૨૨૪ કમરો હોય છે તેમજ દરેક પશ્ચિમ ઉત્તરોત્તર લગભગ સમુદ્રની સપાટીમાં વૃદ્ધિ થતી હોવાથી એક એક કમરો વધે છે, તેનો કુમારેશ શાસક છે જાદુ શીતેએ કમરોની નવે પશ્ચિમમાં કુલ કમરો ૧૬૭૧ થાય છે એક શીતે શારે કમરોના મળીને ૭૮૮૪ હવુ પાતાળાકારો હોય છે ૧-૨ •

હવે પાતાળાકારના અધિપતિ રેવેના નામ વિશેર કહે છે —

કાશો જ મદાકાશો, વેલ જપજાલ્યે જ થઈમુ મુરા
પશ્ચિમોવમાઈલો તક, સેસેમુ મુરા વપદાલો ૪-૨૦૧

કાશો—કાશ રેવ
મદાકાશો—મદાકાશ રેવ
વેલ જ—વેલ જ રેવ
જપજાલ્યે—જપજાલ્ય રેવ

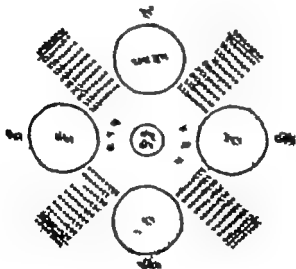
જપજાલ્ય—જપ જાલ્ય
પશ્ચિમોવમાઈલો—પશ્ચિમોવમાઈલો
સેસેમુ—સેસેમુ (સુસેમુ)
વપદાલો—વેવડો જાપજાલ્ય

અર્થ — જાદુ મીરા પાતાળાકારના અધિપતિને કાશ અને મદાકાશ, વેલ જ અને જપજાલ્ય એ નામના પશ્ચિમોવમાઈલો અધિપતિ રેવે છે, તથા પાતાળાકાર હવુ કમરોના તથા અધ અધુષવાળા એકલે અર્થ પશ્ચિમોવમાઈલો અધુષવાળા અધિપતિ રેવે છે ૨૦૧

અર્થ પાતાળાકારના પાતાળાકારના અધિપતિને

૧૫૧૧ માં કર્તા બાકી ૮૭૭૦૧૦ રહ્યા તેને બાર જાંતરા
 હેતુથી બાર જાંતરાં ૨૧૬૨૧૫ ચોક્કસ બાંધ્યા બાદથી
 બાર પેટા પાતાળકળોથી પરસ્પર જાંતરુ છે તે બારે
 જાંતરામાં એક એક જાંતરામાં નાના પાતાળકળોની
 ૧૧ નવ મેલિ છે તેમાં પહેલી મેલિમાં એક જાંતરામાં
 ૧૧ હુ પાતાળકળો છે તે કળોએ એ બાજ ને પછ

પાતાળકળોની સ્થાપના

હેતુ ૨૧૫૦૦૦ ચોક્કસ રૂપ્યા છે તેથી (૨૧૬૨૧૫ માંથી
 ૨૧૫ ૦૦ બાકી કરતાં) એવ ૪૨૬૫ ચોક્કસ રહ્યા, તેટલા
 ચોક્કસ તે કળોની ટીકીએ થાક્યા છે. આ પ્રમાણે પહેલી

જાને-જીભ

કહુપાપણા હવે પાતાળ કમળી

જાણત જાણશે

કનુદણીના એવાંથી સહિત

પુનુપ-પૂર્વે કહેલા

કવિજાનકા એવા જાન એવા

તેવ તેવ-તે તે

પમેસેસુ રજાનોમાં

જાણી-જીભ નાન પાતાળકમળી જાત કમળ, જા
 ઈ: જોવાથી (૭૮૮૪) તે તે કમળી પૂર્વે કહેલા જા મિત્ર
 જાણત જાણતા એવા જામના પ્રમાણુવત્ય તે તે સંજોગો
 વિષે છે. ૬-૨ *

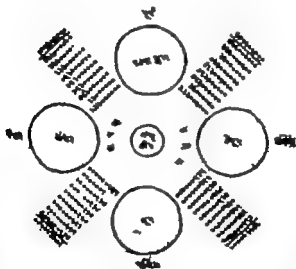
વિવેચન.—જા મિત્ર પાતાળ કમળીના જા જાત
 રાને વિષે જીભ નાન પાતાળ કમળી જાણેલા છે તે જાણતા
 કમળીની જા જાત જાત કમળ જાણશે જોવાથી છે જા નાન
 પાતાળ કમળી જાને જાને મિત્ર પાતાળકમળીના એવા જા
 નેટલા છે તેથી જા હવે પાતાળકમળીની કીરી હવે જોવા
 જાણી છે નીચ જાને જાણે છે જોવા પડેલા છે હવે
 જોવા પ્રમાણુવત્ય-પ્રમાણુવત્ય પડેલા છે જાને હવે જોવા
 હવે જોવા પૂર્ણીમાં જોવા છે

જાણી જા પ્રમાણુવત્ય પ્રમાણુવત્ય છે નહીં હવે જોવાના
 વિસ્તારવાથી પ્રમાણુવત્ય છે તેનો પરિધિ જાણે તે
 જા રીતે-પાતાળ કમળીની જાણેલા જાણુવત્યને વિષે
 પ્રમાણુવત્ય જાણીવત્ય જોવા જાણ જોવાના જે જા
 ને નેવે હવે જોવાનો છે તેનો જા કીરીને ત્યાર
 જા *

જા, તેને કીરી જાણુવત્ય ૮૪૧ • • • •
 જા વંદ જાણુવત્ય જાણુવત્ય ૬૧૭ ૬ જાણે તેથી જા
 વિષયના જા પાતાળકમળીના મુજોબ ૪ જોવા

ફિલ્મ બાદ કરતાં બાકી ૮૭૭૦૧૦ રૂબા તેને બાદ કરતાં
 દેખી બારે બાગવાં ૨૧૬૨૧૫ ચોજન બાબા બાદક
 બે ધોલ પાલનકરોણી પરપર કરતાં છે. તે બારે
 કરતાંના એક એક કરતાંના નાના પાલનકરોણી
 ના નવ મેલિ છે તેમાં પહેલી મેલિમાં એક કરતાંના
 ૧૧૫ લુ પાલનકરોણી છે તે કરોણીને બે લાખ ને પદર

પાલનકરોણીની રચના

કરતાં ૨૧૫૦૦૦ ચોજન રૂબા છે તેથી (૨૧૬૨૧૫ માંથી
 ૨૧૫૦૦૦ બાદ કરતાં) થી ૧૨૧૫ ચોજન રૂબા, તેટલા
 ચોજન તે કરોણીની કીટીને થાય છે. બા પ્રમાણે પહેલી

પશ્ચિમ (મલ્લિ) માં ૨૧૪ કળાઓ છે બીજી પશ્ચિમમાં ૨૧૬
ત્રીજીમાં ૨૧૭, એમ એક એક એક કળા વધારવાં નવમી
પશ્ચિમમાં ૨૨૩ કળાઓ હોય છે, કેમકે દરેક પશ્ચિમમાં
ઉપરોક્ત દશ્યુ સમુદાયની પસિધિમાં વૃદ્ધિ થતી હોવાથી એક
એક કળા વધે છે, તેનો સમ્બંધેષ થાય છે જ્યાં રીતે એક
જાંતરવાની નવે પશ્ચિમના કુલ કળાઓ ૧૬૭૧ થાય છે એજ
રીતે ચારે જાંતરના યત્રીને ૭૮૮૪ હજુ પાયાજાકળા હોય
છે ૧-૨૦૦

હવે પાતાળજગતના અધિપતિ રેવેના નામ વિશે
કહે છે —

હાલો અ મહાહાલો, વેલ જપમજલે અ થડિમુ મુરા
પસિઓવમાડિલો તહ, સેસેમુ મુરા વયહામિ ૪-૨૦૧

હાલો-હાલ રેવ

મહાહાલો-મહાપ્રભ રેવ

વેલ ન પલ ન રેવ

જપમજ-પ્રજાજન રેવ

થડિમુ-ચાર જાંતરના

પસિઓવમાડિલો-પસિઓવમાડિલો

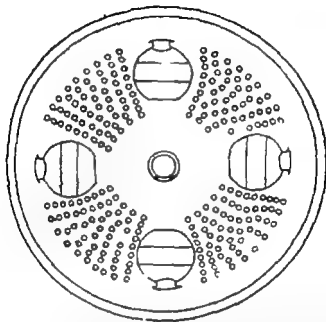
અનુપ્રજા

સેસેમુ-જાંતરના (હજુ) જાંતરના

વયહામિ-વેળાની અર્ધ અનુપ્રજા

અર્થ — ચાર મીટા પાતાળજગતના અનુક્રમે કાળ અને
મહાકાળ, વેલ જ અને પ્રજાજન એ નામના પાચોપમના
આનુષંગિકા અધિપતિ રેવો છે તથા જાંતરના હજુ કળાઓના
તથા અર્ધ આનુષંગિકા એકલે અર્ધ પાચોપમના આનુષંગિકા
અધિપતિ રેવો છે ૨૦૧

૨૧ પાતાળજગતોમાં પણ વિશેષની સ્થિતિ એ
આપાજે કહે છે —

સત્ય સમુદર્શી બાર દિશાએ આવેલા અર પાત્રજ ફગેલા
તથા અપતરણા આવેલા સુખ પાત્રજ ફગેલા.

૫ ૧૫૮ ચા. ૨

તથા ઉપર એક યોજનનો ત્રીજો ભાગ (૩૩૩૩૩) હેમ
 છે અને હવે કળીયોનો એક એક ભાગ ચણુ સો ને તેથી
 યોજન તથા ઉપર એક યોજનનો ત્રીજો ભાગ (૩૩૩૩)
 હેમ છે આ પ્રમાણે તે કળીયોના બે ભાગમાં એટલે અર્ધ-
 ભાગ અને અર્ધભાગમાં અર્ધભાગ આસની જેમ બીજા બીજા
 ચણુ ઉપર ચણુઓ એટલે કોઈક ચણુઓ નવ ઉપર
 થાય છે અને તે ચરચર હોવા થાય છે એના કળિ હોવા
 પામે છે એટલે જનકને છે - સર્વાત્ જેમ અર્ધભાગના
 ઉપરમાં આસનાનું બીજા ચણુ સાથે મળીને જનકગાદ કરે
 છે, તેમ જાણી જાને ભાગમાં એક કળીયોને વિરે મેં પાર
 તથા પ્રમાણે જનકનો સ્વભાવ હોવાથી એકી વખતે સર્વ
 કળીયોના કુળમાં જનકગાદ કરે છે અને જ્યારે જ્યારે
 ચણુના કોમળથી જન વૃદ્ધિ પામે છે-હજારે છે ત્યારે ત્યારે
 ૧૬ ૦૦ યોજન ઉપરાંત મેં ગાદી બેઠી (વાચા રક્ષા મં
 જ્યુઆ પ્રમાણે) વેદની વૃદ્ધિ થાય છે જ્યારે સજા તે
 ચણુઓ સ્વભાવને પામે છે ત્યારે જન ચણુ કળીયોમાં પેલી
 બાય ॥ તેથી વધેલી વેદની કળિ થાય છે. ૨૦૨-૨૩

વેદ ૫૧ દેવોની કીર્તિ કરે છે—

આવાસસદિદુસચરિ-સદસા નામાણુ મન્તુવરિભાદિ;
 વેદ ૫૧ વિ કમસો, ચર્ચિત્તરણાણુ તે સન્ને. ૧૦-૨૦૪

નામાણુ-ને તાત્પર્ય

ચર્ચિ-વા

કુર્ચા-જાહેર

નામાણુ-કુર્ચા

મન્તુવરિભાદિ-મન્તુ ૬૧ અને
 નામા

વેદ-વેદને (તથા અર્ચને)

ચર્ચિ-વા

ચર્ચિ-વા ૬૫-એક વાચ
 મુખિતે અને

અર્થ—મેં તાળીયા હજાર, સાકં હજાર અને નહેતેર
હજાર નામકુમાર દેવતાઓ અત્યંત મંથની, ઉપસ્થી અને
વ્યક્તિ વેદને ખાસ કરી છે શાકી રાજે છે અર્થ મળીને
તે દેવતાઓ એક હાથ ને સુમિતેર હજાર યાવ છે
૧૦-૨ ૪

વિવેચન—જ્યોત્ષીયને વિષે પ્રવેશ કરી મંથ વેદને
મંથન દેવતાઓ ખાલી રાજે છે—અટકાવે છે એટલે
જ્યોત્ષીયમાં પસવા દેવા નથી, ૧૦૦ દેવતાઓ ઉપસ્થી
દેવે એટલે હવ્યકુમારની કિષ્કા ઉપર મેં કોય સુધી વેદ
જાવે છે તેથી અધિક જતી વેદને અટકાવે છે, અને
કર ૧૦ દેવતાઓ અહાસ્થી વેદને એટલે પાતક્ષિત્તમાં
પ્રવેશ કરી વેદને નિષાર છે—અટકાવે છે વેદને ખાલી
પાવે છે અથવા જમતી શકે છે આટલે વેદખર દેવો કહેવાય
કે તેઓ નામકુમાર અતિના સુવત્પતિ દેવો છે કુલ ૧૭૫૦૦૦
દેવો છે ૧૦-૨ ૪

હવે વેદખર દેવોના નિવાસના ચર્ચોત્કુ સ્વરૂપ તથા
તે દેવોના અધિષ્ઠિતિ દેવોના નામ વિગેરે તથા આશાવદે
મેં છે

અથાક્ષસહસ્ત્રેહિ, પુન્વેસાધ્યાઘ્નિહિસિવિહિસિ લવણે;
વેદખરાણુવેદ—ખરશાઘ્નુ ગિરિસુ વાસા. ૧૧-૨૦૫
ગ્રેષ્મો દમમાસે, સંજે દમસોમ નામિ દિસિ સેષે;
ગ્રેષ્મો સિવદેવો, સંજે અ મણેસિસો રાયા ૧૨-૨૦૬
હકોદિ વિન્ધુપત્રે, ઠેલાસ રૂપુપદે વિદિસિ સેષે;
હકોદિશુ હદમણે, ઠેલાસ રૂપુપદે સામી ૧૩-૨૦૭

તથા ઉપર એક યોજનનો ત્રીજો ભાગ (૩૩૩૩૩) હેમ
 છે અને હવે ક્યોનો એક એક ભાગ પણ એ ને તેથી
 યોજન તથા ઉપર એક યોજનનો ત્રીજો ભાગ (૩૩૩૩)
 હેમ છે આ પ્રમાણે તે ક્યોના મિ ભાગમાં એટલે અધ-
 ભાગ અને અધભાગમાં મનુષ્યના શાસની હેમ બીજા બીજા
 ક્યો ઉપર વાસુકો એટલે ક્યોનારિક વાસુકો નવ ઉપર
 વાસ છે અને તે ખરખર એવા વાસ છે એના ક્યોને હેમ
 પામે છે એટલે અધભાગ છે - સર્વાત્ર હેમ મનુષ્યના
 ઉપરમાં શાસનવાળુ બીજા વાસુ ક્યો મળીને અગત્યવાટ કરે
 છે તેમ જાણી અને ભાગમાં એક ક્યોનારને વિરે મે વાસ
 તથા પ્રમાણે। અગત્યનો સ્વભાવ હોવાથી એની વચ્ચે કરે
 ક્યોના વાસુકો અગત્યવાટ કરે છે અને અધારે અધારે
 વાસુના ક્યોનાથી જગ વૃદ્ધિ પામે છે-હવે હ ત્યારે ત્યારે
 ૧૬૦ યોજન ઉપરના મે શાક એટલી (વાયા ૨૬૭ મં
 જાણના પ્રમાણે) વેદની વૃદ્ધિ થાય છે અધારે પાછા તે
 વાસુકો સ્વભાવને પામે છે ત્યારે જગ જગ ક્યોનાર પેલી
 અધ છે તેથી વધેલી વેદની ક્યોને થાય છે ૨૦૨-૨૩

વેદપર દેવોની ક્યોનાર છે-

ધાયાસસદિકુસવરિ-સદસા નામાણુ મન્નુવરિનાદિ;	
વેદ પર તિ કમસો, અર્ધકરણાણુ તે સખે. ૧૦-૨૦૪	
નામાણુ-ને તાણા	મન્નુવરિનાદિ-નાર ઉપર અને
અર્ધ-વા	વેદ-વેદને (તપત્ત અર્ધને)
કુસવરિ-અધારે	પરિ-પરિ છે
નામાણુ-કુમારે	અર્ધકરણુ વૃદ્ધ-એક વાસ
	મુખેને અધ

અર્થ—મે તાળીયા હબાર, યાદ હબાર અને જ્યોતેર
અને નાનકુમાર દેવતાઓ જાતકથી અધ્યની, ઉપસ્તી અને
અન્ય વેદને ખાસ કરી છે શાસ્ત્ર રાજે છે. અર્થ મળીને
તે દેવતાઓ એક લાખ ને સુધીતેર હબાર યાવ છે
૧૫-૨૦૪

વિવેચન—જ જુદીપને વિષે પ્રવેશ કરતી અધ્ય વેદને
૧૫૦૦૦ દેવતાઓ ધારી રાજે છે—જટકાવે છે એટલે
જુદીપમાં યજ્ઞવા દેવા નથી, ૧૦૦૦૦ દેવતાઓ ઉપસ્તી
વેદને એટલે લગણુપુત્રની ક્રિયા ઉપર મેં કાલ સુધી વેદ
અથવા તે છે તેથી અધિક જતી વેદને જટકાવે છે; અને
૭૧૦૦ દેવતાઓ જટકાવતી વેદને એટલે પાવક્રિયામાં
પ્રવેશ કરતી વેદને નિચારે છે—જટકાવે છે વેદને ધારી
રાજે છે અથવા વધતી શકે છે આરે વેદાંધર દેવા કહેવાય
છે તેઓ નાનકુમાર અતિના સુખપતિ દેવો છે કુલ ૧૭૪૦૦૦
રહે છે ૧-૨-૪

હવે વેદાંધર દેવિના નિવાસના પર્વતોત્તુ સ્વરૂપ તથા
તે દેવોના અધિકારિ દેવોના નામ વિગેરે ત્રણ ગ્રાંથાવલે
મે છે

પ્રજ્ઞાતસહસ્ત્રેષુ, પુન્વેસાણાઠ્ઠિસિવિદિસિ લવણે;
જિમરાણુવેત-પરરાઠ્ઠુ ઝિરિમુ વાસા. ૧૧-૨૦૫
પ્રમે દમમાસે, સંખે દમસીમ નામિ દિસિ સેલે;
પ્રમે સિવદેવા, સંખે અ મણોસિસો રાયા ૧૨-૨૦૬
કેડિ વિજ્ઞાપની, કેલાસ રૂપુપદે વિદિસિ સેસે;
કોડમુ કદમબો, કેલાસ રૂપુપદે સામી ૧૩-૨૦૭

તથા ઉપર એક યોજનનો ત્રીજો ભાગ (૩૩૩૩૩) રેખ
 ૧૧ અને હવે કળીયોનો એક એક ભાગ તથા સો ને તેથી
 યોજન તથા ઉપર એક યોજનનો ત્રીજો ભાગ (૩૩૩૩)
 રેખ છે આ પ્રમાણે તે કળીયોના બે ભાગમાં એટલે બધા
 ભાગ અને અષ્ટભાગમાં મનુષ્યના શ્વાસની રેખ બીજી બીજી
 હવે ઉપર વાયુઓ એટલે બોહરિક વાયુઓ તથા ઉપર
 રેખ છે અને તે અસર રેખા થાય છે રેખા હવે રેખ
 પામે છે એટલે જગતમાં છે - સુર્યાત્ રેખ મનુષ્યની
 ઉપરમાં શ્વાસવાયુ બીજી વાયુ સાથે મળીને જગતમાં રે
 છે તેમ જગતી જન્મે ભાગમાં એક કળીયોને વિરે બે વાર
 તથા પ્રમાણે કળીયોનો સ્વભાવ હોવાથી એની રજાને સર્વ
 કળીયોના કુળો જગતમાં રે છે અને જ્યારે જ્યારે
 વાયુના કોષમાં જળ વૃદ્ધિ પામે છે-હવે ક ત્યારે ત્યારે
 ૧૬ યોજન ઉપરના બે ભાગ એટલી (વાયુ રજા ૪
 જગતમાં પ્રમાણે) વેદની વૃદ્ધિ થાય છે જ્યારે રજા તે
 વાયુઓ સ્વભાવને પામે છે ત્યારે જળ પથ્થ કળીયોમાં પેલી
 જગત છે તેમ વેદની વેદની હવે થાય છે ૨૦૨-૨૩

વલ્લભ રેખાની હરિત રહે છે.—

ભાયાલસદિદુસયરિ—સદસા નામાણ મન્નુપરિભાષિ;
 વેલ ખરતિ કમસો, ચરિત્તરેસગ્નુ તે સન્વે. ૧૦-૨૦૪

જાણવ-ને નાવ. જ

ચરિ-ચાલ

કુર્ચ - જોડો

તપાવ-ન કુર્ચો

મન્નુપરિભાષિ—જાણવ અને
 જાણ

રેલ-રેલને (વળા પળાને)

પરિ-પાસે છે

ચરિત્તરેસગ્નુ—એક વાળ
 મુખિએ હવે

જર્જ—મેં તાળીયા હંબર, સાઠ હંબર અને બહેતિર
હંબર નામકુમાર જેવાઓ બહુકેમી મધ્યની, ઉપરની અને
મધ્યની વેહને ખાણુ કરે છે પોતી રાજે છે સર્વ મગીને
રે જેવાઓ એક લાખ ને સુમીતેર હંબર યામ છે
૧૦-૨ ૪

નિવેશન—જળુદીપને વિષે પ્રવેશ મળી મધ્ય વેહને
૧૦૦૦ જેવાઓ ખારી રાજે છે—બટાકાવે છે એટલે
જળુદીપમાં પસવા હોવા નથી ૧૦૦૦૦ જેવાઓ ઉપરની
પાને એટલે લગણુપટ્ટાની કિંમત ઉપર થે કેટલ મુખી વેહ
મધ્ય રે છે તેથી અધિક જતી વેહને બટાકાવે છે, અને
૭૨ જેવાઓ મહાસી વેહને એટલે ખાતરીજ હમાં
પ્રવેશ મળી વેહને નિચારે છે—બટાકાવે છે વેહને ખારી
રાજે છે અથવા વધતી રાજે છે આરે વેહખર રેવો કહેવાય
રે તેઓ નામકુમાર બહિષા સુવલપતિ રેવો છે કુલ ૧૭૪૦૦૦
રેવો છે ૧૦-૨ ૪

હરે વેહખર રેવોના નિવાસના પર્વતેષુ સ્વરૂપ તથા
રે રેવોના અધિપતિ રેવોના નામ વિગેરે મધ્ય ગ્રામાવધે
એ છે.

મન્યસસહસ્રસેદિ, પુન્વેસાણુઠ્ઠિસિચિદિસિ લખણે;
વેહખરાણુવેહ—ખરણુણુ ગિરિસુ વાસા. ૧૧-૨૦૫
રેવોનો હમમાસે, સ ખે હમસીમ નામિ દિસિ સેલે;
રેવોનો સિવહેવો, સખો અ મણોસિલે રાયા. ૧૨-૨૦૬
રેવોનો વિન્સુપમી, કેસાસ રૂણુપહે બિદિસિ સેલે;
રેવોનો હદમણો, કેસાસ રૂણુપહે સામી ૧૩-૨૦૭

મુનેશ્વર્ય-મુન અને મહા
 નાદિ
 વિદિ નિર્દિશ-વિદ્યા અને વિદિશામ
 હનુ-હનુ જનુદયા
 વેદધર-વેદધર (શાસ્ત્રોના)
 શાસ્ત્રો-શાસ્ત્ર પર્વત કંપર
 સ્વસ્થાસ-સ્વસ્થાસ ૨૫૭ કંપર
 શ ને-શ ન પર્વત કંપર
 શક્તીમનામિ-શક્તીમ નામના
 ૧૫૮ કંપર
 શિવ ક્ષેત્ર-શિવાના પર્વત કંપર
 શ્લોક-શ્લોક પર્વત કંપર
 વિશ્વપ્રભ-વિશ્વપ્રભ પર્વત કંપર
 શેવાસ-શેવાસ પર્વત કંપર
 શુભ પ્ર-શુભપ્રભ ૧૫૮ કંપર
 નિર્વિદ્ય-નિર્વિદ્યાના પર્વત કંપર

અણુવેદધર શાસ્ત્ર-અણુવેદધર
 શાસ્ત્રોના

નિરિશુ-નિર્વિદ્ય કંપર
 શાસ્ત્ર-શાસ્ત્રો (શાસ્ત્રો)
 શે વૈદ્ય-શાસ્ત્ર નામે શે
 શિવેશ-શિવેશ
 શક્તિ-શક્તિ ને
 શ્લોક-શ્લોક ને
 શાસ્ત્ર-શાસ્ત્ર, અભિર્ચિત
 શ્લોક-શ્લોક નામે શે
 શેવાસ-શેવાસ નામે શે
 શેવાસ-શેવાસ નામે શે
 શુભપ્રભ-શુભપ્રભ નામે શે
 શામી-શામી અભિર્ચિત

સ્મર્ય-શુભપ્રભ મુર્તિ શિવેશ શાસ્ત્રોના તથા
 શાસ્ત્રોના શિવેશ નિર્વિદ્યાના શિવાશીસ હનુ વેદધર
 જનુદયા તથા શે પર્વતોને વિદેશ શુભપ્રભ શેવાસ શાસ્ત્રોના
 શાસ્ત્રોના શાસ્ત્રોના શે મુર્તિ શિવાશીસ શેવાસ,
 શ્લોક શક્તિ અને શક્તીમ નામના પર્વતો છે તેના
 શેવાસ, શિવેશ, શક્તિ અને શક્તીમ નામના શામી છે
 નિર્વિદ્યાના શ્લોક, વિશ્વપ્રભ, શેવાસ અને શુભપ્રભ નામે
 પર્વતો છે તેના શ્લોક, શેવાસ, શેવાસ અને શુભપ્રભ નામે
 શામી અણુવેદધર ૧૧ સી ૧૩-૧૫ થી ૧૭૩

વિવેચન—જનૂલીયની જનૂલીયી લગણ સમુદમાં
 જાણિય જારે વિદ્યાઓમાં ૪૨ કલ્પર યોજન જઈએ ત્યારે
 તે વેદધર દેવોના અધિપતિઓના જાર પર્વતો આવેલા
 છે તે પર્વતો ઉપર તે દેવોના આવાસો છે પૂર્વમાં મોસ્તુપ
 પર્વત ઉપર મોસ્તુપ નામે દેવનો આવાસ છે એ પ્રમાણે
 દક્ષિણ દિશામાં કલ્પાશ્વ પર્વત ઉપર સિંહદેવનો, પશ્ચિમ
 દિશામાં કાળ પર્વત ઉપર કાળ દેવનો તથા ઉત્તર દિશામાં
 કાશીય પર્વત ઉપર મન સિંહ નામના અધિપતિ દેવનો
 અવસથ છે હવે જાર વિદિયાઓમાં પણ ૪૨ કલ્પર યોજન
 કેન્દ્રવેદધર દેવોના અધિપતિઓના અવસથો છે ઈંદ્રાન
 કુમાર ઈંદ્રેદિઃ પર્વત ઉપર ઈંદ્રેદિઃ દેવનો, અગ્નિ કુમારમાં
 વિદ્યુત્પત્ત પર્વત ઉપર હર્દિમ દેવનો, નેત્રલ્પમાં કૈલાસ પર્વત
 ઉપર કૈલાસ દેવનો અને વાયવ્યમાં અધ્યુષ્મલ પર્વત ઉપર
 અધ્યુષ્મલ દેવનો આવાસ આવેલો છે આ વેદધર તથા
 મુવેદધર દેવો નામકુમાર અતિના છે ૧૧ થી ૧૩-૨૦૪
 થી ૨ ૭

હવે આ પર્વતોની કીર્ત્યાર્થ તથા પદોજ્જર્ઠ બતાવશે
 તે છે—

૧એ ગિરિણી સન્ને જાવીસદિઆ બ હસસયા યદે,
 ઉસય વ્યઉવીસદિઆ,નિષ્ઠિષ્ણવા કૃતિ સિદ્ધરતસે.૨૦૮

હવસ સ્વ ઇંદ્રવીસા, ઉચ્ચતે તે સવેધ્યા સન્ને;
 યુમ કરચયદાસિહ, દિસાસુ વિદિસાસુ રચણમયા ૨૦૬

वेदों की अनुवेद पर देवोना परीतोना प्रभाषादिना न न ।

वेद प्रामिदि ने	प्रामिदि देव	पुन विचार शेव	प्रामि विचार शेव	वेदार्थ शेव	प्रामि दि	प्रामि
१. वेदार्थ	वेदार्थ	१. ११	४२४	१०११	वेदार्थार्थ	वेदार्थ
२. वेदार्थ	प्रामिदि	१. २२	४२४	१०११	वेदार्थार्थ	वेदार्थ
३. वेदार्थ	प्रामि	१०११	४२४	१०११	वेदार्थार्थ	वेदार्थ
४. वेदार्थ	प्रामि	१०११	४२४	१०११	वेदार्थार्थ	वेदार्थ
५. वेदार्थ	प्रामि	१०११	४२४	१०११	वेदार्थार्थ	वेदार्थ
६. वेदार्थ	प्रामि	१०११	४२४	१०११	वेदार्थार्थ	वेदार्थ
७. वेदार्थ	प्रामि	१०११	४२४	१०११	वेदार्थार्थ	वेदार्थ
८. वेदार्थ	प्रामि	१०११	४२४	१०११	वेदार्थार्थ	वेदार्थ
९. वेदार्थ	प्रामि	१०११	४२४	१०११	वेदार्थार्थ	वेदार्थ
१०. वेदार्थ	प्रामि	१०११	४२४	१०११	वेदार्थार्थ	वेदार्थ

આર્થ—આ માટે જાતે તો ભક્તિની જોડે જ જુદી-
પની વિદ્યા તરફ નવ શેા ને આગવોતેર યોજન અને તેજ
જોડે યોજનના પચાસુ લાખ કરીએ તેવા ચાલોડ લાખ
(૬૧૬૬૮) જળની ઉપર રેખાય છે, તથા તે જ જાતે
મધ્ય વિશાખા જોડે લગભગ સમુદ્રની ધિખા તરફની વિશાખા
નવ શેા ને ત્રેણી યોજન અને ઉપર પચાસુ જા શીયોડે
લાખ (૬૧૭૬૮) જળની ઉપર રેખાય છે ૧૬-૨૧૦

વિવેચન—આ પર્વતો લગભગ સમુદ્રમાં ૪૨ હજાર
યોજન જેટલા જાયેલા છે આટે ત્યાં જળની ઉંડાઈ ૭૫
હજાર જેટલી હે જ તે લાવવાને માટે જામલ મમા ૧૬૧
માં ત્રિશસિ કાવની રીત કહી છે તે માટે આ પ્રમાણે
વિશાસિ કાવની—જે પચાસુ હજાર યોજને લાવે છે યોજનનો
જલહરિ જાય છે તેા મેલાબીજ હજાર યોજને જેટલી ? તે
લાવવાને આ પ્રમાણે ત્રિશસિ માંકવી—૬૫૦ ૦—૭૦૦—૪૨ ૦
જાડી પહેલી અને કોઠી સચિર્માંથી હજુ વધુ લગભગ કાઠી
નાંથીએ ત્યારે ૬૫—૭૦૦—૪૨ લાખ તેમાં મંજની સચિરડે
જેટલી રાસિને કુલુવાથી ૨૬૪૦૦ જાયે, જાને તેને પહેલી
રાસિ ૬૫ વડે લાખતાં ૩૦૬૪૦૦ યોજન જાયે આટલા
યોજન પ્રમાણુ જલહરિ સમજાવવા જુદીનો બપેલાએ
જ જુદીપ તરફની વિશાખા છે તથા પચાસુ હજાર યોજને
જોડે હજાર યોજન લગભગ સમુદ્ર ઉંડા છે તેા મેલાબીજ
હજાર યોજને લગભગ સમુદ્ર જેટલો ઉંડા હેવા ? તે બહુવા
માટે ૫૫ આ પ્રમાણે વિશાસિ માંકવી—૬૫ ૦—૧૦૦૦—
૪૨ ૦ જાડી ૫૫ પહેલી અને જેટલો સચિર્માંથી વધુ

જુલૈ ૬મી થી ૬મ-૧૦૦૦-૪૨ રહે જાની મધ્ય
 સિદ્ધિ ઈસી શક્તિને સુલુવાથી ૪૨૦૦ થયા તેને મહેલી
 પદ ૬૫ નહે સામર્થ ૪૪૨૬૫ થોજનો આવે આટલી
 ઈશાં આપી પછી ઉપરની જગવુદિના ૩ ૬-૪૫ થોજન
 અને ઉપરના પ્રમાણના ૪૪૨-૧૦ થોજનનો સરવાળો
 મળ્યાં ૪૨૧-૧૬ થાય હવે તે પર્વતની ઉચ્ચાર્થ ૧૭૨૧
 થોજન છે તેમાંથી જાણ કરીએ જારિ ૬૧૬૬૬ થોજન ઉચ્ચ
 જગુલીપની વિશા તરફ જળ ઉપર પર્વતો દેખાય છે એમ
 સિદ્ધ થયું

હવે જગુલીપની એ વિશાએ (સ્થાને) જળમાં રહેલા
 ત્રિવિદ પ્રમાણ ઉપરૂર છે તે દેશએ પર્વતનો વિતર
 (પ્રમેયાર્થ) કેટલી ડોચાં તે જાણવાની રીત રહે છે —
 પ્રથમ જળમાં રહેલ ત્રિવિદ પ્રમાણ એ ઉપરૂર છે તેને
 ૬૧૬૬૬ કરવા બેટલે સરખા જાણ કરવા તેથી ઉપર ૧૦૬૫
 રહે સુલુવાથી ૪૪૩૪૫ થાય તેમાં ૩૬૬૬ થય કયા ઉમે
 થાયથી ૪૨૧ મળીને ૪૧૪૦૦ થયા થઈ ત્યાર પછી પર્વતનો
 પૂર્ણ વિસ્તાર એ ૧૦૬૫ થોજન છે તેમાંથી પર્વતના સિદ્ધ
 એ વિસ્તાર ૪૨૪ જાણ કરવાં થાય થકત રહે છે પછી
 બધી જા પ્રમાણે ત્રિશાથી મીડની-૧૭૨૧ થોજને થકત
 થોજન થો તે ૪૧૪૦૦૦ થાય છે કેટલું પ્રેરે થકત ને
 ૪૧૪૦૦૦ નહે સુલુવાથી ૪૨૬૬૬૨ આવે તેને ૧૭૨૧ નહે
 જાણવાથી મીડ ૬ થોજો ૨૪૮૧ થયા આવે (બધી થયા
 કેટલે થોજનનો ૬૫ થો સાબ જામળવે) તેને ૬૫ નહે
 લખિતાં જામળાં ૨૬૧ થોજન આવે અને થો ૧૫ થયા

રહે છે. પછી બા (૧૧૧-૧૫) બાકી બિરિનો મૂળ વિસ્તાર
 જે ૧૦૨૨ થીજન છે તેમાંથી બાકી કરીને ત્યારે ૭૬૦
 થીજન બને ૫ થીજનના બેથી જામ ફૂંક રહે છે તેથી
 ૭૬૦૬૫ થીજન પ્રમાણે બિરિનો વિસ્તાર બાકી.

હવે મધ્ય કિશાને એટલે હવણુમુદની કિશા તરફની
 કિશાને જલનો વહિ કેટલી કરી? તે બાકીના માટે ઉપર
 કહેલો જે વિરિના વિસ્તારનો બાકી (૭૬૦૬૫) તેને
 અર્ધ કરવા માટે ૭૬ ને ૬૫ વડે મુલ્યતા ૭૬૨ ૦ થાય,
 તેમાં ૮ લેખવતાં ૭૬૨૮૦ થાય પછી બા પ્રમાણે ત્રિવર્તિક
 માંથી-૬૫૦૦૦-૭૦ -૭૬૨૮૦ બાકી સરખવા કરવા માટે
 ત્રણે જાહેમાંથી અર્ધ શૂન્યો કાઢી નાખવી ત્યારે ૬૫-૭-
 ૭૬૨૮ રહે પછી વચલા બાકીને ઉચલા બાકી થાય મુલ્યતા
 ૫ ૫૬૬ થાય બા પ્રતિજ્ઞાત બાકી, તેથી પહેલી રાત્રિને
 ૫૬ ૬૫ વડે મુલ્યતા પ્રતિજ્ઞાત કરવા, તેમ કરવાથી એટલે
 કે પહેલી રાત્રિ ૬૫ વડે મુલ્યતાથી ૬૦૨૫ થાય બા બાકી
 વડે ઉપરના ૫ ૫૬૬ બાકી બાકી. ત્યારે જામમાં ૫
 થીજન આવે છે અને યોગ ૫૪૭૧ રહે છે તેને ૬૫ વડે
 જામમાંથી જામમાં ૫૪ કરવા આવે છે બાકી ૫૬ ૫૬ છે
 તે અર્ધ ઉપરનાં હોવાથી બેક બાકી બાકી ૫૪ માં ઉપરનાથી
 ૫૮ કરવા થાય છે, તેથી મધ્ય કિશાને થીજન ૫ બને
 કરવા ૫૮ એટલે વધારે બજવહિ છે બા બજવહિને
 (૫-૬૬ ને) ૬૧૬-૬૬ માંથી બાકી કરતાં બાકી ૬૧૬-૬૬
 રહે છે. બાકી હવણુમુદની કિશા તરફ જલ ઉપર રહેલા
 (રેખાવા) ત્રિવિ પ્રમાણ સિદ્ધ મહુ

તે બાદે પર્વતનો મૂળ વિસ્તાર એ ૧૨૨ ચોજન છે તેનો પરિધિ ૩૨૩૨ ચોજન થાય છે અને શિખર ઉપરનો વિસ્તાર ૪૨૪ ચોજન છે તેનો પરિધિ ૧૩૪૧ ચોજન થાય છે

વધા તે બાદે પર્વતોત્તર પરસ્પર અંતર ૭૨૧૧૪ ચોજન અને બેઠા ચોજનના બાદે સાગર સ્તરીએ તંબા કે સાગર સેટક છે તે અવધાનો ઉપાય આ પ્રમાણે.—જ જૂઠીચની જમણીથી ૪૨૫૧૧ ચોજન હવણ સમુદ્રમાં જઈએ ત્યારે તે મેઝાએ પર્વતના વિશ્વકનો મંચ સાગર છે ત્યાં હવણ સમુદ્રનો કુલ વિશ્વક ૧૮૫૦૨૨ ચોજન છે હાજ ચોજનનો જ જૂઠીચ અને બને બાણુ ૪૨૫૧૧ હવણ સમુદ્રના, તેને જમણા મેઝા ૮૧૦૨૨ ચોજન કુલ ૧૮૫૦૨૨ ચોજન. તેનો પરિધિ ૪૬૧૦૧૨ ત્યારે ૫૮૫૦૬૧ ચોજન થાય છે તેમાંથી બાદે પર્વતોનો તે સ્થાને ૧૨૨ ચોજન વિશ્વક છે તેને બાદ કર્યો મેઝા ૮૧૦૨૨ ચોજન થાય છે તે બાદ મેઝાથી ૫૭૫૬૧૫ ચોજન રહે છે તેને બાદે સાગરથી સાગરમાં ૭૨૧૧૪ ચોજન આવે છે બાદે શેષ કે રહે છે તેના બાદે સાગર મેઝા બાદે બાદે શુણ્ણ ૨૪ થાય, તેને બાદે સાગરમાં આવે છે તેથી બાદે સાગર મેઝા સાગર અંતર ૨૫ થાય તેટલું બાદે બેઠા પર્વતથી બીજા પર્વતને અંતર ૧૧-૨૧૦

હવે એ માથાપડે અવધીયા રહે છે—

કિમવતતા વિહિસી—સાણામવાસુ વૃહિસુ દાદાસુ,
સમ સમ અવતરદીવા, પદમવૃહિસુ મ જમહમી ૧૭-૨૧૧

એમણુતિસમેદિ તમે, સયસમવુડહી અ છમુ અઉકેમુ,
અણુરુણમર્મ અ તરિ, અ તરસમવિત્તર સખે. ૧૮-૨૧

દિમવતતા—દિમવત પર્વતના
અન્તથી

ચિંતિ-ચિંતિમાં

ઈશાનુખેન દુ-ઈશાન અ ઈમાં
દેહો

અરુણવુડ—એ સો ચેનનની
અરુણુ-અરુણેમાં રૂદિ

અનુમ-અનુમ પારપર

અરુણુ ઈશાનુ—આર ઈશાને ઉત્તર
અમ અર-અત અત

અતરણીયા—અન્ત દોષે

પરપ અરુણ—પરપ અનુમ,
પરેશ અર

અર્ચ અતિ-અતીથી, અત-
અર્ચ

અતર અમ-અતર અમ

અર્થ —દિમવત પર્વતના અન્તે ઈશાનથી ઈશાન
અર્થે આર ચિંતિમાં આર ઈશાને નીચેથી છે તેથી ઈશા
ઉપર આવ સાત અતરણીયા છે તેમાં પ્રથમ અનુમ
અતીથી અર્થે ચેનન છે છે ત્યાર પછી ૭ અનુમ
સો સો ચેનન અનુમિ અમરના એટલું અતીથી અતર
છે તેટલું પારપર અતર છે તેમજ એટલું અર્ચ છે
તેટલો અવનો નિસ્વાર છે ૧૭-૧૮-૨૧૧-૨૧૨

વિવેચન—દિમવત પર્વતના પૂર્વ પશ્ચિમના અન્તે
ઈશાની ઉપર ઈશાન અર્થે ઈશાને નીચેથી છે તે ઈશાને
ચિંતિમાં અર્થે છે તે ઈશાન આદિક ચિંતિમાં અર્થે
આર ઈશાને ઉપર આવ સાત અતરણીયા છે એટલે આર
૬૬ ઉપર કુલ ૨૮ અતરણીયા આવેલા છે તે આર
ઈશાન અર્થે એટલું અનુમ છે એટલે ઉપર ૬૬નો પ્રથમ
એક એક અતરણીય અતીથી અર્થે સો ચેનન દર છે

ત્યાર પછીના કા ચતુષ્કને જિરે સો સો ચોક્કસની વૃદ્ધિ
 હતી એટલે બીજી ચતુષ્ક જગતીથી ૪ = ચોક્કસ હોટે છે
 એ ચતુષ્ક તેથી ૧૦૦ ચોક્કસ હોટું છે એ પ્રમાણે
 ચતુષ્ક નક્કો ચોક્કસ હોટું છે એજ પ્રમાણે કીરના
 પસરના આંતરમાં પણ હવેક ચતુષ્કે સો સો ચોક્કસની
 વૃદ્ધિ હતી. ક્યો સર્વ કીરના આંતર એટલા જ નિસ્વાર-
 વના છે. એટલે જગતી અને કીરના આંતરમાં, પસર
 કીરના આંતરમાં અને કીરના નિસ્વારમાં પહેલા ચતુષ્કને
 આશીને યજ્ઞ સો ચોક્કસનું પ્રમાણ, બીજા ચતુષ્કને આશીને
 ચાર સો ચોક્કસ, ત્રીજા ચતુષ્કને આશીને પાંચ સો ચોક્કસ,
 એ રીતે સો સો ચોક્કસની વૃદ્ધિ કરવાથી સાતમા ચતુષ્કને
 આશીને નવ સો ચોક્કસનું પ્રમાણ બાવનું એટલે સાતમું
 ચતુષ્ક જગતીથી ૬૦૦ ચોક્કસ હોટે છે છતાં ચતુષ્કથી પણ
 ન સો ચોક્કસ હોટે છે તેમજ તેના નિસ્વાર પણ નવ સો
 ચોક્કસ હોટે છે ૧૭-૧૮-૨૧૧-૨૧૨

હવે તે અતરદીપી જળ ઉપર ડેટલા ઉઠ્યા છે તે
 મણે છે—

મમજઉક્કચ્ય બહિ, અડ્ઢાઠઅન્નેઅણે, અ વીસ સહ,
 મમરિસવુર્ધિ પરચો, મબ્જહિસિ સન્નિઠાસદુમ ૧૯-૨૧૩

મમજઉક્ક-પ્રથમ ચતુષ્ક
 અડ્ઢાઠ-૬૩
 અન્નેઅણે-અણી
 અ વીસ-૧૦

મમરિ-મિતેર
 મબ્જહિ-૬૬
 સન્નિઠા-અણ
 મબ્જહિસિ-૫૫ ત્રિઠા ૮૨૩
 સદુમ ૮૨૪

અર્થ—પહેલા બાર કીધાં હંચણુ એટલે ૪૪
 હપર પ્રાપ્તિવણુ ૪ જુદીયની દિશાએ બહી યોજન બે
 વીસ લાખ એટલે એક યોજનના ૬૪ લાખ કરીએ તે
 ૪૦ લાખ છે, તથા ત્યાર પછીના ૬૪૬ ચતુષ્કોને ત્રિે સૂક-
 વૃત્તિએ કરીએ ૫ લાક્ષુખ્યા સીતેર સીતેર લાગતી રૂઢિ
 લાક્ષુબી તથા મધ્ય દિશાને ત્રિે લવણુદિશા વચ્ચેની દિશાએ
 મધ્યે કીધે એ કોણ ૪ લગ ૬૪૪ પ્રાપ્તિ ૭ કીધે
 રેખાક તેવા છે ૧૬-૨૧૩

વિવેચન.—આ હંચણુ લાક્ષુબીને હપર બધાં
 છે—પૂર્વની એમ ત્રિપાત્રિ મંદવી, તે આ પ્રમાણે—
 ૬૫૦૦૫-૭ ૭-૬ બહી પહેલી અને કોટ્ટી રાસિમાંથી
 બધે શૂન્ય કાઢી નાખવી, તથા પહેલી અને કોટ્ટી
 રાસિમાંથી પણ એક એક શૂન્ય કાઢી નાખવી તેથી—
 ૬૫-૩૦-૬ આ રીતે લણુ રાસિ થઈ પછી મધ્ય રાસિરે
 કોટ્ટી રાસિને શુદ્ધાકર કર્યાં ૪૨૦ થયા તેને પહેલી
 રાસિ (૬૫) વડે લાગતાં લાગ્યાં ૪ યોજન બારે છે,
 રોગ ૪ વધે છે તેથી યોજન ૪૬૪ બાદથી લવણુદિશાની
 ત્રિપાત્રિ બળવૃદ્ધિ છે તેટું બધાં કરવાથી યોજન ૨૬૪
 બાદથી બહાણી એટલે ૪ જુદીય વચ્ચેની દિશામાં થો છે
 એટલે ત્યાં એ યોજન ને વીસ લાખ એટલે ૪૦ લાખ છે
 એ પ્રમાણે ૪ જુદીય વચ્ચે ૫ લાક્ષુખ્યા ૭૦ લાખની અને
 લવણુદિશા વચ્ચે ૧૪ લાખની ૬૪૬ કીધે બદલવૃદ્ધિ
 થાય છે અને લવણુદિશા વચ્ચે એ બાકી બધા કીધે ૪૪
 હપર રેખાક છે તેથી તેટું ૪૪ નીચે પ્રમાણે સમજવું.—

३३

अवस्थापन व्यय	१	२	३	४	५	६	७
निर्माण व्यय	३००	४००	५००	६०	७००	८००	९००
वर्षादि व्यय	६४६	१२१४	१५८१	१८४७	२११३	२४२४	२८०५
वर्षादि व्यय	४३६	५३६	७३६	८३६	९३६	१०३६	११३६
वर्षादि व्यय	२३६	४३६	६३६	८३६	१०३६	१२३६	१४३६
वर्षादि व्यय	२३६	४३६	६३६	८३६	१०३६	१२३६	१४३६
वर्षादि व्यय	२३६	४३६	६३६	८३६	१०३६	१२३६	१४३६
वर्षादि व्यय	२३६	४३६	६३६	८३६	१०३६	१२३६	१४३६

હવે તે જતરાશીપોનાં નામ કહે છે —

સન્વે સવેન્નિતા, પદમપ્પહિલ્લમ્મિ તેસિ નામાર્થઃ
એન્નોક્કમ આભાસિમ્મ, વેત્તાણિમ્મ એવ સમ્મુદ્ધે ૨૦-૨૧

હવેન્નિતા-વેદિકા શબ્દ ૧

તેજ-નેમ્મ

નામ્મ-નામ

એન્નોક્કમ-એન્નો

આભાસિમ્મ-આભાસિ

વેત્તાણિમ્મ-વેદિકા

એન્નિત્તે

સમ્મુદ્ધે-સમુદ્ધિ

અર્થ — સર્વ જતરાશીપો વેદિકા અને જાનક્યે
શોભિત છે એમ જાણવું પડેલા સમુદ્ધમાં તેમનાં નવે
ઈંદ્રિયાવિકલ્પી બારણીને આ પ્રમાણે છે—ઈંદ્રિયાનમાં એકેવ
૧, અગ્નિ જ્વાળામાં આભાસિ ૨, નૈર્ઘંત્ય જ્વાળામાં વેદિકા
૩ અને વાયવ્ય જ્વાળામાં સમુદ્ધિ ૪. ૨૦-૨૧૪

બીજાચ્છેદ્ધે હપમચ-એસકુસિપુન્વહણ્ણુભાણેઃ
આયસમિદમ્મચ્છો-એપુન્વમુહા સત્તઅગ્નિમ્મ. ૨૧-૨૧૫

નવ ચ્છેદ્ધે-બીજ સમુદ્ધમાં

ચ્છેદ્ધિ-ચ્છેદ્ધિ

પુન્વ-પૂર્વ

આયસચ્છો-અગ્નિ નામવચ્છો

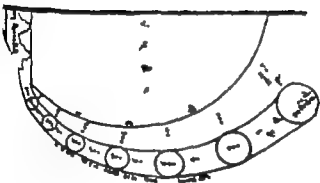
આયસ-આયસ

મિદ-મિદ

ચ્છો-ચ્છો

પુન્વમુહા-પૂર્વે મુખવચ્છો

અર્થ — બીજા સમુદ્ધમાં હપ, મચ એ અને સમુદ્ધી
એ સન્વે છે પૂર્વમાં એને એવા કર્ણ નામવાળા એકી કે
હવાચ્છ ૧, વચ્છર્ણ ૨ એવાચ્છ ૩ અને સમુદ્ધીર્ણ ૪
એ નામવા બાર શીપો ઈંદ્રિયાવિકલ્પી બારણીને જાણવા
તથા એજ પ્રમાણે બારણે મિદ, અગ્નિ અને એ એ સન્વે

ઉપરોક્ત પ્રમાણમાં આવેલ શાલા અને અનુદીપ

૫૨૭૪ થી ૨૧૩

કે જાંમાં એને એવા સુખ નામવાળા એટલે કે આશ્વિન સુખ
૧, મેઘસુખ ૨, જલસુખ ૩ અને જોસુખ ૪ એ નામના
આર શીયો ત્રીજા ચતુષ્કર્મા બહુવા ૨૧-૨૧૫

સત્યવદરિવમ્બમુદા, ચતિત્યએ અસકરણુ હરિકરણુ,
મારણુ હરણુપાવરણુ, હીઓ પથમચરિકમ્મિ. ૨૨-૨૧૬

મદા-સુખ નામવાળા

મદા-સુખ નામવાળા

૧૨૫ પાવરણુ-૨૫ મેઘ સુ

પથમ-પથમ

આર્થ—હવે, મજ હરિ અને વ્યાસ એ સંજો છે
જાંમાં એને એવા સુખ સંજવાળા એટલે કે મેઘસુખ ૧,
જલસુખ ૨, હરિસુખ ૩ અને વ્યાસસુખ ૪ એ નામના
આર શીયો એવા ચતુષ્કર્મે વિશે બહુવા, તથા અર્થકર્ણ
૧, હરિકર્ણ ૨ આર્થ ૩ અને કર્ણપાવરણુ ૪ એ નામના
આર શીયો પાંચમા ચતુષ્કર્મે વિશે બહુવા ૨૨-૨૧૬

ઉકમુદો મેઘમુદો, વિજ્ઞાનમુદો વિજ્ઞાનમુદત છદ્ધિમ્મિ
સંતમમે દતતા, પલ્લસદ્ધિનિમૂલસુદા મ ૨૩-૨૧૭

હદ્ધિમ્મિ-હદ્ધિ સુખમ્મ

સત્યવદરિ-સત્યવદરિ ચતુષ્કર્મા

દતતા-દત બહુવા

આર્થ—હદ્ધિસુખ ૧, મેઘસુખ ૨, વિજ્ઞાન સુખ ૩ અને
વિજ્ઞાન ૪ એ નામના આર શીયો છદ્ધિ ચતુષ્કર્મે વિશે છે
તથા સાતમા ચતુષ્કર્મા દત સંજો છે બંને-છેદે એને એવા
૧, હદ્ધિ, મૂલ અને મૂલ સંજો મૂળવા એટલે કે સત્યવદ
૧, હદ્ધિ ૨ (નિ) મૂલ ૩ અને મૂલસુદ ૪ એ નામના
આર શીયો બહુવા ૨૩-૨૧૭

એયેવય સિદ્ધિરિમિંનિ, અડવીસ સન્નિવહંતિ છાપ્પદ્ધિ
એએસુ સુઅલરુવા, પસિઆસ ખ સમ્માઉં છુરા. ૨૪-૨૧૮

કેએર-એ પ્રમાણે

વિદ્યા મિતિ-દિવસી ખર્વને
વિશે ૧૫

સનિ-સર્વે

એએસુ-અ - તદ્વિધિ

સુઅલરુવા - સુઅલરુવા ૧૫

પસિઆસ ખ સમ્માઉં ખરોપરના

અસ - અસરના અસર

અસુઅલરુવા

અર્થ—તથા કહી એજ પ્રમાણે એએસુ કેર એમ
દિવસના ખર્વના કથા તેજ પ્રમાણે દિવસી ખર્વને નિ
ચ્છુ અસુઅલરુવા અલરુવા તે સર્વ મળીને છાપ
અલરુવા કાચ કે અપા છાપને અલરુવાધિને વિશે સુઅ
લરુવા, પસિઆસ ખ સમ્માઉં ખરોપરના અસુઅલરુવા અસુ
વસે છે-રહે છે ૨૪-૨૧૮

તે સુઅલરુવા સરીસ્ટ પ્રમાણ વિશેર કહે છે:-

એઅલરુસમ સત્ત્વ, પિટુકર ડાલુમેસિ અલિસટ્ટી,
અસલુ ચ સઉત્ત્યામી, ગુલુસીરિયુ વમ્પપાલલુવા ૨૫-૨૧૯

કેએસ-કેએસ કાચ

લુઅ-લરીર

પિટુકર ડાલુ-પાલિયો

અલિ-અલરુ

અઅલુ-અઅલરુ (અલરુ)

વઉત્ત્યામી-વઉત્ત્યામી (એ
વિષયને અલરુ)

ગુલુસીરિયુ-ગુલુસીરિયુ (ગુલુસીરિયુ)

અઅઅ અઅઅઅ-અઅઅઅઅઅ
(અઅઅઅ અઅઅ)

અર્થ—અ સુઅલરુવા સરીસ્ટ એક વીજળા સ્થા

અર્થ-વિવેચન.—ચેત્તુર્વર્તની પશ્ચિમ દિશાએ જમ
તીથી બાર હજાર ચોજન લવણસમુદ્રમાં જઈએ ત્યાં કુસ્પિત
નામના લવણપિષ્પતિનો ચોતમ નામનો એક દ્વીપ છે તથા તે
ચોતમદ્વીપની બે બાજુએ જળદ્વીપના અને લવણસમુદ્રના
બે બે સૂર્યના દ્વીપો છે એટલે કે ચોતમદ્વીપની બન્ને
બાજુએ બે દ્વીપ એટલે કુલ ચાર દ્વીપ છે તે જલ
દ્વીપના બે અને લવણસમુદ્રના જળદ્વીપ તરફના બે એમ
કુલ ચાર સૂર્યના છે એમ અવગણી જગી તે પશ્ચિ દીપિત
જમતીથી અંતરે તથા પસપરતું એટલે એક દ્વીપથી
બીજા દ્વીપનું અંતર તથા તે દરેક દ્વીપનો વિસ્તાર તે
મધ્યે બામવ બાર બાર હજાર ચોજન છે તથા એજ રીતે
ચેત્તુર્વર્તની પૂર્વદિશામાં જમતીથી બાર હજાર ચોજન લવણ
સમુદ્રમાં જઈએ ત્યાં ચાર ચક્રના ચાર દ્વીપો છે એટલે
જળદ્વીપના બે ચક્ર અને જળદ્વીપ તરફ લવણસમુદ્ર ઉપર
ફરતાયા લવણસમુદ્રના બે ચક્ર એમ ચાર ચક્રના ચાર દ્વીપો
છે તથા એજ પ્રકારે એટલે ઉપર મધ્ય પ્રમાણેજ બકાલની
દિશાએ એટલે પાતલિજડની દિશાએ લવણસમુદ્રની જમ
તીથી બાર હજાર ચોજન લવણસમુદ્રમાં જઈએ ત્યાં ચેત્તુ
ર્વર્તની પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશામાં આઠ આઠ દ્વીપો છે
(કુલ ચોગ દ્વીપો છે તે લવણસિંજાની બકાર ફરતા બે
ચક્ર અને બે સૂર્યના તથા જ જ પાતલિજડમાં બાકતા
લવણસમુદ્ર તરફના ચક્ર અને સૂર્યના સપ્ત મળીને આઠ ચક્રના
અને આઠ સૂર્યના દ્વીપો છે ૨૧-૨૭-૨૮ ૨૨૦ થી ૨૨૧

હવે આ દ્વીપોનું જળ ઉપર પડેલું પ્રમાણ મહે છે—

મેમે દીવા બહુવરિ, બહિ બેયજ સૂઝાદુસોઈ તહા;
મામા વિ અ વાલીસા, મનજે પુણુ કોસદુગમેવ ૨૬-૨૨૭

નજી-નજીની ઉપર

નજી-નજી તપ

૧૬ નજી-નજી નાગણો

નજી-નજી ૧૭

નજી-નજી (કિના) વિંટ તર

૧૭-૧૮-૧૯

નજી-વિવેચન — આ સર્વે કીધા બજની ઉપર બહાર
મેટી બજીય અને પાત્રીયની વિચારે સાદીબજામાં
ચેલન તથા ઉપર ૧ નાજીના નાજીના નાજીના બજ ઉપર
સમાય રેખા છે આ પ્રમાણ બજના માટે પ્રથમની જેમ
નિર્ણય માર્ગી-૬૫૦૦૦-૭૦ -૨૫૦૦૦ નામાં પહેલી અને
પેલી રાશિમાંથી તથા તથા મુલ્ય સરી નાજીના-૬૫-૭૦૦
૨૪ રહે છે પછી મધ્ય રાશિયે મુલ્ય રાશિને કુલનાથી
૧૬૦૦ નજી તેને પહેલી રાશિ ૬૫ ૧૬ નામાં
૧૭૬૫ નામાં આટલી કુલરાશિનાની વિચાર તર બજની
કે તેમાં નજી ૬૫નાથી ૮૮૬૫ થાય છે તેમાં પાત્રીય
તર પાત્રી ઉપર મે કોય મેટી નજી ચેલન રેખા છે
તે ચેલનનાથી ૮૮૫ ચેલન અને ૪૦ નાજી ઉપર તથા
પ્રથમે થાય છે તથા વધી મધ્ય વિચારે વિવે મેટી
પાત્રીય તર કવે કીધો મે કોય બજ ઉપર સમાય
કે આ કીકત બજીય તરના ૬ કીધો માટે સમાય
પાત્રીયને કમવા ને મે વિચારના મળીને ૧૬ કીધો છે
તે બજીય તર મે તર રેખા છે ને પાત્રીય તર
૮૮૫૬૫ રેખા છે ૬૫૬ કીધો પસિધ ૬૫૬૮ ચેલન છે
૨૬-૨૩૩

હવે તે દ્વીપોમાં આવેલા પ્રાસારોત્ત પ્રમાણ મહે છે—
 મુલ્લમિરિપાસાયસમા, પાસાયા એમુલિમલિમપદ્મણા
 તથા લાવણ્યેષસિમા, હમ્મસિલ ઉદ્દેસામા. ૩૦-૨૨૪

જમા-જામા

પાસાયા પ્રાસારો

એસ-એ (દોરો) હવર

લિમલિમ-પાતપિતાના

પદ્મ-મુલ્લમોના

હવર-હવર પામુના

એલિલિમ-એલિલિમ

હમ્મસિલ હમ્મસિલ (૨૨૫)

અર્થ — જા દ્વીપોમાં પાતપિતાના સ્થાપી જે
 મુલ્લિલ, તથા અને મુલ્લ તેમના પ્રાસારો-હોમના બનેલો
 છે તે મુલ્લમિરિ હવર રહેલા પ્રાસારનાં બેવા છે એટલે ૧૨૫
 ચોજન હંથા અને તેનાઓ અર્ધ એટલે ૩૧ ચોજન હંથા
 રહેલા છે તથા સર્વ એલિલિમના વિમાનો સામાન્યપણે
 હરિહરત્વમ્મ હોય છે, પરંતુ હવરસમુદ્ધમાં રહેલા એ
 લિલિમનાં વિમાનો તથા પ્રાસારના બજતના સ્થાપને દ્વીપ
 બંધને-પામુને શક્યતા સ્થાપનાના બજત-હરિહરત્વમ્મ
 છે, તથા તે વિમાનો બંધને હેસવાલા એટલે હવર પક્ષ
 પ્રાસાર કરનારા હોવાથી હવરસિમામાં પણ પ્રાસાર
 કરનારા છે ૩ - ૨૨૪

નિવેશન — હવે હવરસમુદ્ધમાં મવર મલિલ જા પ્રમાણે
 લાવણ્ય-હવરસમુદ્ધનો વિસ્તાર જે હામ ચોજન છે તેનું અર્ધ
 કરતાં એક હામ થાય, તેમાં થાંભલના નાંખવાથી ૧ ૫૦૦૦
 થાય જા જાણકારે ૪૪૮૧૮૮ નાં મુલ્યવાળો ૬૬૬૧૧૭૧૫૦

૧ બજારની ન હવરસમુદ્ધનો બજારી । કરવાનો હરિ ૨૬
 ૫૫ કરવાથી જા બજારી બારે છે

આવે આટલું લગણુસમુદ્ધાનું પ્રવરણચિત્ર થાય છે, તથા તે જ
 અવરણચિત્રના અંકને ૧૭ ૦૦ વડે સુધવાથી ૧૧૬૭૩૪૪-
 ૧૧૧૦૦ • આવે છે આ અવરણચિત્ર અવધુત્ત અટ્ટી
 મર્મિયકા કરે છે—લગણુસમુદ્ધાનું સર્વ ક્રમણે ક્રમ ૧૭૦૦૦
 લેખન કરવું હોય ત્યારે નથી માત્ર મધ્યમાનમાં ૧૦૦
 હજારનું પદોત્થાપણ છે ત્યાં જ તેટલી જગણિયાની ક્રમણ
 છે, તેથી ૧૦૫૦ ૦ ને ૧૭૦ વડે કેમ સુધી યકાવ ?
 આ યકાવ સમાધાન કરવા કહે છે કે—ત્યાં કરેનું મત્ય
 છે પરંતુ લગણુસિયાની ક્રમણ અન જન્મે બાલુની જે
 જગણિની લેખિત કરે ત્યાં સીધી થોડી જેવી તેમાં વચ્ચે જે
 અવરણિત પ્રકાર રહે છે તે પણ ક્રમણિતિએ કરીને જગ
 મુદિત હોય તેવો સમજવાનો છે એટલે કે અવરણિત ક્રમ
 પણ અવરણિત છે એમ માનવું

એવ મિદ્ધર્જિતના નિસ્વારમાં અક્ષરો ને ઉત્તરમાં ૧૧
 લગણી હાનિ ને કુદિમાં મિજગણી નિષ્કા ન કરતાં તેનો
 પૈલાવુ થાય પણ નહર લેવામાં આવે છે તેમ અર્થ
 પણ નિષ્કા લેવાથી જે અવરણિત મળે છે તેમાં ક્રમ નિષ્કા
 સમજવો નહીં તે નિષે નિષેપણથી જાણમાં મળે છે કે—
 પરં કમપરેરંપતાઓ લોહાલપાદસુલેહસ્ત અન્નમારપ ઝી
 અન્નસમુદ્ધાનું અન્નસુખ્યં પિ નિષ્કર્તં તદસ પચિર્મં યદા
 મૈરપમ્બવસ્તુ દુષ્કારસ મામાદ્યાથી અન્નમાર આપાલસ્ત પિ
 ત્વા મર્મિતિ કારં સાવિયા તદ અન્નસમુદ્ધાનું ચિ^૧ ॥

૧ અન્નને અન્નમાર ક્રમણે અન્નની વચ્ચે લેવાથી કરીને
 જાણે નથી.

કચ્છસુદામાં બાર ચદ બાર સૂર્ય, ૩૫૨ ક્રોડ,
 ૧૧૨ નક્ષત્રો તથા ૨૧૭૬૦ તારાની સંખ્યાએથી બધુલી કચ્છ-
 સુદાનો ચરિત્ર ૧૫૮૧૧૩૬ યોજન બધુલે. કચ્છસુદાની
 જગતીના બાર દામદ બતર ૩૬૫૨૮ યોજન ૧ યાદી
 બધુલું, ૩૦-૨૧૪

॥ इति कचुसेवसमाप्तचिरमे कचपचमुद्राधिकारो द्वितीयः ॥

૧ ચરિત્રિયા બ કચાપી બાર દામના બાર જાએ કાથે ૧૮ યોજન
 .૫ હરી જાહીનો રકમના બાર બધુ કચાપી બા બક બારે ૭.

અથ તૃતીય ધાતકીજ ડહીપ અધિકાર.

ધાતકીજ ડહીપના એ વિભાગ કરનાર મંબુકાર પર્વતનું
સ્થાન કહે છે —

અમુતરદીદેણુ, રસસમસમપિદુત પણુસયુગ્મેણુ,
ઉમ્મારમિરિણુમેણુ, ધાયઈસડો દુહવિહતો ૧-૨૨૫

અમુતર-દિવિષ ઉત્તર	ઉમ્મારમિરિ-મંબુકાર પર્વત
દીદેણુ-દીવ	સુરેણુ-સુરજ વડે (નિ ૩)
રસસમ-સમ	ધાયઈસડો-ધાતકી જડ
સમપિદુત-સમજા પહેલા	દુહવિહતો-એ જાણે વહેવાનું
પણુસયુગ્મેણુ-પ્રયત્નો યોજના	એટલે છે.
ઉત્તર	

અર્થ—દિવિષ ઉત્તર દાંખા દહાર યોજનાની કારખી
પહેલાપ્રયાગ, પાંચસો યોજના ઉત્તર એ મંબુકાર પર્વત વડે
ધાતકી જડના એ વિભાગ કરાવા છે ૧-૨૨૫

વિવેચન—અવણુસમુદ્રની જગતીથી બહાર તેને રસ્તો
પ્રદાને આકારે ધાતકીજ ડહીપનો. બીજે દીવ આવેલો
છે તે આર દાખ યોજના વહવાકારે પહેલો. એ તે ધાતકી
જડના મુખ્ય એ વિભાગ છે—પૂર્વ ધાતકીજ ડહીપ અને પશ્ચિમ
ધાતકીજ ડહીપ તે એ વિભાગ ધાતકીજ ડહીપ આવેલા મંબુકાર
પર્વતના એ પર્વતે કર્યા છે તે એ મંબુકાર પર્વતો લગણ
સમુદ્રના વેગવત અને અપરણિત નામના દારયો નીકળીને
ધાતકીજ ડહીપ વેગવત અને અપરણિત નામના દાર મુખી
સાંજા છે એટલે કે અવણુસમુદ્રના ડેરાથી નીકળી આવેલા

ધિન્ના જગજાગ સુધી લાંબા છે. તે બાણને આખરે ફેલાયો
 ઈપુકાર કહેવાય છે તે પવતો કલિયુગ-ઉત્તર ધાતકીનક
 જેટલા બિરહે બાર લાખ યોજન લાંબા છે ભૂમિથી ઝિજર
 સુધી એક સરખા એક કબજ યોજન પડેલા છે અને પાંચ
 રો યોજન ઈંચા છે ૧-૨૨૪

આ બન્ને જગ (નિલાચ) ખાં પર્વતો અને ફેરોની
 સખ્યા કહે છે—

ખદ્ધુમે છ છઝિરિણો, સમ સમ વાસા અરવિવરકુપ્પ
 ધુરિ અતિ સમા ઝિરિણા, વાસા પુષ્પ ખિદ્ધુલગ્નિહુલ
 યરા ૨-૨૨૬

ખદ્ધુમે-જને ખદ્ધુમા

જગ સમ-સાત સાત

વાસા-ફેર

ખ - કુપ્પ જગ

વિવરકુપ્પ-વિવર ૧૫, જાંતસ
 કમળ

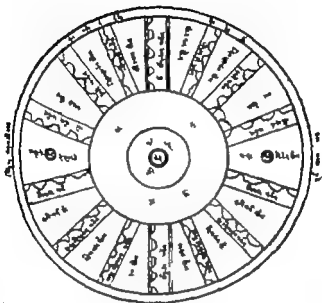
ધુમિ-કાચાલપા,

ખદ્ધુ-ખદ્ધુ છે

ખિદ્ધુલગ્ન-વધારે પડેલા

અર્થ—જને ખદ્ધુમાં છ છ ધુલ્લિરિ તથા સાત
 સાત ફેરો છે ધુલ્લિરિ બારા સમાન અને ફેરો વિવર સમાન
 ૥ પવતો કહનાવાળા તથા અતે સરખા છે કબી ફેરો
 અદિર્ધા માંકડા અને પછી વધારે પડેલા છે ૨-૨૨૬

અર્થ—પૂર્વ ધાતકીનક અને પશ્ચિમ ધાતકીનક
 બે બન્ને જગને વિશે ૬ છ ધુલ્લિરિ છે બદલે જને
 મળીને બાર ધુલ્લિરિ છે તથા સાત સાત ફેરો બિરહે
 અને મળી બાર ફેરો છે તે ધુલ્લિરિ આરાધ્ય અને
 ફેરો તેમ વિવર-આવશ્યક છે બિરહે કે પેલની નામિને
 રથાને જગ્ગીય અને લગ્નપ્રસુદુ મેલપણ છે

१३ अक्षरं आवेत् १४ अक्षरं आवेत् १५ अक्षरं आवेत्
१६ अक्षरं आवेत् १७ अक्षरं आवेत् १८ अक्षरं आवेत्

२ २८४ वा २२१

નિશ્ચિંતી જેમ આરા નીકળે તેમ અહીં ઇંદુભાર અને કુશગિરિ
આપ સુખાન છે અને તે આરાના વિવર જોઈએ અંતર્યાને
સ્થાને જોડે છે એ રહેલા છે કુશગિરિનો અને ઇંદુભાર
પરંતો વધુ આરોગ્ય અને ઊંડે સરખા જ પડેલા છે અને
કેને સરખાવમાં સાંકડા અને વહી પડેલા અને વધુ
પડેલા છે જોઈએ લવણમુદ્રની જગતીથી આરભીને
પાવકીયની જગતી સુધી અનુક્રમે વધારે વધારે પડેલા
છે ૨-૨૧૧

આ પાવકીયમાં જે જે પદાર્થો જ જૂડીપતા જે જે
પદાર્થોની સરખા છે તે કહે છે—

ધકુકુ કુતમમેશ્વરસપ વિશ્વર વિશ્વદાણુ ;

વૃદ્ધિરીણ ચ મુમેશ્વરજનમિક બણ પુન્વસમ ૩-૨૨૭

ઈંદુ-ઈંદુ

મોર-મોર સિંચાવના

કેશવ-ઈંદુ

વિદુષ-વેદાનનો

વૃદ્ધિરીણ-ગીત કોરોનો

મુમેશ્વરજન-મોર પર્વત વહીને

બણ-બણ

પુન્વસમ-પૂર્વના (જ જૂડીપતા)
સમાન

અર્થ—આ પાવકીયમાં કોઈની તથા કુદોની
ઈંદુ મોર પર્વત સિંચાવ ગીત વહીતોની ઈંદુ તથા
વેદાન પર્વતોનો અને મોર પર્વત વહીને ગીત વુત વેદાન
નિરેષ ગીત પર્વતોનો વિસ્તાર જ જૂડીપમાં કલ્પ પ્રમાણે
બણો. ૩-૨૨૭

વિદેશન—જ જૂડીપમાં કોઈની તથા કુદોની ઈંદુ
આ ગેશનની કહી છે તેટલી જ ઈંદુ આ પાવકીયમાં

પણ તેમની જાણથી તથા મિત્ર પર્વત સિવાયના માણે
 પર્વતો એટલે કુલગિરિ, મજાદત વજરામાર, યમતગિરિ
 કલ્પતગિરિ અને વેતાકથ પર્વતોનો ઉચ્ચ જ જુદીપર્વ
 કથા પ્રમાણે જાણથી તથા ઘેરે જતાકથોનો વિસ્તાર કરી
 પણ જ યોજન પ્રમાણુ છે તથા મિત્ર પર્વત સિવાયના
 માણેના જે વૃત્ત વેતાકથ, યમતગિરિ કલ્પતગિરિ વગેરે
 જોણ પર્વતોનો વિસ્તાર આ કોપમાં પણ જ જુદીપર્વ
 કથા પ્રમાણે જાણશે. ૩-૨૧૭

હવે મે મિત્ર સ્વરૂપ કહે છે—

મેરુકુખ પિ તલ ધિયમ્, યુવર સોમયુસદ્ધિદુર્ધ્વરિ દેસે,
 સમમ્-સદસગીષ્ઠુ તિ, સદસપયુસોઽં ઉચ્ચતે. ૪-૨૧૮

કલ્પત-નિધિ વેગજ
 યુવ-નિઠેય
 મિત્રકુપરિ-કો તથા કપર
 દેમ-સારમાં

કલ્પત-કાન તથા માં
 યુવતિ-ચિત્, નુન
 પદ્મસિંહ-સંચાલો
 કલ્પત-કલ્પતમાં

અર્થ—માત્રગીજના જાને મિત્ર પર્વત પણ તેજ
 પ્રમાણે છે એટલું નિયેષ કે યોજનજ વનથી નીચેનો કાચ
 માત્ર હજાર યોજન યોગી છે અને ઉપરનો કાચ માં
 હજાર યોજન યાદી છે. તથા તેમની કલ્પત જ્યાંથી
 હજાર યોજન પ્રમાણુ છે ૪-૨૮

નિવેચન—માત્રગીજમાં મે મિત્ર આવેલા છે એ
 મિત્ર ૫૧ માત્રગીજના મધ્યમાં છે જોને મિત્ર પશ્ચિમ
 માત્રગીજમાં મધ્યમાં છે આ જાને મિત્ર જ જુદીપર્વ મિત્ર

પ્રમાણે કે કોટકે જ બુદ્ધીપતા મેરુમાં જેમ વન વધેર
જવેલા કે તેમ જાડી પણ છે પરંતુ આ બે મેરુમાં
જિજ્ઞાસા આ પ્રમાણે લાગુવી —

જ બુદ્ધીપનો મેરુ મૂળથી આરણીને સીમનસ વન
કુદે વૈાસક કલ્પર યોજન હંચા છે, પણ આ બે મેરુ તે
જવાવન કલ્પર યોજન હંચા છે તથા જ બુદ્ધીપનો મેરુ
સીમનસ વનથી આરણીને ચિખર મુખીમાં છત્રીસ કલ્પર
યોજન હંચા છે, પણ આ બે મેરુ જાડુવીસ કલ્પર યોજન
હંચા છે જે પ્રમાણે આ બે મેરુ જ બુદ્ધીપતા મેરુ કસ્તાં
યોમનસ વન મુખીમાં સાત કલ્પર યોજન જોજા છે અને
જોમનસ વન ઉપર જાડ કલ્પર યોજન જોજા છે જેમ
કુદ પદર કલ્પર જોજા રવાથી આ બે મેરુ પચાસી કલ્પર
યોજન હંચા છે કોટકે આ ધાતસેજવના બે મેરુ તે
આ પ્રમાણે કાં જૂમિથી પાંચ સો યોજન હંચે નહનવન
કે, ત્યાંથી ચાલી પચાસ કલ્પર યોજન હંચે સીમનસ વન
કે અને ત્યાંથી જાડુવીસ કલ્પર યોજન હંચે પાંદુક વન છે
કુદ વૈાસકી કલ્પર યોજન થતા તથા જૂમિની બહર જોડ કલ્પર
યોજન રવાથી કુદ પચાસી કલ્પર યોજન હંચા છે ૪-૨૨૮

નન્ને મેરુનો નિસ્તાર કહે છે —

લ્લ પલ્લુવર્ઠ ચઉલ્લુલ્લિઝ, અલ્લચઉલ્લુલ્લિઝ અટ્ટીસા ય,
લ્લ સમાર્ઠ કમેલ્લ, પલ્લુટ્ટાલ્લ પિલ્લુત્તિ હિટ્ટાલ્લે ૫-૨૨૯

પલ્લુવર્ઠ-પલ્લુ

ચઉલ્લુલ્લિઝ-ચોઃલ્લ

અલ્લચઉલ્લુલ્લિઝ-અલી ચાલ્લ

પિલ્લુત્તિ-પલ્લુત્તિ

કમેલ્લ-કમલ

પલ્લુટ્ટાલ્લ-પાંચ સ્થાનની

પિલ્લુત્તિ-પલ્લુત્તિ

હિટ્ટાલ્લે-હિટ્ટી

અર્થ—તથા ૫ ગાણુ સો, ચારાણુ સો, છાવીગણુ સો, બ્રાહ્મીય સો, અને દસ સો, આ પ્રમાણે નીચેથી અગ્રીયે પાંચ સ્થાનોની પહેલ્યાર્થ બાજુની ૫ ૨૨૬

વિસ્તરાર્થ—અહીં મેરૂની પાંચ સ્થાનોની પહેલ્યાર્થ આ પ્રમાણે—મૂળમાં ૬૫ ૦ ચોજન, ભૂતર આગળ ૬૬ ચોજન, નહનરને ૬૭૫ ચોજન, ચોમનર અને ૩૮ ૦ ચોજન, અને શિખર ૭૫૨ ૧૦ ચોજન વિસ્તાર છે

આ એ મેરૂપર્વતના કેર્ક પક્ષ ઇન્કિલ સ્થાને તેને વિસ્તાર બાજુવા માટે દાનિ અને કુદિ લાગવાની રીત આ પ્રમાણે છે—મૂળમાં મેરૂનો વિસ્તાર ૬૫ ૦ ચોજન છે તેમાંથી શિખરના વિસ્તાર એ ૧૦ ચોજન છે તે નાક દર્યા ૮૫૦ ચોજન રહે છે તેને મેરૂની મુદ્દા હંધાર્ક ૮૫ ચોજન વડે ભાગવા પછુ ભાગ થાકેલો નથી, તેથી ૮૫ ને દરો છુલ્લવા ત્યારે ૮૫ દ્યાંત થયા તેને ૮૫ ૦ વડે ભાગવાં ભાગમાં ૧ આવે છે તેથી ચિત્ર થયુ કે ભૂતરથી હંધે થતાં દરેક ચોજને એક દર્યા ચોજન એટલે એક ચોજનના દર્યામાં એક ભાગ વિસ્તારમાં થયે છે અને શિખર ૭૫૨થી નીચે ભૂતરમાં દરેક ચોજને એક દર્યામાં ચોજન વિસ્તારમાં વધે છે એટલે દસ ચોજને એક ચોજનની દાની—કુદિ સમજની ૫-૨૨૬

હવે જળાક્રીપ દર્યા એ પાર્શ્વોર્ધુ બહીં નમણુ પ્રમાણ છે તે જાહે છે.—

પાવણે જ ૪ નદીઓ	૧૩૧	૩૨	૮	૪
છાપી વિસ્તાર ચોક્કસ	૧૨૧	૨૫	૫	૧૦
છાપી બહી ચોક્કસ	૧	૦૫	૧	૧
છાપી લાંબી ચોક્કસ	૧	૧	૪	૮
નદીમુદ્ર વિસ્તાર ચોક્કસ	૧૨૧	૨૫	૫૦	૧૦૦
મુલ્યાંકન ઉપર ચોક્કસ	૧	૧	૧	૧
જાલ વિસ્તાર ચોક્કસ	૧૨૫	૨૫	૫૦૦	૧
જાલ ઉપર ચોક્કસ	૨૧	૫	૧૦	૨
નદી કુદ વિસ્તાર ચોક્કસ	૧૨	૨૪૦	૪૮	૬૬૦
નદી કુદ વિસ્તાર ચોક્કસ	૧૧	૩૨	૧૪	૧૨૮
કુદ વિસ્તાર ચોક્કસ	૧૨૫	૨૫	૫	૧૦
મુલ્યાંકન જ તર ચોક્કસ	૦૧	૧	૨	૪

તથા નદી બહી વનમુખનો વિસ્તાર જમણે ૧૦
 કે ૫૧૮ હજારમુદની ધિયા તરફ વનમુખનો વિસ્તાર
 તેથી વિપરીત છે તે જા પ્રમાણે.—નદીની પાસે જ ૪

એ બુદ્ધિસિદ્ધિ થાશે ૫૮૪૪ ચોજન વિસ્તાર છે એવો
 અભ્યાસ છે જળી જળુદીપના ૧૬ દહો કરતાં અહીંના
 ૩૨ દોનો વિસ્તાર તથા હાથાઈ જાતુકમે જમણા છે,
 તેમજ હોઈ-ચર્ચત એટલે ૧૨ વર્ષપર, ૩૨ વર્ષપર, ૬૮
 વર્ષપર અને ૮ વર્ષપર એમનો વિસ્તાર પણ જળુદીપના
 તે તે વર્ષતે કરતાં જમણા જાયશે. કમળોનો વિસ્તાર પણ
 જમણો જાયશે. તેમજ નદીઓની હાથાઈ જમણી છે તે
 વર્ષમાં જાયવી છે ૬-૨૩૦

હવે જાણવાનું વનનું પ્રમાણ કહે છે —

જમણાંનું સત્તસહસ્રા, અડ સપ બુદ્ધસીઈ બહુસાસત્તપ્પ;
 બુદ્ધચરણીક વ, જમુતર અદુસીભઈજ ૭-૨૩૧

જમણાનું એક લાખ	બુદ્ધચરણીક-૧૧ થી ૧૬ થી
અડધો-જમણાને સી	જમુતર-૬ થી ૭ થી
અડધો-જમણાને	અદુસીભઈજ-૭ થી ૮ થી

અર્થ—જાણવાનું વન એક લાખ, હાલ હાલ, જાણ
 એ ને જાણવાને સી (૧૦૭૮૭૮) ચોજન પૂર્વ પશ્ચિમ
 હાલ છે તથા હાલ-હાલ જાણવાની વડે જાણ કરીને
 હાલ પડેલું છે ૭-૨૩૧

વિસ્તારાર્થ—જાણી જાણ જાણ જાણ જાણ
 છે તેમાંથી એ વનનું ૧૧૧૮૮ ચોજન જાણ છે જાણ
 જાણ જાણ ૮૦ • ચોજન જાણ છે જાણ નદીઓને
 ૧૧ • ચોજન જાણ છે તથા ૧૬ વિષયોને ૧૫૧૧૫૪

ચોખ્ખા થાક્યા છે. તથા મેરૂ પર્વતે ૬૪ • ચોખ્ખા થાક્યા છે એમ જો પાંચજો મળીને ૧૮૪૧૪૧ ચોખ્ખા થાક્યા છે. તે ચાર લાખના નિસ્વારમાંથી બાકા કરીએ ત્યારે ૧૧૫૭૫૮ ચોખ્ખા રહે. તેટલું બપોં કરીએ ત્યારે ૧૦૭૮૫ ચોખ્ખા પ્રમાણ બાકી રાખી રાખી લખાઈ આવે છે, તેને આકાશીએ લાગીએ ત્યારે ૧૨૨૬ ચોખ્ખા પ્રમાણ તેની રહેવાઈ આવે છે ૭-૧૩૧

પાટકો બંધના બાકા બજાવતું સ્વરૂપ કહે છે —

બહિ મચદવા હીલા, પલુલકજૂલુસપરિસહસ કુમુલુદ્ધ
કમ્બરે તિલકજ છપ્પવણ—સહસ્ત સમ દુરિય

સમગ્રીસા. ૮-૨૩૨

બહિ—(મેઘી) બહારના

મચદવા—મચદવા

કુમુલુદ્ધ—કુમુલુદ્ધ

કમ્બરે—મસો બોમ્બરે

કમ્બરે—કમ્બર

તિલકજ—તિલક લાગ

કમ્બરે—મસો

કમ્બરે—મચદવા

બપોં—મધી બહારની વિસ્તારમાં રહેલા ચાર મચદવા પદવો પ્રત્યેક પાંચ લાખ, બોમ્બરે ૬૪૧૬, મસો ને બોમ્બરે ૧૧૬૫૫૬ ચોખ્ખા લાગ્યા છે. તથા બીજા બપોં રહેલા ચાર મચદવા ત્રણ લાખ, છપ્પન હપ્તર બપોં ને કમ્બરે (૩૫૬૫૭) ચોખ્ખા લાગ્યા છે. તથા બીજા બપોં મેરૂપવતની બહારની અને મચદવા વિસ્તારમાં રહેલા બપોં બપોં મચદવા પ્રમાણ બેકા કરીએ ત્યારે ૬૧૫૪૮૬ ચોખ્ખા થાક, તેટલું કમ્બરે અને મેરૂપવત પદવું ૫૪૫૫ મચદવા ૮-૨૩૨

મજદત્ત ને વજરકારનો વિસ્તાર તથા ઉંચાઈનો મત્ર

પ્રવાહોત્તર	મજદત્ત-૮	વજરકાર પર્વત ઠર	મે મજદત્ત મળીને મત્ર રેવકુદ ને ઉત્તરકુદેત્ર મત્ર પૂર
મદિ વિસ્તાર	ચો. ૧૦ .	૧ .૦૦	પરકરપક જાહા ૧૫ ૪ તું હરેકતું
દિ વિસ્તાર	મદ્દની ધાર નેદરો	૧૦૦૦	૩૫૧૨૨૭ જાહર ના ૪ તું હરેકતું
મદિ હંચખુ	ચો. ૪૦૦	૪ .	૬૨૫૪૮૬ ચો.મન
મદે હંચખુ	ચો. ૫ .	૫ .	

પ્રાધાર વિશેષ હાંચખુ કહે છે —

નિતાણુમાણ્યો સેસ-સેસલુધવિજયવણુમુહાયામેઃ
વરિલ્લખદીઠ વાસા, વાસવિજયવિત્તરેા ઉ ઇમે ૨-૨૩૩

નિલ્લુમાણ્યો-સેસને જનુધાર	વાસા-સેસ
સેસની-જાહીના પર્વતો	વિત્તર-વિસ્તાર
જાહી-દ નાઈ	ઈમે-જા

અર્થ :—જાહીના પર્વતો, નહોતો, વિજયો, અને
જનુધોની દ નાઈ સેસના જનુધારેજાણવો સેસોની દ નાઈ
ધાર લાજ ચોજન છે સેસો તથા વિજયોનો વિસ્તાર જા
પ્રમાણે છે ૧૩૩

વિવેચન —મદી જીજ જાહા પર્વતોત્ર પ્રમાણ

આની બધું દોષાથી સેસ સંબંધી કરે વધુમાર પરીતે
 દેવા નીચેના કોટથી ૨૪ અંતરનીએ ૧૪ ચિત્રથી અને
 ૮ વનમુળ એ સર્વની લગાઈ ફેરના અનુસારે અલગથી
 નહિ મહાવિરેક ફેરનો વિરગાર કમસર વધતો વધતો જતો
 દોષાથી થાયસ સખ્યા કહી શકાય નહિ તેથી ફેરના
 અનુસાર એમ કહું છે કોટથી કે પૂર્વ પાવકોનક અને
 પશ્ચિમ પાવકોનકનું જાતે હુમાર દિશિએ કોટકુ ફેરનું
 લાંબપણ છે તેટલું વધુમારદિશનું પણ લાંબપણ કમસર
 વધતું વધતું અલગું તથા પરી કોટથી પૂર્વ પાવકોનકનાં જાત
 ફેરો અને પશ્ચિમ પાવકોનકનાં જાત ફેરો કદો નાર લાંબ
 ચોક્કસ લાંબા છે કદો ફેરો અને ચિત્રથીનો નિસ્વાર-વહે-
 અપણ આ પ્રમાણે કોટથી નીચેની અસખ્યા કદો પ્રમાણે
 અલગે. ૬-૨૩૪

ફેરકાંટિ પ્રમાણ કદો છે —

જિત કશુલુપુવકે દો સમ આશ્તરેકિ પવિભતા;
 સંબલ્ય વાસવાસો, હવેઈ ઇહ પુષ્કળ્ય પુવકા ૧૦-૨૩૫

જિતક-ફેરના જાંતે

કવ-પુષ્કળ

પુવકે-પુવકો

વાસવાસો-વાસ વાસ

પરિવરે-જાતે અને

૬ હવ-સાંભાળે

વાસવાસો સેરે નો ^{જાત} (વિસ્તાર)

૪૬ પુવ-વાસી જાતે

અર્થ — ફેરકાંટે મુર્ચક સાથે શુદ્ધી જણા નાર વડે
 બામવધો સર્વજ ફેરનો વિસ્તાર જાતે છે નહી મુર્ચક
 આ પ્રમાણે અલગ ૧૦-૨૩૫

વિવેચન—સેવ ૧ જાહેર પ્રસાદ માટે છુટ્તુના એટલે
સેવના જાક ૧-૪-૧૬-૬૪ વિવેચને નીચેની મામાર્મી કહેતા
પ્રસાદ માટે શુભવા પછી તેને જસો ને જાણ (૨૧૨) વડે
પાવના કેમકે સેવિકાનો સમવાળો ૨૧૨ માલ છે, તે જા
પ્રમાણે —

મલ્લસેવનો જાક ૧, દિમવત સેવિકા ૪, હરિવર્ધ
સેવિકા ૧૬, મહાવિરેક સેવિકા ૬૪, રમ્મક સેવિકા ૧૬,
મલ્લસેવત સેવિકા ૪ મેરવત સેવિકા ૧ જા સર્વને એકઠા
સમાધી ૧૦૬ માલ છે જા પ્રમાણે એક જાલુનો સરગાઓ
સર્વે નીચ જાલુ પણ ૭ સેવો દેવાથી તેને જમણા
મર્મ ૨૧૨ જાજક જાક માલ છે જા રીતે જામવાથી સર્વ
કેમકે એટલે જાકિ, મમ્મ જાને જાતને વિરે સેવનો જાસ
પિત્તાર માલ છે જાકી ખાતરીજાતને વિરે વચી જા પ્રમાણે
એટલે નીચેની મામાર્મી કહ્યા પ્રમાણે પુરકિ ૬ ૧૦-૨૩૪

તે પુરક કહે છે—

ધુરિ ચરિદ સકખ દુસદસ, દોસમણુકિઆ ધુવ
તહા મલ્લજે,

દુસય અનુત્તર સવસ—દુસદસ છબીસ સકખા ય.

૧૧-૨૩૫

સુણુવીસ સય જતીસ, સહસ ગુણુવાસ સકખ ધુવમતે;
જામિરિવણુમાણુવિસુ—જા પિત્ત સોસ સચિદુ (વજવા.

૧૨-૨૩૬

દુષ્-કરણવર્ગ પ્રારંભ
 અનુક્રમ-અર્થ
 દુષ્-મુષ્
 અનુક્ર-અનુક્ર (અર્થ)
 અનુક્ર-અનુક્ર અર્થ
 અનુક્ર-અનુક્ર
 અનુક્ર-અનુક્ર

અનુક્ર-અનુક્ર-અનુક્ર
 અનુક્ર-અનુક્ર-અનુક્ર
 અનુક્ર-અનુક્ર-અનુક્ર
 અનુક્ર-અનુક્ર
 અનુક્ર-અનુક્ર
 અનુક્ર-અનુક્ર

અર્થ—અર્થને વિષે અર્થ દ્વારા ને અર્થ, અર્થ
 ને અર્થ (૧૪ ૨૨૨૭) અર્થ દ્વારા ને અર્થ અર્થને વિષે
 અર્થ અર્થ અર્થ, અર્થ અર્થ અર્થ, અર્થ અર્થ અર્થ
 (૨૨૨૭૨૦૮) અર્થ દ્વારા ને (૨૨) અર્થ અર્થ એ ને
 અર્થ અર્થ અર્થ અર્થ અર્થ, અર્થ અર્થ અર્થ અર્થ
 (૨૨૨૭૨૧૬) અર્થ અર્થને વિષે અર્થ છે, અર્થ અર્થ અર્થ,
 અર્થ ૨ અર્થ, અર્થ અર્થ, અર્થ અર્થ અર્થ અર્થ અર્થ, અર્થ
 અર્થ અર્થ એ અર્થ—અર્થ અર્થ અર્થ અર્થ અર્થ અર્થ
 અર્થ અર્થ અર્થ અર્થ અર્થ એ ૨૨-૨૨-૨૨૨-૨૨૨

(આ અર્થ અર્થ અર્થ અર્થ અર્થ, અર્થ ને અર્થ
 અર્થ અર્થ ૨૨ અર્થ અર્થ અર્થ અર્થ અર્થ અર્થ એ
 તે અર્થ અર્થ અર્થ અર્થ ૨ ૨ અર્થ અર્થ એ)

વિવેચન.—અર્થ અર્થ અર્થ અર્થ ૨૨ ૨૨ ૨૨
 એ અર્થ અર્થ અર્થ ૨ એ તે અર્થ અર્થ અર્થ
 એ અર્થ અર્થ એ તે અર્થ અર્થ અર્થ અર્થ
 અર્થ ૨૨ ૨૨ અર્થ ૨૨ ૨૨ એ એ અર્થ
 અર્થ અર્થ અર્થ અર્થ અર્થ અર્થ અર્થ

પ્રથમ ૧૬૬૭૧૦૮ નો છે તેને પણ ભોજાંક એક વડે મુજબ
 દેશે જ બહુ આવે તેને ૨૧૨ વડે જામવા ૧૧૫૮૧૧૧૨
 આવે છે બાટલો કાપવ અને ભોજવતનો મધ્ય વિસ્તાર
 બધો તથા અત્યનો નીચે ૩૬૭૧૧૧૬ છે તેને કોમના
 વડે મોવડે મુજબ તેટલા જ આવે છે તેને ૨૧૨ વડે
 જામવા ૧૮૫૧૧૧૧૨ આવે છે બાટલો કાપવ અને ભોજવતનો
 મધ્ય વિસ્તાર છે એ જ રીતે કાપવ હોયલા બાકી મુજબને
 ચારે કુળો ૨૧૨ વડે જામવાથી કેમવત અને ભોજવતનો
 અર્ધ વિસ્તાર આવે છે એવો મુજબ ૨૧૨ વડે જામવાથી
 હોર્ન અને રમવાનો બાકી વિસ્તાર આવે છે તથા ૬૪
 વડે કુળો ૨૧૨ વડે જામવાથી મહા વિરેકનો બાકી વિસ્તાર
 આવે છે એ જ રીતે મધ્યના ૨૬૬૭૧૦૮ પ્રધાને બહુકને
 ૧-૧૬-૬૪ વડે મુજબ ૨૧૨ વડે જામવાથી તે તે કોમનો
 મધ્ય વિસ્તાર આવે છે અને અત્યના ૩૬૭૧૧૧૬ મુજબને
 બહુકને ૪-૧૧-૬૪ વડે મુજબ ૨૧૨ વડે જામવાથી તે તે
 કોમનો અત્ય વિસ્તાર આવે છે

તથા અત્યની, વજ્રાકાર પર્વત, ધીરુ ને કાશ્યપવન
 અને વનમુખ કી સર્વના વિસ્તારને કોમ કી તેને કોમના
 વિસ્તારમાંથી બાકી મધ્ય એ કોમ વડે તેને ૧૬ વડે જામ
 વથી એ આવે તે કોમ વિજયનો વિસ્તાર બાકીનો તે બા
 રમાયે-ક અત્યનો વિસ્તાર ૧૧૦૦ ચોજન બાકી
 વજ્રાકારનો વિસ્તાર ૮૦૦૦ ચોજન, ધીરુ અને કી બાકીના
 વજ્રાકાર વડે વિસ્તાર ૨૨૫૧૫૮ ચોજન અને કી વનમુખનો
 વિસ્તાર ૧૧૬૮ ચોજન બાકીને એવો વિસ્તાર ૧૬૬૭૧૧

धातुही ण कना केवना प्रसु विस्तारनो प्रप्र.—

ପ୍ରକାର	ନାମ	ପ୍ରାନ୍ତ	ପ୍ରାନ୍ତ	ପ୍ରାନ୍ତ	ପ୍ରାନ୍ତ
୧	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ
୨	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ
୩	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ
୪	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ
୫	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ
୬	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ
୭	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ
୮	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ
୯	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ
୧୦	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ	ଅମଳ

ધૈન્ય યાવ છે તેને કોરના કુલ વિસ્તાર ૪૦૦ ૦૦ માંથી
 બાક ફરીએ ત્યારે ૧૫૮૧૫૪ રહે છે તેને સોળે ભાગવાથી
 ૬૬૦૩૨ થીજન આવે. તેટલો ફરેક વિજયનો વિસ્તાર બહુવેલ
 થા જ પીતે અવરનથી, વજ્રસ્થાન વિશેષે કેવળ પશુ ઈ
 સ્તુનો વિસ્તાર બહુવેલ હોય તો તે ઈંદ્ર વસ્તુ વિના
 મહોત્થા જાણના વિસ્તારનો અઠ વેકર કરી તેને કોરના
 વિજય (બાર લાખ) માંથી બાક કરવા એ શેષ રહે તેને
 ઈંદ્ર કોરની સમ્યાવડે (એમકે અવરનથી જ છે તો જ વડે,
 યેડ ને બકરાજનન એક છે તો એકવડે, વજ્રસ્થાન બાક
 છે તો બાક વડે, સુખનન બિ છે તો બિ વડે) ભાગવાથી એ
 સમ્યા આવે તે તે ઈંદ્ર વસ્તુનો વિસ્તાર બહુવેલ ૧૨ ૨૩૬

તે ફરેક વિજયનો વિસ્તાર રહે છે —

કુવ સહસ્રા છ સય તિઉ-તરાય છન્થેવ સોલ ભાયા યદ
 વિજયપિહુત કુહનિરિ-વસુવિજયસમાસિ

ચઉલકળા ૧૩-૨૩૭

કિંદ્રા-વજ્ર અધિક
 સોલકળા-સોલીના ભવ
 પિહુત-પહોવાઈ

વજ્ર-વનમુખ
 અધિક-અરવાથો
 મહોત્થા-આર લાખ

અર્થ — ત્રણ હજાર, છ સો, અને વજ્ર અધિક, તથા
 છ સોલીના ભાગ ૬૬૦૩૨ બાકલો ફરેક વિજયનો વિસ્તાર
 છે હવે અવરનથી વજ્રસ્થાનનિરિ, મેદુનત, વનમુખ તથા
 વિજય એ સર્વનો અરવાથો કરવાથી આર લાખ થીજન

મહાવિદ્ય સંઘની વિજ્ઞાપના કચ્છની સ્થાપના

વિજ્ઞાપના	પદ વસ્તુ વિજ્ઞાન આયોગી નક્કરો	કમિટી અધ્યક્ષ	આર લાભ માથી નામ કર્મ	આવ કર્મ	આવક આરોગી વિસ્તાર
ચેર અને મે આયુર્જી ભદ્ર લાલ વન	૧૪ ૧૪૮ ૮ -૧૪ ૧૧૮૮	૧૪૪૮૪૮	૨૨૪૧૪૮	૧	૨૨૪૧૪૮
શ્રીમત વિજ્ઞાન	૨૨૪૧૪૮ ૮ -૧૪ ૧૧૮૮	૨૪૧૪૪૮	૧૪૪૧૪૮	૧૧	૪૧ ૪૧૮
આદિ વસ્તુવિજ્ઞાન	૨૨૪૧૪૮-૧૪૪૧૪૮-૧૪ -૧૧૮૮ ૪૪૮		૮	૮	૧
૪ મહાવિદ્ય	૨૨૪૧૪૮ ૧૪૪૧૪૮-૮ ૦-૧૧૮૮ ૪૪૮૪		૧૪	૧	૨૪
મે સ્વામી	૨૨૪૧૪૮ ૧૪૪૧૪૮-૮ ૧૪	૪૮૮૪૪૮	૧૧૧૮૮	૧	૪૮૪૮

જાણ થતીજ હતો વિસ્તાર જાવે છે, (વિજયનાં નામો
પર જગદીશમાં હતા છે તે પ્રમાણે જાદી પણ જાણ્યાં)
૧૪-૧૩૦

મહાવિદેહ સ્થાપના —

વસ્તુનાં નામ	પ્રાપ્ત વિસ્તાર
૭ જાતનાં નદી	૧૫૦૦
એક મેરૂને એ જાણુનાં જાદવાલ વન	૧૨૫૧૫૮
જાદુ વજ્રચાર	૮૦૦૦
એ વન યુગ	૧૧૧૮૮
એક વિજય	૧૫૩૬૫૪
કુલ.....	૪૦ ૦૦૦

હવે વિજયોની નગરીઓ અને વૃક્ષ વિધિરૂપ ૨૫૩૧
મંદે છે .—

પૂજ્ય વ પુરી અતરુ, પરચુતરકુરુમાં માધ મહાધાઈ,
દિના તેમ સુદ સજુ-પિયદ સજુનામયા દેવા. ૧૪-૨૩૮

પુન્ય-પૂર્વની પદી
પૂરી-નમરીએ
વર-વધો
વર-પરતુ વિશેષમાં
પાત્ર-પાત્રી

મહાપાત્ર-મહા પાત્રી નામના
કાળા-કાળો
સુદ કલ્પ-સુદ કાળ
વિનયકલ્પ-વિનયકાળ
નામના-નામના

અર્થ :—પૂર્વની એમ નમરીએ તથા વૃક્ષ અવધાન
વરતુ ઉચ્ચકુદમાં પાત્રી અને મહાપાત્રી નામે વૃક્ષ
અવધાન તેઓને વિશે સુદકાળ અને વિનયકાળ નામના
દેવો અવધાન ૧૪-૨૩૮

વિવેચન—પૂર્વની એમ કોટલે જગૃહીયમાં કલ્પ
પ્રમાણે જ જ્યાં પાત્રીજાને વિશે વિજયની નમરીએ અને
વૃક્ષ અવધાન તેમાં નમરીએનાં નામ જગૃહીયની વિજયોમાં
કલ્પ પ્રમાણે અવધાન, વરતુ પૂર્વ પાત્રીના ઉચ્ચકુદોમાં
પાત્રીવૃક્ષ અને પ્રથિમ પાત્રીના ઉચ્ચકુદમાં મહાપાત્રી
નામે વૃક્ષ અવધાન તે વૃક્ષોને વિશે સુદકાળ અને વિનયકાળ
નામના દેવો અનુક્રમે વધે છે તથા એ દેવકુદોને વિશે વૃદ્ધ
નામના દેવના જ એ સાક્ષ્યથી વૃક્ષ પૂર્વે જગૃહીયમાં કલ્પ
પ્રમાણે અવધાન ૧૪-૨૩૮

પાત્રીજાની વધુ પતિધિ કહે છે.—

પુવરાસીસુ એ મિલિયા, એત્રોસકળે એ અડસવરી
સહસ્સા,

અ/ મયા બાયાસા, પરિહિતિમ પાવપ્રસિદ્ધે ૧૫-૨૩૯

પુરાણોત્ત-પુરા ઉદ્યોગમાં
પરિહિતિ-મેલમ્બા, મેલવતા
પાવપ્રસિદ્ધ-પાવપ્રસિદ્ધ

અડસવરી-અડસો
પરિહિતિમ-પાવ પતિધિએ
પાવપ્રસિદ્ધ-પાવપ્રસિદ્ધ પાત્રી

અર્થ :—પૂર્વે રહેલી જાદિ, મધ્ય અને જાતની જુદાગણનાં એક-લાખ, અઠસોતેર હજાર, આઠસો ને એકસો ૧૭૮૮૨ થીજન પરતોના વિસ્તારના થયેલીએ, ત્યાં જાતોનકની ત્રણે પરિધિ થાય છે ૧૪-૨૩૬

જાતોનકની ત્રણે પરિધિની સ્થાપના —

જાતોનકનો પરિધિ	જાદિ થરાત	મધ્ય પરિધિ	જાત પરિધિ
૬ ફેબ્રુએ રાજીક જુદાગણ	૧૪૦૨૨૬૭	૫૬૬૭૨૦૮	૩૬૩૨૧૧૬
પર ત્રણેર ને એ જુદાગે મળીને રહેલી રાજી	૧૭૮૮૨	૧૭૮૮૨	૧૭૮૮૨
જાતની એ રાખ જાતને રહેલી રાજી	૧૫૮૧૧૩૬	૨૮૪૬ ૫૦	૪૧૧૦૬૧૧

હરે તે જુદાગે રાજી રીતે જારે છે તેના વિધિ જથા જથા હશે છે તે જા પ્રમાણે.—

૧ વાસહરા જા પૂ, સેલકુગુણનિયરા ચ હિંસુઆરા;
જાત પૂસંતિલકખો, અડસપરિ સહસ (અડસપ)

બીયાલા ૧

પૂર્વ-પૂર્વની જો
પૂરી-નગરીઓ
તર-તરો
પર-પર, વિશેષ
પાત-પાતી

મહાપાત-મહા પાતી નામ
પાત-પાતો
સરસ-સરસ ન
પિત્તસર-પિત્તસર ન
નામ-નામ

અર્થ :—પૂર્વની જેમ નગરીઓ તથા વૃક્ષો અથવા
પરતુ જેવડાં પાતી અને મહાપાતી નામ નથી
અથવા તેઓને વિશે સુદર્શન અને પિત્તસર નામના
રેવો અથવા ૧૪-૨૩૬

વિવેચન—પૂર્વની જેમ એટલે જ બુદ્ધિપત્તિ કલા
પ્રમાણે જ આ પાતીઓને વિશે વિચારની નગરીઓ અને
વૃક્ષો અથવા તેમાં નગરીઓનાં નામ જ બુદ્ધિપત્તિ વિચારમાં
કલા પ્રમાણે અથવા, પરતુ પૂર્વ પાતીના જેવડાં પાતીઓ
પાતીઓ અને મહાપાતીના જેવડાં પાતીઓ મહાપાતી
નામ વૃક્ષ અથવા તે વૃક્ષોને વિશે સુદર્શન અને પિત્તસર
નામના રેવો અથવા જે રેવો છે તથા એ રેવડાંને વિશે મહા
નામના રેવો જ એ કાલમલી વૃક્ષ પૂર્વે જ બુદ્ધિપત્તિ કલા
પ્રમાણે અથવા ૧૪-૨૩૮

પાતીઓની તથા પતિષિ કહે છે.—

ધુવરાસીસુ એ મિલિયા, એઓ સુઓ એ અસવરી
સહસ્ત્રા,

અટુ સવા ભાયાસા, પરિહિતિય પાપકસિડે ૧૫-૨૪૬

ધુવરાસીસુ—ધુવ રાહિઓનાં
મિલિયા—એઓ, એઓ
અસવરી—અસરી

અટુ—અટુ
પરિહિતિય—પર પતિષિઓ
પાપકસિડે—પાતી નામ

તેજુષુ લવણપરિહી, ધાયપ્રસ ડસ્સ આધધુવરાસી;
 મિતિપિહુણા તમ્મળજ, પરિહિ સ મળજ ધુવરાસી ૨
 અવસસવિજા પરિહી, મિતિવિત્યગઢિય અ ત ધુવરાસી;
 મિતિવિત્યગેષુ મિસિય, પરિહિતિમણુકમેણુ ભવે ૩

અર્થ—અહીં ધાતકોળકમાં ચર્ચકર પર્વતો છે તે
 જળકોળકા ચર્ચકરો ૬૨૩ાં જમણા વિસ્તારવાળા (પટ્ટોળા)
 છે તેવો ૧૨ જળધરનો વિસ્તાર અને પુત્ર જે ધુવરાસી
 નિવાર મળીને એક લાખ, અઢીસોતેર હજાર, આઠસો તે
 સેવડીસ ચોખન ક્ષેત્રને સ્પર્શે છે અર્થાત્ પાંચે છે તેહલા
 સેખન ક્ષેત્રો લવણસમુદ્રની પરિધિ તં ધાતકોળકની આદિ
 ધુવરાસિ અંકુરો, અને કુલ ૧૪ ચર્ચકોને સ્પર્શેલા ક્ષેત્ર
 સેખનથી ક્ષેત્રો મધ્યપરિધિ તં મધ્ય ધુવરાસિ અને ૧૪
 ચર્ચકોના વિસ્તારથી ક્ષેત્રો અવની પરિધિ તે અવ ધુવરાસિ,
 ત્રણે ધુવરાસિમાં ૧૪ વિરિન્દા વિસ્તાર (એટલું જગ્યા
 નથી આપેલ છે તે) લેખવીને એટલે અતુકમી ત્રણે પ્રમાણની
 પરિધિ થાય ૧-૨-૩

॥ ઇતિ લખુક્ષેત્રસમાસચિવરણે તૃતીયઃ
 ધાતકોળકપ્રકાશિકારઃ ॥

आतंकीण्डना परंतोना विस्तार

परंतोना नाम	अध्यायीय विस्तार	आतंकीण्डना विस्तार	तेना से परंतोना अध्यायीय विस्तार
१ अक्षरिभयत	१ ५२-११	११०५-५	५११०-१०
२ अक्षरिभयत	१०५२-११	२१ ५-५	५२१०-१०
३ अक्षरिभयत	५११०-१	८२११-१	११८२२-२
४ अक्षरिभयत	५११०-१०	८२११-१	११८२२-२
५ अक्षरिभयत	११८२२-१	३३१८४-४	१३३१८-८
६ अक्षरिभयत	११८२२-१	३३१८४-४	१३३१८-८
७ अक्षरिभयत		१०० -०	२० -०

नोट परंतोना से विस्तार १३४८२२-२

તેજુલુ લવણપરિહી, ધાયઈસ ડસ્સ આઈપુવરાસી
 મિરિપુણા તમ્મનજ, પરિહિ સ મન્નજ મુવરાસી ૨
 અવસ્સવિજ્ઞપરિહી, મિરિવિત્તગ્ગહિય અ ત મુવરાસી;
 મિરિવત્તેરેણુ મિસિય, પરિહિતિમણુકમેણુ બવે ૩

અર્થ—જાહી પાતકોજડમાં જવણર પર્વેતો છે તે
 જળક્રોપના વર્ષપરો ૩૨૫૦ જમણા વિસ્તારવાળા (પહોળા)
 છે તેવો ૧૨ વર્ષપરનો વિસ્તાર અને પુનઃ એ ઇંપુકારનો
 વિસ્તાર પ્રયોગે એક લાખ, જાહીતેર કલ્લર ગામ્મો ને
 ચેત્તલીય ચેત્તલ કોત્રને સ્પર્શે છે જર્ણાત્ પાકે છે તેદલા
 ચેત્તલ જાહી લવણસમુદ્ધની પરિધિ તં પાતકોજડની જાહિ
 મુવરાસિ જમ્મરો, અને કુલ ૧૪ વર્ષેતોએ સ્પર્શેલા જાહ
 ચેત્તલની જાહો મધ્યપરિધિ તં મધ્ય મુવરાસિ અને ૧૪
 વર્ષેતોના વિસ્તારથી જાહો જાતની પરિધિ તે જાત મુવરાસિ.
 ત્રણે મુવરાસિમાં ૧૪ ત્રિવિનો વિસ્તાર (જેટું જગ જા
 નેથી જાપેલ છે તે) ચેત્તલીએ એટલે જાતકોને ત્રણે પ્રકારની
 પરિધિ લાખ ૧-૧-૩

॥ ઇતિ લપુણેજસમાસવિવરણે તૃતીયાઃ
 પાતકોજડદીપાધિકારઃ ॥

ભાતદીપકમા બાવેલા (૫૪૦) પર્વતોનું વિવરણ

પર્વતનું નામ	સંખ્યા	ચોક્કસ કાળાઈ	ચોક્કસ પરોજાઈ	ચોક્કસ કુવાઈ	અ પ્રતિ
મીર	૨	૬૪	૬૪૦	૮૫૦૦	લોખ
મધુસર	૨	આર લાખ	૧૦	૫	લલચારસ
કિમ્બાન	૨	આર લાખ	૧૧ ૫-૫	૧	"
મહાકિમ્બન	૨	આર લાખ	૮૪૨૧ ૧	૨૦	"
નિમ્બ	૨	આર લાખ	૩૩૧૮૪-૪	૪૦	"
કિમ્બરી	૨	આર લાખ	૨૧ ૫-૫	૧૦	"
ફેરી	૨	આર લાખ	૮ ૨૧-૧	૨૦	"
નૌકપત	૨	આર લાખ	૩૩૧૮૪-૧	૨	"
નુપ જાનાલખ	૮	૧	૧૦	૧	ચોક્કસ

॥ અથ ચતુર્થઃ કાલોદયિ અધિકારઃ ॥

કવે જીવ્ય કાલોદયિય અર્થ પચેરે રહે છે —

કાલોદયો સંવત્સરિ, સહસ્ર ડો વેદવિરહિણો તત્ત્વ
સુતિજનસમકાલમહા-કાલસુર્યા પુન્યપરિભ્રમરો ૧-૨

કાલોદય-કાલોદયિ
સંવત્સરિ-સર્વસ્થાને જગ
સહસ્ર-હજાર ચેતન કાલ
વેદવિરહિણો-વેદ કિત
તત્ત્વ-ત્યાં (તે ચતુરથી)

સુતિજનજન-સુસ્થિત તે જગ
સમકાલમહા-સમ અને મહા
પુન્ય-પુન્ય
પરિભ્રમરો-પૂર્વ અને પશ્ચિમ

અર્થ—કાલોદયિ ચતુર સર્વ સ્થાને જોઈ હજાર
ચેતન કાલ છે વેદ રહિત છે ત્યાં સુસ્થિત તે જગ
સમ અને મહા કાલ નામના રેવો પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશામાં
રહે છે ૨૪

વિવેચન—પ્રાવર્તીજની જગતી પ્રજાં બ્રહ્મ કાલ
ચેતનના વિસ્તારવાળો વહવને બ્રાહ્મરે રહેલો કાલોદયિ
ચતુર છે તે ચતુર સર્વ કાલો જોઈ હજાર ચેતન કાલ
છે જોઈએ તેમાં લગ્ય ચતુર પેઠે ચોલીઈ નથી, તથા તે
વેદ રહિત છે જોઈએ તેમાં જગતી વૃદ્ધિ-હાનિ જતી નથી.
કાલ્ય કે લગ્યચતુરની પેઠે વેદની વૃદ્ધિ કરનાર પ્રાવર્ત
કાલો બા ચતુરમાં નથી તે કાલોદયિ ચતુરમાં લગ્ય
ચતુરના સુસ્થિત રેવની જેવા કાલ અને મહાકાલ નામના
જ રેવો અધિષ્ઠિત છે તે પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશામાં

મેળવીય કરવા એ કીધાને વિરે પછે છે ૧-૨૪૦

જા સમુદ્રમાં આવેલા કીધાનું સ્વરૂપ જણાવે છે --

જનકુમ્ભ વ જહસભવ, સસિરવિહીવા ઇહપિ
નાયબ્વા,

જન સમવચ્ચે તે, કોસદ્ગુપ્ત્યા જહસસુવરિ ૨-૨૪૧

જનકુમ્ભ-જનકુમ્ભ સમુદ્રની ચો.

જહસ-જહસ જાણ

સસિર-સસિર પદ

જહસ-જહસ

જનકુમ્ભ-જનકુમ્ભ

જહસ-જહસ

તે-તે કીધા

જહસસુવરિ-જહસની કાણ

અર્થ--જનકુમ્ભ સમુદ્રમાં છે તેમ જાણી પછી પણ વધુ જાણ થઈ અને સૂર્યના કીધો જાણવા પરંતુ તેથી કારે વધુ જાણીયા કાણ એ કોણ કહ્યા છે ૨-૨૪૧

વિવેચન.--જેમ જનકુમ્ભસમુદ્રમાં જાર કબ્જર મેળન જાણે ત્યારે જાર કબ્જર કબ્જાર જાણીયાઈવાળા વદ અને સૂર્યના કીધો જાણેલા છે તેમ જા કાલોદધિને વિરે પછી જેવ સહવે તેમ જા અને સૂર્યના કીધો જાણવા એટલે કે પાતળીજાની જાણીયા જાર કબ્જર મેળન કાલોદધિમાં જાણે તે કોણે પૂર્વ દિશામાં પાતળીજાની જાર જાકોના જાર અને પશ્ચિમ દિશામાં જાર સૂર્યના (કુદ ૧૪) કીધો છે, પણ કાલોદધિની જાણીયા જાર કબ્જર મેળન કાલોદધિમાં જાણે ત્યાં પૂર્વ દિશામાં કાલોદધિના જાણીયા જાકોના અને પશ્ચિમ દિશામાં કાલોદધિના જાણીયા સૂર્યના

મિતાબીસ મિતાબીસ (કુલ ૮૪) દ્વીપો છે એ પ્રયોગે
 ૧૨+૧૨+૪૨+૪૨+૨=૧૧૦ દ્વીપો કાલોદધિ સમુદ્રમાં ॥
 અહીં એ દ્વીપો અધિપતિ દેવેના અણના વિશેષ એ છે
 કે તે સર્વ દ્વીપો ભાતણુ જમની ઉપર એ કોણ ઉચ્ચ-
 પ્રમાણિત છે અહીં કાલોદધિનો પરિધિ ૬૧૭૩૧ ૧ મેજન-
 જનો છે તથા જમનીના કાષેનું પરસ્પર અંતર ૨૧૦૨૧૪૨
 મેજન અને ૩ કોણ છે તે અંતર પરિધિમૂલ્યે ચાર
 કોણ સુલખી ૧૮ મેજન બાદ કરી બારે બાક ભેદ
 આવે છે ૧-૧૪૧

॥ ઇતિ ચતુર્થઃ કાલોદસમુદ્રાધિકારઃ ॥

॥અથ પચમ પુઠ્ઠરદ્વીપાર્ધ વ્યધિકારઃ॥

હવે માનુષોત્તર પર્વતનું સ્વરૂપ કહે છે—

પુઠ્ઠરદ્વીપાર્ધનું નામ—વ્યસનિયો માણુસુતરો સેવો,
સેવોરજિરિભાણો, સીદધિસાર્ધ સિસદ્ધવણો ૧-૨૪૨

પુઠ્ઠરદ્વીપ-પુઠ્ઠરદ્વીપ ઓળખા
અર્ધ જાગ્યો

સેવધર્મિ-સેવધર્મ પર્વતો
સરખા

સીદ-સીદ

સાણો-સાણો

સરખા-સરખા કર્યો

સીદધિસાર્ધ-સીદધિ સિદ્ધ

સેવો-સેવો

સરખા સાધારણનો

માણુસુતરો સેવો-માણુસુતર
વ્યસન

સિસદ્ધવણો-સિસદ્ધ વણ
સરખા

અર્ધ—પુઠ્ઠરદ્વીપની નકશા દર્શતો જગતીની જેમ
માણુસુતર પર્વત આવેલો છે તે સેવધર્મ પર્વત સરખા
સાધારણનો, સિદ્ધિવાળો સાધારણનો અને વિવિધ પર્વત
સરખા વણવાળો છે ૧-૨૪૨.

વિવેચન—સાધારણ સમુદ્રની નકશા દર્શતો વલ્લભને
આકારે સમગ્ર જગત યોજનતા વિસ્તારવાળો પુઠ્ઠરદ્વીપ નામનો
દીપ છે. તેની મધ્ય ભાગમાં એકલે દીપમાં આઠ જગત
સેવન કરતાં વલ્લભને આકારે માણુસુતર (જાદી સુખી જ
માણુસુતરની ઉત્પત્તિ હોવાથી માણુસુતર કહેવાય છે) પર્વત છે. આઠ જગત
સેવધર્મ માણુસુતર કહેવાય છે.) પર્વત છે. આઠ જગત
યોજનતા વિસ્તારવાળો પુઠ્ઠરદ્વીપના અર્ધભાગની નકશા
જગતીની (કાલ) જેમ આપે માણુસુતર દર્શતો માણુસુતર

નામનો પર્વત રહેલો છે તે પર્વત વેલંબર પર્વતની) જેટલા પ્રમાણવાળો છે એટલે તેમ વેલંબર પર્વતના મૂલ્યમાં ૧૦૨૨ મોજન પડેલા છે સિમર પર ૪૪૪ મોજન પડેલા છે અને ૧૭૨૧ મોજન ઉપા છે તેમ આ પર્વત પણ તેટલા જ પ્રમાણવાળો છે તથા આ પર્વતનો ઘેરેલા સિંહના એવો આકાર છે એટલે કે ઘેરેલા સિંહ જેમ આજ્ઞાથી શ્રેષ્ઠ હોય તેમ રાણીને તથા પાછળથી શ્રેષ્ઠ રાણીને જેણે તેથી આમત્ર હોય તેમ અને પાછળ અનુક્રમે ઢાળી જેમ નીચે નીચે હોય, તેમ આ પર્વત પણ મહાપ્રભુએ તરફ એક સરખો લીંત સરખો સપાટ હોય છે અને બહાણી ડિશામાં નીચે નીચે ઢાળવાનો છે એટલે પટોળાઈમાં ચડતો ચડતો છે રમી આ પર્વત નિષધવા જેવા વજ્રવાનો એટલે અબૂનદ અવના કુચ્છ જેવા (સવા) વજ્રવાનો છે

આ માતૃપેતર જન તના આકાર ખાટે જીજ્ઞુ હયા તે આ પ્રમાણે મહુ છે—પુનઃપર કોપના બરોબર મધ્યમાં વસવા હારે સર્વ આલુ ફરતો એક એવો પર્વત કહાયો છે કે મૂલ્યમાં ૨ ૪૪ મોજન પડેલો અને સિમર તરફ ૮૪૮ મોજન વિસ્તારવાળો હોય તના બરોબર મધ્યથી શ્રેષ્ઠ કરીને અદરનો વિશ્વાત હંચાદી લાગે ને આશીનો અર્થ જેવા આકારનો રહ્યો તેનો આકાર આ માતૃપેતર પર્વતનો અણવે. ૧-૨૪૨

હવે પુનઃપરકોપાર્થમાં રહેલા કુત્રો અને પર્વતો વિશેષતા સ્વાનાદિકમુ ૨૧૩૫ કહે છે —

મહાનિત્યમાર્થિ, સહાસો પાપએ તહેવ ધડ ;
ફેરો એ મહાસાથો, મેરુસુયારા તહા ચેવ. ૨-૨૪૩

૫૬-એવો, એ પ્રમાણ
નિત્યમાર્થિ-એવ તથા
પરંતોનો

ફેરો-ફેરવતુ બધા
જાએ-પાપો બધા
એ-એવો, તે પ્રમાણ

ફેરો-નષ્ટો

મહાસાથો-મહાસાથ ૫૧

સુનાય-સુધાર ૫૧ થો

તહા-તે પ્રમાણ

એવ-નિશ્ચય

અર્થ—પાવત્રીજનાં ફેરો ને પરંતોનો એવો
બધા છે તેવો બહી બધુવો. પરંતુ મહાસાથ વનનો
નિત્યાર (લગાઈ-પહોળાઈ) નમણા છે મેરુ તથા મધુનાર
જાતિનું પ્રમાણ તેમજ બધુનું ૨-૨૪૩

વિવેચન.—એમ પાવત્રી જના સરવાલિ ફેરો
એ દિગ્ગજાન બધા પરંતોનાં એવા સરવાલ ઠાં છે એટલે
એના બધા સરવા પરંતો અને વિવર-આવશ્યક ફેરો
છે, તે જ પ્રમાણે બહી પુરુષાર્થને વિશે પણ બધુ
તથા પાવત્રીજના મહાસાથ વનથી બધા પુરુષાર્થનું સહ
સહ જન બધુ લાંબુ તથા પહોળું છે પાવત્રીજના સહ
સહ વનની લગાઈ મેરુની પૂર્વે ને પશ્ચિમ દિશાએ ૧૦૭
૮૫૪ ચોજન છે, તેનાથી બહી નમણી ઢોંગાથી ૨૧૪૭૫૮
ચોજન છે સ્થિતિ ને ઉત્તર દિશાએ તે જ ૨૧૪૭૫૮ જાતિને
બધાથી (૮૮) વડે જાવતાં એ બધે તેટલો એટલે ૨૪૫૧
ચોજન અને બધાથી ૭૦ જાત ફેરુ નિત્યાર છે તથા
પુરુષાર્થના મેરુ અને મધુનાર પરંતો તે જ પ્રમાણે એટલે
પાવત્રી જના મેરુ અને મધુનાર એવા જ છે (પુરુષાર્થનાં

પણ પાવરીનકની પેઠે ૧૪ યોજ, ૧૨ કુલિચિ, ૨ મેઠુ, ૧૪ વિજય, ૩૨ હરશર ૨૪ અતરનકી, ૨ અદ્યાદન, અને ૨ હપુકર બાજુના હપુકર પર્વત દક્ષિણ અને ઉત્તર દિશાએ ૧ ૦૦ યોજન મૂળ અને સિંખરને વિશે જરખા પડેલા છે ૫૦ યોજન ડંબા છે અને આઠ લાખ યોજન લંબા છે તે મેઠુ ૮૫ ૦ યોજન ડંબા છે. આનો વિસ્તાર ૨૨૬ મી માથથી પાવરીનક પ્રમાણે બધી હોય.)
૨-૨૪૩

આર માફ મજહલ પર્વતોતું પ્રમાણ કહે છે—

ઈહ બાહિરમજહતા, અઉરો દીહતિ વીસસયસહસા,
તેઆધીસ સહસ્સા, ઉચ્ચવીસદિઆસયા હુરિયુ ૩-૨૪૪

બાહિર મજહતા—મજહલ મજહલ
પર્વત

તેઆધીસ—તેઆધીસ

મજહલ—મજહલ

ઉચ્ચવીસદિઆસયા—એકદશ મજહલ

દીહતિ—દીહતિ લાંબા

અતર કુરિયુ—મજહલ

અતરકર—લાંબા

અર્થ—મજહલ બાહિરના આર મજહલ પર્વતોતું
લાંબા વીસ લાખ તેઆધીસ હજાર મજહલ ને એકદશ
યોજન પ્રમાણ છે ૩-૨૪૪

વિવેચન.—મજહલ એટલે પુષ્કાલના એ મજહલ
અથવા પૂર પુષ્કાર્થ અને પશ્ચિમ પુષ્કાર્થના એ મજહલ
મજહલ દિશાએ એટલે આતુરોતર પર્વતોતું દિશા તરફ
આર મજહલ પર્વતોતું આવેલા છે તેમની લાંબાઈ વીસ લાખ,

ચોજન સેનકર્તા ૪૪૦૬૧૬ થાય તેમાંથી એ મળકવાય
૪ • ચોજન બાદ કરતાં ૪૩૬૬૧૬ ચોજન છાપા બધી
દરે સાત આંતરા સહીથી સમજાય ત્યાં પ્રમાણે —

નિયમ અમલ નીતવત એક પુલકિરિ, બિત્ત પિત્ત
અમલ સમક સમક એ સમક પર્વત ત્યાર પછી પાંચ દરો
જને જાતે મીઠપર્વત એ બાક વસ્તુના ૭ આંતરા છે.
દરેક આંતરામાં ૧૪૦૦૫૬૬ ચોજન છે તેને સાતવડે છુલ્લ
૧૬૮૧૭૪૪ બાવે, તેમાં પાંચ દરની કલ્યાણના ચોજન
• • ને સમક પર્વતના ૧૦૦ એમ ૧૧ • સેનકર્તા
૧૭૦૭૭૪૪ ચોજનો બાવે બાકથી રેવકુર અમલ ઉત્ત-
કરનો નિસ્વાર છે તે મળી રહે છે

પાંચ દર પૈકી દરેક દરની એ એ બાલુએ દર દર
કમનકિરિ પૂર્વના પ્રમાણ એટલા એટલે એ એ ચોજનના
છે તેના ૧ ચોજન બાદ કરતાં તે દરના નવ આંતરા
૩૩૩૩ ચોજન છે તેને નવવડે છુલ્લ ૩ • બાવે છે તે
જન મળીને ૪ ચોજનનો દરનો નિસ્વાર મળી રહે છે.
૬-૧૪૫

બાકીની તરીકો જને પર્વવારિત પ્રમાણ રહે છે —

મસા પમાલુએ જહ, જ પૂરીવાડિ ધાડિ બલિયા;
દુગુણા સમાય તે તહ, પાઇમસ ડાઉ મહ સુમા.૫-૨૪૯

મસ-ન ડાના પાકો

જમા-જરખ

પમાલુએ-પમાલુથી

તે-તે પાકો

જ પૂરેપક-જ પૂરેપકથી

તહ-તેથી રીતે

પાઇમ પવાન પાકો

સુમા-અલુવા

ગુજરાતની નદીઓનો ચાર—

ક્રમ સંકેત	જામી	જામી મી	જામી કીમી	નદી પ્રકાર	નદી પ્રકાર	કુલ પ્રકાર	મતે પ્રકાર	કેટ પ્રકાર	કેટ પ્રકાર	કેટ પ્રકાર	કેટ પ્રકાર
૧૩૧	૨૫	૧	૧	૨૫	૧	૧	૨૫૦	૧	૨૫૦	૩૨	૨૫
૩૨	૫૦	૧	૨	૫૦	૧	૨	૫૦૦	૧૦	૫૦૦	૧૨૮	૧૦૦
૫	૧૦૦	૨	૫	૧૦૦	૨	૫	૧૦૦૦	૨૦	૧૦૦૦	૧૫૬	૧૦૦

ગુજરાતનાં વાણીજીય નદીઓનો ચાર—

ગુજરાત ગુજરાત	કિલો પ્રકાર	કેટ પ્રકાર	કેટ પ્રકાર	કેટ પ્રકાર	કેટ પ્રકાર	કેટ પ્રકાર	કેટ પ્રકાર	કેટ પ્રકાર
કિલોમીટર ૫	૫૨૧૦૬	૨૦૦	૧૦૦૦	૫	૨	૧	૧	૧
માર્ગદર્શક ૫	૧૧૮૪૬	૫	૦૦	૮	૫	૫	૫	૫
પ્રવાહ ૫	૧૦૦૦૬	૮૦૦૦	૧૧૦૦૦	૧૬	૮	૮	૮	૫

અર્થ—માનિયા જેઓ જળદીપ કરતાં પાતરી
જલમાં જમણા પ્રભાવવાળા તથા સરળ પ્રભાવવાળા
મધ્ય છે તેઓ જહો પાતરી જલ કરતાં તેમજ જમણા
જને સરળ બાણના ૫-૧૪૧

વિવેચન — માનિયા પદાર્થો એટલે કે જ નદી, વર્ષ, ૬૬
૬૬ વિશેષતઃ પ્રભાવ જે પ્રકારે જળદીપથી પાતરીજને
વિશે કેટલાંજુ જમણું અને કેટલાંજુ જરણુ મળું છે,
તે જ પ્રભાવ પાતરીજલથી આ પુનઃસર્પમાં
જમણું અને સમાન બધું વિશેષ એ છે કે પાતરીજના
અધિકારમાં દીર્ઘ વૈતાલ્યોના વિષ્ણુભાવિક, જળદીપના દીર્ઘ
વૈતાલ્ય જેવા જ રહ્યા છે તે વિશે મળું છે કે— “કલનચિદિ,
જમા રેગુરુના જર્ણવો તથા જુલ અને દીર્ઘવૈતાલ્યોના
વિ. ૩૭, ઉદ્દેષ (ઉદ્દાઈ) અને સમુદ્રજ (ઉદ્દાઈ) જળદી
પને વિશે રહ્યા પ્રભાવે બાણવી ” તથા પુનઃસર્પના અધિ
કારે મળું છે કે “વૈતાલ્યનો ઉદ્દેષ-ઉદ્દાઈ સ્વાક યોજન,
સમુદ્રજ-ઉદ્દાઈ પચોથ યોજન અને વિસ્તાર બંને
યોજનનો છે ” આ રીતે મે વિવિધ વસ્તુકાની બધે ૫-૨૪૬

હવે ૫૫ પાતરી જલમાં રહેલા મુખિક પ્રભાવે પુનઃ
સર્પના શ્રેણીના ત્રણ પ્રકારનો વિસ્તાર લાવવો માટે મુખ-
સાથ રહે છે—

અ. સી લક્ષ્યા ચઈદસ, સહસા તક જુવ સયા ચ
ધ્રમવીસા;
અખિભ તર મુવરાસી, પુન્નુતતિહીઈ અલિઅબ્બો. ૬-૨૪૭

ક્રમકેદિ તેર લક્ષ્યા, સહસ્રાચરિયત સમ સય તિવાધા;
 પુકખરવરીવટ્ટ, પુવરાસી એસ મનઝમિ ૭-૨૪૮
 એથ કેદિ અડવી-સ લક્ષ્યા ચરિતરી સહસ્સા ય
 ૧૧ સયા પછુસટ્ટા, પુવરાસી પુકખરમ્મતે ૮-૨૪૯

અડવી-અડવી
 વાળવ-નવો
 અર્ધ-અ. ને
 અર્ધ-પુષ્પોષ
 અર્ધ-વેનાથી
 અર્ધ-પુષ્પોષ

પુવરાસી-પુષ્પ
 પુષ્પવિધિ-પૂર્વે મેલી
 વિધિ-વિધિ
 અર્ધ-અર્ધ-વધવો.
 એક-અ
 અર્ધ-અર્ધ-અર્ધ
 અર્ધ-અર્ધ-અર્ધ
 પુકખરવટ્ટ-પુષ્પવિધિના અર્ધ

અર્ધ — અર્ધાથી લઈ, કોઈ કલ્પર તથા નવસો
 અને એકથી (૮૮૧૪૪૧) થીજન આજીવર કોઈએ અર્ધ
 કેસોની પુવરાસિ (પુષ્પ) પૂર્વે મેલી વિધિ પ્રમાણે અર્ધ
 એક કોઈ તર લાગ, અર્ધાથી કલ્પર, સાત થો ને તેવાથી
 (૧૧૪૪૪૪) થીજન અર્ધથી પુકખર દોષના અર્ધને
 વિધિ પ્રમાણે પુવરાસિ અર્ધથી તથા એક કોઈ અર્ધથી
 લાગ, અર્ધોતર કલ્પર, અને અર્ધ થો પાસક (૧૪૮૪૪૪)
 થીજન અર્ધથી પુકખરના અર્ધની પુવરાસિ અર્ધથી. ૧ થી ૮
 ૧૪૪ થી ૧૪૮

વિસ્તારાર્થ — પુકખર દોષના અર્ધ અને અર્ધવર્તો
 અર્ધ પુષ્પ ૮૮૧૪૪૧ છે તેને ફોર્મક એક સાથે અર્ધ
 તેલોજ અર્ધ આને, તેને ૧૧૪ ૪૮ અર્ધથી ૪૧૪૪ થીજન

ભાગમાં આવે. યેષ ૧૭૭૪ વષે, તેથી જોડ ચોજવના ૨૧૨,
લાચ હરી તેના વડે ૧૭૭૩ ને ભાગવા. ત્યારે બસો ને
જારીયા જોડ સો ને ચોતેર ફીફી લાચ આવે. જાતેથી
આકાશ નિસ્વાર છે તથા જોડ પ્રમાણે મધ્યના મુર્ચકને
મુર્ચકને ૨૧૨ વડે લાચવાથી ૫૪૫૧૨ ફીફી ચોજન મધ્યમાં
નિસ્વાર આવે છે અને જાતેના મુર્ચકને મુર્ચકને ૨૧૨ વડે
લાચવાથી ૧૫૪૫૧ ફીફી ચોજન જાતે નિસ્વાર છે એ રીતે
ખાતરી જાતમાં કદા પ્રમાણે કર્તે બધુવું

મુર્ચકની ઉચ્ચિત્તિ આ પ્રમાણે બધુવું — મહોદધિ
સમુદ્રનો જાણ પરિધિ તે પુનઃસ્થા દીવની જાણ પરિધિ
કોવાથી મહોદધિની ૧૬ લાખ ચોજન પહેલાઈ કોવાથી તેથી
પરિધિ ૬૧૭ ૧૦૫ ચોજન આવે છે તેમાંથી ૧૨ નર્મધર તથા મે
ઈપુએ ૩૫૫૧૮૪૦ ચોજન પાકેલા કોવાથી તેટલું પરિધિમાંથી
જાણ હરીએ ત્યારે (૬૧૭ ૧ ૫—૩૫૫૧૮૪) ૮૮૧૪૫૨૧
ચોજન જાણી રહે છે તે ૧૪ મહોદધિએના જાણ નિસ્વાર
કોવાથી જાણ પ્રત્યેક બધુવું. પુનઃસ્થાની મધ્ય પરિધિ
૩૩ લાખ ચોજન પ્રમાણ કોવાથી તેથી પરિધિ ૧૧૭૦૦-
૪૨૩ ચોજન પ્રમાણ છે તેમાંથી પૂર્વેસ્થ ૩૫૫૧૮૪ ચોજન
પ્રમાણ પર્વતોના નિસ્વાર જાણ કરતાં ૧૧૭૪૪૪૪૪ ચોજન
પ્રમાણ મધ્ય મુર્ચક બધુવું. તથા પુનઃસ્થાની જાતે
નિસ્વાર ૪૫ લાખ ચોજન છે તેના પરિધિ ૧૪૨૩ ૧૧૬
ચોજન થાય છે તેમાંથી ૩૫૫૧૮૪ ચોજન પર્વતોના
નિસ્વાર કરતાં ૧૩૮૭૭૫૧૫ ચોજનનો જાતે પ્રત્યેક બધુવું.
૧ થી ૮-૨૪૪ થી ૨૪૪

ગુજરાતી કિતબો ગણતરી નો નામ—

ગુજરાતી કિતબ	કિ બારા કિ કિતબ	કિ કિતબ કિ કિતબ	કિ કિતબ કિ કિતબ	કિ કિતબ
કિતબો	૧	૪	૧૬	૧૪
ગુજરાતી કિતબો કાલ કિતબ	૮૮૧૪૮૧	૭૪૨૪૮૮૮ ૪૪૧૦૭૮૦૭૮	૪૬૪૧૪૪૪૪	
૧૧૧ ૧૨ કાલકાલ	૪૪૪૪૪૪૪	૧૧૧૧૧૧૧૧ ૬૬૪૨૦૦૧૧૧	૧૧૧૧૧૦૮૬૬૬	
ગુજરાતી કિતબો કાલ કિતબ	૧૧૭૪૦૦૪૦	૪૪૭૪૦૮૦૪ ૧૮૧૪૧૪૮૮	૪૪૧૦૧૦૪૪	
૧૧૧ ૧૨ કાલકાલ	૪૪૪૧૧૧૧૧	૧૧૪૦૪૧૧૧૧ ૪૪૧૦૦૧૧૧	૭૪૪૪૪૪૪૪	
ગુજરાતી કિતબો કાલ કિતબ	૧૧૮૦૪૪૪૪	૪૪૪૦૮૦૮ ૧૧૧૧૧૦૪૦	૮૮૦૪૦૧૧૦	
૧૧૧ ૧૨ કાલકાલ	૪૪૪૦૮૦૮	૧૧૧૦૮૦૮ ૪૪૪૦૮૦૮	૪૪૪૦૮૦૮	

મહા વિરેકના દરેક વિજયનો વિજય જ્યારે કે—
 ગુણવીસ સહસ સમ સમ, અહિષ્ક્રિયા સવાય
 વિજયવિક્રમ ભી;
 તદ મદ અહિવહસસિદ્ધા, ખવિસ તિ અ ધુરલુમસ્સાદો
 ૬-૨૫૦

અહિવહસ-સિદ્ધા
 અહિવહસ-સિદ્ધા
 અહિવહસ-સિદ્ધા
 અહિવહસ-સિદ્ધા

અહિવહસ-સિદ્ધા
 અહિવહસ-સિદ્ધા
 અહિવહસ-સિદ્ધા
 અહિવહસ-સિદ્ધા

અર્થ—આપણી જીવન સાત થી અને આઠ સહિત
 થોડા (૧૬૦૬૪૬) થોડા દરેક વિજયનો વિજય-વિસ્તાર છે
 તથા આ પુણ્યાર્થને વિશે ખાતરોયર પર્વત તરફ વહેલી
 નદીએ ખાતરોયર પર્વતની નીચે જમિયા પ્રવેશ કરે છે
 કેમકે તે તરફ જાય છે નથી ૬-૨૫૦

વિવેચન—આ પુણ્યાર્થના બે મહાવિરેક છે દરેક
 મહાવિરેકને વિસ્તાર આઠ લાખ થોડાનો છે. એક એક
 મહાવિરેકમાં ૩૨ વિજયો છે. પરંતુ ૧૬-૧૬ થોડી થોડી
 નથી આવેલી છે. આટલે દરેક વિજયનો વિસ્તાર લાખના ખાતરો
 કર થી લાખના નહિ, પણ સોળથી લાખના નહીં એક એક
 વિજયનો વિસ્તાર આપણી જીવન સાત થી અને થોડા
 થોડા પ્રમાણ છે, તે આ પ્રમાણે જાય છે—અહીં બે વન
 થાય છે તે દરેકની પહેલ્યાર્થ ૧૧૬૮૮ થોડા થોડા
 ૨૩૩૩૬ થોડા વનગુણે થાય છે, પાંચથો થોડાના વિસ્તાર

રણી ૭ જાવરનદીનો ચોપાથી ત્રણ હજાર ચોજન જાવર
 નદીનોની પહેગાઈને ચોપા છે એ હજાર ચોજન પહેગાઈ ખાદ
 પાસે ૨૨૫૦૦૦ ચોજન હજાર ચોજન ચોપા છે તથા ૭૫
 ૨૧૫૦૫૮ ચોજન પૂર્વ પાંચમ લાંબુ છે એ વરદના
 યાદી ૪૩૧૫૧૯ ચોજન તથા ૭૫૦૫ ચોજન મેરુની
 પહેગાઈ યાદી ૪૩૦૦૧૯ ચોજન થાય છે એ પ્રમાણે કુલ
 (૨૩૩૩૯૧+૩૦૦૦૦+૧૦૦૦૦+૪૩૧૫૧૯+૪૫૦૦૫૮+૪૩૧૬૯)
 ચોજન, તે માં લાખમાંથી ખાદ કરીએ, બાકી ૩૧૯૭ ૮
 ચોજન રહ્યા તેને ૧૧ થી ભાગતાં ૧૬૦૦૪ ચોજન તથા
 નીચે થાય વધ્યા તેથી ૦૧ ચોજન ઉપર આવે છે, તેટલો રાષ્ટ્ર
 વિજયનો નિઃશ્વ ભણવો. ૧ - ૨૫૧

પુષ્કરદક્ષિણપુષ્કર-ખડતો સહસ્ર કુમ પિંડુ દુર્ગ ૫૩
 ભલિયા તદ્વાણુ પુણુ, બહુરેમુયા યેવ ભણતિ ૧ - ૨૫૧

કાવર-પુષ્કર

કાવર-પુષ્કર-૧૧ અને

પશ્ચિમ ખડત

પિંડુ-પહેગાઈ

કુમ-૧૧ કુમ

તદ્વાણુ-૧૧ સ્થાન

પુષ્કર-૧૧-૧૧ કુમ

ભલિ-૧૧ છે

અર્થ—પુષ્કરાર્ધને વિષે પૂર્વ અને પશ્ચિમના બે
 ખડતમાં બે હજાર ચોજન પહેગાઈ બે કુલ રહ્યા છે પરંતુ
 તેનું સ્થાન બહુમુતો ન બાંધે છે ૧૦-૨૫૧

વિવરણ—પૂર્વ પુષ્કરાર્ધ અને પશ્ચિમ પુષ્કરાર્ધની
 બંધ બે હજાર ચોજન લાંબા તથા પહેગાઈ અને ૭૫ ચોજન
 હજાર બે કુલ છે પરંતુ તે બે કુલ ચોજન કયા સ્થાને
 આવેલા છે તે જવાબ નથી, માટે તેમનું સ્થાન તો બહુ
 મુતો / બાંધે, આ જાણવાનું જાણના આ પ્રમાણે થાય છે —

પુષ્કરાર્ષના મહાનિરોધના વિજયાદિના વિસ્તારનો અર્થ—

વિષયભાગ	ક્રમ વસ્તુ મિથ્યામ નામોન ક્રમનો	વિસ્તાર	ક્રમનો	ક્રમનો	ક્રમનો	ક્રમનો
ક્રમ વસ્તુ મિથ્યામ નામોન ક્રમનો	ક્રમ વસ્તુ મિથ્યામ નામોન ક્રમનો	વિસ્તાર	ક્રમનો	ક્રમનો	ક્રમનો	ક્રમનો
ક્રમ વસ્તુ મિથ્યામ નામોન ક્રમનો	ક્રમ વસ્તુ મિથ્યામ નામોન ક્રમનો	વિસ્તાર	ક્રમનો	ક્રમનો	ક્રમનો	ક્રમનો
ક્રમ વસ્તુ મિથ્યામ નામોન ક્રમનો	ક્રમ વસ્તુ મિથ્યામ નામોન ક્રમનો	વિસ્તાર	ક્રમનો	ક્રમનો	ક્રમનો	ક્રમનો
ક્રમ વસ્તુ મિથ્યામ નામોન ક્રમનો	ક્રમ વસ્તુ મિથ્યામ નામોન ક્રમનો	વિસ્તાર	ક્રમનો	ક્રમનો	ક્રમનો	ક્રમનો
ક્રમ વસ્તુ મિથ્યામ નામોન ક્રમનો	ક્રમ વસ્તુ મિથ્યામ નામોન ક્રમનો	વિસ્તાર	ક્રમનો	ક્રમનો	ક્રમનો	ક્રમનો

“ઈસિવલે કમસો જામિ, ફસલસ બેયણુ પિહુ દસોમાહા;
 મહફુજે વિ ફુફુડા, તિલકેખ નવનવમ સહસમમે ૧”

પુષ્કાર્ષીના જન્મે જાણુના અર્ધ જાગ્યા મહોદધિથી
 અને માનુષોત્તર પર્વતથી ૩૬૬ ૦૦ ચૈત્રન જઈએ ત્યારે
 એ મોઢમાં હલ્લર ચૈત્રન પ્રમાણુ હાંબા પહેળા અને હસ
 ચૈત્રન ઉઠા એવા એ ૩૬૬ છે (૧) જા ફુફુડાની પૂજા
 કમઠ હાંદી હાંદી છે એમ જા ગાથામાં જણાવે છે કુટારી
 ચૈત્રન સ્થળ તે જા ગાથામાં પણ જણાવ્યું નથી ૧૦-૧૫૧

હવે ઉત્તરફુરના વહોનાં નામ કહે છે —

ઉત્તરફુરના પહોનાં નામ કહે છે —
 ઉત્તરફુરના પહોનાં નામ કહે છે —

ઉત્તરફુરના પહોનાં નામ કહે છે —

ઉત્તરફુરના પહોનાં નામ કહે છે —

ઉત્તરફુરના પહોનાં નામ કહે છે —

ઉત્તરફુરના પહોનાં નામ કહે છે —

ઉત્તરફુરના પહોનાં નામ કહે છે —

ઉત્તરફુરના પહોનાં નામ કહે છે —

ઉત્તરફુરના પહોનાં નામ કહે છે —

ઉત્તરફુરના પહોનાં નામ કહે છે —

અર્થ—જા પુષ્કાર્ષી કીર્તમાં ઉત્તરફુરને વિષે પૂર્વની
 એમ એટલે જણાવ્યું ની એવા પણ અને મહાપદ નામના
 એ રહેલ છે તેમને વિષે પણ પણ નામે તથા પુટરીક નામે
 એ રહેલ વસે છે તથા એ રેવફુરને વિષે તે જ જૂલીપના
 રેવફુરની એમ જણાવેલા પાસપાસરૂપ એ શાકમહી નામના
 વહો છે ૧૧-૧૫૧

વિવેચન—જા પુષ્કાર્ષીમાં એ ઉત્તરફુર છે તેમાં
 પૂર્વ તથા પુષ્કાર્ષીના ઉત્તરફુરમાં પણ પણ અને પશ્ચિમ

વરદના ઉત્તરકુશમાં મહાવણ નામી વૃક્ષ છે. આ બંને વૃક્ષોનું
સ્વરૂપ જળુવૃક્ષ સરણુ બાજુનું પણ વૃક્ષનો. પશ્ચિમે પૂર્વ
પુષ્કાર્થનો. અધિપતિ છે અને મહાવણ વૃક્ષનો. મહાવણ
રેષ પશ્ચિમ મહાવિદેકનો અધિપતિ છે. અને રેષ લુપ્તપતિ
નિકાચના છે. તથા આ પુષ્કાર્થના બંને રેવકુશમાં ચામલી
ન્યામતા વૃક્ષ છે. તેમના ઉપર છાંય છેનો વાક છે. ૧૧-૨૧૨

હવે જાણી દીપ પ્રાપ્ત્ય મનુષ્ય ક્રેત્રને વિરેવદેશા કર્વ
પવતોની જગ્યા રહે છે—

દોશુષ્કલ્પરિ પદમે, અદ સવલે બીજાદિવિ તથાઅમ્બે;
પિહુ પિહુ પશુ સવ આસા, ઇમ સુરજિતે સવલમિરિણે.
૧૨-૨૫૩

તેરહ સય સમવવૃક્ષા, તે પશુમેરુદિ વિરહિઆ સન્બે;
ઉસ્તેહપાયક હા; માણુસસેલો વિ એમેવ. ૧૩-૨૫૪

દો. કુલદર્શન—જા. જગદેકે

એ— રહા (જાણી) માં

આ આ

બીજા દિવિ—બીજા પશુમે

જાણા

તથા જાણી દીપના કર્વેમાં

પિહુ—હુ જુલ

પશુવ આસા—પશુઓ વાલીક

ઈમ—એ પ્રાપ્ત્યે

જા મિત—મનુષ્ય ક્રેત્રમાં

તેરહજન—તેરહ

જગદ—જગત

પશુમેદિ—પાંચ મેં વડે

વિરહિ—વિરહ

ઉસ્તેહ—ઉસ્તેહ

પાણસ—પાણસ જાણા ૩૪

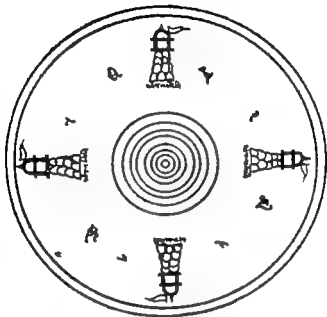
વાળા

માણુસસેલો—માણુસોતર પર્વત

પશુ

એમેવ—એવાજ પ્રમ તે

અર્થ—પહેલા જળુદીપને વિરે જાણી ને એપરદોતેર
(૧૧૬) પર્વતો છે. હવે પુનઃકુશમાં આઠ પર્વતો છે. બીજા

આજ્ઞાના નવીનર દ્વિપદા આલેખા આદ્ય આલેખાભિરિ

૫. ૩૨૭ તા. ૨૫૮

1

1 1 1

1

1

1

1

ખાવડીનું વિષે જાને ત્રીજા વર્ષની પાંચ એટલે પુષ્ક
 ચાંચને વિષે નૂઠા નૂઠા એટલે ૩૨૬ કીપમાં પાંચ એ ને
 ચાંચીય પર્વતો છે. આ પ્રમાણે મનુષ્યકીયમાં સર્વ મળીને
 પર્વતો તેર એ ને ચાંચન બાજ છે તેમાંથી પાંચ મિટ્ટપ
 પર્વતને વર્ણને માલિયા તે સર્વ પર્વતો હંચાઈના કી.એ
 બાંધે પુષ્કીમાં હંચા છે, તથા માનુષ્યોત્તર પર્વત પશુ એજ
 રીતે બાંધવો. ૧૨-૧૩-૨૫૩-૨૫૪

વિવેચન—પહેલા જ બુદ્ધીપમાં ૨૬૬ પર્વતો છે
 તે આ પ્રમાણે—૧ મેટ્ટ ૬ કુલનિરિ ૪ મજકલ ૧૬ વૃક્ષમર,
 ૪ મેટ્ટ ૧વાકલ, ૩૪ કીર્તી વેતલક ૪ ચમલનિરિ ૨૦૦
 કલન નિરિ એમ ૨૬૬ બાંધવા હવલુ જમુદમાં વેલેપર
 દેવોના બાંધ પર્વતો છે. ત્રીજા પાવડી જકમાં તથા પુષ્કા
 પર્વમાં ૫૪ -૫૪૦ પર્વતો છે તે આ પ્રમાણે—

જ બુદ્ધીપથી પાવડી જકમાં જમલુ છે તેથી ૨૬૬ ને
 જમલુ કરતાં (૨૬૬+૨૦)૫૪૮ બાંધે તથા બુદ્ધી મિ હંપુમર
 પર્વતો એવથી તે હંમીરીએ ત્યારે ૫૪ થાજ વંદલાજ
 પુષ્કપાઈમાં પર્વતો છે, માટે જાણાને સરવાળા (૨૬૬+૮+
 ૫૪ +૫૪ = ૧૩૪૨) તેરસો ચાંચન કમે

આમાંથી પાંચ મેટ્ટ જિવાખા જાણા પર્વતો એટલા
 હંચા છે તેનાથી ચાંચા બાજ એટલા જમીનમાં છે પાંચ
 મેટ્ટમનિ. જ બુદ્ધીપ ૧ મેટ્ટ હાજ એજન હંચા છે તથા
 જાલિના બાર મેટ્ટ ૮૫૦૦૦ યોજન હંચા છે. પરંતુ તેમાંથી
 એક હંચર એજન એટલા તે પાંચ જમીનમાં હંચા બાંધવા
 તથા માનુષ્યોત્તર પર્વત પશુ હંચાઈથી ચાંચા બાંધે જમી-
 નમાં હંચા છે ૧૨-૧૩—૨૫૩-૨૫૪

હવે પુઝાર્પદીયની ત્રણે પરિધિ કહે છે —

ધુવરાસીયુ વિતરખા, પશુપદ્યુ સહસ્ત્ર ૭ સય મુક્તીયા
મિતિયા દવતિ કમસો, પરિહિતિમ પુકખરહસ્ત્ર

૧૪-૨૫૫

ધુવરાસીયુ મુવ. ૩ મા

૧૫૧૯૫-૧ મુવ

૧૫૧૯ મુવ

મુવરાસી-મે. ૧૫૧

મિતિયા-મે. ૧૫૧

૧૫૧૯-૧ મુવ

પરિહિતિ-૧૫૧ મુવ

પુકખરહસ્ત્ર-૧૫૧ મુવ

આર્થ—પ્રથમ કહેલી ત્રણે મુવ રાસીને વિષે ત્રણે
લાખ, પચાસ લાખ, ૭-સો ને ચાલતી રૂપરૂટ
ચોજન કોજનવાળી અનુક્રમે પુઝાર્પદીયની આદિ મધ્ય
અને અત્યની ત્રણે પરિધિ આલે છે. ૧૪-૨૫૫

વિવેચન—૧૫૧ રૂપરૂટ થી ૧૫૧ સો મુવરાર્પ
કહેલી પુઝાર્પદીયની ત્રણે મુવ રાસીમાં આ કોજનમાં આલેલ
કોડ ૫૧૫૦૫૫ વિવેચન ૧૫૧૯૫૫ ચોજન કોજનને ત્રણે
પુઝાર્પદીયની આદિ મધ્ય અને અત્યની ત્રણે
પરિધિ આલે છે તે આ પ્રમાણે—આદિની મુવ રાસી ૮૮
૧૪૬૧૧ ચોજન પ્રમાણ છે તેમાં ૧૫૧૯૫૫ કોજનવાળી
૬૧૫૦૫૫ ચોજન પ્રમાણ આદિ પરિધિ આલેલી. મધ્યની
મુવ રાસી ૧૧૩૫૫૫૫માં ૧૫૧૯૫૫ કોજનવાળી ૧૧૫૦૦-
૪૧૭ ચોજન પ્રમાણ મધ્ય પરિધિ આલેલી. અત્યની
૧૩૮૫૫૫૫ ચોજનમાં ૧૫૧૯૫૫ કોજનવાળી ૧૪૨૧ ૨૫૬
ચોજન પ્રમાણ અત્યની પરિધિ આલેલી. ૧૪-૨૫૫

પ્રમુખાધીપત્યા આયોજા પર્વસીનુ નિમરણ

૧૬૬૬

પર્વતી નામ	વ આપીયોજન	પરોળાઈ યોજન	ઉંચડ યોજન	આરૂસિ
મહે ર	૬૪૦૦	૬૪૦	૮૪૦	મીઠ
પ્રિયાર ર	૮૦૦૦૦૦	૧૦૦૦	૪૦૦	દ મયોરસ
હિમવાન ર	૮૦૦૦૦૦	૪૨૧૦-૧	૧૦	"
અગાધિમવાન	૮૦૦૦૦૦	૧૧૮૪૨-૨	૨૦૦	"
તિવપ ર	૮૦૦૦૦૦	૧૦૩૧૮-૮	૪૦૦	"
સિખરી ર	૮૦૦૦૦૦	૪૨૧૦-૧૦	૧૦૦	"
ફૂંચી ર	૮૦૦૦૦૦	૧૧૮૪૧-૨	૨૦૦	"
નૌવનવ ર	૮૦૦૦૦૦	૧૮૩૧૮-૮	૪૦	"
નરપતેતામ ૮	૧૦૦	૧૦૦૦	૧૦	"

દીર્ઘ પેલામ ૪	૮૦ •	૫	૨૫	દા'મયોગ્ય
(ભાતજારાવતના)		(પામતરે ૨૦૦)		
દીર્ઘ પેલામ ૬૪	૧૫૫૫૪૪૬	૫	૨૫	"
(મહાવિરેકના)		(પામતરે ૨૦)		
મહાવિર ૪ મોટા	૧૦૪૪૨૧૦	૨ • પ્રદક્ષિણાસે } અર્ધમાર મિર પાસે }	૪૦૦૦ પ્રદક્ષિણાસે } ૫ મિર પાસે }	મિશ્નનીતેજાપદ અ ધાસુતિ
મહાવિર ૪ નાના	૧૧૧૧૧૧૬	૨૦૦૦૦ પ્રદક્ષિણાસે } અર્ધમાર મિર પાસે }	૪૦૦૦ પ્રદક્ષિણાસે } ૫૦ મિર પાસે }	"
મહાવિર ૮	૧૦૦	૧૦૦૦	૫૦૦	દા'મયોગ્ય
મહાવિર ૩૨	અનિશ્ચિત	૨૦૦૦૦	૪૦ પ્રદક્ષિણાસે } ૫૦૦ ની પાસે }	
૪ અક્ષરિ ૪ •	નીચે ૧૦૦ ૭૫૨ ૫૦	૧૦૦ નીચે ૫ ૭૫૨	૧	એક
	૫૪૦			

વિવેચન :—૪૫ લાખ ચોજન પ્રમાણ મનુષ્ય ક્ષેત્ર
 કે આ મનુષ્ય ક્ષેત્રમાં નદીઓ, કહેલ, મેલ, જળના
 (નિર્જળ) બાદર અગ્નિકાલ, તથા જિનાદિ કોટથી તીર્થ
 ને, ચક્રવર્તી, વામુદેવ, જલદેવ, પ્રતિવામુદેવ વગેરે ઉત્તમ
 ક્ષેત્રો, તથા મનુષ્યના જન્મ અને મરણ તેમજ કાલક્રિત
 કોટથી મુક્તિ, પહેલ સત, સ્વિચ્છ તથા જલ-સૂચના
 મરણ વગેરે દોષ છે. પરંતુ આ વસ્તુઓ તે મનુષ્ય
 ક્ષેત્રની જકાર હેવી નથી. એ કે જાડી ક્ષીપની જકાર
 મનુષ્યનું જતું આવતું શાલ છે કાલનું કે વિદ્યાધરો તથા
 શાલ મુનિઓ નદીઓ ક્ષીપ સુધી જાય છે. પરંતુ મનુષ્ય
 ક્ષેત્રની જકાર બનેલા તેઓનું મરણ ત્યાં થતું નથી. વિદ્યા
 ધરો ત્યાં સંલોચન કરે, પરંતુ ત્યાં બર્મ રહે નહિ. કોઈ
 નંદક પ્રજાવત્સવી સ્ત્રીનું હરણ કરીને જાડી ક્ષીપની જકાર
 મૂકે તો જલ ત્યાં તે સ્ત્રીને પ્રજાવ ન શાય જનર તો તે
 અવકાશ કરનાર દેવ તેને ઉપાધીને પાળી જાડી ક્ષીપની
 જલ મૂકે તેવી જ રીતે કહે પ્રાણુવાળા માણસનું હરણ
 કરીને કોઈ મનુષ્ય ક્ષેત્રની જકાર મૂકે તો જલ ત્યાં મરણ
 ન શાય કાલનું કે તે જ દેવના પરિણામ કરી જવાળી
 પાછો જાડી ક્ષીપમાં મૂકે ૧૫-૨૫૧

॥ ઇતિ સધુક્ષેત્રસમાસવિવરણે પ વ્યખાઃ
 પુષ્કરવરાર્ધાધિકારઃ ॥

પુસ્તકાલેખના ત્રણ પરિધિની રચાયના.—

પુસ્તકાલેખની	આદિમાં	મધ્યમાં	અંતે
કુવચાસિ	૮૮૧૪૬૨૧	૧૧૩૪૪૭૪૩	૧૩૮૪૪૧૬૪
તાંજવાની સચિ	૩૪૫૧૮૪	૩૪૫૧૮૪	૩૪૫૧૮૪
પદિ	૬૧૭૦૧૦૪	૧૧૭ ૪૨૭	૧૪૨૩૦૪૪
	(આદિ પરિધિ)	(મધ્ય પરિધિ)	(અંત પરિધિ)

હવે મહાભારતની ત્રણ જે જે વસ્તુ દોઢી નથી તે
એ છે —

દ્વાદશસ્કન્ધવલ્લિઆમલિ—નિષ્કાંઠવાજમ્મમરણકાસાઈ;
પશુવાચકજાનેઅણુ—સુરજિતા મુતા લો ૫ (૫) રમેલ
૧૫-૨૫૬

અણુ-મેષ

વલ્લિ-વજના

નિષ્કાંઠ-નિતેયસદિ

જમ્મમરણ-જન્મ મરણ

મલાલ-મલાલિ

પશુવાચકજા પેલાચીક જાળ

મુતા-પીને

લો ૫૨૫૦-અવકાશ નથી

અર્થ — નહીંજો, દોઢો, મેષ, અર્ધના, અભિ

નિહિ મહાભારતના જ મ મરણ અને કાળ વચ્ચે ૪૫
જાળ પોતાના મધ્યક મહાભારત મુદ્દિને આગળ દોઢી
નથી ૧૫-૨૫૬

જિનજીવનનો પ્રસ્તાવ દોવાથી નહીં, કુદરતે
 રચાઈ પડ્યાં રહેલા જિનજીવનો કહે છે—

તેણી દુઝુલપમાણા, બહિદારા મુતવરિણમ્મસરુવે;
 વરીયરિ જાવરણા બહિ કુડસિ રૂઝજિ બતારિ

૨-૨૫૮

તે-ને (સેતે)શા
 દુઝુલપમાણા-મમણા
 પ્રમાણપણા
 મુત-રહેપણા
 મુતવરણા-મુતવરણા
 રૂઝપણા

વરીયરિ-નરીપર દોરમાં
 જાવ-જા-જાવન
 કુડસિ-કુદરત દોરમાં
 રૂઝજિ-રૂઝ દોરમાં

જાણે —તેનાથી જાણ્યા પ્રમાણપણા, જાર દાર
 વણા, સ્તોત્રમાં વણીવલા રૂઝપણા જાવન જિનાલયો
 નરીપર દોરમાં છે કુદરત દોરમાં જાર તથા રૂઝ દોરમાં
 જાર જિનાલયો છે ૨-૨૫૮

વિવેચન :—નરીપર નામના જાકમા દોરમાં જાવન
 જિનાલયો છે તે ઈશુદાર પર્વતપર રહેલા જિનજીવનોથી
 જાણ્યા પ્રમાણપણા કહેલો છે ચોજન લાંબા, પચાસ
 ચોજન પહોળા અને છાતેર ચોજન હાંચા તથા જાર દાર
 વણા છે પૂર્વાચાર્યોએ સ્તોત્રવટે તેમણે રૂઝપ
 વણ ન કહ્યું છે તથા કુદરતીયને વિષે કુદરતને જાકારે
 મધ્યમાં રહેલો કુદરત પર્વત છે, તેના ઉપર તેના જ પ્રમા
 ણપણા જાર જિનજીવનો છે તથા રૂઝદોરને વિષે પણ
 તેના જ જાર જિનજીવનો છે એ પ્રમાણે કુદરત જિન
 જીવનો જાર દારવાણા છે

હવે ઇંપુતાર પર્વત ઉપર રહેલા જિનચૈત્યો મે
 છે —

અહિંસુ વિ ઉમુઆરેસુ, ઇંક્રિક્ક સુરસુમમ્મિ આપારિ,
 કુદાવરિ નિસુભવણા, કુદાગિરિનિવાભવણાપરિમાણા
 ૧-૨૫૭

ઉમુઆરેસુ ઇંપુતાર પર્વતો ઉપર	કુદાદર્-૧૫૭ ઉપર
ઇંક્રિક્ક-એક એક	કુદાગિરિ-ત્રીપર પર્વત
સુરસુમ્મિ-આતુષેતાર પર્વત	પરિમાણા-પ્રમાણપાથ
ઉપર	

અર્થ — આરે મહુ ઇંપુતાર પર્વતને વિરે એક એક
 જિન ભવન છે આતુષેતાર પર્વત ઉપર આર હદ ઉપર
 જિન ભવનો છે તેમજ પ્રમાણ કુદાગિરિના જિન ભવન
 સમાન છે ૧-૨૫૭

વિવેચન — આલંકારના મ્મ ઇંપુતાર પર્વત અને
 કુદાદર્ના મિ ઇંપુતાર પર્વત મળીને આરે ઇંપુતાર પર્વત
 ઉપર આર આર હો છે તેમાંથી ઉચ્ચ ઉચ્ચ સિદ્ધાદ
 નામના હદ ઉપર એક એક જિનભવન છે આર ઇંપુતારના
 કુદા આર જિન ભવન છે તથા આતુષેતાર પર્વત ઉપર
 આર હદ છે તે ઉપર હદ ઉપર જિન ભવન દોવાથી કુદા
 આર જિનભવનો છે તે સર્વ-આકે જિનભવનો કુદાગિરિપર
 રહેલા જિનભવનની એટલા પરિમાણપાથા છે એટલે કે-
 પથાસ યોજન લાંબા પચીસ યોજન પહોળા અને છત્રીય
 યોજન ઉચ્ચ જિનચૈત્યો છે. ૧-૨૫૭

મધ્યે ૪૫૧૬+૩૨ મળીને કુલ ૪૨ સોપતા જિનાદ્યો
નદીના કીપમાં આવેલા છે ૧૫૮

હેવે રૂબા પર્વતને વિષે લખેલતા કહે છે—

જુલુસ ખવિખાપે રૂબ-ગદીવ ઉચ્ચત્તિસદસ યુક્તસીધી
પરલુમસમ રૂબજો પુષુ, વિસ્તારિ સયદાધિ સદસકે।
૩-૨૫૬

જુલુસ-જુલુ સ-સના
ખિખાપે-ખિખાપા
રૂબજો-રૂબ કીપમાં
વિસ્તારિ-વિસ્તાર

પરલુમસમ-પરલુમસ પર્વત સમાન
રૂબજો-રૂબ પર્વત
સયદાધિ-સેતે કેમણ
સદસકે-સદસકે બંધ

અર્થ — જુલુ સ-સના વિસ્તારવાળા રૂબ કીપને
વિષે ચોસથી કબર ચોખન કહેવા માત્રપોતર પર્વત સમાન
રૂબ પર્વત આવેલો છે પરંતુ તેનો વિસ્તાર છે ન
પણ કબરના બંધ મધ્યમાં જુલુવો. ૩-૨૫૬

વિવેચન ૧—જુલુ સ-સના વિસ્તારવાળા રૂબ કીપ
પર્વત મધ્યે વસતે આપણે રૂબ નામનો પર્વત છે તે
ચોસથી કબર ચોખન કહેવા છે તથા માત્રપોતર પર્વત
કેલેલો તેનો વિસ્તાર છે, પરંતુ વિસ્તારને વિષે સોન
કાલે કબરનો બંધ કહેવો. એટલે કે માત્રપોતર પર્વ
તનો મૂળમાં વિસ્તાર ૧૨૨ ચોખન અને ચિખર ઉપર
વિસ્તાર ૪૨૪ ચોખન છે તેને કેમણે આ રૂબપર્વતનો
મૂળમાં વિસ્તાર ૧૦૨૨ ચોખન અને ચિખર ઉપર વિસ્તાર
૪૦૨૪ ચોખન સમજવો.

નદીપર દ્વીપના સાથતા જાવન જિનાહથી જ નથી
કેક વર્ષેન.—નદી એકલે સમુદ્રિ વડે ઉપર એટલે વેલ
વચાએ—દીવતો જે દ્વીપ તે નદીપર દ્વીપ આ દ્વીપમાં
પૂર્ણર્ધનો અધિપતિ કેલાલ નામે રેવ છે અને પાંચમ
ર્ધનો અધિપતિ હરિચાહન નામે રેવ છે આ આમી દ્વીપ
૧૧૩૮૪ ૦ ૦ ચોક્કસ હાંમી પહેલો છે આ દ્વીપમાં મધ્ય
આમમાં ચાર દિશામાં સ્વામી વર્ણવાળા અજનરતનના ૪
અજનરિરિ વર્ષેતો ૮૫ ૦ ચોક્કસ હાંમી છે તેમાંથી
૧ ચોક્કસ જમીનમાં હાંમી છે આ દરેક અજ ત્રિરિ
ઉપર એક એક જિન અજન છે એમ ચાર અજનત્રિરિના
ચાર જિનઅજન અજુવા.

આ દરેક અજનત્રિરિથી ચારે દિશામાં ચાર ચાર
હાજ ચોક્કસ ૩૩ જમીને ત્યારે હાજ ચોક્કસ હાંમી પહેલો
ચાર ચાર વાવો હોવાથી કુલ ૧૬ વાવો છે આ વાવોના
મધ્ય આમમાં સફેદિકે વત્તનો ૧૪ ૦૦ ચોક્કસ હાંમી
ધાન્યના પાકાના આઠારે એક એક હિંદુજ પર્વત હોવાથી
૧૬ હિંદુજ વવત છે આ દરેક હિંદુજ વર્વત ઉપર
એક એક સાથત ચેલ હોવાથી ૧૬ સાથત ચેલો અજુવા

ઉપર કહેલ અજનત્રિરિને ફરતી ચાર વાવોના ચાર
આવવામાં છે એ રતિકર વવતો હોવાથી ચારે અજનત્રિરિને
ફરતા જમા મળીને કર રતિકર વર્ષેતો છે તે પચાસ
મળિના છે આ કર રતિકર વવતો ઉપર પચુ એક એક
સાથત જમા હોવાથી કર સાથત ચેલો અજુવા એ

પ્રમાણે—“ જગૃહીષ ને લગણેલધિ, ૧ પાતકો જલ ને
 કલોલધિ ૨ પુકાવર ૩, વરણુવર ૪ કીરવર ૫, વૃતવર ૬,
 ઇષુવર ૭, તદીન્વર ૮, અરણુવર ૯ કુલક ૧૦, રૂલક ૧૧ ”
 વિવેર. આ પ્રમાણે ચતોતર ઢોળાથી તથા વિગ્રહવાળો
 રૂલક કીપ કલો

આ રૂલક કીપની નરોત્તમ મંદિરમાં ગોળાકાર ૬ તે
 રૂલક પર્વત આવેલો છે તે ૮૪ હજાર ભોજન લેખો છે
 તથા માનુષોત્તર પર્વત સરખા આકારવાળો છે પરંતુ
 જોગાઈમાં વિશેષતા છે માનુષોત્તર પર્વતમાં જોગાઈમાં
 જેલો સો રૂલક છે તેદલા હજાર રૂલક પર્વતની પહોળા
 ઈમાં અલગ. તેથી રૂલક પર્વતનો મૂલમાં ૧૦ ૨૨ ભોજન
 અને ઉપર ૮૦૨૪ ભોજન પ્રમણુ વિચાર અલગ
 ૩-૨૫૬

હવે રૂલક પર્વત ઉપર ત્રિકુખાવિકાઓના નિસર કે
 વે છે કે—

તસ્મૈ સિહરત્તિમ વ્યહિસિ,
 બીઅસહસીતિયુ વ્યહિત્તિ અદ્વૃદ્ધા,
 વિહિસિ વ્યહિ હિઅ વ્યતા,
 હિસિકુમરી રૂસહસ કા ૪-૨૬૦

સિહરત્તિ-સિખર ઉપર	૫અ વ્યતા-મે વ્યલીજ
બીઅસહસિ-બીઅ હજારમાં	ત્રિકુમરીકુદ-ત્રિકા કુમરીના કુદ
હિઅ-એક એક	વહસહ-વહસોકે કુદ
અદ્વિ-એકા (હજાર) ના	ત્રિવિના ત્રિખર ઉપર બીઅ
અર્થ — તે પૂર્વે	

અહીં થયેલી સંખ્યાના વિગતવારો ફક્કડીય કહો, મારણ કે તે વિષે આ પ્રમાણે અર્થાવશે છે-ફોરસાર પ્રાપ્તિની નિશ્ચિતિમાં ફક્કડીય અને ફક્કડીયનો વિગત આ પ્રમાણે કહો છે-“મે કલર, ૭ સો, બીન્ટીય કોલ અને સુખાલીય લાંબ ૨૨૨૧૪૪ ૦ ચોજન ફક્કડીયના અને ૬૭ કલર, ચાર સો પચાસી કોલ અને દોંતેર લાંબ ૧ ૪૮૪૭૬૦ ૦૦ ચોજન ફક્કડીયનો વિગત છે” આ ફક્કડીયનું પ્રમાણ લાંબ ચોજનના જળદીપથી અષ્ટુ નખડુ કરતાં ઘટાયા ફોરે આવે છે, અને ફક્કડીયનું પ્રમાણ અપ્પારખા ફોરે આવે છે આ પ્રમાણે બેક કિલે ફક્કડીય ૧૧ મિ છે તથા-“જળ દીપ ૧, પાલકી ૨, પુનજર ૩, ચાર્જી ૪, કોર ૫, વૃદ ૬, ઈસુ ૭, નહીયર ૮, અરુજ ૯, અરુજોપખાવ ૧૦, ફક્કડી ૧૧, યામ ૧૨, ફક્કડી ૧૩, જુજન ૧૪, કુચ ૧૫, કોલ ૧૬” આ પ્રમાણે લાંબકીની આવામાં કહેલાં કમ પ્રમાણે અર્થમાં ફક્કડીય અપ્પારખા અને ફક્કડીય તેરમ આવે છે બે બીજે વિગત આણવેલ તથા તરખા અરુજ ફોરથી મારણીને વિગતવાર ફોરની નજરથી કરતાં ફક્કડીય પદરમિ અને ફક્કડીય બેકનીયમિ આવે છે. તે આ પ્રમાણે-અરુજ ૯, અરુજવર ૧૦, અરુજવરપખાવ ૧૧, અરુજોપખાવ ૧૨, અરુજોપખાવવર ૧૩, અરુજોપખાવ ૧૪, અપાસ ૧૫, ફક્કડી ૧૬, ફક્કડીવર ૧૭, ફક્કડીવરપખાવ ૧૮, યામ ૧૯, યામવર ૨૦, યામવરપખાવ ૨૧, ફક્કડી ૨૨, વિગેરે આ બીજે વિગત છે તથા છાવલિયમને વિગે ૫૬૫ વિગતમાં કહેલી સંખ્યા ન કહી છે તે આ

દશમીવતી ૨, એકવતી ૧, ત્રિવિજ્ઞા ૭ અને ચતુષ્વતી ૮
 આ બધાં દશિષુ દેવકર્મા વસનારી છે તથા ઈશ્વારેની ૧,
 મુશ્વરેની ૨, પૂર્વિની ૩, પશ્ચાતી ૪, જ્યેષ્ઠાશ્વા ૫, જન
 વર્મિતા ૬ અને ૭ અને જ્યોત્ષ્ઠા ૮ આ બધાં પશ્ચિમ
 દેવકર્મા વસનારી છે તથા જ્યેષ્ઠાશ્વા ૧, મિત્રદેવી ૨,
 પુશ્પિકા ૩ વાણ્ણી ૪ કાશા ૫ સર્વમતા ૬, શ્રી ૭ અને
 શ્રી ૮ એ બધાં ઉત્તરદેવકર્મા વસનારી છે તથા વિદ્યા ૧,
 વિવ્રજનકા ૨, તેજ ૩ અને મુદ્ધામિની ૪ એ ચાર વિદ્યુ
 મારીઓ દેવકર્મવતી ચિદિયાના ચાર કૂદ પર વસનારી
 છે, તથા દેવ ૧, દેવવિદ્યા ૨, મુશ્વર ૩ અને દેવવતી
 ૪ એ ચાર મધ્યદેવકર્મા વસનારી છે આ સર્વ મત્રીને
 શબ્દો વિદ્યુમારીઓ તથા પહેલાં જ જુદીયના વર્ણનામાં
 કહેલી કાર્ત્ત્વિયોકાશી અને જ્યોત્ષ્ઠાશ્વાશી બધાં બધાં મત્રીને
 કૂદ ૭૫૫૫ વિદ્યુમારીઓ છે તે તીર્થ ભરતા જ મ વખતે
 ભાવીને તેમનું સ્વતંત્ર કરી લાવ છે ૪-૨૧૦

હવે મત્ર ૧ આ દેવસમાસમ મનો ઉપદેશ-સમાસ
 રજ્ઞા કહે છે—

૪૪ ૪૪ વયદીસોઠિ-વિચારશેસો મમે વિમર્શવાનિ,
 સિદ્ધિઓ નિષ્કુલ્લુદરગુરુ-સુખસુખદેવીપસામેષુ. ૫
 —૨૬૧

૪૪-મે મમદે

૪૪૧-મે મમદા

વિચારશેસે-વિચારનો શેષ

મમે-મે

વિમર્શવાનિ-ચિત્ત રહિત પણ

સિદ્ધિઓ-લભ્યો

સુખ-સુલક્ષ્મ

સુખદેવી પદાધિજ્ઞ-સુતેરીના

મમદામી

કલ્પરને વિષે ચાર દિશામાં જોડેક દૂર છે તથા ચોથા કલ્પરમાં જાડ જાડ દૂર છે તથા વિદિશામાં ચાર દૂર છે એ પ્રમાણે ચાલીસ ત્રિકુમારીઓના દૂર તે ચાર વિદિશાના ચાર સહસ્રાંક દૂર છે ૪-૨૧૦

વિશેષન—ફલકદ્વીપની અધ્યે વસવને જાકારિ રહેલો તે ફલક જવણ ચાર કલ્પર ને ચોવીસ ૪૦૧૪ ચોક્કસ નિસ્વારવાળો ઝિજર ઉપર છે ત્યાં પૂર્વાદિક ચાર દિશાને જીભ કલ્પરને વિષે જોડેકે જોડે કલ્પર ચોક્કસ મૂળને જામવ જઈએ ત્યાં જોડે જોડે દૂર છે, તથા ચોથા કલ્પરને વિષે ચારે દિશામાં જાડ જાડ દૂર છે આ જાડ જાડ દૂરો ત્રિકુમારીના જ મણા છે, નહીં તે। ચારે દિશામાં તે દૂરોની સ્થાને જોડે જોડે ત્રિકુટ પશુ ચોવાથી દૂર છે નવ નવ છે જેમ વુલો કહે છે તથા તે જ ચોથા કલ્પરવાળા કામમાં ચાર વિદિશાને વિષે જોડેક—જેમ ચાર સહસ્રાંક નામનાં દૂરો છે કાવણુ છે તે જોડે કલ્પર ચોક્કસ મૂળમાં વિરડાવાળા જોડે કલ્પર ચોક્કસ ઉંચા અને ઘાંચ સ ચોક્કસ િજરપર વિસ્વારવાળા છે આ પ્રમાણે પૂર્વ ચાલીસ દૂરો છે તે ઉપર ચાલીસ ત્રિકુમારિકાઓ રહે છે તમનાં નામ આ પ્રમાણે—નદોપરા ૧ નદા ૨ સુવદા ૩ નદિ ચિની ૪ વિજયા ૫, વૈજયતી ૬ જ્યતી ૭ જન અવરજિતા ૮ આ જાડ પૂર્વફલકમાં વસત્યારી છે. તથા મધ્યાહના ૧, સુમ્યતા ૨, સુમણ્વદા ૩ મધોપરા ૪,

૧ આ ચાલીસની સખ્યા મધ્ય રમાવાસી ૩ જેમી જણાવે
૨ ચાર છે તે સિવાય દૂર ૫૨ વસત્યારી તો ૩૬ જ છે

સૂરીદિ જ રચણસેઠરનામએદિ,

અપત્યમેવ રમ્ય સુરખિતવિકળ ।

સસોદિઅ પયરણ સુખલુદિ સોએ,

ખાવેઠિ ત કુસઘરમમઈ પસિદિ ૭-૨૬૩

સૂરીદિ-આજ્ઞવ વો

રચણસેઠર-રત્નચૈખર

નામએદિ-નામવાળા

અપત્યમેવ-પૈતાને પડેલ

સુર-રમ્ય

વિકળ-આખ્યાવાળુ

સસોદિઅ-સખુ

પત્ય-પ્રકરણ

સુખલુદિ-સુખલોભ

ખાવેઠિ-ખમો

કુસઘરમમઈ-કુસલ રમ્ય

પસિદિ-પસિદિને

અર્થ-રત્નચૈખર નામના આજ્ઞવે ને પાતાને

પાટેલ મનુષ્યસેમની અપેક્ષાવાળુ આ પ્રકરણ રમ્ય છે

અને ઉત્તમ પુરુષાએ જામ્મા પ્રકારે શુદ્ધ કર્યું છે તે લખ

પ્રકરણ લેખને વિષે કુચળ અને જ્ઞાનદાયક પ્રસિદિને

પામી. ૭-૨૬૩

સાપાદિ મી લખુસેત્ર સમાસ સમાપ્ત

૧૨	કાન મિશન ને ૩૨ નિવસના	૧૦૮૮	૦	૨૧૭૬	૦	૫૫૪૦૦૦૦
૧૩	૭ વડા મંત્રીન ૩૨ ૦ રોકા					
૧૪	૭ વડા મંત્રીન ૩૨ ૦ રોકા					
૧૫	૭ વડા મંત્રીન ૩૨ ૦ રોકા					
૧૬	૭ વડા મંત્રીન ૩૨ ૦ રોકા					
૧૭	૭ વડા મંત્રીન ૩૨ ૦ રોકા					
૧૮	૭ વડા મંત્રીન ૩૨ ૦ રોકા					
૧૯	૭ વડા મંત્રીન ૩૨ ૦ રોકા					
૨૦	૭ વડા મંત્રીન ૩૨ ૦ રોકા					
૨૧	૭ વડા મંત્રીન ૩૨ ૦ રોકા					
૨૨	૭ વડા મંત્રીન ૩૨ ૦ રોકા					

अग्नेदीपमां रूहेला शम्भता पदार्थोभो यन्त्र

Dr.

ક્રમ	પદાર્થોનું નામ	જન્યકીયતા	આવકીયકતા	કુલકીયકતા	કુલ
૧	જર્મીય સેન્ડો	૭	૧૪	૧૪	૩૫
૨	વર્ધપર પગતો (ચિર સક્રિય)	૭	૧૪	૧૪	૩૫
૩	પાત્ર મિશ્ર પર્વતના પદ્મપ્રવનતા રહેલો યીકાલો	૪	૮	૮	૨
૪	ચિલા ઉપર રહેલા જન્યકિયેર માટેના ચિલાપતો	૧	૧૨	૧૨	૩
૫	સાક્ષિના પુલ પગતો ૮ લગભગ સ માં	૨૧૬	૫૪	૫૪૦	૧૩૫૦
૬	પગતો ઉપરના પેટો	૪૧૭	૬૩૪	૬૩૪	૨૩૩૫
૭	સુખ પેટ (જન્યકીય) ૧૫૬ જે છે તે)	૩૪	૧૮	૨૩	૧૭૦
૮	પોલીસિલા (જન્યકીય ઉપર છે તે)	૩૪	૧૮	૧૮	૧૭
૯	જવાહરખર્ચ રહેલી સુદાઓ	૧૮	૧૩૬	૧૩૬	૩૪
૧૦	પેટાકપર્ચ રહેલ નીલ (જન્ય- કિયકતા)	૧૪૪	૨૮૮	૨૮૮	૭૨
૧૧	આત્રપ-પદ્મપ-પ્રવાસ તીર્થ	૧૨	૨૪	૨૪	૫૦

ક્રમ	પદાર્થોનું નામ	જન્યકીયતા	આવકીયકતા	કુલકીયકતા	કુલ
૧	જર્મીય સેન્ડો	૭	૧૪	૧૪	૩૫
૨	વર્ધપર પગતો (ચિર સક્રિય)	૭	૧૪	૧૪	૩૫
૩	પાત્ર મિશ્ર પર્વતના પદ્મપ્રવનતા રહેલો યીકાલો	૪	૮	૮	૨
૪	ચિલા ઉપર રહેલા જન્યકિયેર માટેનું ચિલાપત્રો	૧	૧૨	૧૨	૩
૫	સાક્ષિના પ્રકારના ૮ લગભગ સ. મી. પગતો ઉપરના પ્રો	૨૧૬	૫૪	૫૪૦	૧૩૫૭
૬	સુખ પ્રદ (જન્યતા) ૧૫૬ જે છે તે)	૪૧૭	૬૩૪	૬૩૪	૨૩૩૫
૭	પ્રાદીપિયા (જન્યતા ઉપર છે તે)	૩૪	૧૮	૨૩	૧૭૦
૮	જ્વાલપર્ણ રહેલી સુદાઓ	૩૪	૧૮	૧૮	૧૭
૯	પેટાકપર્ણ રહેલ નીલ (જન્ય- સેવકતા)	૧૮	૧૩૬	૧૩૬	૩૪
૧૦	પેટાકપર્ણ રહેલ નીલ (જન્ય- સેવકતા)	૧૪૪	૨૮૮	૨૮૮	૭૨
૧૧	આત્મ-પદ્મ-પ્રવાસ તીર્થ	૧૨	૨૪	૨૪	૫૦

રકમ	મહાનગરી પાલિકાસ્થાનના નરીકો	૧૪૫૬ ૦૦	૨૬૧૨	૨૬૧૨ ૦	૭૨૮ ૦ ૦
૨૨૦	જાન્યુઆરી થી ૩૧ માર્ચ (પુણ્યપ્રસન્ન)	૨	૪	૪	૧૦
૨૨૧	૩૧ માર્ચ થી ૩૧ મે	૬-૬ ૧૪૫૬	૧૨-૧૨ ૧૪૫૬	૨૪-૨૪ ૧૪૫૬	૧૫૬
૨૨૨	૩૧ મે થી ૩૧ જુલાઈ	૧૨ ૭ ૧૨૫૬	૨૪ ૧૨ ૨૪ ૧૨	૪૮ ૪૮ ૪૮	૨૧૩૭ ૩૧૨૦
૨૨૩	૩૧ જુલાઈ થી ૩૧ સપ્ટેમ્બર	૧૨	૨૪	૨૪	૬૦
૨૨૪	૩૧ સપ્ટેમ્બર થી ૩૧ ઓક્ટોબર	૧૬	૩૨	૩૨	૮૦
૨૨૫	૩૧ ઓક્ટોબર થી ૩૧ નવેમ્બર	૪	૮	૮	૨૦ ૧
૨૨૬	૩૧ નવેમ્બર થી ૩૧ ડિસેમ્બર (સપ્ટેમ્બર-૧૯૫૬-૫૭)	૪	૮	૮	૨
૨૨૭	૩૧ ડિસેમ્બર થી ૩૧ જાન્યુઆરી	૪	૮	૮	૨૦
૨૨૮	૩૧ જાન્યુઆરી થી ૩૧ ફેબ્રુઆરી	૪-૩૪	૮-૮ ૮	૨	૪
૨૨૯	૩૧ ફેબ્રુઆરી થી ૩૧ માર્ચ	૪-૩૪	૮-૮ ૮	૨	૨૦-૧૦૦

હાલની માન્યતા મુજબ એવિયા, બર્ડફ્રામ,
કુરોચ, અમેરિકા તથા એસ્ટ્રેલિયા એમ પાંચ 'ખડ'
પ્રમાણુ જા પૃથ્વી છે

- ૧ યાત્રીય માન્યતા પ્રમાણે આ પૃથ્વીનો જાતર યાત્રી
જેવો જોત્ર છે

હાલની માન્યતા મુજબ પૃથ્વીનો જાતર ૬૫
જાતર નાચી જેવો જોત્ર છે. આ પૃથ્વી સૂર્યથી
હુડો પડી ગયેલો જોકે જાત્ર છે સૂર્ય ગરમ છે તેમ
આ પૃથ્વી પણ પડેલાં ગરમ હતી પરંતુ જેમ જાતરા
ઉપર રાત્રી જલવાળી તે બહારથી ગરમ જણાય તદ્દિ
તેમ આ પૃથ્વી ઉપરથી ઠંડી પડેલી છે, પરંતુ
જાતર ગરમ છે

- ૨ યાત્રીય માન્યતા પ્રમાણે પૃથ્વી સ્થિર છે એ/તે તે
ફરતી નથી

હાલની માન્યતા પ્રમાણે પૃથ્વી સૂર્યની આસપાસ
જાય ફરે છે તેમજ પો.ની ખરી ઉપર ફરે છે ખરી
ઉપર ફરવાથી રાત્રિ દિવસ થાય છે અને સૂર્યની
આસપાસ જોકે બહાવો ફરી પડે ત્યારે જોકે ત્રણ થાય છે

- ૪ યાત્રીય માન્યતા પ્રમાણે બદ્ધ તથા સૂર્ય બને ફરે છે
હાલની માન્યતા પ્રમાણે સૂર્ય સ્થિર છે અને બદ્ધ
પૃથ્વીની આસપાસ ફરે છે

- ૫ યાત્રીય માન્યતા પ્રમાણે આ પૃથ્વી અમુકમાતા
સૌજન પ્રમાણુ નિસ્વારણી ટેવાથી ચળી પોતી છે,
અને સૂર્ય તથા બદ્ધ પૃથ્વી છે

પરિશિષ્ટ-૧

જા હુકુમેન સમાસ પ્રાપ્ત્યર્થ મુખ્યત્વે બીજી કીર્ત્તિ આવેલા રહેશે, તરીકેના રહેા રહેશે. પણ નહીં તે બીજી કીર્ત્તિ જાહેરના પદથી તે 'વધુ કુટુંબ' થઈ શકે છે, જેનું હિતે બીજી જે વધુ નહીં છે તે વધુ નહીં. પદાત્મક વિદ્યાને ની માન્યતાઓથી વધુ હોવાથી કેટલાક લોકો આ વિષયમાં અસહાયક છે, પરંતુ જેમ કેટલાક વિષયો અતીન્દ્રિય હોવાથી જુદાંરૂપે નથી અને તે જોવા હોવા નથી, પરંતુ અસહાયક હોવાથી સમજર્થ ન આવે તે વધુ તે માનવમાં અસહાયક કરી દેવા નથી, જેઓ આ પ્રત્યક્ષને જ જાણુ અને છે તેઓ વધુ વાર જોવા વધુ હોય છે જેઓ કાલજાએ જમીરિયા ખડ જ્યાં મુખી શોધો નહોતો ત્યાં મુખી પૃથ્વી અમુક પ્રમાણવાળી છે જેવી માન્યતા હતી, પરંતુ જમીરિયાની શોધ કર્યા પૃથ્વીમાં જા ખડ વધુ આવેલા છે તેમ માનવું પડ્યું અને પૃથ્વી ૧૫૨ અડધ જ જમીરિયા થયો છે એવું જાણી વિશ્વાસ થાય છે કે સમજ નહીં.

જે માણેની શોધકિ જમીરિયાથી પદાત્મક મા વધુ છે કે કઈ માનવમાં સુધી છે તેનો કાંઈક જમાવ આવે તે મટે તે માન્યતાઓ બીજી કુલવર્થ જમાવવી મેં જા હાન છે તે જા પ્રમાણે —

- ૧ ઠાણીય માન્યતા પ્રમાણે જા પૃથ્વી ઉપર અસહાયતા દોષો તથા અસહાયતા અમુકો રહેલા છે

એસિના વગેરે દેશો આવેલા છે તે પૃથ્વીના પદ ઉપર
રહેલ નદીઓ, સમુદ્રો મનુષ્યો કોને આધારે રહેલા ને ?
તેના જાનમાં તેનું કારણ શુદ્ધત્વાર્થનું રહેવામાં આવે છે
પરંતુ આ શુદ્ધત્વાર્થનું નિયમ પણ નરોત્તર વિચારતાં
યોગ્ય લાગતો નથી. માટે પૃથ્વી જાણી એવી યોગ્ય
માનવી યોગ્ય છે. કારણકે આ પૃથ્વીના ઉત્તર દુર
વચા દક્ષિણ દુર પાશ્વેના ભાગોની યોગ્ય કંઈ આકૃતિ
અને તેથી તેનો નારબી નેરો. યોગ્ય આકાર
છે તેમ માની શકાય નહિ. જાણી સ્ત્રીમર વચા રહેલેના
પાદા વગેરે ક્યાંવ તરીકે આપવામાં આવે છે. પરંતુ
તે ટેલુઓ પણ વિચાર કરતાં યોગ્ય જણાતા નથી.
કાલના આ પાંચે જગતની પૃથ્વી પ્રાચી દક્ષિણ
જગતાર્થમાં જમાવેલ પામી છે.

૩

પૃથ્વી પોતાની ધરી ઉપર ફરતી ફરતી સૂર્યની આસ
પાસ ફરે છે એની કાલની માન્યતા પણ વિચારણીય
છે. કારણકે આ જાનવામાં રહેલે ગ્રાહીમાં સુકાશ્વી
કરનારને જેમ જાક વગેરે સ્થિર વસ્તુ અસ્થિર
લાગે છે અને ગ્રાહી ગતિથી છે તે છતાં
સ્થિર લાગે છે એ ક્યાંવ આપવામાં આવે છે, પરંતુ
આ વાત પણ વિચાર કરતાં યોગ્ય લાગતી નથી.
કારણકે ગ્રાહીમાં સુકાશ્વી કરનાર ગ્રાહી સ્થિર છે જેમ
માનતો નથી. જાણી આ પૃથ્વીની એક મિનિટમાં ફરનાર
માર્ગકની ગતિ કહી છે તે કિંદામે તે આપતો પૃથ્વી
ઉપર ઉભા રહીને એક કદો આકાશમાં જમર ઉછાલીએ,
તે જમીન ઉપર નીચે પડે તેટલામાં તે પૃથ્વી ત્યાંથી

હાલની માન્યતા પ્રમાણે પૃથ્વી નાની છે અને સૂર્ય વલો મારો છે

૧ પૃથ્વી પૃથ્વી સ્વરૂપ છે પરંતુ તે જક રૂપ નથી

હાલની માન્યતા પ્રમાણે પૃથ્વી એ બીજા ગ્રહોની પેઠે એક જક છે

જો વિવાદ બીજા પક્ષ વાળી વસ્તુર નિરોધી માન્યતા છે પરંતુ તે બધી અધારવાતું જાણી પ્રયોજન નથી

ઉપર અવાચ્ય પ્રમાણે જા ક જાનતોમાં સુખ્યત્વે સુધી મન્યતા યોગ્યી તેનું કાર્યક યાચીક સમર્થન હાલ સુધી કરાય છે —

૧ જા પૃથ્વીમાં પાંચ ખંડો છે તે વિવાદ બીજા કોઈ રીતો નથી એ માન્યતા ફેરહો સાચી છે તે વિચારના શીખ છે મરણે અચરે એસ્ટ્રોનોમી તથા અમેરિકા શોધના નહોતા ત્યારે એશિયા, અફ્રિકા તથા યુરોપ એમ ત્રણ જક એટલેજ પૃથ્વી મનાતી, એસ્ટ્રોનોમી તથા અમેરિકા શોધ વાળી પાંચ ખંડો થયા, તે હાલ બીજા પ્રદેશો તક હોય તેની જાણી કેમ થાય ?

૨ હેન યાચ્યા યોદ યાચ્યાનો આશર ને પત્ર પહોંચા કરી ફેરે કામ નૂતને ઉમેશા પ્રુક્રમ સરનો અવધા વચન સસ્થાન એવો કહ્યો છે જા આશર ઉપર તે જ બધો લોક અને તકા લોકનો છે એવો વીજા છે અસખ્યાત્ય કોષ સમુદોશો ભરેલો છે અને તળી તકા લોકનો આશર વાળો એવો મેળા કહ્યો છે હાલની માન્યતા પ્રમાણે જા પૃથ્વી નાની એવી માન્યતા છે અને તેના ચારે તરફના પક ઉપર

એવિના વગેરે રહે. આવેલા છે તે પૂછીના પદ ઉપર
 રહેલ નદીઓ, અમુકો અનુષ્ઠી કેને આધારે રહેલા બે ?
 તેના કંપાનમાં તેનું કારણ દુરેત્વાર્પણ કહેવામાં આવે છે
 પરંતુ આ દુરેત્વાર્પણનો નિયમ પણ બીજાનર વિચારતાં
 યોગ્ય લાગતો નથી. મોટે પૂછી માળી જેવી યોગ્ય
 માનવી યોગ્ય છે કારણકે આ પૂછીના ઉત્તર દુર
 તથા દક્ષિણ દુર પાસેના જામોની યોગ્ય હજી આવડે છે
 અને તથા તેનો નારબી જેવો યોગ્ય આધાર
 છે તેમ માળી યોગ્ય નહિ જાણી રહીમર તથા રહેલેના
 પાટા વગેરે દર્શાવ તરીકે આપવામાં આવે છે પરંતુ
 તે દેતુએ પણ વિચાર કરતાં યોગ્ય જણાતા નથી
 કાલના આ પાંચે અકલાળી પૂછી પ્રાચી દક્ષિણ
 અરણ્યર્પણ સમાવેશ પામે છે

પૂછી પાતાની ધરી ઉપર ફરતી ફરતી સૂર્યની આસ
 પાસ ફરે છે જેવી કાલની માન્યતા પણ વિચારણીય
 છે કારણકે આ માન્યતામાં રહેલે જાણીમાં મુસાફરી
 કરનારને જેમ જાક વગેરે સિંધર વસ્તુ અસ્થિર
 હામે છે, અને જાણી આવડતી છે તે જાણી
 સિંધર હામે છે એ દર્શાવ આપવામાં આવે છે, પરંતુ
 આ વાત પણ વિચાર કરતાં યોગ્ય લાગતી નથી
 કારણકે જાણીમાં મુસાફરી કરનાર જાણી સિંધર છે જેમ
 માનનો નથી વળી આ પૂછીની એક મિનિટમાં હજાર
 માઈલની ગતિ થતી છે તે કિશોરે તે આપણે પૂછી
 ઉપર ઉભા રહીને એક કદો આકાશમાં અધર ઉઠાળીએ,
 તે જમીન ઉપર નીચે પડે તેટલામાં. મને ત્યાંથી

દહાઈએ આઈલ જસો જય તો તેહો આપણી નહા
ન પડતાં દહાઈ આઈલ છેડે પડવો ભેડન, પરતુ
તે તો આપણી નહાજ પડે છે આટે પૂરો અસ્થિર
છે એમ આવીત થતું નથી

૪ પૂરો સ્થિર કે એમ આવીત થતું હોવાથી જદ સૂર્ય
હરે છે એ આપણાપ સિધ્ધ થઈ જાય છે મારણે
પૂરો સ્થિર છે અને જદ સૂર્ય પશુ સ્થિર હોય તો
રાત્રી દિવસનો વિચાર થાય નહિ, પરતુ એ સ્થિતિ
નેતું હોય ત્યાં તેતું ને તેતુંજ રાત્ર કે દિવસ રહેવા
ભેડન પરતુ તેમ રહેતું નથી આટે જદ સૂર્ય હરે
છે એમ આઈલ થાય છે

૫ સૂર્ય પૂરો મર્યા નાર લાગ હવે મર્યા છે એવી
કાલની માન્યતા એ સાચી હોય ના આ પૂરો ઉપર
મારા માનમાં પ્રમાણ અને માયા માનમાં અધિકાર
ભેતું અને નહિ, પરતુ આખી પૂરો ઉપર કંઈટા
જયા માનમાં પ્રમાણ રહેવો ભેડન પશુ તેમ જનતું
નથી આટે પૂરો મર્યા સૂર્ય મર્યા છે એવાવ પશુ
વિચારણીય છે.

૬ આ માનવ પશુ વિચારણીય છે મારણે જયા મર્યા
અંશર કે તમ આ પૂરો અસ્થિર નથી, પરતુ સ્થિર
છે એમ ઉપર સિધ્ધ થતું હોવાથી આ પૂરો જદ
નહિ, પરતુ પૂરોજ છે

એક હરે વિચારણીય આ માનવ ઉપર લેવોને આટે
અધ્યાત્મ વિષય હોવાથી શાસ્ત્ર વચન પ્રમાણ છે એવી
અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર છે

